

The background of the entire page is a photograph of a light-colored building with a balcony, partially obscured by the green leaves of a tree in the foreground. Two flags are flying from the building: the Hungarian flag (red, white, and green horizontal stripes) and the Slovak flag (white, blue, and red vertical stripes with a white double cross on the blue field).

Náš kalendár na rok **2018**

Celoštátna
slovenská
samospráva v Maďarsku
ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT

1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/A

E-mail: oszo@slovaci.hu

Telefón: +36 1 466 9463

Web: www.slovaci.hu

Publikácia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM)

Vydáva Nezisková verejnoprospešná spoločnosť
s ručením obmedzeným pre služby
a zužitkovanie nehnuteľností SlovakUm,
obchodná spoločnosť CSSM.

SlovakUm

Za vydanie zodpovedá
predsedníčka CSSM
Alžbeta Hollerová Račková

Zodpovedný redaktor
konateľ spoločnosti SlovakUm
Imrich Fuhl

Redaktori
Eva Fábiánová
Csaba Lampert
Zlatko Papuček
Erika Trenková

Jazyková lektorka
Vlasta Zsákaiová Držíková

ISSN 0465-9074

Vydanie ročenky podporili:

Ministerstvo ľudských zdrojov
NEMZ-KUL-EPER-17-0644

ÚRAD
PRE SLOVÁKOV
ŽIJÚCICH
V ZAHRANIČÍ

Príprava do tlače
Martin Kraszlán

Tlač: Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft. – Budapest

Pri zostavovaní ročenky bol použitý
archívny materiál týždenníka Ludové noviny.
Na obálke sú fotografie Jozefa Homogu,
na vnútornej obálke Andrey Kišovej.

Šťastlivý
NOVÝ ROK!

Január

2018

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Pondelok	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzsina	07:31	16:03
2. Utorok	Alexandra, Karina	Ábel	07:31	16:04
3. Streda	Daniela	Genová, Benjámín	07:31	16:05
4. Štvrtok	Drahošlav	Titusz, Leóna	07:31	16:06
5. Piatok	Andrea	Simon	07:30	16:07
6. Sobota	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:30	16:08
7. Nedeľa	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:30	16:10
8. Pondelok	Severín	Gyöngyvér	07:30	16:11
9. Utorok	Alexej	Marcell	07:29	16:12
10. Streda	Dáša	Melánia	07:29	16:13
11. Štvrtok	Malvína	Ágota	07:28	16:14
12. Piatok	Ernest	Ernő	07:28	16:16
13. Sobota	Rastislav	Veronika	07:27	16:17
14. Nedeľa	Radovan	Bódog	07:27	16:18
15. Pondelok	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:26	16:20
16. Utorok	Kristína	Gusztáv	07:25	16:21
17. Streda	Nataša	Antal, Antónia	07:24	16:22
18. Štvrtok	Bohdana	Piroska	07:24	16:24
19. Piatok	Drahomíra, Mário	Sára, Márió	07:23	16:25
20. Sobota	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:22	16:27
21. Nedeľa	Vincent	Ágnes	07:21	16:28
22. Pondelok	Zora	Vince, Artúr	07:20	16:30
23. Utorok	Miloš	Zelma, Rajmund	07:19	16:31
24. Streda	Timotej	Timót	07:18	16:33
25. Štvrtok	Gejza	Pál	07:17	16:34
26. Piatok	Tamara	Vanda, Paula	07:16	16:36
27. Sobota	Bohuš	Angelika	07:15	16:37
28. Nedeľa	Alfonz	Károly, Karola	07:14	16:39
29. Pondelok	Gašpar	Adél	07:13	16:40
30. Utorok	Ema	Martina	07:11	16:42
31. Streda	Emil	Marcella, Gerda	07:10	16:43

OSADY, KTORÉ KEDYSI OBÝVALI SLOVÁCI

Úvod

Tohto roku sa redakčný tím Nášho kalendára rozhodol predstaviť v kalendárnej časti ročenky z každej našej tradične Slováckmi obývanej župy jednu takú osadu, ktorú po skončení tureckej nadvlády osídlili naši predkovia. V týchto osadách však v súčasnosti – až na zopár výnimiek – štatisticky naši rodáci už nie sú prítomní. Asimilácia je večne aktuálna téma, na ktorú sa zrodili nespočetné literárne diela, vedecké štúdie, úvahy a, samozrejme, existuje množstvo názorov na spôsoby jej spomalenia, resp. zastavenia. Naším cieľom nebolo vyvodzovať vedecké závery – hoci uvádzame niektoré hypotézy –, ani odsudzovať tých, ktorí asimilácii podľahli. Nechceme sa ani zapodievať teóriami, ktoré sa zrodili na túto tému. Vedie nás snaha ukázať, že tak ako v súčasnosti, aj v minulosti existovali z hľadiska zachovania národnostného povedomia rôzne typy našich osád a my sme vybrali niekoľko zaujímavých detailov z ich života. Našej pozornosti napríklad neušlo mesto, v ktorom sa Slováci asimilovali už niekoľko desaťročí po usadení sa napriek tomu, že sa nachádza v relatívne homogénnom slovenskom regióne (Békešská župa), na rozsiahly jazykovom ostrove, kde si ostatné mestá podobného typu po stáročia zachovali slovenský ráz a napriek výmene obyvateľstva dodnes ich charakterizuje čulý slovenský kultúrny a spoločenský život. Píšeme aj o obci, ktorú do výmeny obyvateľstva obývali takmer výlučne Slováci, siahajú do nej korene niekoľkých našich významných osobností, v súčasnosti tu však žije minimálny počet Slovákov. Vo viacerých župách nájdeme rad

takých osád, ktoré po ústupe Turkov prišli obývať Slováci i Maďari zo severných stolíc Uhorska. Po určitom čase sa však Slováci pomaďarčili, resp. obce sa pomaly vyludňujú kvôli nedostatku pracovných príležitostí (napr. v Boršodskej alebo Novohradskej župe). Sú také osady, v ktorých ešte pred niekoľkými rokmi, resp. desaťročiami prebiehala výučba slovenčiny, alebo v nich pôsobila dajaká slovenská kultúrna skupina, dnes však v ich spoločenskom a kultúrnom živote niet ani stopy po používaní slovenčiny. Pri stručnom predstavení jednotlivých miest a obcí sme použili prevažne zdroje z internetu, predovšetkým webové stránky daných obcí. Niektoré súvislosti sme našťudovali z rozsiahlej vedeckej publikácie profesorky Anny Divičanovej: Jazyk, kultúra, spoločenstvo (Békešská Čaba – Budapešť, 1999).

Február

2018

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Štvrtok	Tatiana	Ignác	07:09	16:45
2. Piatok	Hromnice, Erik, Erika	Hromnice, Karolina, Aida	07:07	16:47
3. Sobota	Blažej	Balázs	07:06	16:48
4. Nedeľa	Veronika	Ráhel, Csenge	07:05	16:50
5. Pondelok	Agáta	Ágota, Ingrid	07:03	16:51
6. Utorok	Dorota	Dorottya, Dóra	07:02	16:53
7. Streda	Vanda	Tódor, Rómeo	07:00	16:54
8. Štvrtok	Zoja	Aranka	06:59	16:56
9. Piatok	Zdenko	Abigél, Alex	06:57	16:58
10. Sobota	Gabriela	Elvira	06:56	16:59
11. Nedeľa	Dezider	Bertold, Marietta	06:54	17:01
12. Pondelok	Perla	Lívia, Lídia	06:53	17:02
13. Utorok	Arpád	Ella, Linda	06:51	17:04
14. Streda	Deň zaľúbených, Popolcová streda, Valentín	Deň zaľúbených, Popolcová streda, Bálint, Valentin	06:49	17:05
15. Štvrtok	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:48	17:07
16. Piatok	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:46	17:08
17. Sobota	Miloslava	Donát	06:44	17:10
18. Nedeľa	Jaromír	Bernadett	06:43	17:12
19. Pondelok	Vlasta	Zsuzsanna	06:41	17:13
20. Utorok	Lívia	Aladár, Álmos	06:39	17:15
21. Streda	Eleonóra	Eleonóra	06:37	17:16
22. Štvrtok	Etela	Gerzson	06:36	17:18
23. Piatok	Roman, Romana	Alfréd	06:34	17:19
24. Sobota	Matej	Elemér	06:32	17:21
25. Nedeľa	Frederik, Frederika	Mátyás	06:30	17:22
26. Pondelok	Viktor	Géza	06:28	17:24
27. Utorok	Alexander	Edina	06:26	17:25
28. Streda	Zlatica	Ákos, Bátor	06:25	17:27

BÁČSKO-MALOKUMÁNSKA ŽUPA

APOŠTAG ▶ Zaujímavosťou obce Apoštag v Báčsko-malokumánskej župe je, že bola obývaná aj počas panovania Turkov. Obyvatelia ju opustili práve v roku ich vyhnaní z Uhorska (1686), potom bola približne desať rokov neobývaná. Po istom čase sa do nej začali vraciť pôvodní maďarskí obyvatelia, ale aj tu sa rozbehlo organizované osídľovanie na základe patentu vydaného v roku 1689. Do Apoštagu a do susedného Dunaedházu zavola- la v roku 1691 Slováci šľachtická rodina Paksyov- cov. Pritom Apoštag spontánne lákal obyvateľov predovšetkým žirnou pôdou. V tejto župe dlho udržiavali slovenské evanjelické osady vzá- jomné kontakty a rodinné väzby. Svedčia o tom napríklad testamenty malokerešských Slo- vákov, ich rukopisy – ktoré sa, žiaľ, už stratili – v roku 1974 spracoval evanjelický farár Július Dedinský. Dokazujú, že Slováci v Malom Kereši ešte aj koncom 18., resp. začiatkom 19. sto- ročia mali rodinných príslušníkov v Apoštagu a v Dunaedháze. Dokonca z Malého Kereša v rokoch 1730 – 1781, teda do vydania tolerančného patentu, na väčšie cirkevné sviatky a na prijímanie Večere Pánovej chodievali do vzdialeného Apoštagu a Dunaedházu. Stojí za zamyslenie, že kým sa Apoštag do druhej polovice 19. storočia úplne asimiloval, zatiaľ blízky Dunaedház a vzdialenejší Malý Kereš si dodnes zachovali slovenský ráz. Pravde- podobne má na tom podiel skutočnosť, že následkom prudkého rozvoja infraštruktúry (prístav, železničná stanica, asfaltová cesta medzi Budapešťou a Bajou...) sa do Apoštagu nasťahovali vo väčšom počte aj príslušníci iných národností a konfesií (Maďari, Židia) a Slováci netvorili natoľko uzavretý kolektív, ako napríklad v susednom Dunaedháze. Po- slednú slovenskú bohoslužbu v miestnom evanjelickom kostole odbavovali v roku 1872. V súčasnosti podľa najnovších štatistických údajov v obci nežije ani jeden príslušník slo- venskej národnosti.

CsL • Foto: (int-arch)

Marec

2018

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Štvrtok	Albín	Albin	06:23	17:28
2. Piatok	Anežka	Lujza	06:21	17:30
3. Sobota	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:19	17:31
4. Nedeľa	Kazimír	Kázmér	06:17	17:33
5. Pondelok	Fridrich	Adorján, Adrián	06:15	17:34
6. Utorok	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez	06:13	17:36
7. Streda	Tomáš	Tamás	06:11	17:37
8. Štvrtok	MDŽ , Alan, Alana	MDŽ , Zoltán	06:09	17:39
9. Piatok	Františka	Franciska, Fanni	06:07	17:40
10. Sobota	Bruno, Branislav	Ildikó	06:05	17:42
11. Nedeľa	Angela, Angelika	Szilárd	06:03	17:43
12. Pondelok	Gregor	Gergely	06:01	17:45
13. Utorok	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	05:59	17:46
14. Streda	Matilda	Matild	05:57	17:47
15. Štvrtok	Svetlana	Štátny sviatok , Kristóf	05:55	17:49
16. Piatok	Boleslav	Henrietta	05:53	17:50
17. Sobota	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:51	17:52
18. Nedeľa	Eduard	Sándor, Ede	05:49	17:53
19. Pondelok	Jozef	József, Bánk	05:47	17:55
20. Utorok	Vítázoslav, Klaudius	Klaudia	05:45	17:56
21. Streda	Blahoslav	Benedek	05:43	17:57
22. Štvrtok	Beňadik	Beáta, Izolda	05:41	17:59
23. Piatok	Adrián	Emóke	05:39	18:00
24. Sobota	Gabriel	Gábor, Karina	05:37	18:02
25. Nedeľa	Kvetná nedeľa , Marian	Kvetná nedeľa , Irén, Irisz	06:35	19:03
26. Pondelok	Emanuel	Emánuel	06:33	19:05
27. Utorok	Alena	Hajnalka	06:31	19:06
28. Streda	Soňa	Gedeon, Johanna	06:29	19:07
29. Štvrtok	Zelený štvrtok , Miroslav	Zelený štvrtok , Auguszt	06:27	19:09
30. Piatok	Veľký piatok , Vieroslava	Veľký piatok , Zalán	06:25	19:10
31. Sobota	Biela (Veľká) sobota , Benjamín	Biela (Veľká) sobota , Árpád	06:23	19:12

BÉKEŠSKÁ ŽUPA

GYOMAENDRÖD ▶

Obec vznikla v roku 1981 zlúčením dvoch väčších osád – Endrödu a Gyomy, o osem rokov neskôr ju vyhlásili za mesto. Endröd patril medzi najstaršie osady župy, žilo tu veľa zemanov. Začiatkom 18. storočia ho vyplienili Srbi a až v roku 1718 sem začali prichádzať noví osídlenci. Podľa niektorých prameňov to boli Slováci z Detvy, zo Zalužian, z Békešskej Čaby a z Novohradskej župy. Slováci sa však z neznámych dôvodov už počas niekoľkých desaťročí, ešte v 18. storočí, asimilovali. Dnes svedčia o niekdajšej prítomnosti našich rodákov typické slovenské priezviská, nositeľmi ktorých boli a sú napríklad akademický maliar Béla Vidovszky (1883 – 1973), populárny „retro“ spevák Benedek Uhrin (1920 – 2015), alebo výtvarník Zoltán Bohus (1941). V Gyomaendröde žijú aj príslušníci nemeckej národnosti, ktorí si zachovali kultúrne dedičstvo a majú svoju národnostnú samosprávu. V meste žilo v roku 2011 27 osôb slovenskej národnosti.

PUSZTAOTTLAKA ▶

Slováci v Békešskej župe dobre vedia, že táto obec je obývaná predovšetkým Rumunmi. Menej známe je, že osada pozostáva z dvoch častí – Bagófalú a Tökfalú. Tökfalú (Tekvicovú dedinu) založili na území medešského chotára a neskôr ju pripojili k Pusztottlake. V tejto časti obce sa nachádza aj malý evanjelický kostol, ktorý pred niekoľkými rokmi obnovili. O Medeši je známe, že ho založili koncom 19. storočia v rozsiahlom čabianskom chotári predovšetkým slovenskí gazdovia a dlho ho nazývali „Malou Čabou“. Preto – ako uvádza A. Divičanová – do Pusztottlaky „sa medzi rumunské obyvateľstvo prisťahovali v 20. rokoch minulého storočia békeščabianski Slováci, ktorí tvrdia – právom –, že pochádzajú výlučne z Békešskej Čaby.“ Zaujímavosťou je, že aktivisti Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku počas jedného svojho výletu pred niekoľkými rokmi na cintoríne v Tökfalú našli náhrobné kamene so slovenskými nápismi. V roku 2011 sa v Pusztottlake hlásilo k slovenskej národnosti 5 osôb.

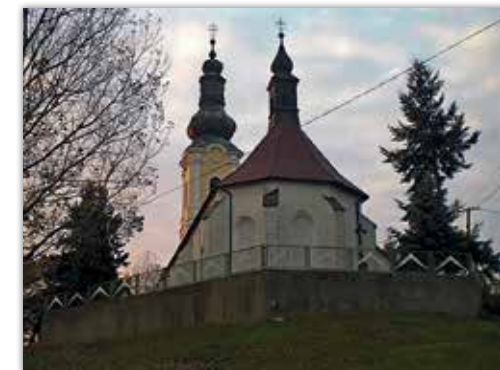
Apríl

2018

		Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
				Východ	Západ
1. Nedeľa		Velkonočná nedeľa, Hugo	Velkonočná nedeľa, Hugó	06:21	19:13
2. Pondelok		Velkonočný pondelok, Zita	Velkonočný pondelok, Áron	06:19	19:14
3. Utorok		Richard	Buda, Richárd	06:17	19:16
4. Streda		Izidor	Izidor	06:15	19:17
5. Štvrtok		Miroslava	Vince	06:13	19:19
6. Piatok		Irena	Vilmos, Biborka	06:11	19:20
7. Sobota		Zoltán	Herman	06:09	19:21
8. Nedeľa		Albert	Dénes	06:07	19:23
9. Pondelok		Milena	Erhard	06:05	19:24
10. Utorok		Igor	Zsolt	06:03	19:26
11. Streda		Július	Leó, Szaniszló	06:01	19:27
12. Štvrtok		Ester	Gyula	05:59	19:28
13. Piatok		Aleš	Ida	05:58	19:30
14. Sobota		Justína	Tibor	05:56	19:31
15. Nedeľa		Fedor	Anasztázia, Tas	05:54	19:33
16. Pondelok		Dana, Danica	Csongor	05:52	19:34
17. Utorok		Rudolf	Rudolf	05:50	19:36
18. Streda		Valér	Andrea, Irma	05:48	19:37
19. Štvrtok		Jela	Emma	05:46	19:38
20. Piatok		Marcel	Tivadar	05:44	19:40
21. Sobota		Ervín	Konrád	05:43	19:41
22. Nedeľa		Slavomír	Csilla, Noémi	05:41	19:43
23. Pondelok		Vojtech	Béla	05:39	19:44
24. Utorok		Juraj	György	05:37	19:45
25. Streda		Marek	Márk	05:36	19:47
26. Štvrtok		Jaroslava	Ervin	05:34	19:48
27. Piatok		Jaroslav	Zita	05:32	19:49
28. Sobota		Jarmila	Valéria	05:31	19:51
29. Nedeľa		Lea, Leo	Péter	05:29	19:52
30. Pondelok		Anastázia	Katalin, Kitty	05:27	19:54

BORŠODSKO-ABOVSKO-ZEMPLÍNSKA ŽUPA

FORRÓ ► Obec sa nachádza 37 kilometrov severovýchodne od Miškovca smerom na Košice, po stáročia patrila tomuto mestu. V 17. storočí následkom morovej epidémie zomrela takmer polovica pôvodného maďarského obyvateľstva, preto obec osídlili obyvatelmi severnejších majetkov mesta Košice (Nižný Klátov – predtým Nižný Teješ, Kavečany, Košické Hámre). Väčšinu nových osadníkov ešte aj začiatkom 20. storočia volali podľa maďarských názvov týchto osád: Tőkészky, Hámorský a Kavečanský. Obec, ležiaca na trati Budín – Košice, bola dlho dôležitou colnicou. Je známa aj tým, že v roku 1815 ruský cár Alexander I. cestou na viedenský kongres strávil jednu noc v miestnom hostinci Kakas, ktorý dalo vybudovať mesto Košice v roku 1770. V šesťdesiatych rokoch minulého storočia slovenská škola v Novom Meste pod Šiatrom mala skoro v každom ročníku aspoň jedného žiaka z obce Forró, dokonca sa našiel medzi nimi aj taký, ktorý pokračoval v štúdiu na Slovenskom gymnáziu v Budapešti. V roku 2011 v obci Forró zaznamenali piatich Slovákov.

TROJHUTA ► (Háromhuta) vznikla spojením troch menších zemplínskych obcí – Starej Huty, Strednej Huty a Novej Huty. Podobne ako v mnohých obciach tohto regiónu aj tu fungovala sklárska huta, ktorú založil ešte František Rákóczi II. v roku 1698. Až do roku 1916 tu vyrábali o. i. fľaše na tokajské víno. Po jej zrušení sa obyvatelia zamestnali v lesnom hospodárstve. Obec patrí medzi tie osady regiónu Zemplína a Medzihoria, do života ktorých v obrovskej miere zasiahla výmena obyvateľstva. Do Československa sa presídlili takmer 3/4 obyvateľov. Napriek tomu ešte dlhé desaťročia pochádzal veľký počet žiakov novomestskej slovenskej školy z tejto obce. Ba aj v druhej polovici osemdesiatych rokov minulého storočia malo Slovenské gymnázium v Budapešti maturantku z Trojhuty. V súčasnosti na internetovej stránke obce zdôrazňujú skôr poľský pôvod obyvateľov, napriek tomu veľavravné je, že v populárnom gastronomickom televíznom magazíne Gastroanjel miestne žieničky suverénne hovoria do kamery: „To sú naše starodávne slovenské recepty...“. V dedine s vyše 100 obyvateľmi sa v roku 2011 hlásilo k slovenskej národnosti 14 občanov.

Máj

2018

		Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
				Východ	Západ
	1. Utorok	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:26	19:55
	2. Streda	Žigmund	Zsigmond	05:24	19:56
	3. Štvrtok	Galina	Timea, Irma	05:22	19:58
	4. Piatok	Florián	Mónika, Flórián	05:21	19:59
	5. Sobota	Lesia, Lesana	Györgyi, Adrián	05:19	20:00
	6. Nedeľa	Hermína	Deň matiek, Ivett, Frida	05:18	20:02
	7. Pondelok	Monika	Gizella	05:16	20:03
	8. Utorok	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:15	20:05
	9. Streda	Roland	Gergely	05:14	20:06
	10. Štvrtok	Viktória	Ármin, Pálma	05:12	20:07
	11. Piatok	Blažena	Ferenc	05:11	20:08
	12. Sobota	Pankrác	Pongrác	05:09	20:10
	13. Nedeľa	Deň matiek, Servác	Szervác, Imola	05:08	20:11
	14. Pondelok	Bonifác	Bonifác	05:07	20:12
	15. Utorok	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:06	20:14
	16. Streda	Svetozár	Mózes, Botond	05:04	20:15
	17. Štvrtok	Gizela	Paszkál	05:03	20:16
	18. Piatok	Viola	Alexandra, Erik	05:02	20:17
	19. Sobota	Gertrúda	Ivó, Milán	05:01	20:19
	20. Nedeľa	Turíce, Bernard	Turíce, Bernát, Felícia	05:00	20:20
	21. Pondelok	Turíce, Zina	Turíce, Konstantin	04:59	20:21
	22. Utorok	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:58	20:22
	23. Streda	Želmíra	Dezső	04:57	20:23
	24. Štvrtok	Ela	Eszter, Eliza	04:56	20:24
	25. Piatok	Urban	Orbán	04:55	20:25
	26. Sobota	Dušan	Fülöp, Evelín	04:54	20:27
	27. Nedeľa	Iveta	Deň detí, Hella	04:53	20:28
	28. Pondelok	Viliam	Emil, Csanád	04:52	20:29
	29. Utorok	Vilma	Magdolna	04:52	20:30
	30. Streda	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:51	20:31
	31. Štvrtok	Petra, Petronela	Angéla, Petronella	04:50	20:32

ČONGRÁDSKA ŽUPA

ALBERT ▶ Prvými obyvateľmi obce Albert (Čanádalberti) boli pestovatelia tabaku pochádzajúci z Nadlaku, Pitvaroša, Slovenského Komlóša, ale aj zo severných stolíc Uhorska. Osada vznikla v rámci druhotnej migrácie v rokoch 1843–1844 v chotári Pitvaroša, nazývali ju aj Nový Pitvaroš, kým susedný Ambróz bol Malý Pitvaroš. Obe osady sa osamostatnili v rokoch 1860 – 1861. Albert v rokoch 1919 a 1920 okupovalo Rumunsko, pričom jeho obyvatelia boli do výmeny obyvateľstva až na malé výnimky takmer výlučne Slováci evanjelického vierovyznania. Tento pomer sa zmenil v rokoch 1947 – 1948, keď sa rozhodlo presídlit do Československa až 75–80 percent tunajších obyvateľov. Slávnym rodákom obce bol uznávaný etnograf, znalec tradičnej ľudovej kultúry Slovákov v Maďarsku Ondrej Krupa (1934–2015). Do tejto obce siahajú aj korene podpredsedu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Františka Zelmana. V roku 2010 obrovská búrka natoľko zničila strechu miestneho evanjelického kostola postaveného v roku 1882, že ju museli úplne obnoviť. Vedľa kostola vybudovali nový multifunkčný kultúrny dom, ktorý slávnostne otvorili v októbri roku 2016. V obci sú nižšie ročníky základnej školy, ktoré patria k Základnej a umeleckej škole S. Petőfiho v Pitvaroši. Na celoštátnom kole súťaže Zväzu Slovákov v Maďarsku Slovenské spevanky a veršovačky dosiahla v roku 2017 v II. vekovej kategórii ocenenie Za vynikajúci výkon miestna žiačka Napsugár Gáspárová. Kedysi skoro úplne slovenský Albert mal v roku 2011 oficiálne desať slovenských obyvateľov.

CsL • Foto: (int-arch)

Jún

2018

		Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
				Východ	Západ
1. Piatok		MDD , Žaneta	Tünde	04:50	20:33
2. Sobota		Xénia, Oxana	Kármén, Anita	04:49	20:33
3. Nedeľa		Karolína	Klotild	04:49	20:34
4. Pondelok		Lenka	Bulcsú	04:48	20:35
5. Utorok		Laura	Fatime	04:48	20:36
6. Streda		Norbert	Norbert, Cintia	04:47	20:37
7. Štvrtok		Róbert	Róbert	04:47	20:38
8. Piatok		Medard	Medárd	04:46	20:38
9. Sobota		Stanislava	Félix	04:46	20:39
10. Nedeľa		Margaréta	Margit, Gréta	04:46	20:40
11. Pondelok		Dobroslava	Barnabás	04:46	20:40
12. Utorok		Zlatko	Villő	04:46	20:41
13. Streda		Anton	Antal, Anett	04:45	20:41
14. Štvrtok		Vasil	Vazul	04:45	20:42
15. Piatok		Vít	Jolán, Vid	04:45	20:42
16. Sobota		Blanka, Bianka	Jusztin	04:45	20:43
17. Nedeľa		Deň otcov , Adolf	Deň otcov , Laura, Alida	04:45	20:43
18. Pondelok		Vratislav	Arnold, Levente	04:45	20:43
19. Utorok		Alfréd	Gyárfás	04:46	20:44
20. Streda		Valéria	Rafael	04:46	20:44
21. Štvrtok		Alojz	Alajos, Leila	04:46	20:44
22. Piatok		Paulína	Paulína	04:46	20:44
23. Sobota		Sidónia	Zoltán	04:47	20:45
24. Nedeľa		Ján	Iván	04:47	20:45
25. Pondelok		Olivia, Tadeáš	Vilmos	04:47	20:45
26. Utorok		Adriána	János, Pál	04:48	20:45
27. Streda		Ladislav, Ladislava	László	04:48	20:45
28. Štvrtok		Beáta	Levente, Irén	04:49	20:45
29. Piatok		Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:49	20:44
30. Sobota		Melánia	Pál	04:50	20:44

FEJÉRSKA ŽUPA

TORDAŠ ▶ Obec ležiaca na rozhraní Fejérskej a Peštianskej župy obývali už v ranom stredoveku, počas tureckej nadvlády však úplne podľahla skaze. Nová etapa v jej živote sa začala v prvých rokoch 18. storočia, keď ju osídlili Slováci evanjelického vierovyznania z Nitrianskej, Prešporskej a Turčianskej stolice. Zemepán tohto územia Mátyás Sajnovics ich ubezpečil, že v prvých rokoch nemusia odovzdávať čiastku zo svojej úrody ani platiť dane, slobodne môžu vyznávať svoju vieru a mať vlastného kňaza. V okolí Tordašu boli aj ďalšie obce, ktoré obývali čiastočne Slováci, ako napríklad Gyúró, Martonvásár, Pázmánd, Ráckeresztúr. V Tordaši sa evanjelickí kňazi, ktorí boli podľa priezvisk a rodiska slovenského pôvodu, striedali relatívne často, viacerí sa stali obeť morovej epidémie. Neraz slúžili aj v trocha vzdialenejšej Čerňi, kde dodnes žijú naši rodáci. Evanjelické kostoly v Tordaši mali nešťastný osud, dva vyhoreli, dnešný je už tretí, postavili ho koncom 18. storočia. Z evanjelických kňazov spomeňme Jána Podhradského, ktorý bol synom miestneho rektora a slúžil v Tordaši v rokoch 1907 – 1943. Za jeho pôsobenia tu vybudovali dom cirkevného zboru a on v obci a jej okolí udomácnil systém družstiev Hangya (Mravec). Tordaš sa v medzivojnovom období stal vzorovou osadou tohto družstevného hnutia. Zaujímavé je, že napriek úplnej jazykovej asimilácii slovenských osád tohto mikroregiónu tu ešte pred niekoľkými rokmi na Veľkú noc chodievali šibať, dokonca v Pázmánde a v Tordaši sa odborníkom podarilo zaznamenať zlomkový slovenský variant veršov pri šibaní. Tordašania si uvedomujú svoj slovenský pôvod, svedčí o tom skutočnosť, že nový národopisný dom, ktorý je vierohodnou kópiou dobového sedliackeho domu a ktorý odovzdali do užívania v roku 2010, nazvali Slovenský dom. V roku 2011 počas sčítania ľudu sa však v obci nikto nehlásil za Slováka.

CsL • Foto: (int-arch)

Júl

2018

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Nedeľa	Diana	Tihamér, Annamária	04:50	20:44
2. Pondelok	Berta	Ottó	04:51	20:44
3. Utorok	Miloslav	Kornél, Soma	04:52	20:44
4. Streda	Prokop	Ulrik	04:52	20:43
5. Štvrtok	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:53	20:43
6. Piatok	Patrik, Patrícia	Csaba	04:54	20:42
7. Sobota	Oliver	Apollónia	04:55	20:42
8. Nedeľa	Ivan	Ellák	04:55	20:41
9. Pondelok	Lujza	Lukrécia	04:56	20:41
10. Utorok	Amália	Amália	04:57	20:40
11. Streda	Milota	Nóra, Lili	04:58	20:40
12. Štvrtok	Nina	Izabella, Dalma	04:59	20:39
13. Piatok	Margita	Jenő	05:00	20:38
14. Sobota	Kamil	Őrs, Stella	05:01	20:37
15. Nedeľa	Henrich	Henrik, Roland	05:02	20:37
16. Pondelok	Drahomír	Valter	05:03	20:36
17. Utorok	Bohuslav	Endre, Elek	05:04	20:35
18. Streda	Kamila	Frigyes	05:05	20:34
19. Štvrtok	Dušana	Emília	05:06	20:33
20. Piatok	Ilja, Eliáš	Illés	05:07	20:32
21. Sobota	Daniel	Dániel, Daniella	05:08	20:31
22. Nedeľa	Magdaléna	Magdolna	05:10	20:30
23. Pondelok	Oľga	Lenke	05:11	20:29
24. Utorok	Vladimír	Kinga, Kincső	05:12	20:28
25. Streda	Jakub	Kristóf, Jakab	05:13	20:27
26. Štvrtok	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:14	20:25
27. Piatok	Božena	Olga, Liliána	05:15	20:24
28. Sobota	Krištof	Szabolcs	05:17	20:23
29. Nedeľa	Marta	Márta, Flóra	05:18	20:22
30. Pondelok	Libuša	Judit, Xénia	05:19	20:20
31. Utorok	Ignác	Oszkár	05:20	20:19

HEVEŠSKÁ ŽUPA

DOMOSZLÓ

Územie obce Domoszló bolo obývané už v ranom stredoveku. Po spustošení Turkami ho osídlili Slováci z okolia Rimavskej Soboty. Napriek štatistickým údajom, podľa ktorých obec začiatkom 20. storočia obývali výlučne Maďari a Židia, pred približne 25 rokmi aktivisti Zväzu Slovákov v Maďarsku a redaktori ľudových novín sa tu stretli s členmi Slovenského klubu, ktorý navštevovali aj obyvatelia susedného Markazu. Zaujímavosťou je, že napriek asimilácii miestneho obyvateľstva v televíznom magazíne „Zachovávatelia tradičných chutí“ (Ízörzők) v roku 2008 tak vtedajší starosta obce, ako aj obyvatelia sa hrdo hlásili k slovenským koreňom. Vymenúvali rad typických slovenských jedál aj so slovenskými pomenovaniami, pritom väčšina účinkujúcich mala typické slovenské priezviská (Bánszki, Gyurkó, Lukovszki, Paulenka atď.). V roku 2011 podľa štatistických údajov sa v obci nikto nehlásil za Slováka.

MARKAZ

Ďalšou kedysi slovenskou osadou vo vinárskej oblasti na južných svahoch Matry je Markaz. Slovákov sem v roku 1742 usídlil zemepán tohto kraja barón Gáspár Bossányi, prišli z jeho majetkov v Gemerí a Malohonte. Priezviská pôvodných štyridsiatich slovenských rodín sú v obci dodnes prítomné, niektoré z nich však už iba ako prezývky. V Markazi je národopisný dom, ktorý dal postaviť okolo roku 1870 miestny majster Vendelín Valko. Jeho poslednou obyvateľkou bola Verona Bartová (prezývaná Bikuľa). Dejiny osady podrobne spracoval lokálpatriot Béla Hacsavecz. V dvoch zväzkoch sa venoval vyslovene dejinám obce

(v prvom zväzku do roku 1875, v ďalšom do roku 1945). Tretie jeho dielo je venované prehľadu priezvisk a prezývok, ako aj chotárnym názvom. Zvláštnosťou tohto kraja je, že kým sa v Markazi podobne ako v Domoszló nikto nehlásil v roku 2011 za Slováka, zatiaľ tretia slovenská osada v tejto oblasti Malá Nána si dodnes zachovala slovenský ráz. V Malej Náne sa k slovenskej národnosti hlásilo 144 obyvateľov, úspešne tam pôsobí slovenská samospráva a široko-diaľko je známy tamojší slovenský spevácky zbor.

August

2018

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Streda	Božidara	Boglárka	05:22	20:18
2. Štvrtok	Gustáv	Lehel	05:23	20:16
3. Piatok	Jerguš	Hermína	05:24	20:15
4. Sobota	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:25	20:13
5. Nedele	Hortenzia	Krisztina	05:27	20:12
6. Pondelok	Jozefína	Bertabettina	05:28	20:10
7. Utorok	Štefánia	Ibolya	05:29	20:09
8. Streda	Oskar	László	05:31	20:07
9. Štvrtok	Ľubomíra	Emőd	05:32	20:05
10. Piatok	Vavrínek	Lőrinc	05:33	20:04
11. Sobota	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:35	20:02
12. Nedele	Darina	Klára	05:36	20:01
13. Pondelok	Ľubomír	Ipoly	05:37	19:59
14. Utorok	Mojmír	Marcell	05:39	19:57
15. Streda	Marcela	Mária	05:40	19:55
16. Štvrtok	Leonard	Ábrahám	05:41	19:54
17. Piatok	Milica	Jácint	05:43	19:52
18. Sobota	Elena, Helena	Ilona	05:44	19:50
19. Nedele	Lýdia	Huba	05:45	19:48
20. Pondelok	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István	05:47	19:47
21. Utorok	Jana	Sámuel, Hajna	05:48	19:45
22. Streda	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:49	19:43
23. Štvrtok	Filip	Bence	05:51	19:41
24. Piatok	Bartolomej	Bertalan	05:52	19:39
25. Sobota	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:53	19:37
26. Nedele	Samuel	Izso	05:55	19:35
27. Pondelok	Silvia	Gáspár	05:56	19:34
28. Utorok	Augustín	Ágoston	05:57	19:32
29. Streda	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:58	19:30
30. Štvrtok	Ružena	Rózsa	06:00	19:28
31. Piatok	Nora	Erika, Bella	06:01	19:26

KOMÁRŇANSKO-OSTRIHOMSKÁ ŽUPA

ŠÚR ▶ Táto obec kedysi patrila do Vesprímskej stolice a tvorila menší jazykový ostrov s obcami Capár, Eška, Jášč a Čerňa vo Fejérskej župe. Začiatkom 18. storočia na spustošené územie dediny Šúr zavolali Zichyovci Slovákov evanjelického vierovyznania zo severných častí Uhorska. Dedina sa rýchlo rozrastala a rozvíjala, pravdepodobne jej obyvatelia aj naďalej udržiavali rodinné kontakty s príbuznými, pretože do obce prichádzali ďalšie a ďalšie slovenské rodiny. Slávnym rodákom osady bol slovenský matematik Michal Al-göver (1826 – 1908), ktorý bol synom evanjelického farára a neskôr sa stal zakladajúcim členom Matice slovenskej. Do začiatku 19. storočia sa obec úplne poslovenčila, Károly Eötvös vo svojom diele „Bakony“ uvádza, že šúrske slovenské ženy „...veľmi vedome, seabedome hovoria a svoj jazyk používajú ešte aj na úradných miestach“. O dobrých sto rokov neskôr sa docentka Márii Žilákovej počas výskumu v tomto regióne podarilo nájsť v Šúre jednu jedinú informátorku, ktorá ešte rozumela niekoľko slov po slovensky a pamätala si zlomky jednej slovenskej modlitby. Zaujímavé je – čo sa netýka vyslovene obce Šúr, skôr širšieho regiónu –, že v neďalekej dedine Ácsteszér, ktorú osídlili väčšinou Nemci, ale aj niekoľko slovenských rodín, sa narodila významná osobnosť národnooslobodzovacieho hnutia rokov 1848 – 1849 Michal Stančík (Táncsics). Vo svojich memoároch píše: „...Môj otec bol chorvátskeho pôvodu a počas mojich detských rokov týmto jazykom trochu ešte aj hovoril; moja mama zase bola slovenského (tótskeho) pôvodu, ako o tom svedčí aj jej národnostné priezvisko Nebehaj a slovenský (tótsky) jazyk ešte úplne nezabudla. Z takejto prastarej vlasteneckej uhorskej rodiny pochádzam ja.“

V Šúri počas posledného sčítania ľudu zaznamenali desiatich Slovákov.

Obec bola v roku 2016 na základe verejného hlasovania na internete vyhlásená za osadu ležiacu v najkrajšom prostredí.

CSL • Foto: (int-arch)

September

2018

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Sobota	Deň Ústavy, Drahoslava	Egyed, Egon	06:02	19:24
2. Nedeľa	Linda, Rebeka	Rebeka, Dorina	06:04	19:22
3. Pondelok	Belo	Hilda	06:05	19:20
4. Utorok	Rozália	Rozália	06:06	19:18
5. Streda	Regina	Viktória, Lőrinc	06:08	19:16
6. Štvrtok	Alica	Zakariás	06:09	19:14
7. Piatok	Marianna	Regina	06:10	19:12
8. Sobota	Miriama	Mária, Adrienn	06:12	19:10
9. Nedeľa	Martina	Ádám	06:13	19:08
10. Pondelok	Oleg	Nikolett, Hunor	06:14	19:06
11. Utorok	Bystřík	Teodóra	06:16	19:04
12. Streda	Mária	Mária	06:17	19:02
13. Štvrtok	Ctibor	Kornél	06:18	19:00
14. Piatok	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:20	18:58
15. Sobota	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:21	18:56
16. Nedeľa	Ľudmila	Edit	06:22	18:54
17. Pondelok	Olympia	Zsófia	06:24	18:51
18. Utorok	Eugénia	Diana	06:25	18:49
19. Streda	Konštantín	Vilhelmina	06:26	18:47
20. Štvrtok	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:28	18:45
21. Piatok	Matúš	Máté, Mirella	06:29	18:43
22. Sobota	Móric	Móric	06:30	18:41
23. Nedeľa	Zdenka	Tekla	06:32	18:39
24. Pondelok	Ľuboš, Lubor	Gellért, Mercédesz	06:33	18:37
25. Utorok	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:35	18:35
26. Streda	Edita	Jusztina, Pál	06:36	18:33
27. Štvrtok	Cyprián	Adalbert	06:37	18:31
28. Piatok	Václav	Vencel	06:39	18:29
29. Sobota	Michal, Michaela	Mihály	06:40	18:27
30. Nedeľa	Jarolím	Jeromos	06:41	18:25

NOVOHRADSKÁ ŽUPA

BODOŇ ► Obec pôvodne pozostávajúca z Dolného a Horného Bodoňu, ktoré v roku 1902 zlúčili pod názvom Kétybodon, po ústupe Turkov a po bitke pri blízkom Romhányi v 18. storočí dvakrát osídlili Slovákmi evanjelického vierovyznania zo severných stolíc Uhorska. V rokoch 1982 – 1993 osada administratívne patrila k blízkeho Romhányu, potom sa opäť osamostatnila. Bodonským rodákom bol známy gajdoš, pastier, majster ľudového umenia István Pál (1919 – 2015). V obci sa nachádza národopisný dom, priemyselné múzeum vytvorené z kolárskej dielne a barokový evanjelický kostol, ktorý je chránenou kultúrnou pamiatkou. V Bodoni pravidelne usporadúvajú Slivkové dni a napriek tomu – ako je to známe z publicistickej tvorby Jána Jančovica –, že už aj príslušníci najstaršej generácie ovládajú iba obmedzený počet slovenských slov-ných spojení a výrazov, z roka na rok sa umiestňujú na popredných miestach na Haluško-vom festivale vo Veňarci. V roku 2011 v Bodoni sa oficiálne ani jeden obyvateľ nehlásil k slovenskej národnosti.

ČASTVÁ ► Obec sa nachádza v blízkosti Balašských Ďarmôt. Počas tureckej nad-vlády počet obyvateľstva v značnej miere poklesol, po vyhnaní Turkov sa tu usadili okrem Maďarov aj Slováci evanjelického vierovyznania. Obec je známa tým, že v rokoch 1844 až 1853 tu žil známy maďarský spisovateľ, dramatik Imre Madách, v jeho kúrii sa v súčas-nosti nachádza múzeum.

– Jednou z národnostne i nábožensky zmiešaných osád je novohradská dedinka Častvá, kam sa už koncom 17. storočia dostali popri Slovákoch evanjelického vierovyznania i maďarskí katolíci. Maďarské obyvateľstvo sa jazykovo neasimilovalo, ale pasívne ovláda-lo slovenčinu. V tamojšej maďarskej kultúre však možno badať veľa obsahových paralel so slovenskou kultúrou. Staršie generácie maďarského kolektívu poznali napr. slovenské

príslovia, porekadlá (po maďarsky), a to aj vtedy, ak ich vo vlastnom kultúrnom prostre-dí nikdy neaktivizovali, – napísala profesorka Anna Divičanová pred niekoľkými desaťro-čiami o stave kultúry v obci, kde sa v súčas-nosti oficiálne už nikto nehlási za Slováka. Pravdepodobne z tejto obce v rámci druhot-nej migrácie putovalo niekoľko slovenských rodín ďalej na Dolnú zem, o tom svedčí aj priezvisko Častvan odvodené z názvu obce, ktoré sa vyskytuje napríklad v Sarvaši.

Október

2018

	Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
			Východ	Západ
1. Pondelok	Arnold	Malvin	06:43	18:23
2. Utorok	Levoslav	Petra	06:44	18:21
3. Streda	Stela	Helga	06:45	18:19
4. Štvrtok	František	Ferenc	06:47	18:17
5. Piatok	Viera	Aurél	06:48	18:15
6. Sobota	Natália	Brúnó, Renáta	06:50	18:13
7. Nedele	Eliška	Amália	06:51	18:11
8. Pondelok	Brigita	Koppány	06:52	18:09
9. Utorok	Dionýz	Dénes	06:54	18:07
10. Streda	Slavomíra	Gedeon	06:55	18:05
11. Štvrtok	Valentína	Brigitta	06:57	18:03
12. Piatok	Maximilián	Miksa	06:58	18:01
13. Sobota	Koloman	Kálmán, Ede	07:00	17:59
14. Nedele	Boris	Helén	07:01	17:57
15. Pondelok	Terézia	Teréz	07:02	17:56
16. Utorok	Vladimíra	Gál	07:04	17:54
17. Streda	Hedviga	Hedvig	07:05	17:52
18. Štvrtok	Lukáš	Lukács	07:07	17:50
19. Piatok	Kristián	Nándor	07:08	17:48
20. Sobota	Vendelín	Vendel	07:10	17:46
21. Nedele	Uršula	Orsolya	07:11	17:45
22. Pondelok	Sergej	Előd	07:13	17:43
23. Utorok	Alojza	Štátny sviatok, Gyöngyi	07:14	17:41
24. Streda	Kvetoslava	Salamon	07:16	17:39
25. Štvrtok	Aurel	Blanka, Bianka	07:17	17:38
26. Piatok	Demeter	Dömötör	07:19	17:36
27. Sobota	Sabína	Szabina	07:20	17:34
28. Nedele	Dobromila	Simon, Szimonetta	06:22	16:32
29. Pondelok	Klára	Nárcisz	06:23	16:31
30. Utorok	Šimon, Simona	Alfonz	06:25	16:29
31. Streda	Aurélia	Farkas	06:26	16:28

PEŠTIANSKA ŽUPA

DOMOŇ ► Obec sa nachádza v hornom povodí Galgy, v tesnej blízkosti mesta Asód. Dedinu obývali už aj v stredoveku, avšak počas tureckej nadvlády sa úplne vyľudnila. V posledných rokoch 17. storočia sa sem nasťahovali Slováci evanjelického a neskôr Maďari katolíckeho vierovyznania. Pravdepodobne niektoré rodiny z tejto obce putovali ďalej na Dolnú zem, napríklad v Malom Kereši je známe priezvisko Domonyi, odvodené z názvu tejto osady. V obci sa nachádza niekoľko zemianskych kúrií, v ktorých v súčasnosti sídlia rôzne orgány a inštitúcie (obecná samospráva, sociálne zariadenia, resp. byty samosprávy). Domoň má viacerých známych rodákov. Po sobáší v Asóde tu istý čas bývali rodičia básnika Sándora Petőfiho (Alexandra Petroviča), v historickom cintoríne obce je pochovaný jeho starý otec z otcovej strany Tomáš Petrovič. V roku 1805 sa v tejto obci narodil profesor, botanik Štefan Koreň, ktorý bol neskôr na asódskom gymnáziu učiteľom spomínaného básnika a jeho brata a – ako to uvádza J. Jančovic vo svojich publicistických prácach –, Koreň bol veľmi sklamaný z ich neskoršieho odnárodenia. Vo svojej učiteľskej profesii Štefan Koreň pokračoval v dolnozemskej slovenskej prostredí, v Sarvaši. Ďalším významným rodákom obce je maďarský režisér Zoltán Huszár (1931 – 1981), otec maďarskej herečky Katy Huszárikovej, ktorý je pochovaný na miestnom evanjelickom cintoríne. Mimochodom, jednoznačne slovenské priezvisko Husár je veľmi rozšírené medzi dolnozemaťmi Slovákmi tak v Maďarsku, ako aj v Rumunsku a vo Vojvodine.

V roku 2011 podľa štatistiky v obci Domoň žili traja Slováci.

November

2018

		Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
				Východ	Západ
1. Štvrtok		Sviatok všetkých svätých , Denis, Denisa	Sviatok všetkých svätých , Marianna	06:28	16:26
2. Piatok		Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých , Achilles	06:29	16:25
3. Sobota		Hubert	Győző	06:31	16:23
4. Nedeľa		Karol	Károly	06:32	16:22
5. Pondelok		Imrich	Imre	06:34	16:20
6. Utorok		Renáta	Lénárd	06:35	16:19
7. Streda		René	Rezső	06:37	16:17
8. Štvrtok		Bohumír	Zsombor	06:38	16:16
9. Piatok		Teodor	Tivadar	06:40	16:15
10. Sobota		Tibor	Réka	06:41	16:13
11. Nedeľa		Martin, Maroš	Márton	06:43	16:12
12. Pondelok		Svätopluk	Jónás, Renátó	06:44	16:11
13. Utorok		Stanislav	Szilvia	06:46	16:10
14. Streda		Irma	Aliz	06:47	16:08
15. Štvrtok		Leopold	Albert, Lipót	06:49	16:07
16. Piatok		Agnesa	Ödön	06:50	16:06
17. Sobota		Štátny sviatok , Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:51	16:05
18. Nedeľa		Eugen	Jenő	06:53	16:04
19. Pondelok		Alžbeta	Erzsébet	06:54	16:03
20. Utorok		Félix	Jolán	06:56	16:02
21. Streda		Elvira	Olivér	06:57	16:01
22. Štvrtok		Cecília	Cecília	06:59	16:00
23. Piatok		Klement	Kelemen, Klementína	07:00	16:00
24. Sobota		Emília	Emma	07:01	15:59
25. Nedeľa		Katarína	Katalin	07:03	15:58
26. Pondelok		Kornel	Virág	07:04	15:57
27. Utorok		Milan	Virgil	07:05	15:57
28. Streda		Henrieta	Stefánia	07:07	15:56
29. Štvrtok		Vratko	Taksony	07:08	15:55
30. Piatok		Ondrej, Andrej	András, Andor	07:09	15:55

SABOLČSKO-SATMÁRSKO-BERECKÁ ŽUPA

VEĽKÝ ČERKES ► Níredháza sa v 18. storočí nevyludnila vďaka tomu, že roku 1753 gróf František Károlyi vydal patentný list na znovuosídlenie okolia. Hlavným organizátorom presunu Slovákov z Dolniakov bol sarvašský majster, obuvník-čizmár Ján Petrikovič. Prvú vlnu osídlenecov tvorilo 214 slovenských rodín zo Sarvaša, Békešskej Čaby, Poľného Berinčoku, Slovenského Komlóša, ku ktorým sa pridali príslušníci iných národností z Orosházy a Gyuly, ako aj ďalších 117 slovenských rodín zo severnejších stolíc: Boršodskej, Gemerskej, Hontianskej, Novohradskej a Zvolenskej. Podobne ako v iných dolnozemskejších slovenských mestách, aj v Níredháze žili gazdovia, tunajší Tirpáci, dvojdomým spôsobom života, to znamená, že mali domy v meste, ale aj na samotách – sálašoch. Zvláštnosťou tohto kraja sú práve skupinové sálašy, kde žilo 4-5, ale občas aj 15 príbuzenských rodín v domoch okolo studne, ktorá bola centrom takýchto zoskupení. V miestnom Prírodnom múzeu ľudovej architektúry v Níredháze-Sóstó sa nachádza dom s príslušnými hospodárskymi budovami, ktoré sem premiestnili, alebo sú kópiami stavieb z týchto sálašov. Samotný obytný dom napríklad pochádza z tzv. Rómskych skupinových sálašov, ktoré v súčasnosti patria k Veľkému Čerkesu (Nagycserkesz). Žiaľ, tu sa asi najviac asimilovalo slovenské obyvateľstvo. Aj štatistické údaje z konca 19. storočia poukazujú na neprimerane rýchlu asimiláciu. Kým v roku 1880 tu žilo ešte 9 211 Slovákov, v roku 1890 4 184 a v roku 1900 to bolo už len 940.

Významnými níredházkymi rodákmi sú bratia Markušovci: bývalý veľvyslanec SR v Budapešti (1998 – 2002) Štefan Markuš (1936) a bývalý predseda Matice slovenskej (1990 – 2010) Jozef Markuš (1944). V meste pôsobí slovenská samospráva a Tirpáci majú aj svoje spoločenské organizácie, resp. folklórne súbory. Pred niekoľkými rokmi tu ešte vyučovali hostujúce učiteľky zo Slovenska v jednom zo sálašov (Mandabokor) a v neďalekom Veľkom Čerkesi. Neskôr sa z oboch škôl vyučovanie slovenčiny presunulo do dvoch základných škôl v centre mesta, ale podľa našich informácií v súčasnosti sa v tomto kraji nevyučuje slovenčina už ani v jednej škole. Prítom kým v župnom sídle, v Níredháze, počet Slovákov sa zo 136 (rok 2001) zvýšil na 214 (2011), zatiaľ vo Veľkom Čerkesi, ku ktorému administratívne patria početné skupinové sálašy, sa v roku 2011 hlásilo za Slováka iba 5 osôb.

December

2018

		Podľa slovenského kalendára	Podľa maďarského kalendára	Slnko	
				Východ	Západ
1. Sobota		Edmund	Elza	07:10	15:54
2. Nedela		Bibiána	Melinda, Vivien	07:12	15:54
3. Pondelok		Oldrich	Ferenc, Olivia	07:13	15:54
4. Utorok		Barbora	Borbála, Barbara	07:14	15:53
5. Streda		Oto	Vilma	07:15	15:53
6. Štvrtok		Mikuláš	Miklós	07:16	15:53
7. Piatok		Ambróz	Ambrus	07:17	15:53
8. Sobota		Marína	Mária	07:18	15:52
9. Nedela		Izabela	Natália	07:19	15:52
10. Pondelok		Radúz	Judit	07:20	15:52
11. Utorok		Hilda	Árpád	07:21	15:52
12. Streda		Otilia	Gabriella	07:22	15:52
13. Štvrtok		Lucia	Luca, Otilia	07:23	15:52
14. Piatok		Branislava, Bronislava	Szilárda	07:24	15:53
15. Sobota		Ivica	Valér	07:24	15:53
16. Nedela		Albína	Etelka, Aletta	07:25	15:53
17. Pondelok		Kornélia	Lázár, Olimpia	07:26	15:53
18. Utorok		Sláva	Deň národnosti, Auguszt	07:26	15:54
19. Streda		Judita	Viola	07:27	15:54
20. Štvrtok		Dagmara	Teofil	07:28	15:54
21. Piatok		Bohdan	Tamás	07:28	15:55
22. Sobota		Adela	Zénó	07:29	15:55
23. Nedela		Nadežda	Viktória	07:29	15:56
24. Pondelok		Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:29	15:57
25. Utorok		1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:30	15:57
26. Streda		2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:30	15:58
27. Štvrtok		Filoména	János	07:30	15:59
28. Piatok		Ivana, Ivona	Kamilla	07:31	15:59
29. Sobota		Milada	Tamás, Tamara	07:31	16:00
30. Nedela		Dávid	Dávid	07:31	16:01
31. Pondelok		Silvester	Szilveszter	07:31	16:02

VESPRÍMSKA ŽUPA

EŠKA ► Obec sa nachádza v blízkosti mesta Várpalota vo Vesprímskej župe, trochu južnejšie od bakonského slovenského regiónu, ktorý tvoria obce Čerňa (Fejérska župa), Capár a Jášč (Vesprímska župa). Na jej území pravdepodobne existovala usadlosť už za čias Rímskej ríše, o čom svedčia archeologické nálezy. Tiež sa predpokladá, že známu rotundu – ktorú laici mylne pokladajú za budovu postavenú Turkami – vybudovali v románskom slohu za doby Arpádovcov na ruinách strážnej veže Rimanov popri ceste z Aquincumu (Budín) do Savarie (Szombathely). V stredoveku bola Eška dôležitým zemepanským sídlom, a to až dovtedy, kým nezačali budovať hrad v neďalekej Várpalote. Osud osady spečatilo obdobie tureckej okupácie, okolo roku 1535 sa úplne vyľudnila. Prvý pokus o jej zaľudnenie sa viaže k rodu Zichyovcov, ktorý sa sem snažil prilákať Nemcov. Tí sa však kvôli kuruckým bojom neusadili v Eške natrvalo. Úspešnejší bol rok 1718, keď sem zo severných stolíc začali prichádzať odvážni a vytrvalí slovenskí kolonisti. Po zdaní počiatocných ťažkostí napríklad už okolo roku 1767 začali s pestovaním viniča. V obci sa usadili Slováci katolíckeho aj evanjelického vierovyznania. Katolíci mali k dispozícii obnovenú rotundu, kým evanjelici začali s budovaním svojho Božieho chrámu v roku 1785, ktorý konečnú podobu nadobudol v roku 1863, pričom jeho organ zhotovil majster Martin Sasko z Brezovej v roku 1870. Katolíci si postavili nový kostol v roku 1847. Najvýznamnejším rodákom obce Eška bol Anton Tašner, ktorý bol do roku 1848 osobným tajomníkom Istvána Széchenyiho, neskôr tajomníkom Spoločnosti Reťazového mosta (Lánchíd Társaság). Podľa niektorých prameňov obyvateľov Ešky ľudia z okolitých osád volali jednak Tótmi, teda Slovákmi, ale aj cudzími, zahraničnými, pretože v rokoch 1918 – 1919 vyhlásili samostatnú Tótsku (slovenskú) republiku, dokonca vraj na dnešnej ceste číslo 8 v mene tejto republiky vyberali clo. Výmena obyvateľstva neobišla ani túto obec, viacerí sa presťahovali napr. do Martoviec, odkiaľ zase prišli do Ešky maďarské rodiny. Počas socializmu v obci pôsobil detský folklórny súbor a ľudový spevácky zbor, ktoré zachovávali miestny slovenský folklór. Podľa našich informácií v súčasnosti už ani tanečníci, ani speváci, ba ani gitaristi nemajú v repertoári slovenský folklór. V roku 2011 boli v Eške oficiálne traja Slováci.

Alexander Kormoš
Večne živý prameň

Juraj Dolnozemský
Zdravica pre rok 2018

Už pred nástupom
buď vítaný
z našej strany,
rok 2018 –
odkazujeme Ti
z čistého srdca
– celé pokolenie,
my, smrteľní...
Večnosť
a dočasnosť
sú v stálom boji,
ale tá láska nám
nad hlavami
pevne stojí.
Joj, vy lesy, hory,
človek času dvorí!
Žiť chceme v pokoji,
veď ľudí nádej obnoví
a múdrosť spokorí.
Nálada pre vytrvalosť
o šťastí hovorí...
V dialave
ako krásne
poletujú sokoly!
Želáme si k bytiu
veselé momenty,
ktoré osud nám
do vnútra položí.

V podpilíšskom hájku bystrá voda tečie,
blýskajú sa vlnky ako ostré meče.

Bystrá voda tečie v tichom, pustom poli,
plače biela skala, že ju srdce bolí.

Biela skala, neplač, veď ešte žijeme,
veď sme verné deti našej rodnej zeme.

Veď sme verné deti našej drahej matky,
kto si chráni svoje, nech má život sladký.

Biela skala, spievaj, ty náhrobný kameň,
spod teba vyviera večne živý prameň.

Spod teba vyviera ten slovenský prameň,
od počiatku slova až naveky, amen!

Gregor Papuček
Vzývam ťa, mladost'

Vzývam ťa, mladost' moja,
v očiach mám obraz sladký,
v súžení nepokoja
načúvam piesňam matky.

Len ty ma nepodved',
nalievaj vieru do mňa!
Počujem spevy znieť
do čiernej noci – zo dňa.

Porad' mi, čo robiť? V hlave mi
smútočný pochod hrajú.
Ako mám ďalej žiť,
keď slová – UMIERAJÚ?!

NA ČASOVEJ OSI
300 – 100 – 70 – 25

S Naším kalendárom už tradične vstupujeme do nového roka rekapituláciou najvýznamnejších výročí, ktoré stoja pred nami. V roku 2018 si pripomínáme niekoľko jubileí, spomedzi ktorých niektoré ovplyvnili osud celého ľudstva a niektoré „iba“ náš malý slovenský svet. Vstup do nového roka ponúka príležitosť, aby sme sa na tieto historické udalosti pozreli cez naše „okuliare“, i keď možno náš pohľad bude pre príslušníka väčšinového národa – či už slovenského alebo maďarského – zvláštny, nezvyčajný.

Je tu hneď spomienka na rok 1718. Dátum udalostí, ktoré – mohli by sme si myslieť – ovplyvnili iba osud Békešskej Čaby a Malého Kereša, hoci ani to by nebolo málo. Založenie týchto dvoch miest v Békešskej a Báčskej stolici pred 300 rokmi však bolo aj začiatkom „novej civilizácie“ v krajoch spustošených Turkami. Neplodné úvahy o pohnútkach sťahovania Slovákov na Dolnú zem, o tom, či bol rozhodujúci sociálny alebo náboženský

aspekt, nechajme bokom. Faktom je, že v tomto priestore vznikli početné slovenské evanjelické komunity. Poddaní prichádzajúci z rôznych častí Uhorska vytvorili spoločenstvá, ktoré sa vyznačovali neobyčajnou vitalitou. O ich sile

svedčia majestátne kostoly v Békešskej Čabe a Malom Kereši, v ktorých znelo slovo Božie v jazyku, ktorý bol pospolitému ľudu zrozumiteľný – v bibličtine. Komunity pod vedením duchovných sa formovali v silné spoločenstvá riadené hodnotami evanjelického vierovyznania. Riaditeľ Archívu Békešskej župy Ádám Erdész v úvodnej prednáške sympózia „Protestantské spoločen-

stvá v juhovýchodnom Maďarsku“, ktoré sme usporiadali v októbri 2017 v Poľnom Berinčoku, charakterizoval tieto spoločenstvá nasledovne: „Puritánstvo, láska k práci, kultúra práce a praktické myslenie v prípade evanjelikov sú natoľko rozhodujúce, že napríklad aj nemecký sociológ, ekonóm a politik Max Weber siahol po učení Luthera, keď hovoril

o povolani ako o pojme, ktorý v určitom zmysle nesie aj sakrálly význam. Najlepšia a najrýchlejšia cesta k Bohu vedie cez splnenie svetských povinností – tento étos sa prejavuje aj v tvorbe a učení vynikajúcich farárov, ktorí v obrovskej miere ovplyvnili mentalitu ľudí doby. Tieto hodnoty sa natoľko vryli do kolektívnej pamäte daných evanjelických komunit, že táto mentalita ich charakterizuje dodnes, nezávisle na tom, že v mnohých prípadoch sú už sekularizované.“ Vďaka systému cirkevných ľudových škôl v týchto komunitách patrila negramotnosť medzi najnižšie v Uhorsku.

Rozrastajúce sa mestá vypúšťali „roje“, ktoré sa podieľali na zakladaní ďalších slovenských miest a obcí na Dolnej zemi, a to nielen na území dnešného Maďarska, ale aj Rumunska a Srbska. Náš priateľ, básnik Miroslav Demák, rodák zo Starej Pazovy, nazval Čabu metaforicky „matkou dolnozemskej slovenskej miest“. Čabanovia už v roku 1748 založili obec Mokrá (Mocrea, kedysi Apatelek) v Rumunsku a podieľali sa aj na zakladaní Níredházy, Veľkého Bánhedeša a Nadlaku (Nadlac, Rumunsko). Kolonisti z Malého Kereša odchádzali aj do Kysáča, Starej Pazovy, Kovačice, Padiny a Butína v Srbsku.

Do I. svetovej vojny Slováci žijúci v rôznych kútoch mnohonárodnostného Uhorska zdieľali spoločný osud. Štátna politika od druhej polovice 19. storočia, a hlavne po rakúsko-uhorskom vyrovnaní, smerovala k vytváraniu jednotného maďarského národa. Koniec I.

svetovej vojny a vznik Československa pre väčšinu slovenského národa vytvoril podmienky pre budovanie vlastného štátu. Slováci žijúci mimo materského územia sa po novom štátoprávnom usporiadaní tohto priestoru stali „zahranicnými Slovákmi“, ktorých od materského etnika oddeľovali štátne hranice. Slovenský jazykový ostrov na Dolnej zemi bol rozdelený do troch štátov. Podmienky pre existenciu slovenskej národnosti v nástupníckych štátoch sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím zlepšili a pri zachovávaní slovenskosti mohli počítať

aj s pomocou materskej krajiny. Politika v medzivojnovom Maďarsku však smerovala k budovaniu národného štátu Maďarov, pričom bolo takmer nemožné udržiavanie kontaktov s Československom a s komunitami Slovákov v okolitých štátoch.

Po skončení II. svetovej vojny sa v nádeji na lepší život 73 tisíc Slovákov rozhodlo presťahovať sa do Československa. Oslabená slovenská komunita po ukončení procesu presídľovania musela začať nový život. Antifašistický front Slovanov, ktorý organizoval presídľovanie Slovákov, v decembri 1948 nahradil Zväz demokratických Slovákov v Maďarsku, na čele ktorého od roku 1960 stál Čaban Juraj Bielik. Na podmienky fungovania organizácie v novom, diktatorickom spoločenskom zriadení spomínal na sklonku svojho života takto: „Už v prvých rokoch činnosti organizácie, v čase tiesnivého kultu osobnosti, nám

bolo jasné, že teória a prax sa ani v oblasti národnostného diania nedostali na tú istú koľaj. Dovtedy Antifašistickým frontom Slovanov a Zväzom Slovanov v Maďarsku vytvorenú členskú základňu politické vedenie vyhlásilo za zbytočnú, už založené a dobre fungujúce pobočky boli postupne zrušené. Z masovo-spoločenskej organizácie sa po zrušení pobočiek Zväz stal jednoduchým úradom bez akejkoľvek právomoci. Robili sme, čo sa dalo, často aj napriek zákazom.“ Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku aj po spoločenských zmenách, založení ďalších slovenských organizácií a vzniku systému národnostných samospráv zostal aktívnym účastníkom slovenského diania.

Podmienky života národností v Maďarsku už 25 rokov reguluje osobitný národnostný zákon. Právna norma, ktorá bola od roku 1993 niekoľkokrát modifikovaná a v roku 2011 sa na jej báze dokonca zrodil nový zákon, zaručuje 13 národnostiam práva a možnosti, aké nikdy predtým národnostné komunity v Maďarsku nemali. My, príslušníci ná-

rodností, sme si za uplynulé štvrtstoročie zvykli na to, že si okrem spolkov môžeme zakladať aj národnostné samosprávy a kultúrne a vzdelávacie inštitúcie, na fungovanie ktorých každoročne zabezpečuje finančné prostriedky štátny rozpočet. Stále sa však učíme, ako čo najefektívnejšie využívať možnosti v prospech našej komunity, v záujme zachovania slovenskosti v našich obciach a mestách. V roku 2018 si druhýkrát v našej histórii budeme voliť parlamentného hovorcu, ktorý nás zastupuje v zákonodarnom zbore našej vlasti. Je dôležité, aby sme ukázali väčšinovej spoločnosti a svetu, že svoju väzbu k slovenskej kultúre a jazyku považujeme za dôležitú aj vtedy, keď vyjadrujeme svoje preferencie počas volieb do parlamentu. Dajme najavo: v tejto krajine okrem Maďarov a príslušníkov iných národností žijú aj Slováci!

Alžbeta Hollerová Račková
predsedníčka
Celoštátnej slovenskej samosprávy
v Maďarsku

Foto: (zp)

Na poslednom zasadnutí Valného zhromaždenia CSSM v roku 2016 poslanci privítali predsedu parlamentného Výboru pre národnosti v Maďarsku, slovenského parlamentného hovorcu Jána Fuzika, ktorý oboznámil prítomných so štruktúrou a činnosťou výboru. VZ CSSM zvolilo Tünde Tuškovú za riaditeľku Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Poslanci odobrili používanie loga a dizajnových prvkov CSSM, Úradu CSSM a Ústavu kultúry

Slovákov v Maďarsku. V poslednom rokovacom bode predsedníčka CSSM A. Hollerová Račková zhrnula najdôležitejšie výsledky z XIII. schôdze Slovensko-maďarskej zmiešanej komisie pre záležitosti menšín.

Na prvom zasadnutí Valného zhromaždenia CSSM v roku 2017 sa zúčastnil aj generálny konzul Slovenskej republiky v Békešskej Čabe Igor Furdík. Predsedníčka CSSM s radosťou konštatovala, že vďaka aktivitám a lobovaniu parlamentného Výboru pre národnosti v Maďarsku sú finančné podmienky tohto roku výhodnejšie ako vlani, preto sa zlepšia podmienky fungovania v prípade všetkých inštitúcií. Predsedníčka Náboženského a sociálneho výboru I. Klauszová Fúziková upozornila na dotazník zameraný na zmapovanie nárokov na založenie Domu slovenských dôchodcov. Poslanci poverili predsedníčku CSSM, aby začala nové rokovania a navrhla modifikáciu dohody so samosprávou Nového Mesta pod Šiatrom, aby CSSM mohla používať budovu aj na prevádzkovanie materskej školy. Poslanci dostali návrh Konceptie rozvoja slovenského výchovno-vzdelávacieho systému v Maďarsku a Akčného plánu na jeho rozvoj na obdobie 2017–2020.

Foto: (zp)

Foto: (csl)

Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku vyhlásilo deň narodenia Samuela Tešedíka, 20. apríl, za Deň slovenských pedagógov v Maďarsku. Pedagógovia z rôznych kútov krajiny sa zišli v budapeštianskej slovenskej škole, aby spoločne oslávili svoj sviatok. Po slávnostných príhovoroch a odbornej diskusii predsedníčka CSSM A. Hollerová Račková pozvala učiteľov a vychovávateľov na slávnostnú recepciu.

Foto: (tre)

Vysunuté mimoriadne Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku sa uskutočnilo v polovici mája v Malom Kereši. Členovia grémia sa stretli v Bácsko-malokumánskej župe, aby prediskutovali školskú koncepciu pre slovenskú národnosť v Maďarsku. Okrem toho sa stretli s miestnymi Slovákmí, pozreli si program pávieho krúžku, zistili, z čoho sú jeho členovia aj napriek vyššiemu veku takí mladiství a krásni.

Krátko po mimoriadnom vysunutom zasadnutí Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku v Malom Kereši sa poslanci nášho najvyššieho voleného zboru opäť zišli, tentoraz na riadnom zasadnutí v zasadačke svojho budapeštianskeho sídla. Hlavnú rolu zohrávala opäť školská problematika – VZ schválilo školskú koncepciu, ušiel sa však aj priestor na prerokovanie tradičných bodov programu.

Foto: (zp)

Z básní Alexandra Kormoša

Milovníci Pilíša

Pilíšania vystúpili
už piaty raz na Pilíš,
aby sa tam pobavili
a zhodili z pleca križ.

Ozvala sa muzika
slovenského jazyka.

Hneď sa strhol rezký tanec,
preveselý spev a ruch,
harmoniku doprevádzal
v živom rytme ozembuch.

Ozvala sa muzika
slovenského jazyka.

Mladá pani zo Santova
vzýva ľudí do kola,
pekne tančí našu polku,
stáby na bále bola.

Ozvala sa muzika
slovenského jazyka.

Pilíš je tu vrchol družby,
večný domov Slovákov,
ktorí radi privítajú
svojich milých rodákov.

Spievaj, zlatá muzika
slovenského jazyka.

Porozumenie

Kto druhému jamu kope,
sebe kope hrob,
kto susedom domy rúca,
zavalí ho strop.

Nespratník to nerozumie,
kým to pochopí,
môže sa stať, že sa stratí
z mapy Európy.

V spolupráci spolužiť je
veľké umenie,
povinné je obojstranné
porozumenie.

Písmo bez písma

Vzal som si do ruky pero,
hárok-dva bieleho papiera,
mienil som s plamennou vierou
prebásniť celý svet do biela.

Aby bol celý svet čistý,
bielunký, bez škvrny, bez hriechu.
Bol som však zároveň istý:
dal som si úlohu priveľkú.

Počujte, čo sa mi stalo:
Túžená myšlienka neprišla,
papier som ponechal bez písma.

Spravil som to čo sa dalo,
hárok som zachoval prázdny,
čistunký, bielunký, krásny.

SLOVÁK PRVÝM PREDSEDOM NÁRODNOSTNÉHO VÝBORU MAĎARSKÉHO PARLAMENTU

Ján Fuzik o práci v zákonodarnom zbore

Od roku 1993 v Maďarsku zákon stanovuje *zastúpenie národnosti v parlamente*. V priebehu dvadsiatich rokov sa však nepodarilo vypracovať legislatívny rámec na realizovanie tohto práva. V roku 2014 sa brány maďarského zákonodarného zboru formálne otvorili aj pre zástupcov trinástich národností, uznaných za konštruktívne prvky štátu. Novým „zvýhodneným“ spôsobom sa ani jednej z nich nepodarilo dostať vlastného poslanca do parlamentu, hoci vďaka pozitívnej diskriminácii by bola stačila „iba“ štvrtina hlasov potrebných na získanie poslaneckého mandátu. Toto zvýhodnenie nestačilo najpočetnejšej, 600-tisícovej národnosti, Rómom, ale ani 250 tisíc Nemcom, a už toľko nie tunajším Slovákom, ktorých sa do uzávierky volebných zoznamov registrovalo len 1 321. K pravde patrí, že registráciou sa zriekli práva voľby celoštátnej volebnej listiny politických strán. Nová ústava už potom ani nehovorila o „*parlamentnom zastúpení*“, len o práve „*zúčastniť sa na práci parlamentu*“. Kandidát na národnostného poslanca síce nezískal plnohodnotný mandát, dostal však kreslo v parlamentnom výbore. Ján Fuzik po 16 rokoch na čele *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku* presadol do kresla hovorcu slovenskej národnosti, ale možno práve jeho mediálne skúsenosti – 16 rokov stál na čele slovenského národnostného televízneho vysielania – ho takpovediac predurčili, aby ho na návrh predsedu parlamentu, so súhlasom národnostných hovorcov *Národné zhromaždenie* zvolilo za predsedu *Výboru národností žijúcich v Maďarsku*.

– *Tento parlamentný výbor vznikol ako posledný. Vedeli hovorcovia, aké bude mať kompetencie, čo ním budú môcť dosiahnuť?*

– Najprv sme si mysleli, že post hovorcu bez hlasovacieho práva nám moc

právomoci neposkytne, ale potom sme zistili, že ako výbor máme silné kompetencie, rovnaké ako ktorýkoľvek iný výbor parlamentu. Totiž v Maďarsku na základe ústavy môžu zákony iniciovať štyri fóra: prezident, vláda, parla-

mentný poslanec a parlamentný výbor. Mať svoj výbor znamená viac, ako keby sme mali každý svoj hlas.

– *Zároveň ste jeden na druhého odkázaní. Bojujete za seba navzájom, lo-
bujete...*

– Áno, musíme vo výbore spolupracovať. Spočiatku sme si mysleli, že sme stratili, ale teraz, keď to vidíme zvnútra, už tým nie som si taký istý. Keď ťaháš do politiky svoju národnosť, tá sa môže stať aj terčom. Dovtedy sa nikto veľmi nestaral o Slovincov alebo o Slovákov. Rómovia, to je niečo iné, chúlостivejšie. Výbor sa však môže vyjadrovať len k takým otázkam, ktoré sa týkajú národností. O predkladaní jednotlivých rokovacích tém rozhoduje Legislatívny výbor parlamentu, tzv. „Házbizottság“, v ktorom hlasujú len piati predstavitelia parlamentných frakcií, poslaneckých klubov. Vede ho predseda parlamentu, prítomní sú podpredsedovia zákonodarného zboru a iba jediný predseda parlamentného výboru, nášho národnostného. My môžeme požiadať, aby daný návrh posudzovali ako týkajúci sa národností, čo v 99-percentnom pomere výbor doteraz odsúhlasil, a potom sa môžeme zúčastňovať diskusie, môžeme podávať pozmeňovacie návrhy, posudzovať ostatné pozmeňovacie návrhy. Rokujeme ako rovnoprávni poslanci, ale nehlasujeme. Pravdaže, snažíme sa aj taktizovať. Napríklad nevyjadrujeme sa ani za, ani proti v prípade, ak opozícia predloží nejaký návrh týkajúci sa daktovej z národností. Vieme, že opozícia predkladá jeden pozmeňovací návrh za druhým, ale vieme aj to, že neprejdú. Našou poslednou úlohou v tomto cykle

je práca na novele národnostného zákona. Ťažko nám to ide, v júli som povedal, že možno sa pohneme na jeseň. Teraz je druhá polovica októbra, naďalej rokujeme so šiestimi ministerstvami a tromi úradmi, ale obávam sa, že nebude dosť času.

– *Akým spôsobom prebieha práca?*

– Vláda odovzdá koncom zasadacieho obdobia svoj plán, aké právne normy chce predložiť v nasledujúcom zasadacom období. Povedzme spomedzi 40 návrhov v prípade 12 iniciujeme, aby boli považované za národnostné. Keď sa jedná o školský, kultúrny, ale niekedy aj daňový zákon, keď sa norma vzťahuje na prevádzkovateľov inštitúcií, samosprávy či samosprávnosť, čo sa týka aj národnostných samospráv, my písomne predostrieme svoj návrh, ktorý po schválení bude registrovaný ako národnostný rokovací bod. Od tej chvíle sa aj my pripravujeme, dohodneme sa, kto bude reprezentovať mienku výboru na plenárnom zasadnutí parlamentu. To je prvé kolo. V druhom kole sa pozrieme, aké pozmeňovacie návrhy prišli a či my máme vlastný pozmeňovací návrh. Týmto spôsobom sa zúčastňujeme na procese tvorby zákonov. Sú aj automatické národnostné témy, napríklad zákon o štátnom rozpočte či o rôznych rozpočtových pravidlách, hlásenie vlády o situácii národností, hlásenia ombudsmánov. Zákon o štátnom rozpočte je najdôležitejší a tu sme dosiahli najlepšie výsledky. Plánovaný rozpočtový balík na podporu národnostných samospráv, ako aj na národnostné granty pre občianske organizácie a rôzne kultúrne programy v hodnote 4 miliardy forintov

sa za štyri roky podarilo zvýšiť na viac ako 10 miliárd. Na rok 2018 bolo plánované navýšenie 200 miliónov forintov a nám sa podarilo vylobovať navyše 1,7 miliardy. To je veľká vec, že sme o dva a pol násobok zvýšili objem financií. Podarilo sa pozmeniť aj niektoré zákony. Ale, samozrejme, sú veci, s ktorými sa nepodarilo pohnúť.

– *Čo to bolo?*

– Napríklad volebný zákon. Vypracovali sme metódu volieb národnostných parlamentných poslancov. Aby boli volby, a nie aby celoštátne samosprávy delegovali svojich kandidátov. Aby mohli občianske organizácie zostavovať svoje listiny kandidátov tak, ako pri voľbách národnostných samospráv. Snažili sme sa dosiahnuť, aby bol znížený prah povinného počtu hlasov na parlamentný mandát. Návrh sme vypracovali, ale parlament tému neotvoril.

– *Počas jesenného rokovacieho cyklu už na to nebude možnosť?*

– Obávam sa, že nie, veď ani na jar tohto roku ho nechceli otvárať. Vládne strany to dokonca viackrát odmietli. Nemci si predsavzali, že sa pokúsia dosiahnuť limit 22 tisíc hlasov na získanie plnohodnotného mandátu. V tom prípade by nemali národnostného hovorcu, ale poslanca. V predchádzajúcich voľbách mali registrovaných 16 tisíc voličov. Bude to tiež zaujímavé, keď bude rozdiel medzi národnostnými poslancami a hovorcami.

– *K tomu, aby ste boli vy, národnostní hovorcovia, „advokáti“ národností v Maďarsku úspešní, musíte pestovať aj vzťahy s politickými kruhmi? Musíte s nimi napríklad hrať golf, alebo ich pozývať na nejaké podujatia, aby ste sa zviditeľnili, aby ste ovplyvnili postoj danej politickej strany v prospech národností?*

– Doposiaľ sme nemali problémy, politické subjekty nás neodmietali, nepolitizovali na náš úkor. Národnostné otázky sú akoby posvätnou kravou, tak trocha nedotknuteľné aj pre politické strany. Samozrejme, keď sa chystáme predložiť nejaký návrh, vyhladáme všetky poslanecké kluby, dohovoríme sa. Pri rozpočtových záležitostiach vyhladáme najmä vládne strany, toto by sme chceli, podporte nás, ale veľmi dôležité sú aj kontakty na vládu, nielen parlamentné a stranícke. Ak na niečo povie vláda, že nie, tak to v parlamente neprejde. Ale spolupracujeme aj s opozíciou. Podarilo sa nám dosiahnuť, aby nelicitovali na naše požiadavky, aby neotvárali diskusiu na naše konto. Nielen my sme si museli zvyknúť správať sa v parlamente, ale aj politické subjekty si museli zvyknúť na nás, kto sme, čo sme, aké máme

záujmy, museli zistiť, čo je v náš prospech, ak nám chcú pomáhať. Snažíme sa aj opozíciu dokázať, že berieme vážne našu problematiku. Ak sa na nás obráti s nejakým problémom zo svojho volebného obvodu, zaoberáme sa ním a reagujeme naň. Dbáme o to, aby kontakty boli dobré. Inak na koho sa obrátíme, všetci sú ľudskí, ústretoví, bez rozdielu na to, či sú opoziční alebo vládni politici. Okrem toho sme sa rozdelili a chodíme do rôznych výborov, podľa toho, čo koho z nás zaujíma. Vidíme, ako pracujú, nadväzujeme kontakty s poslancami. V interparlamentárnej únii fungujú skupiny priateľstva, napríklad medzi Maďarskom a Slovenskom, Maďarskom a Srbskom, ale i ďalšie. Vo vyvíjajúcich sa vzťahoch zohrávame pozitívnu úlohu. Snažíme sa pomôcť, ak sú kontakty nedostatočné. O vzťahoch medzi maďarským a slovenským parlamentom som rokoval na jar 2017, dovtedy to akosi nefungovalo. Pravda, na Slovensku boli voľby, zmenilo sa zloženie, ale ani dovtedy sa to nevelmi rozbíhalo.

– V akom jazyku ste rokovali?

– Najprv sme hovorili po slovensky a potom, keďže ja som bol na pôde hostiteľa, som sa prispôbil jeho materinskému jazyku. Lídrom Interparlamentárnej skupiny slovensko-maďarského priateľstva Národnej rady SR je teraz **Gábor Gál**, poslanec maďarskej národnosti, tak sme prešli na maďarčinu. Mimochodom, terajší predseda Interparlamentárnej skupiny maďarsko-slovenského priateľstva Národného zhromaždenia je parlamentný poslanec a štátny tajomník **Ondrej Aradszki**, pôvodom z Békešskej Čaby, ktorý dobre

hovorí po slovensky. Každý hovorca je aj v zmiešaných komisiách. Z trinástich hovorcov sme ôsmi bývalí predsedovia celoštátnych samospráv a ďalší boli podpredsedovia, čiže podrobne poznáme túto problematiku.

– V ktorej oblasti sa vám ešte nepodarilo dosiahnuť, čo ste si vytýčili?

– V oblasti národnostného zákona aj ministerstvo plánovalo predložiť novú právnu normu, čo sa ani v dvoch cykloch nepodarilo. To je veľké sústo. My sme začali intenzívne pracovať na tejto téme pred poldruha rokom. Je to veľký, rozsiahly zákon s množstvom oblastí. Je tam školstvo, kultúra, fungovanie samospráv, samosprávny systém, volebné predpisy, majetkové záležitosti, všeličo. Každý chce presadiť svoje.

– Aká je spolupráca národnostných hovorcov s celoštátnymi samosprávami národnosti?

– Aj naďalej máme prevažne všetci dobré kontakty s celoštátnymi samosprávami, ako i náš výbor so Združením celoštátnych národnostných samospráv. Volené zbory nás pozývajú na valné zhromaždenia, keď prerokúvajú svoje finančné potreby, alebo otázky súvisiace s novelou národnostného zákona. Veď bude obsahovať veľmi závažné body, ako napríklad prevádzkovanie škôl či spravovateľské práva inštitúcií. Poznáme požiadavky celoštátnych samospráv, ktoré sa aj v priebehu roka menili a my sme to brali na zreteľ. Popri tom aj jednotliví hovorcovia mali svoje predstavy a každý si ich chcel presadiť. Čo ostatným neškodí, na to prikývneme. Aj keď vieme, že to neprejde. Darmo som našim hovoril, že toto je iný výbor, tu ne-

platí stranícka disciplína. Tu každý chce v prvom rade zastupovať svoju národnosť. Niekedy síce aj svoje osobné záujmy, ale tie zväčša súvisia s potrebami národnosti. Na jar sme pripravili návrh a povedali sme si, že ho zadáme. Predtým sme rokovali s ministerstvami, dokonca aj v dvoch kolách. Vedeli sme, čo nepodporia. Povedali sme si, nech to vypovie politika. My neodstúpme. Podali sme návrh, ale ten sa nedostal pred parlament. Je to poučné aj pre nás. Ostatne sme sa sústredili len na tých 5-6 sporných bodov a chceme opäť podať návrh. Tie body, ktoré sa nedajú kompromisne riešiť, treba stiahnuť, inak návrh neprejde. Z finančného aspektu je to v poriadku. Pred sebou máme komplexné už len jesenné zasadacie obdobie, lebo na jar sa každý, predovšetkým parlamentné strany, už bude pripravovať na voľby.

– Ako ďalej? Počítate s tým, že vás celoštátna samospráva bude delegovať aj na ďalšie parlamentné obdobie?

– Vyskúšal som si byť národnostným hovorcom, dokonca sa mi ušlo tej cti, že som bol predsedom národnostného výboru, hoci naša národnosť ani nie je najpočetnejšia. Myslím si, že sa mi podarilo držať výbor pokope, čo tiež nie je jednoduchá vec.

Nuž, vrátiac sa k otázke, keď bude celoštátna samospráva zostavovať listinu, jeden hlas postačí, aby bola platná, teda o voľbách sa nedá hovoriť. To ľutujem, lebo legitímite to neosoží. Nevie, aké časy prídu, veľmi nám to zatiaľ nevyhadzovali na oči, ale pripomenúť už pripomenuli, že sú tu hovorcovia so sedemdesiatimi hlasmi, Bulhar alebo Grék majú pod stovkou a iba traja dostali viac

než tisíc platných hlasov, žiaľ, ani hovorca Slovákov nebol medzi nimi. U nás bola silná protikampaň, čo bola škoda, ale vidím, že registrácia postúpila o niekoľko sto voličov. Teda je to trochu lepšie, než bolo pred predchádzajúcimi voľbami. Dúfam, že sa podarí prekročiť aspoň tú tisíciku. Problém je v tom, že ak niekto chce hlasovať za národnostnú listinu, stratí možnosť voľiť politickú stranu.

– *Je to vlastne vydieranie...*

– Niečo za niečo, len limit je príliš vysoký. Je to abnormálne, aby bola potrebná štvrtina, 25% hlasov nevyhnutných na mandát na celoštátnej listine politického subjektu. Veľmi fandím Nemcom, aby sa im podarilo zvoliť si národnostného poslanca. Som zvedavý, či je to vôbec možné dosiahnuť za týchto podmienok. Aj Rómovia by to matematicky mohli dokázať, v prípade ostatných neverím. Čo sa mňa týka, keď ma

CSSM dá na listinu na prvom mieste, tak budem hovorcom, keď nie, tak nebudem. Je to právomoc a zodpovednosť tohto grémia, koho tam dá, čo očakáva, ako sa bude vedieť niekto v parlamente uplatniť za danej politickej situácie. Každopádne teraz už všetky národnostné samosprávy vidia, že táto záležitosť nie je bezpredmetná, mandát hovorcu má v parlamente pre národnosti váhu.

– *V radoch niektorých politických subjektov sú aj poslanci slovenskej národnosti. Aké ste s nimi nadviazali kontakty? Hlásia sa k vám?*

– Poznali sme sa už aj z čias práce v celoštátnej slovenskej samospráve. Už vtedy sme spolupracovali. Ani teraz to nie je inak, sú otvorení kooperácii. Zjavne máme niečo spoločné.

– *Ďakujem za rozhovor.*

Erika Trenková
Foto: (mti/archív)

Anton Paulik

SKOK DO NEZNÁMA

Pred 25 rokmi prijali zákon o právach národných a etnických menšín

Pred dvadsiatimi piatimi rokmi, v decembri roku 1993, schválil maďarský parlament prvý moderný zákon upravujúci práva národných a etnických menšín v Maďarsku. Zákon sa koncipoval v období, keď sa v Maďarsku, ale aj v jeho užšom okolí, menil celý spoločenský systém, obnovovali sa ústavy a základné zákony určujúce pravidlá pre rozvoj spoločnosti. Očakávania voči obsahu menšinového zákona boli veľké. Tie boli sformulované už skôr, najmenej päť rokov pred samotným prijatím zákona. Rokovania o komplexnej úprave národnostných práv sa začali v roku 1988, keď pri vláde založili *národnostné kolégium*, ktoré malo vypracovať základy očakávaného zákona. Do práce kolégia postupne zapojili všetky už predtým uznané národnosti, ako aj kolektívy, ktoré dovtedy neboli oficiálne zaradené medzi národnostné skupiny Maďarska.

Po definitívnej zmene politického zriadenia, po prvých demokratických voľbách vznikol vládny *Úrad pre národné a etnické menšiny*, ktorého úlohou bolo vypracovať návrh menšinového zákona už na základe obnovennej ústavy. Po krátkej dobe, v roku 1991, sa založil *Menšinový okrúhly stôl* ako koordinačný orgán menšín v rokovaníach

s vládou. Koncom septembra 1991 spoločne pripravili kompromisný návrh zákona, ktorý sa však po politických rokovaniach v parlamente napokon podstatne zmenil. Takto upravený návrh menšinového zákona parlament schválil s nevídanou 96-percentnou väčšinou hlasov.

Prvý menšinový zákon sledoval trojaký cieľ: predovšetkým mal zastaviť a podľa možnosti aj zvrátiť postupujúcu kultúrnu a jazykovú asimiláciu národných menšín v Maďarsku. V čase vzniku zákona nemenej dôležité bolo poskytnúť zadostučinenie národnostiam za historické krivdy, spáchané voči nim v minulosti. Tretí účel prijatia tejto právnej normy bol z pohľadu menšín

v Maďarsku zdanlivo menej dôležitý. Maďarskí zákonodarcovia jej prostredníctvom chceli získať legitimitu pre svoju v *Ústave Maďarska* zakotvenú povinnosť konať všetko v záujme Maďarov žijúcich v zahraničí.

Nový zákon v období svojho vzniku zohrával priekopnícku úlohu. Svojím obsahom dlhé roky predstavoval príklad pre okolité transformujúce sa krajiny v oblasti poskytovania menšinových práv. Uznával nielen individuálne, ale aj kolektívne práva, čo na svoju dobu znamenalo nevídaný pokrok. Snáď najdôležitejší nový aspekt zákona bolo zavedenie verejnoprávnej inštitúcie na zastupovanie záujmov národných menšín, umožnenie vzniku systému miestnych a celoštátnych menšinových samospráv.

Subjektom práv poskytnutých zákonom bol menšinový občan, respektíve menšinový kolektív. Jednotlivec – občan sa na základe zákona slobodne mohol rozhodnúť, či chce alebo nechce priznať svoju väzbu k daktorej menšine a na základe toho využívať alebo nevyužívať menšinové práva. K najdôležitejším právam, ktoré obsahoval

prvý menšinový zákon, patrili tie, ktoré umožnili vytvorenie tzv. menšinovej kultúrnej autonómie: právo zúčastňovať sa na menšinovej výučbe, používať materinský jazyk v rodinnom kruhu a na verejnosti, mať prístup k verejným službám v materčine, používať meno v jazyku národnosti, pestovať a odovzdávať hodnoty svojej menšinovej kultúry. Ku kolektívnym právam patrili okrem uvedených aj založiť, prevziať a prevádzkovať školské alebo kultúrne inštitúcie, ako aj získavať informácie vo svojom jazyku z verejnoprávných médií, alebo zo štátom financovaných menšinových tlačových orgánov.

Taktiež veľmi významný je fakt, že na základe nariadení zákona vznikol *Úrad hovorca menšinových práv (národnostného ombudsmana)*, ktorý skúmal všetky oblasti menšinového bytia, mal možnosť poukázať na nezdravé, respektíve protiprávne javy v spoločnosti a formulovať návrhy na ich odstránenie.

Systém menšinových samospráv vznikol vzhľadom na skutočnosť, že národnosti prakticky v žiadnych nimi obývaných osadách v období prijatia zá-

kona už netvorili väčšinu, teda priamo neboli schopné ovplyvňovať rozhodnutia samosprávnych zborov. Legitimitu im zaručoval spôsob ich vzniku. Menšinové samosprávy vznikali na základe volieb, ktoré sa uskutočňovali paralelne s voľbami do miestnych samospráv.

Takto založené zbory zastupovali nároky menšinových kolektívov na miestnej a celoštátnej úrovni. Mali a majú pomerne široký priestor uplatňovania menšinových záujmov v otázkach školstva a kultúry, môžu iniciovať rozhodnutia a aktivity miestnej samosprávy a ústredných orgánov v záujme zabezpečenia menšinových práv.

V zmysle zákona celoštátne menšinové samosprávy boli a sú najvyšším voleným zborom danej národnosti a sú partnermi ústredných orgánov. Samostatne vytvárajú stratégie rozvoja národnosti, ktorú zastupujú, rozhodujú o jej symboloch, majú právo vyjadriť sa k pripravovaným právnym normám, ktoré sa ich týkajú, a to hlavne v oblasti školstva a kultúry, majú právo súhlasu s pripravovanými právnymi predpismi. Mali a majú právo aj možnosť prevziať alebo založiť si vlastné inštitúcie.

Fungovanie menšinových samospráv od počiatku podporuje jednak štátny rozpočet, respektíve, predovšetkým vo väčších mestách, aj miestne samosprávy. Centrálnu podporu udeľovali v prvých rokoch automaticky, rovnakú sumu dostávali všetky miestne menšinové samosprávy. Tieto prostriedky zabezpečili samosprávam základné – minimálne – financovanie fungovania a organizovania niektorých akcií. Ďalšie zdroje mohli samosprávy

získať z rôznych nadácií, či z programov jednotlivých ministerstiev (viackanálový systém financovania).

Desať rokov potom, ako vstúpil do platnosti menšinový zákon, Úrad pre národné a etnické menšiny na konferencii hodnotil prínos tejto právnej normy. Tu odznel citát z úst v čase prijatia zákona opozičného parlamentného poslanca **Ferenca Weklera**: „*Mojou hlavnou námietkou voči menšinovému zákonu je, že neobsahuje finančné garancie. K presadzovaniu národnostných práv sú potrebné peniaze, ale myslím si, že ani v nasledujúcich rokoch nebude dostatok zdrojov na uspokojenie oprávnených nárokov.*“

Citát poukázal na hlavný nedostatok národnostného zákona. Je síce pravda, že základné prostriedky na fungovanie miestnych, ale aj celoštátnych národnostných samospráv každoročne poskytoval štátny rozpočet, ale objem takto poskytovaných finančných prostriedkov sa ustálil, pričom v druhej polovici deväťdesiatych rokov bola v Maďarsku dvojciferná inflácia. Práve preto

trvalo viac než 10 rokov, kým zákonom podporená kultúrna autonómia aspoň na celoštátnej úrovni získala aj fyzickú podobu vo forme menšinových inštitúcií, založených či prevzatých celoštátnymi samosprávami národností.

Z hľadiska čistoty národnostných volieb formulácia zákona, ktorá umožnila občanom Maďarskej republiky vybrať si národnosť podľa vlastného cítenia, umožnila vznik tzv. „etnobiznisu“, čo vyvolalo nespokojnosť každej menšiny.

Ďalším nedostatkom zákona bolo, že aj keď obsahoval úlohu miestnych samospráv poskytovať infraštruktúru pre fungovanie národnostného zboru v obci, presne neurčoval rozsah, v akom by miestne samosprávy mali zabezpečiť možnosť zasadať, či vykonávať iné úlohy súvisiace s činnosťou menšinových samospráv, z čoho mnohokrát vzniklo napätie medzi dvomi orgánmi.

Taktiež napriek tomu, že zákon obsahoval dosť podrobný popis práv národností na používanie svojho materinského jazyka, tie sa však nedostali do iných právnych predpisov a v samotnom menšinovom zákone chýbali garancie aj v tejto oblasti.

Napokon azda dodnes je v súvislosti s menšinovým zákonom v pamäti národnostných občanov najviac zafixovaná skutočnosť, že síce obsahoval právo menšín na ich zastúpenie v parlamente, ale táto záležitosť zostala počas celej jeho platnosti nevyriešená.

Uvedené nedostatky viedli k tomu, že v záujme riešenia aspoň časti problémov na urgovanie predstaviteľov národností, ale aj menšinového ombudsmana, vláda po voľbách roku 2002 vytvorila pre celoštátne menšinové samosprávy finančný rámec na založenie, prevzatie a spravovanie vlastných menšinových inštitúcií. Začali sa aj rokovania o modifikácii menšinového zákona, ku ktorej došlo napokon až v roku 2005.

Azda najdôležitejším bodom modifikácie bolo vytvorenie zoznamu menšinových voličov. Hlasovať mohli iba občania, ktorí sa prihlásili na zoznam danej národnosti. Podmienkou kandidovania v menšinových voľbách bola registrácia na zozname menšinových voličov. Modifikácia zaviedla aj pojem menšinovej kandidačnej organizácie, ktorou mohla byť registrovaná menšinová spoločenská organizácia, založená na zastupovanie záujmov danej menšiny. Tým sa zrušila možnosť kandidovania občanov bez národnostného zázemia.

Modifikácia umožnila vznik *regionálnych (župných) menšinových samospráv* a predpísala povinnosť založenia úradu celoštátnych samospráv, v rozpočte ktorých, ako prevádzkovateľov, sa objavil aj rozpočet nimi založených, či prevzatých inštitúcií. Taktiež vytvorila podmienky kontroly zákonného fungovania menšinových zborov, rozšírila

právomoc celoštátnych menšinových samospráv o zostavenie registra krstných mien danej národnosti a predpísala povinnosť členom národnostných samospráv odovzdať po voľbách majetkové priznanie. Modifikácia menšinového zákona ďalej nariadila, aby vláda vytvorila podmienky pre diferenciaciu podpory menšinových samospráv v záujme zvýšenia financovania aktívnejších zborov.

Zmeny v úprave síce riešili niektoré problémy z predchádzajúceho obdobia, ale nespresnili otázku subjektu menšinových práv a naďalej zostala v texte zákona možnosť „výberu identity“ namiesto „vyznania identity“. Takisto zostala nevyriešená aj otázka parlamentného zastúpenia menšín.

Modifikovaný menšinový zákon vyvolal okamžitú kritiku zo strany národností, napokon však bez zmien zostal v platnosti ďalších šesť rokov. Po voľbách roku 2010 novozvolený parlament urýchlene vytvoril a prijal namiesto Ústavy Maďarskej republiky nový *Základný zákon Maďarska*, na základe ktorého došlo k podstatnej obnove právnych predpisov, týkajúcich sa širokého spektra politického a spoločenského života krajiny. Z pohľadu menšín – od roku 2011 sa používa znovu názov „národnosti“ – snáď najdôležitejšie zmeny nastali v pravidlách volieb, v školskom zákone, v norme o postavení ombudsmana a, samozrejme, prijatím nového národnostného zákona.

Nový zákon o právach národností, prijatý koncom roku 2011, síce už samotným názvom naznačuje odlišnosť od predchádzajúceho, ale väčšina práv

poskytnutých predchádzajúcou úpravou zostáva naďalej v platnosti. Nový právny predpis znamená predovšetkým prehľadnejšie zoskupenie jednotlivých oblastí práv, priblíženie fungovania a hospodárenia národnostných samospráv k fungovaniu a hospodáreniu miestnych samospráv, ako aj v niektorých prípadoch presnejšiu formuláciu právomoci národnostných zborov alebo štátnych orgánov v národnostnej oblasti.

V záujme spresnenia niektorých pojmov v oblasti národnostnej politiky nový zákon obsahuje oproti predchádzajúcemu podrobnejšie výkladové kritériá, ktoré vysvetľujú niektoré v zákone používané pojmy v záujme uľahčenia ich používania (národnostná verejná záležitosť, kultúrna autonómia národ-

ností, národnostná školská, či iná inštitúcia, nehmotné a hmotné dedičstvo národnosti atď.).

Oprávnenia národnostných samospráv získali nový, objektívny základ tým, že zákon ako podmienku pre vypísanie miestnych národnostných volieb stanovuje údaje zo sčítania obyvateľstva. *V obciach, kde pomer národnostného obyvateľstva presahuje 10 alebo 20 %, môže podľa nového zákona miestna národnostná samospráva iniciovať rozšírenie okruhu používania materinského jazyka národnosti.* Nová úprava v osobitnej kapitole zhrňuje mediálne práva národnostných občanov, spresňuje podmienky fungovania národnostných samospráv a pravidlá spolupráce miestnej a miestnej národnostnej samosprávy. Ako základ spolupráce miestnych zborov predpisuje povinnosť uzavrieť písomnú dohodu o rámcach spolupráce, uvádza povinné body obsahu týchto

zmlúv a očakáva, aby každý rok do konca januára zmluvné strany prerokovali funkčnosť podpísanej dohody.

Zákon v samostatnej kapitole stanovuje individuálne práva osôb patriacich k národnosti. Ako podstatné, základné právo jedinca uvádza právo na priznanie väzby k národnosti, čo v tejto súvislosti znamená prelom oproti bývalému právu na výber identity. Pritom naďalej umožňuje občanom Maďarska vyjadrenie dvojitej väzby, dvojitej identity. Jediniec patriaci k národnostnej skupine má právo slobodne používať svoj materinský jazyk, zúčastňovať sa na národnostnej výučbe a využívať mediálne a kultúrne služby vo svojej materčine. Je oprávnený používať svoje meno podľa pravidiel svojho materinského jazyka a rešpektovať svoje rodinné a národnostné tradície. Štát neobmedzuje účasť národnostných občanov vo verejnom živote krajiny a nezabraňuje im ani možnosť získať občianstvo iného štátu.

V kapitole obsahujúcej kolektívne práva národností ako podstatné figuruje právo na zachovávanie, pestovanie, posilňovanie a odovzdávanie svojej identity, ďalej zachovávanie, rozvíjanie a pestovanie svojich historických tradícií, hmotnej a nehmotnej kultúry a jazyka. Novinkou zákona je právo na používanie kolektívnych pomenovaní, v minulosti vytvorených názvov obcí, ulíc a iných zemepisných pojmov. Ku kolektívnym právam patrí zakladanie, preberanie a udržiavanie inštitúcií, iniciovanie zorganizovania a udržiavania školskej výučby, ako aj právo na vytváranie a udržiavanie medzinárodných kontaktov.

Národnostný zákon oproti predchádzajúcemu podrobnejšie upravuje predpisy týkajúce sa volieb, právneho postavenia, fungovania a spolupráce národnostných samospráv s orgánmi miestnych samospráv. Novinkou v tejto oblasti je, že zákon prinavráti možnosť pretvoriť miestnu národnostnú samosprávu v miestnu samosprávu tam, kde najmenej polovica voličov je registrovaná aj na zozname národnostných voličov a polovicu zvolených poslancov tvoria národnostní kandidáti. Taktiež obsiahne sa zaoberá právnym postavením a povinnosťami národnostného poslanca, predsedu a zástupcu predsedu národnostnej samosprávy. Predseda národnostného zboru na zasadnutiach miestnej samosprávy dostáva právo hovorca, kým podlieha novým povinnostiam v súvislosti so zákonným fungovaním svojho zboru.

Nová právna norma obsahuje princípy podpory národnostných samospráv, ale podrobnosti odkazuje rozpracovať vo vládnom nariadení.

.....

Hlavným prínosom prvého menšinového zákona, ale aj jeho neskorších modifikácií bolo, že vôbec vznikli. Prvýkrát v dejinách novodobého Maďarska, vlastne celého užšieho regiónu, komplexne rozpisali práva národných – národnostných menšín, čím sa stali vymáhateľnými. Aj napriek počiatočným ťažkostiam po vstupe zákona do platnosti nemôžeme poprieť, že bez tohto právneho predpisu by nevznikol systém národnostných samospráv, národnosti by nemohli mať inštitúcie vo vlastnej

réžii, nemali by garantované – aj keď skromné – finančné prostriedky na ďalší rozvoj.

Dvadsaťpäť rokov, ako vidieť z neúplného spracovania vývinu legislatívy v národnostnej oblasti, je dostatočne dlhá doba na to, aby sa predpisy obsiahnuté v zákone mohli stať súčasťou našich všedných dní. Stačí aj na to, aby na základe získaných skúseností, respektíve iniciatívy najviac dotknutých osôb či kolektívov, došlo k viacnásobnej modifikácii zákona. Keď vychádzame z toho, že prijatie prvého menšinového zákona bolo v tomto smere skokom do neznáma, musíme zákonodarcom i národnostiam prisúdiť právo aj na to, aby nikdy nepokladali aktuálnu úpravu za definitívnu. Závisí aj od nás, nakoľko vieme využiť možnosti, ktoré nám aktuálny zákon poskytuje, alebo ak sa nám rámec ním poskytnutý zdá byť príužky, nakoľko a v akom smere dokážeme ovplyvniť jeho ďalší vývoj.

Foto: (archív)

Zväz Slovákov v Maďarsku pred oslavami sedemdesiatky

ABY BOLO KOHO ZASTUPOVAŤ

*Zhovárame sa s predsedníčkou ZSM
Ruženkou Egyedovou Baránekovou*

Predchodca našej dlhé desaťročia jedinej, pritom dodnes najpočetnejšej celoštátnej občianskej organizácie, teda Zväzu Slovákov v Maďarsku, vznikol 19. decembra 1948. Zväz, samozrejme, poznačený dobou, v ktorej vznikol, spočiatku pôsobil ako nezávislá organizácia s vlastnými novinami, súbormi a zbormi, ktorá niesla v sebe aj niektoré znaky kultúrnej autonómie. Neskôr mohol fungovať už len bez registrovanej členskej základne ako spoločenská organizácia, ktorá sa však v rámci daných možností aj v najťažších časoch snažila zastupovať záujmy Slováčov v Maďarsku na politickom, hospodárskom a najmä kultúrnom poli. V poradí štrnástou predsedníčkou organizácie je Ruženka Egyedová Baráneková, ktorá zastáva tento post najdlhšie (od roku 1996). O rozhovor sme ju požiadali vzhľadom na blížiacu sa 70. výročie založenia ZSM, ktoré si priam vyžaduje istý retrospektívny nadhľad, hodnotenie, ale aj zamyslenie sa nad tým, ako ďalej.

– Naše vedenie a členstvo sa chystá na jubilejný rok s určitým vzrušením a hlavne v znamení úcty k hodnotám našej „zväzáckej“ minulosti. Napriek tomu, alebo možno práve preto, že v uplynulých desaťročiach sa udiali rôzne spoločenské, politické a aj iné zmeny, už aj samotný vek ZSM si vyžaduje úctu. Keby náš Zväz nebol aktívny a potrebný, sotva by sa mohol dožiť sedemdesiatky. Na ústredné oslavy ju-

bilea v novembri 2018 plánujeme pozvať Folklórny súbor Železiar, pomocou ktorého načrieme do histórie Slovákov v Maďarsku. Samozrejme, za účasti najúspešnejších súborov, resp. sólistov z radov našej národnosti, napríklad víťazov celoštátnych súťaží ZSM Slovenské spievanky a Slovenský škvránok. Boli by sme radi, keby oslavy boli niečím výnimočné a ojedinelé, tak isto ako pri 65. výročí. Minulosť chceme premostiť

s budúcnosťou, takže nemôžu chýbať ani naše najmladšie generácie, a to nielen mladí speváci a tanečníci, ale aj žiaci, ktorí pravidelne chodia do našej Školy v prírode usporadúvanej každoročne pod názvom Poznaj svoje korene, aby aj oni prispeli k oslavám svojím vlastným originálnym vstupom.

– Jubilejný rok bude teda výnimočný, slávnostný, ale zato zrejme aj tradičný, ak myslíme na obľúbené akcie Zväzu?

– Tradície zaväzujú, a tak budúci rok popri oslavách budeme pokračovať v našich osvedčených aktivitách. V celoštátnom meradle je to naša súťaž s regionálnymi predkolami Slovenské spievanky a veršovačky, súťaž pre ľudové spevácke skupiny dospelých Slovenský škvránok, stretnutie našich aktivistov v Hronci a, samozrejme,

Novohradské národnostné stretnutie spolu s Celoštátnym festivalom slovenských folklórnych súborov v Maďarsku. Nemenej dôležité je aj odborné doškoľovanie pedagógov a spomínaná škola v prírode. Z objektívnych dôvodov sa nám v posledných rokoch akosi nedarí pokračovať v ďalšej obľúbenej akcii, ktorou bola, a dúfame, že ešte aj bude, Slovenská gazdinka. Toto vymenovanie našich hlavných celoštátnych aktivít v podstate skrýva nielen tisíce súťažiacich detí a mládeže, stovky členov tanečných a speváckych skupín, ale najmä skutočnosť, že odborná úroveň prehliadok sa neporovnateľne zlepšila a vychovali sme skupiny na veľmi dobrej odbornej úrovni. Konštatovali to naslovovzatí renomovaní odborníci z Maďarska a zo Slovenska. Festival v novohradskej obci Banka sa tiež stal

pojmom vysokej kvality ponúkaných programov. Na tieto výsledky sme patrične hrdí.

– *Zo spomínania svojich starších kolegov vieme, nakoľko neboli jednoduché už ani začiatky fungovania Zväzu, ktorému politika veľmi dlho nedovolila mať členskú bázu, základňu. Podmienky sa zmenili koncom osemdesiatych rokov. Znamenalo to začiatok novodobej histórie Zväzu?*

– Určite. Dovtedy sme nemali registrované členstvo, „iba“ svojich aktivistov. Vybudovať a udržiavať sieť pobočiek nebola jednoduchá úloha. Medzičasom sa viackrát menili podmienky, predpisy vzťahujúce sa na národnostné občianske organizácie. V súčasnosti už presne vieme, v ktorých lokalitách, v ktorých miestnych organizáciách máme koľko členov. Každý náš člen vyplnil prihlášku a každý vstup do organizácie musí schváliť naše najvyššie fórum. Kvôli meniacim sa pravidlám tento proces sme museli opakovať, ale nadnes už ani kvôli formalitám nikto nespochybňuje legitimitu Zväzu. Inak zoznamy členstva vedíme a aktualizujeme aj v elektronickej podobe o. i. na základe zápisníc, ktoré nám zasielajú pobočky zo svojich delegačných a iných zasadnutí.

– *Občas sa ozývali kritické hlasy aj kvôli tomu, že vo Zväze sa miešalo individuálne členstvo s kolektívnym.*

– Na našom tohoročnom valnom zhromaždení sme sa rozhodli, že zmeníme svoje stanovy v tom zmysle, že odteraz budeme mať len individuálnych členov. Takto je to čistá robota – aj čo sa týka členstva, aj počtu a dokonca aj členských príspevkov.

– *V desiatkach miestnych organizácií je sila, zodpovednosť a zrejme aj nemalá práca, vďaka ktorej Zväz je prítomný takmer v každej našej Slováckmi obývanej lokalite.*

– Áno, je to veľmi dobré aj preto, lebo to mohlo byť aj úplne inak. Po vzniku slovenských národnostných samospráv boli nemalé tlaky, aby sa zrušili občianske organizácie s tým, že táto sféra jednoducho nebude potrebná, lebo volené zbory prevezmú ich úlohy.

Niekoľkočlenný zbor národnostných poslancov – podobne ako miestne vedenie so starostom – môže síce urobiť veľa, ale podľa našich skúseností ešte viac, ak má svojho partnera v podobe občianskej organizácie, s ktorou obojstranne výhodne spolupracuje.

– *Spočiatku bolo veľa nejasností okolo poľa pôsobnosti národnostných organizácií a samospráv ako politickej reprezentácie zastupujúcej záujmy*

danej komunity. Nezdá sa, že by sa to nadnes úplne vykryštalizovalo.

– Ja si myslím, že na začiatku bolo ešte logické a odôvodnené, že v hlavách sa to miešalo, nebolo jasno. Veď išlo o čosi úplne nové a aj tie časy boli také, keď sme si každý hľadali svoje miesto, pretože aj pre Slovákov v Maďarsku to bola novinka, že už máme nielen Zväz – či už na miestnej, alebo na celoštátnej úrovni. Na systém národnostných samospráv sme si museli zvyknúť. V tom lepšom, šťastnejšom prípade, to dopadlo dobre, na niektorých miestach boli aj problémy, ale ľudským prístupom sa aj tie dali riešiť. My ako ZSM sme nemuseli, ani nechceli vymýšľať, v podstate sme stavali na tom, čo sme robili predtým, jednoducho, pokračovali sme v tom, v čom sme boli dobrí. Bezpochyby je to organizovanie tých podujatí, o ktorých som už hovorila, ale aj ďalších na regionálnej a miestnej úrovni. Možno sa to zdá niekomu banálne jednoduché, až fráзовité, ale naozaj je to tak a platí to: miestne, župné a celoštátna slovenská samospráva predovšetkým zastupujú a presadzujú záujmy Slovákov v Maďarsku, naše občianske organizácie – samozrejme, vrátane ZSM – sú na to, aby bolo koho zastupovať. A to je, myslím si, nesmierne ťažká úloha, pretože tá každodenná mravčia robota je veľmi náročná a nesie v sebe obrovskú zodpovednosť. Osobne ma v tejto súvislosti veľmi teší, že v posledných rokoch sa na celoštátnej úrovni navzájom patrične rešpektujeme a v našej spoločnej práci pre Slovákov v Maďarsku sa vhodne dopĺňame, navzájom si pomáhame.

– *ZSM bol, mohol byť dlhé desaťročia jediným reprezentantom našej Slovače, ktorý vznikom ďalších celoštátnych organizácií a najmä slovenských samospráv postupne strácal svoju politickú váhu. Po modifikácii národnostného zákona však opäť vzrástol jeho význam ako organizácie nominujúcej významnú časť kandidátov na slovenských poslancov.*

– Znamená to zvýšený pocit zodpovednosti. Takisto, ako sme museli vedieť spracovať fakt, že zrazu nie my sme boli tí, s ktorými politika rokuje, ktorí zastupujú národnosť, ktorých požívajú na rôzne porady, a teda práve preto sme museli venovať zvýšenú zodpovednosť nominantom v národnostných voľbách. Pravda, naša úloha by momentom voľieb nemala skončiť a na zasadnutia národnostných samospráv by sa mali

pravidelne pozývať aj zástupcovia nominujúcich organizácií. Chceme či nie, ako organizácie a samosprávy sme odkázaní na spoluprácu už aj preto, lebo v záujme našej slovenskej národnosti by sme si mali jeden druhému pomáhať. Výber kandidátov na poslancov je aj preto dôležitý, lebo len vtedy dokážeme spolupracovať, keď si vyberieme a zvolíme takých zástupcov, ktorí si to zaslúžia, ktorí majú našu dôveru a ktorí už niečo v našom národnostnom živote dokázali, resp. ktorí vidia perspektívu do budúcnosti. Platí to na všetky stupne – na miestnej, regionálnej i celoštátnej úrovni. Niektoré naše pobočky sa občas zvykli sťažovať, že ich slovenské samosprávy nepodporujú. Podľa mňa je to veľmi krátkozraká politika, pretože také samosprávy si neuvedomujú, že pobočky združujú bázu voličov, ktorí raz budú voliť slovenských poslancov. Aj v tomto by malo fungovať pozitívne spojenectvo, potrebná by bola vzájomne výhodná spolupráca rovnocenných partnerov.

– *O našej vzdialenejšej a bližšej minulosti sme už hovorili, poznávame, spracúvame ju, čo však s budúcnosťou, máme ešte ďalších 70 rokov?*

– To je veľmi ťažká otázka. Vieme, že budúcnosť sú deti a mládež, ktorú nie veľmi dokážeme udržať či skôr prinavrátiť do veľkej rodiny Slovákov v Maďarsku. Snažiť sa, pravda, snažíme, ale je to ťažká vec. Nedávno som sa vrátila zo školy v prírode, kde bolo spolu do 300 žiakov a študentov. Chcela by som zdô-

razniť fakt, že žiadna iná národnosť v Maďarsku, ale snáď ani žiadna iná národnosť vo svete nemá školu v prírode, kde sa každoročne vystriedajú stovky žiakov učiacich sa slovenčinu. Pritom to nie je tábor, ale škola, v ktorej sa naozaj vyučuje a hlavne sa vytvárajú priaznivé podmienky na vytvorenie blízkeho citového vzťahu k slovenčine a k hrdosti na svoj slovenský pôvod. Toto je veľmi dôležitý faktor. V mnohých našich deťoch či študentoch vidím, že sa nezaoberajú myšlienkou, ako oni sami chcú prispieť k daniu či snaženiu slovenskej národnosti v Maďarsku. Pripisujem to tomu, že málo sa s nimi na túto tému rozpráva. Čoraz zriedkavejšie nájdeme takého mladého človeka, ktorý si uvedomuje a prežíva svoju slovenskosť. Nie zriedka chcú vycestovať do sveta a uplatniť sa v úplne cudzom prostredí. A to už vlastne nie je „len“ národnostný problém, ale ak naše rady opustí mladý Slovák, nás to boli dvojnásobne. Verím však, vlastne som o tom presvedčená, že slovenská národnosť v Maďarsku si nájde pokračovanie svojej 300-ročnej histórie. Pretože zákonite sa menia ľudia, okolnosti i život okolo nás a my sa meníme s ním. To všetko musíme mať na zreteli, hľadať nové cesty a predovšetkým veľmi, veľmi chcieť. Nebude to ľahké, ale veď ani doteraz sme to ľahké nemali a pretrvali sme.

– *Ďakujem za rozhovor!*

Imrich Fuhl
Foto: (autor/archív)

Spomienka na významnú osobnosť našej Slovače

PRED DESIATIMI ROKMI ZOMREL JURAJ BIELIK

Popredný dejateľ novodobých dejín Slovákov v Maďarsku **Juraj Bielik** sa narodil v *Békešskej Čabe*, v jej najslovenskej časti nazývanej *Jamina*, 2. septembra 1926. Pochádzal z chudobnej robotníckej rodiny. Toho času väčšina obyvateľov Jaminy hovorila iba po slovensky. Dokonca tu pôsobila jedna z mála slovenských škôl v celej krajine. Bolo teda samozrejmé, že ho rodičia zapísali do tunajšej slovenskej evanjelickej školy, kde mu uvedomelí učitelia vstepovali lásku k materskému jazyku. J. Bielik spomedzi nich s úctou spomínal autorovi týchto riadkov

Pavla Kováča, ktorý ho naučil čítať a písať po slovensky. Nezamlčal ani skutočnosť, že pri vytváraní jeho životnej dráhy ho významne ovplyvnila známosť s čabianskym slovenským ľudovým spisovateľom **Jánom Gerčim**, ktorý býval v ich susedstve. Vždy rád čítal jeho veselé a ironické historky, ktoré upevňovali jeho slovenské povedomie. Prostredníctvom Jána Gerčiho sa dostal do styku s ďalšími čabianskymi slovenskými národovcami. Na ich podnet sa ako dvadsaťročný stal

r. 1946 pracovníkom sekretariátu *Antifašistického frontu Slovanov* (AFS) v rodnom meste a neskôr, keď sa zakladali pobočky organizácie po celej krajine, odišiel pracovať do jej budapeštianskeho ústredia. Táto organizácia vznikla z iniciatívy Srbov a Slovákov Békešskej župy, ale po krátkom čase sa slovenská časť Antifašistického frontu osamostatnila a pod názvom

Zväz Slovanov v Maďarsku založila nový spolok. (Preto Slovanov a nie iba Slovákov, lebo zastupovala aj záujmy príslušníkov málopočetnej českej národnosti, ktorí žili v okolí

Pätkostolia – Pécsu). Táto organizácia i jej týždenník *Sloboda* sa potom stali nástrojom presídľovacej akcie našich Slovákov na Slovensko. Napriek tomu aj väčšina tých, ktorí sa nechceli presídliť, túto organizáciu považovala za ochranu svojich národnostných práv. Svedčí o tom skutočnosť, že bola známa a populárna po celej krajine. V roku 1947 mal AFS ústredie v Budapešti a 16 obvodných sekretariátov po celej krajine s platenými tajomníkmi. Organizácia mala

vtedy 121 pobočiek s 19 tisíc 430 členmi. Juraja Bielika k nej viazali tri roky, ktoré boli pre neho nenahraditeľnou školou: tu si rozšíril horizont myslenia, dôkladne spoznal slovenské národnostné dianie a tu sa naučil bojovať za národnostné práva svojich rodákov. Tu sa mu naskytla možnosť oboznámiť sa takmer so všetkými osadami krajiny obývanými Slovákmi. V budapešťianskom ústredí organizácie, vo vzdelanom kolektíve, mal možnosť zdokonaľiť sa aj v spisovnej slovenčine. Boli to teda roky prípravy na zastávanie vysokej vedúcej funkcie v slovenskom národnostnom verejnom živote.

Juraj Bielik stál pri kolíske zrodu *Zväzu demokratických Slovákov v Maďarsku*, o čom svedčí aj jeho členský preukaz s poradovým číslom 9. Od jeho založenia, od 19. decembra 1948, zastával v ňom rôzne funkcie – od radového pracovníka až po najvyšší post generálneho tajomníka. Od roku 1957 bol povereným generálnym tajomníkom, definitívne vymenovanie dostal až v r. 1960.

Pri našom stretnutí pred dvanástimi rokmi, keď ho autor týchto riadkov po-

žiadal o rozhovor pri príležitosti jeho osemdesiatky, s netajeným sklamaním hovoril o počiatočných rokoch Zväzu. – *Už v prvých rokoch činnosti organizácie, v čase silného kultu osobnosti, nám bolo jasné, že teória a prax sa ani v oblasti národnostného diania nedostali na tú istú kolaj*, – povedal s trpkým úsmevom. – *Členskú základňu, ktorú vytvorili Antifašistický front Slovanov a Zväz Slovanov v Maďarsku, vyhlásilo politické vedenie za zbytočnú a založené a dobre fungujúce pobočky sa postupne zrušili. Z masovej spoločenskej organizácie sa po zrušení pobočiek stal Zväz jednoduchým úradom bez akejkoľvek právomoci. Robili sme, čo sa dalo, často aj napriek zákazom.*

Podľa neho najťažšie obdobie prežívala organizácia v čase revolučných udalostí roku 1956. Aparát Zväzu ostal bez vedenia, poverený tajomník opustil krajinu, zastavili vydávanie týždenníka *Naša sloboda* a rozpustili redakčný kolektív. Za takýchto okolností v júli 1957 poverili Juraja Bielika, aby viedol aparát. Za najdôležitejšiu úlohu pokladal vytvoriť podmienky pre činnosť Zväzu a pre opätovné vydávanie jeho týždenníka, čo

sa mu podarilo po ťažkých bojoch s vtedajšími nadriadenými orgánmi. Časopis s novým názvom *Ludové noviny* začal vychádzať po takmer ročnom prerušení začiatkom októbra roku 1957.

Juraj Bielik sa aj osobne vo veľkom pričínal o to, že Zväz mal obrovské zásluhy na zorganizovaní slovenského národnostného školstva, na vytvorení širokej siete kultúrnych aktivistov a referentov, šírení slovenskej ľudovej kultúry formou kultúrnych zájazdov, aktivizovaní slovenskej publikačnej činnosti, zakladaní slovenských klubov a literárnych scén, otváraní národopisných zbierok, organizovaní celoštátnych i miestnych festivalov a na iných, z hľadiska národnostného života tak prepotrebných vecí.

Roku 1969, na historickom IV. zjazde Zväzu, ho zvolili na ďalšie štyri roky za generálneho tajomníka. Vyplniť toto obdobie vo zvolenej funkcii a pracovať na realizácii zjazdu stanovených uznesení však už nemohol. O necelý rok sa musel vzdať funkcie, ktorú nadriadené orgány potrebovali pre iného. Pre neho nasledovali roky diplomatickej služby v Československu. Najprv sa dostal do Bratislavy, kde zastával post generálneho konzula, a o štyri roky neskôr sa stal riaditeľom Maďarského kultúrneho a informačného strediska v Prahe. Po rokoch služby svojej národnosti sa s plným nasadením pustil do šlachetnej úlohy v zahraničí, v materskej krajine: nezlomne sa usiloval o zblížovanie a upevňovanie priateľstva medzi našimi krajinami a ich národmi, o prehĺbovanie maďarsko-československých stykov v oblasti politiky a kultúry.

Juraj Bielik sa po odchode do dôchodku v roku 1987 vrátil medzi svojich rodákov. Ako aktivista *Čitateľskej služby Vydavateľstva časopisov* v Budapešti sa podieľal na propagovaní a rozširovaní *Ludových novín*. Svoje bohaté životné skúsenosti potom od roku 1995 až do svojej smrti uplatňoval aj ako poslanec a podpredseda slovenskej samosprávy svojho bydliska, XIII. obvodu Budapešti.

O bohatom, prácou naplnenom živote Juraja Bielika svedčí aj viacero štátnych vyznamenaní, ako aj vyznamenaní spoločenských organizácií, medzi nimi i najvyššie uznanie našej Slovače, vyznamenanie *Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Za našu národnosť*. Tomuto vyznamenaniu sa zvlášť veľmi tešil, videl v ňom uznanie svojej dlhoročnej svedomitej práce medzi svojimi rodákmi.

Juraj Bielik zomrel 13. mája 2008. Svoj večný sen sníva na budapešťianskom cintoríne na Mederskej ceste.

Týmto spomienkami vzdávame hold významnej osobnosti našej Slovače, národnostnému politikovi, diplomatovi Jurajovi Bielikovi a pripomíname si *desiate výročie jeho smrti*.

Zoltán Bárkányi Valkán
Foto: (archív)

Spomienky na rok 1968

ZO SLOBODNÍKA PODPORUČÍK

*Ako sme v Budapešti pripravovali rozhlasové vysielanie
proti systému s ľudskou tvárou*

Ešte sme nevyučovali, len sme sa pripravovali na nový školský rok. Nebol som doma, keď mi v predpoludňajších hodinách dôstojník na motorke priniesol povolávací rozkaz, ktorý som mal osobne prevziať. Vrátil sa vo večerných hodinách. Rozkaz pre civila, ktorý nemal temer nič spoločné s vojskom, znel veľmi prísne: o druhej po polnoci sa mám prihlásiť na vojenskom záložnom veliteľstve a o 6.00 máme už byť v Budapešti na lekárskej prehliadke. Keď som prišiel na veliteľstvo, vysvitlo, že nebudem sám. Kolega **Aladár Králik** sa tam dostavil už skôr.

V Budapešti nás po prehliadke vystrojili šatstvom, vrátane zimnej bielizne. Ja som si vtedy ďalšie udalosti domýšľal takto: O niekoľko hodín už budeme niekde v horách na Slovensku, kde nás aj vyzbroja. Totiž udalosti v Československu sa v tej chvíli vyvíjali

takýmto smerom. Kolegu Králika natoľko neprekvapili: „Veď som vám povedal v Bratislave, že sa niečo chystá.“ Totiž niekoľko týždňov predtým sme sa vrátili z jazykového kurzu slovenských pedagógov z Maďarska, ktorý sa konal v Bratislave. Keďže Aladár Králik tam študoval na univerzite, mal tam priateľov, ktorí mu všeličo prezradili o tamomšom politickom dianí.

Našťastie, k nášmu nasadeniu do vojenských udalostí nedošlo ani v ten deň, ani v nasledujúcom období. Keďže sme stravu a ubytovanie mali zabezpečené, boli sme šťastní, že zostávame v Budapešti. Takto v očakávaní a v neistote, čo bude s nami, uplynulo niekoľko dní. Hádam ani vojenské vedenie nevedelo, čo si má s nami počať. Náš osud pravdepodobne závisel od toho, ako sa budú vyvíjať udalosti v Československu.

Po uplynutí asi týždňa konečne sme sa mali prihlásiť v *Maďarskom rozhlase*. Tam nás prijal vedúci istého oddelenia, aby nás oboznámil s našou nastávajúcou prácou. Mali sme pripravovať vysielanie pre Československo, vysielat takzvané oficiálne správy v slovenskom jazyku. Tam totiž fungovali takzvané pirátske vysielania, ktoré burcovali na ďalší odpor. My sme mali byť ich protiváhou.

Na začiatku sme boli len dvaja a istý zamestnanec rozhlasu, ktorý ovládal spisovnú slovenčinu. On bol aj naším priamym vedúcim. Časom pribúdali ďalší prekladatelia a hlásatelia, kolegovia – slovenčinári zo slovenských škôl z Maďarska, ba aj jedna tlmočníčka a prekladateľka z povolania.

Vysielalo sa viackrát denne. Ráno sme dostali materiály v maďarskom jazyku, ktoré bolo treba preložiť do slovenčiny, jazykovo upraviť a prečítať do mikrofónu. Počas dňa neustále prichádzali aktuálne správy – preklad, kontrola, nahrávanie. Tempo sa zrýchľovalo, my sme neboli dostatočne pripravení na takúto prácu, takže niektoré materiály neprebehli dôkladnou opravou. Tak sa mohlo stať, že v istej správe sa hovorilo o sovietskych námorníkoch, ale do éteru sa náhodou dostal výraz sovietske moriaky. Alebo namiesto *Jánosa Kádára* odznelo meno *Jána Debnára*.

V súvislosti s československými udalosťami roku 1968 treba vedieť, že vojenské operácie sa odohrali veľmi rýchlo. Normalizovanie života ale trvalo omnoho dlhšie. Takže tí, ktorí sme narukovali koncom augusta, v októbri sme ešte stále vysielali, presviedčali obyvateľov Československa, že veru systém ľudskej tváre je nebezpečný. Časom podobne ako sa na začiatku tím prekladateľov-hlásateľov rozširoval, koncom októbra sa začal zužovať. Výročie Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie sme s Aladárom Králikom už oslavovali doma. Vysielanie ešte istú dobu pokračovalo, zabezpečovala ho už spomenutá pani tlmočníčka.

Posledným momentom nášho vojenčenia v Maďarskom rozhlase bolo

vyhodnotenie našej prospešnej činnosti. Odmenili nás knižnými darmi. Ja som dostal súborné dielo *Sándora Petőfiho*. Vyšší dôstojník, ktorý nám dary odovzdával, vystatujúc sa svojim vzdelaním namiesto slovenského priezviska *Chlebnický* použil pofrancúzštené meno *Slebnický*. Na dôvažok hneď po narukovaní ma zo slobodníka povýšili na podporučíka. Veď takú dôležitú úlohu ako vysielanie do Československa počas kontrarevolučných udalostí nemôže vykonávať slobodník. Šaržu slobodníka som získal po mesačnom vojenskom výcviku vysokoškolských v lete roku 1956. Preto nie vyššiu, lebo všetkých vysokoškolských a univerzitných poslucháčov po jeseni 1956 vtedajší režim pokladal za nespohľadlivých a po nasledujúcich ročníkoch školský teoretický a letný praktický vojenský výcvik pozastavil.

Z môjho osobného hľadiska takto súvisí maďarská revolúcia roku 1956 s československými udalosťami roku 1968.

Ján Chlebnický
Foto: (archív)

Slovenské Ďarmoty – Balašské Ďarmoty

V ROKU 1968 ODOVZDALI
NOVÚ BUDOVU COLNICE

Najfrekventovanejším hraničným priechodom na strednom Slovensku na československo-maďarských hraniciach pred 50 rokmi boli *Slovenské Ďarmoty*. Ročne prechádzalo touto colnicou 360 tisíc turistov.

„Od začiatku roka 1968 je v *Slovenských Ďarmotách* v prevádzke cez rieku *Ipeľ* nový, vyše 100 metrov dlhý cestný most, ktorý tvorí štátnu hranicu. Zatiaľ ním prešlo do 80 tisíc turistov a 10 tisíc motorových vozidiel, medzi nimi početné autobusy. Tento hraničný priechod volia turisti najmä preto, lebo na maďarskej strane je od Budapešti až do pohraničného mesta *Balašské Ďarmoty* (*Balassagyarmat*) výborná cesta a vzdialenosť je iba 90 km,“ uvádza ar-

chívna správa TASR. Veľká premávka si vynútila aj výstavbu novej colnice, lebo 45-ročná budova v *Slovenských Ďarmotách* už doslúžila. Novú colnicu na československej strane, kde je oddelenie pasové i colné pre maďarské i československé pasové a colné úrady, vybudovali maďarskí odborníci a stavbári. Je to moderný objekt vyhovujúci dnešným požiadavkám. Je tu diplomatický salónik, spoločenská miestnosť, zmenáreň *Čedoku* a *Ibusz-u*, telefonické hovorne s možnosťou spojenia do Maďarska i Československa a iné zariadenia pre pohodlie tadiaľto prechádzajúcich turistov.

Text a foto:
(vtedy.sk / TASR – Ľ. Fulle)

Politika v obrazoch

Prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska začiatkom decembra na pozvanie prezidenta Maďarska Jánosa Ádera absolvoval oficiálnu návštevu Budapešti. Najvyšší ústavný činiteľ SR svoju návštevu hlavného mesta začal v prezidentskom paláci, kde rokoval s Jánosom Áderom. A. Kiska sa v Budapešti stretol aj s predsedom vlády Viktorom Orbánom a s predsedom parlamentu Lászlóom Kövérom. Na stretnutiach konštatovali, že maďarsko-slovenské bilaterálne vzťahy nikdy neboli také dobré ako v súčasnosti. Na rokovaní s premiérom Orbánom odznelo, že maďarsko-slovenská spolupráca v oblasti hospodárstva napriek súčasnej ťažkej európskej politickej a hospodárskej situácii je stále stabilná a prosperujúca. Prezident Slovenskej republiky ukončil návštevu v materskej škole, základnej škole, gymnáziu a žiakom domove s vyučovacím jazykom slovenským, kde ho žiaci privítali krátkym kultúrnym programom. Na pôde budapeštianskej slovenskej školy sa prezident SR stretol aj s delegáciou slovenskej komunity v Maďarsku.

V roku 2017 sa navýši suma podpôr pre národnosti v Maďarsku, bude činiť 8,7 miliardy forintov – informoval minister ľudských zdrojov na zasadnutí parlamentného výboru pre národnosti. Vo svojej ročnej správe Zoltán Balog uviedol: v roku 2017 budú zdroje zo štátneho rozpočtu na podporu národností v porovnaní s rokom 2015 o 44,5 percenta vyššie. Počet národnostných výchovno-vzdelávacích inštitúcií sa zvýšil na 60, pričom v roku 2010 ich bolo 12 – povedal a zároveň uviedol, že počet žiakov tých inštitúcií, ktoré prevádzkujú jednotlivé národnosti, sa zvýšil z 3 104 na 12 tisíc. Predseda kuratória Verejnej nadácie verejných služieb László Balogh a generálny riaditeľ Neziskovej uzavretej akciovej spoločnosti mediálnych služieb Duna Menyhért Dobos informovali členov výboru o spracovaní a digitalizovaní archívnych materiálov verejnoprávných médií, týkajúcich sa národností.

Foto: (fuhl)

Pod záštitou ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka sa koncom októbra uskutočnilo rokovanie Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2016. V Kongresovej sále hotela Sorea Regia v Bratislave vystúpilo v rámci dvojdnového snemovania s referátmi a podnetnými diskusnými príspevkami bezmála 90 krajanov z 22 štátov Európy, Ameriky a Ázie. Konferenciu otvoril predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo, ktorý bilancoval činnosť desaťročného Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Zároveň načrtnol kľúčové aspekty smerovania štátnej politiky SR vo vzťahu ku krajanom v nadväznosti na vládou schválenú novú koncepciu plnenia jej základných postulátov na roky 2016 – 2020 aj v kontexte novo vytvorenej Rady vlády SR pre krajské otázky.

Foto: (fb)

V októbri, resp. začiatkom novembra sa v dvoch kolách uskutočnila XIII. schôdza Slovensko-maďarskej zmiešanej komisie pre záležitosti menšín. Na poli školstva figuruje medzi odporúčaniami pre maďarskú stranu to, aby aj naďalej zabezpečovala finančné prostriedky na fungovanie národnostných vzdelávacích inštitúcií s osobitným zreteľom na tie, kde je málo žiakov a preto je ich financovanie problematické, ako aj na tie školy, ktoré prevádzkujú národnostné samosprávy. Čo sa týka školy v Novom Meste pod Šiatrom, maďarská strana vzala na seba úlohu pomôcť pri otvorení materskej školy.

Ďalšia veľmi dôležitá oblasť sa týka investícií. V prípade budapeštianskej slovenskej školy sa zrodili nové odporúčania, ktoré sa týkajú prevzatia budovy do majetkovej správy CSSM, resp. preskúmania možností a finančných zdrojov na rekonštrukciu budovy inštitúcie. Tiež investičného rázu je odporúčanie, ktoré sa vzťahuje na hľadanie budovy pre kultúrne účely v Budapešti, v ktorej by boli umiestnené kultúrne inštitúcie CSSM a zároveň by slúžila celej našej národnosti. Aj naďalej zostalo v platnosti odporúčanie súvisiace so zlepšovaním podmienok pre prípravu slovenských rozhlasových a televíznych relácií vo verejnoprávných médiách. Čo sa týka slovenskej strany, zostávajú aktuálne odporúčania, ktoré sa vzťahujú na doškoľovanie našich odborníkov na Slovensku, alebo na vysielanie hosťujúcich učiteľov zo Slovenska do našich škôl, resp. na poskytovanie finančných prostriedkov pre také orgány pôsobiace na Slovensku, ktoré úzko spolupracujú s našimi inštitúciami.

Slovenská samospráva v Dolných Peťanoch uskutočnila v polovici novembra stretnutie slovenských volených zborov. Pozvanie prijali samosprávy z Bíru, Dengelegu, Guty, Jače, Kirtu, Níže a z Veňarca. Za hlavný cieľ si organizátori vytýčili dohodu o vzájomnej pomoci, či už pri plánovaní, alebo pri organizovaní spoločných podujatí. V kultúrnom dome predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Agneša Radicsová pozdravila vedúcu Regionálneho strediska Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku vo Veňarci Teréziu Nedeliczkú a predstavila členov zboru Mariku Hugyecsovú, Beátu a Réku Termanovú. Nasledovala diskusia, v ktorej každá samospráva mala možnosť predstaviť svoju doterajšiu prácu v oblasti školstva a kultúry. Po večeri podujatie vyvrcholilo vystúpením dvoch jačianskych telies, Folklórnej skupiny Zornica a kapely Csibaj banda.

Foto: A. Rusnák

Slovenská samospráva XII. obvodu Budapešti usporiadala koncom novembra verejné zasadanie. Predseda Michal Hrivnák vyhodnotil činnosť zboru a poznamenal, že v roku 2016 uplynulo 15 rokov odvtedy, ako sa systematicky venujú výskumu Ondreja Áchima L. Život a dielo politika si pripomenuli v rámci spomienkovej slávnosti na jar 2016, spojenej s kladením venčov k Áchimovej soche v Mestskom sade. Výbor pre uctievanie pamiatky O. Áchima L. pri tejto príležitosti udelil pamätnú plaketu tým osobnostiam, ktoré sa najviac zaslúžili o pestovanie pamiatky čabianskeho gazdu: bývalému predsedovi CSSM, parlamentnému hovorcovi Jánovi Fuzikovi a akademikovi Pálovi Rományovi, ako i Michalovi Hrivnákovi za odhalenie záhad okolo národnostnej príslušnosti Áchima.

Foto: E. Svitilová

Foto: (fuhl)

V Senondreji aj v súčasnosti žijú komunity rôznych národností. Slováci si tu prvýkrát založili samosprávu v roku 2014. Predsedom zboru je Gábor Vanyák, podpredsedom Vojtech Gellén a členkou Alžbeta Vanyáková Dombaiová. Senondrejskí Slováci sa zúčastnili na rôznych podujatiach, niektorí sa zapojili do práce senváclavského speváckeho zboru Nezábudka. V roku 2016 usporiadala samospráva svoje prvé samostatné podujatie Slovenský deň.

Foto: (csl)

Prvý októbrový deň roku 2016 sa určite zapíše do histórie Slovákov mesta Poľný Berinčok. Za účasti vedúcich predstaviteľov vlády, Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, mesta a delegácií slovenských občianskych organizácií a národnostných samospráv regiónu tu slávnostne odovzdali Slovenský spoločenský dom, v ktorom dostali vhodné priestory slovenský volený zbor mesta, občianska organizácia miestnych Slovákov, ako aj ich spevácky zbor. Zároveň tu môžu usporadúvať rôzne podujatia. Berínska slovenská komunita zrealizovala svoj veľký sen.

Foto: (csl)

Spoločnosť pre edukáciu a kultúru v Nadlaku, Asociácia slovenských pedagógov v Srbsku a Čbianska organizácia Slovákov v spolupráci so Svetovým združením Slovákov v zahraničí udelili významným osobnostiam slovenského zahraničia prestížnu Cenu Samuela Tešedíka, ako aj rovnomenne pamätné listy, ktoré odovzdali na veľkolepej slávnosti v rámci VII. stretnutia slovenských dolnozemskej učiteľov. V Békešskej Čabe v polovici októbra prevzala túto cenu Komlóšanka, dlhoročná slovenčinárka v Pitvaroši Anna Molnárová a pamätný list jej kolegyňa z Tardošu Veronika Árendášová.

Slovenský spolok Identita usporiadal svoje Valné zhromaždenie v novohradskej obci Šámsonház. V miestnom dedinskom dome sa zišli členovia a podporovatelia spolku, aby si vypočuli bilancovanie činnosti v roku 2016. Predsedníčka spolku Karola Klauszová predniesla správu o aktivitách zoskupenia, ktorú členstvo prijalo, podobne ako správu o hospodárení. VZ zvolilo nové vedenie a schválilo modifikáciu stanov. Predsedníčkou sa stala Karola Klauszová a za podpredsedov boli zvolení Levente Galda, Ondrej Horváth a Zsolt Szilágyi. Funkčné obdobie predsedníctva je 5 rokov.

Foto: (a)

Foto: (ef)

Na aktuálnu problematiku života a činnosti slovenských národnostných občanov v Srbsku a Maďarsku bola zameraná decembrová pracovná návšteva predsedu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Jána Varša. Predseda ÚŠZZ zavítal aj do Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM). V prítomnosti predsedníčky Alžbety Hollerovej Račkovej a predstaviteľov úradu a inštitúcií CSSM rokoval o riešení aktuálnych tém a problémov. Na pozvanie riaditeľky Júlie Szabovej Marlokovej navštívil aj Materskú školu, základnú školu, gymnázium a žiacky domov s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti. Žiaci školy po-

zdravili predsedu ÚŠZZ krátkym kultúrnym programom. Na pôde školy odovzdal J. Varšo medailu ÚŠZZ Jánovi Fuzikovi, ktorú mu udelili pri príležitosti 10. výročia vzniku ÚŠZZ v októbri 2016 počas Stálej konferencie v Bratislave.

V priestoroch Slovenskej národnostnej základnej školy Kálmána Mikszátha v Níži sa začiatkom decembra uskutočnilo verejné zasadnutie Slovenskej samosprávy Novohradskej župy. Pozvanie prijali predstavitelia samospráv z Agárdu, Banky, Dengelegu, Guty, Kirťu, Níže, Šalgótarján, Terian a z Veňarca. Zasadnutie otvoril predseda slovenského župného zboru Ladislav Faludi, ktorý predstavil celoročnú činnosť samosprávy. Podpredsedníčka zboru Ruženka Egyedová Baráneková poďakovala nižanskej slovenskej samospráve za to, že prevzala prevádzkovanie výchovno-vzdelávacej inštitúcie so snahou zviditeľniť a zveľadiť národnostnú výučbu v župe, následne odovzdala školám 220 kusov obrázkových slovníkov s názvom Slovenská jazyková kniha pre začiatok, ktoré by v budúcnosti mali zefektívniť výučbu slovenského jazyka.

Foto: A. Rusnák

Foto: (ef)

Pri príležitosti Dňa národnosti v slávnostnej sieni peštianskej Reduty odovzdali trinástim laureátom ceny Za národnosti. Medzi vyznamenanými bol predseda Výchovno-vzdelávacieho výboru CSSM, pedagóg a horlivý aktivista Michal Lásik. „Mám veľmi dobrý pocit, že na toto vyznamenanie ma navrhli mladí ľudia, Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku. Teší ma, že mladí ľudia vidia hodnotu práce, ktorú som urobil. Keď človek prevezme takéto vysoké vyznamenanie, začne cítiť zodpovednosť za to, ako odovzdáme štafetu budúcim pokoleniam, ako dospejeme k tomu stavu, aby naša národnosť prežila,“ uviedol s dojatím Michal Lásik.

Hostiteľmi Valného zhromaždenia Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina boli mesto Piliš a jeho slovenský volený zbor. Na rokovaní odznali správy o minuloročnej činnosti, budúcoročnom rozpočte a o zastúpení spolku v Únii slovenských organizácií v Maďarsku. Osobitne referovali o svojej činnosti tí členovia, ktorých spolok delegoval do rôznych orgánov a organizácií. Plénium rozhodlo aj o spoločných programoch v nasledujúcom období a o zastúpení regiónu na Dni Slovákov v Maďarsku. Predstavitelia jednotlivých obcí stručne informovali o svojich plánovaných aktivitách na rok 2017. Dejiskom VZ spolku bude v roku 2018 obec Tárnok.

Foto: (csl)

V prvý februárový pondelok podpísali v Békešskej Čabe dohodu o dvojstrannej spolupráci predstavitelia Csaba Tv a Antik Telecom. Csaba Tv bude prvou lokálnou televíznou stanicou, ktorej programy v plnom spektre budú môcť prijímať aj na Slovensku. Riaditeľka Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku Tünde Tušková podala účastníkom slávnostného aktu detailný prehľad slovenských médií v Maďarsku. Dohodu o spolupráci dvoch televízií pozitívne hodnotili aj predsedníčka Slovenskej samosprávy Békešskej župy Judita Krajcoviczová a predseda Čabianskej organizácie Slovákov Michal Lásik.

Foto: (fb)

Všeobecný súd Európskej únie v Luxemburgu zrušil rozhodnutie Európskej komisie, ktorým komisia zamietla zaregistrovať návrh európskej iniciatívy občanov s názvom „Minority Safepack – jeden milión podpisov za rozmanitosť v Európe“. Táto iniciatíva vyzýva EÚ, aby zlepšila ochranu osôb patriacich k národnostným a jazykovým menšinám a posilnila kultúrnu a jazykovú rozmanitosť v Európskej únii. Občiansku iniciatívu pripravila v roku 2011 komisia pozostávajúca z členov Federálnej únie európskych národností (FUEN), Mládeže európskych národností (YEN), Demokratickej aliancie Maďarov v Rumunsku a Juhotirolskej ľudovej strany. Členom FUEN je aj CSSM.

Foto: (int)

Foto: (et)

Materské a základné školy, ktoré prevádzkujú národnostné samosprávy, dostali mimoriadne dotácie. Ministerstvo ľudských zdrojov rozdelilo 150 miliónov Ft – uviedol štátny tajomník zodpovedný za cirkevné záležitosti, národnostné a spoločenské vzťahy Miklós Soltész na tlačovej besede v maďarskom parlamente. Doplnkovú podporu dostalo 42 národnostných samospráv, škôl a škôlok, z nich v dvoch sa vyučuje slovenčina ako predmet. Výška mimoriadnej podpory sa pohybuje od 700 tisíc po tri a pol milióna forintov. Od školského roku 2016/2017 je prevádzkovateľkou Základnej školy v Níži tamojšia miestna slovenská samospráva. Táto škola dostala 2,25 milióna Ft, ktoré

použije na výmenu neónového osvetlenia, ako aj elektrických rozvodov a siete. V Alkári 700 tisíc Ft použije slovenská samospráva na opravu odkvapov a na financovanie jazykových kurzov.

Foto: A. Rusnák

výučba v malých obciach slabne a treba dbať o jej opätovný rozkvet. Účastníci rokovania dostali DVD Kultúrne hodnoty, tradície Slovákov v Novohradskej župe, ktoré obsahuje okrem zvukových a video nahrávok aj rozličné publikácie.

Foto: (csl)

Fórum slovenských samospráv a organizácií Békešskej župy sa konalo koncom februára v Irminčoku. Podujatie otvorila predsedníčka Slovenskej samosprávy Békešskej župy Judita Krajcoviczová.

Foto: Z. Lišková

V Sudiciach sa začiatkom februára uskutočnilo zasadnutie Slovenskej samosprávy Novohradskej župy, ktoré otvoril predseda Ladislav Faludi. Poslanci schválili rozpočet a pracovný plán na rok 2017 a prerokovali spoluprácu zboru s CSSM. Najzávažnejšou témou zasadnutia bol súčasný stav školstva. L. Faludi poznamenal, že samospráva sa musí prioritne starať o základné školy v župe. Zuzana Kučerová, predsedníčka Slovenskej samosprávy v Níži, ktorá sa stala prevádzkovateľkou miestnej školy, hovorila o tom, že ich vyhládala škola v Horných Pečanoch, aby prevzali ich inštitúciu.

R. Egyedová Baráneková dodala, že národnostná Čabianska organizácia Slovákov a Dom slovenskej kultúry v Békešskej Čabe usporiadali koncom februára v Osvetovom stredisku železničiarov XXVI. stretnutie vedúcich národnostných občianskych organizácií. Nosnou témou prednášok boli registre hodnôt na obecnej, župnej a celoštátnej úrovni, resp. ako sa môžu dostať hodnoty kultúrneho dedičstva jednotlivých národností na tieto zoznamy. Sprievodnou aktivitou rokovania bola výstava zložiek miestneho Registra hodnôt vo Veľkom Bánhedeši. Na druhý deň organizátori pripravili výlet do Poľného Berinčoku, kde miestny register hodnôt a svoju činnosť predstavila slovenská komunita mesta.

Predseda Poslaneckého zboru Békešskej župy Mihály Zalai prezentoval hodnoty župy, ktoré už figurujú v registroch hodnôt. J. Krajcoviczová zhodnotila plnenie minuloročného plánu práce. Podotkla, že naďalej budú podporovať nielen spolky, ale aj školy a letné tábory. Podpredsedníčka župnej slovenskej samosprávy Erika Tóthová predstavila program letného tábora, na ktorom sa zúčastní 26 detí z takých škôl župy, kde sa slovenčina nevyučuje. Vedúca čabianskeho regionálneho strediska ÚKSM Hajnalka Krajcoviczová požiadala prítomných vedúcich občianskych organizácií, aby v budúcnosti zosúladiли termíny svojich programov.

V prvý marcový piatok zasadalo v divadelnej sále sídla Slovenskej samosprávy Budapešti Valné zhromaždenie Klubu slovenských dôchodcov. Po správe o činnosti a hospodárení v roku 2016 prítomní schválili plán práce na rok 2017. Pri príležitosti Medzinárodného dňa žien muži prekvapili dámy krásnymi kvetmi. Vyvrcholením osláv MDŽ bolo vystúpenie Divadelného ochotníckeho súboru Podzámčok, ktorý predviedol veselohru Ferka Urbánka Strašidlo. Divadelníci zo Slovenska zavítali do Budapešti na pozvanie Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti, KSD a SSB.

Foto: (csl)

Začiatkom marca zavítal do Nového Mesta pod Šiatrom predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo. Žiaci a učiteľský zbor tamojšej Maďarsko-slovenskej dvojязыčnej národnostnej základnej školy a internátu privítali vzácneho hosta pestrým kultúrnym programom. Delegáciu pozdravila riaditeľka školy Júlia Kucziková a za miestnu samosprávu sa prihovaril viceprimátor Dénes Dankó. Ján Varšo sa oboznámil s komplexom inštitúcie, s formou slovenského národnostného vzdelávania, ako aj s potrebami školy. Témou rozhovorov boli možnosti účinnejšej komunikácie so Slovenskom. Viceprimátor mesta priblížil hostom tendencie rozvoja v regióne a zmienil sa o priateľských stykoch so slovenskými mestami Michalovce a Zborov.

Foto: J. Kucziková

Novohradská obec Šámšonház hostila koncom marca účastníkov zasadania Valného zhromaždenia Únie slovenských organizácií v Maďarsku. Predseda ÚSOM František Zelman predložil poslancom referát, účtovnú uzávierku a tzv. verejnoprospešnú správu za rok 2016, resp. pracovný plán a rozpočet na rok 2017, ktoré prítomní jednohlasne schválili. Zasadaniu predchádzal referát vedúceho kabinetu Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Antona Paulika o návrhoch modifikácií národnostného a volebného zákona. Zasadnutie sa skončilo diskusiou pri spoločnej večeri.

Foto: (zp)

Koncom marca zavítal štátny tajomník Ministerstva ľudských zdrojov Miklós Soltész do dvoch národnostných škôl spravovaných miestnymi slovenskými volenými zbormi v Níži a v Alkári. Spoločne s ním spoznával slovenské národnostné školy aj zástupca štátneho tajomníka Attila Fülöp. Na rokovaní so starostami, predstaviteľmi miestnych slovenských samospráv a vedením škôl sa zúčastnil aj predseda parlamentného Výboru pre národnosti v Maďarsku, slovenský hovorca Ján Fuzik.

Foto: (tre)

Foto: (tre)

Členovia Kruhu priateľov Slovenského Komlóša sa v apríli stretli na výročnej schôdzi v Osvetovom stredisku Eötvös10 v Budapešti, aby vyhodnotili činnosť organizácie a prijali správu o minuloročnom hospodárení, ako aj schválili plán práce na rok 2017. Predsedníčka spolku Alžbeta Hollerová Račková vo svojom vystúpení pripomenula, že už dávnejšie podpísali zmluvy o spolupráci s rôznymi slovenskými obvodnými samosprávami Budapešti. Možno aj preto sa darilo organizovať rôzne podujatia za výhodnejších finančných podmienok a s početnejším publikom.

Foto: A. Rusnák

Slovenská samospráva Novohradskej župy a Zväz Slovákov v Maďarsku usporiadali v penzióne pri prírodnom javisku v Banke stretnutie predstaviteľov miestnych slovenských samospráv a aktivistov ZSM s vedúcimi predstaviteľmi Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. V rámci konštruktívnej diskusie prerokovali o i. aktuálne otázky národnostného diania v Maďarsku, koncepciu rozvoja slovenského výchovno-vzdelávacieho systému v Maďarsku, sociálne otázky, resp. tohoročné výzvy.

Foto: (tre)

V Slovenskom Komlóši koncom apríla slávnostne odovzdali rekonštruovanú slovenskú národnostnú základnú a materskú školu. 70-ročnú inštitúciu, ktorá bola do zoštátnenia v roku 1948 v správe evanjelickej cirkvi, prevzala CSSM 1. septembra 2013. V súčasnosti v nej pracuje 15 pedagógov, jedna pedagogická asistentka a učí sa tu 158 žiakov. Súčasťou inštitúcie je materská škola, ktorá je umiestnená v neďalekej budove na Orechovej ulici.

V Obecnom dome v Agárde sa koncom apríla uskutočnilo podujatie Slovenskej samosprávy Novohradskej župy a Regionálneho strediska Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku vo Veňarci – oslavy Dňa slovenských učiteľov a kladenie vencov pri pamätnej tabuli Janka Kráľa v Balašských Ďarmotách. Po odovzdaní ocenení Za slovenské národnostné školstvo a kultúrnom programe škôlkarov a školákov z Horných Petian nasledovala voľná diskusia s názvom Ako ďalej, ktorú viedla podpredsedníčka župného slovenského zboru Ruženka Egyedová Baráneková. Učitelia mali možnosť podeliť sa s kolegami a poslancami o svoje problémy a obavy.

Foto: (tn)

Slovenský inštitút v Budapešti bol začiatkom mája dejiskom zasadnutia Valného zhromaždenia Zväzu Slovákov v Maďarsku. Riaditeľ hostiteľskej inštitúcie Gabriel Hushegyi označil takmer sedemdesiatročnú existenciu organizácie za dôkaz toho, že aj Maďarsko je etnicky heterogénny a multikultúrny štát a samotná činnosť ZSM prebieha podľa neho vyslovene v duchu motta Európskej únie: „jednota v rozmanitosti“, čo by si mali v prvom rade uvedomiť politici.

Foto: (fuhi)

Foto: (tre)

V Peštianskej redute odovzdali koncom mája ocenenia Pro Cultura Minoritatum Hungariae za záslužnú činnosť v oblasti národnostnej kultúry. Na návrh Národnostného divadelného súboru dostal vyznamenanie Kultúrny spolok pre Mlynky. Vyznamenanie odovzdal štátny tajomník Ministerstva ľudských zdrojov Miklós Soltész.

Zväz Slovákov v Maďarsku počas predposledného júnového víkendu usporiadal v Rekreačnom zariadení Poniklec v Hronci na Slovensku odborné doškolenie za účasti takmer sedemdesiatich slovenských aktivistov z rôznych regiónov Maďarska. Naši „zväzáci“ sa pod taktovkou predsedníčky ZSM Ruženky Egyedovej Baránekovej venovali vnútroorganizačným záležitostiam a aktuálnym otázkam, navštívili LII. ročník Horehronských dní spevu a tanca v Helpe a diskutovali v rámci odborného fóra.

Foto: (fuhi)

V ostatných komunálnych voľbách sa nepodarilo pozbierať potrebný počet slovenských voličov, preto v Perbaji nevznikla slovenská samospráva. Ako však uviedla bývalá predsedníčka miestneho slovenského voleného zboru Csilla Furuglyásová, „do najbližších volieb sa pozbierame. Už vieme o Perbajanoch, ktorí chcú, aby opäť bol v obci slovenský volený zbor. Chceme opäť organizovať národnostný život, mnohým chýba. Vtedy sme sa stretali, rozprávali, chodili na výlety, dobre sme sa spolu cítili. Cnie sa nám za tými chvíľami.“

Foto: (tre)

Foto: (mti)

Medzi Slovákami žijúcimi v zahraničí sa už dlhé roky hovorilo o potrebe zavedenia predmetu o ich histórii, kultúre a súčasnosti na stredných školách v Slovenskej republike. Po niekoľkoročnom úsilí sa vytvoril priaznivý priestor na zavedenie voliteľného predmetu o Slovákoch žijúcich v zahraničí. Prvé zasadnutie pracovnej podskupiny zaoberajúcej sa súčasným stavom komunit vo svete sa uskutočnilo koncom júla v budove békeščabianskej slovenskej školy. Zavedenie predmetu môže výrazne prispieť k lepšiemu poznaniu hodnôt slovenského sveta mimo územia Slovenska medzi mladou generáciou.

Foto: (bmh)

Štátny tajomník Ministerstva ľudských zdrojov zodpovedný za cirkevné záležitosti, národnostné a spoločenské vzťahy Miklós Soltész a zástupca štátneho tajomníka Attila Fülöp koncom septembra zvolali tlačovú konferenciu v aule slovenskej školy v Budapešti, aby informovali predstaviteľov masmédií o národnostných súbehoch na rok 2018. Ako uviedli, vláda na rok 2018 zvýši podporu národnosti na takmer 1,5 miliardy forintov.

Foto: (a)

Foto: (fuhi)

Pri príležitosti štátneho sviatku Dňa Ústavy Slovenskej republiky usporiadali Veľvyslanectvo SR v Budapešti 5. septembra v Paláci Štefánia a generálny konzulát 6. septembra v hoteli Fiume v Békešskej Čabe slávnostné recepcie.

DEŇ SLOVÁKOV V MAĎARSKU V KERESTÚRE

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku usporiadala 1. júla 2017 *Deň Slovákov v Maďarsku*. Náš najväčší sviatok, spojený s oslavami *Dňa sv. Cyrila a Metoda*, sa konal po prvý raz na území Budapešti, v XVII. obvode, v kedysi samostatnej slovensko-nemeckej obci Kerestúre.

Foto: (fuhl)

Na úvod podujatia v *Osvetovom dome S. Vigyázóa* otvorili podpredsa CSSM **Tomáš Nagy** a nová riaditeľka Slovenského inštitútu v Budapešti **Il-dikó Šipošová** výstavu fotografií **Laca Struhára** pod názvom *Magické Slovensko*. Ďalšie sprievodné kultúrno-historické podujatia upriamili pozornosť na kerestúrske Slovákov. V galérii osvetového domu boli vystavené tematické tablá s dobovými fotografiami zo zbierky kerestúrske slovenských obyvateľov, výstava **Evy L. Gácsiovej**

Dedina v meste, ktorá bola vytvorená novou technikou XXI. storočia, počítačovou svetlokresbou, a diela maliarky tvoriacej v XVII. obvode Budapešti **Ágnes Szakállovej**, ktorá obrazom *Búranie* postavila večnú smutnú pamiatku demolácii niekdajšej slovenskej dediny. Súčasťou expozície bola plastika *Bélu Bartóka*, dielo sochára **Jánosa Babusa**. Na vernisáži odznali miestne slovenské ľudové piesne v podaní mladučkých speváčok **Zuzany Bátovskej** a **Rozi Zsihlovej**.

venska a z Maďarska. Na ekumenickej pobožnosti slovo Božie kázali dištriktuálny biskup Východného dištriktu ECAV na Slovensku **Slavomír Sabol** a biskup Evanjelickej cirkvi a. v. v Maďarsku **Tamás Fabiny**. Po príhovoroch A. Hollerovej Račkovej, slovenského hovorcu **Jána Fuzika**, podpredsedu ÚSZZ **Petra Procháčku** a riaditeľa odboru Ministerstva ľudských zdrojov **Richárda Tircsiho** prišli na rad radostné chvíle udeľovania vyznamenania. Laureátmi ceny *Za našu národnosť* sa stali bývalá slovenčinárka viacerých generácií v Sejdi a v budapeštianskej slovenskej škole, osvetárka, folkloristka, zakladajúca členka a dlhoročná predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti, v súčasnosti Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti **Zuzana Hollósyová** a **Slovenský ženský spevácky zbor z Kerestúru**, ktorý v roku 2016 oslávil 20. výročie svojho založenia.

V kultúrnom programe, ktorý otvorili podpredseda CSSM **František Zelman** a riaditeľka ÚKSM **Katarína Királyová** a ktorého hlavným motívom boli ľudové zvyky počas priadok,

vystúpilo osem súborov: spevácka skupina *Vértes – Gereče*, folklórna skupina *Rozmarín* z Veňarca, spevokol *Čabianska ružička* sprevádzaný mladými citaristami pod vedením **Il-diky Očovskej**, Ženská spevácka skupina z Čívu, *Folklórny súbor z Pišpeku*, Ženská spevácka skupina *Rozmarín* z Baňacký posilnená o žiakov slovenskej školy v Novom Meste pod Šiatrom a *tanečná skupina Spolku obyvateľov skupinových samôt z Níredházy*. Tanečníkom z najvýchodnejšieho cípu krajiny sa všetci prítomní zvlášť tešili, lebo napriek tomu, že už takmer zabudli po slovensky, sa vybrali medzi ostatných Slovákov, aby predviedli, čo sa im podarilo zachrániť z dedičstva svojich predkov.

Žiarivou vyškrobenou pestrou a príťažlivou bodkou na záver kultúrneho programu Dňa Slovákov v Maďarsku v Kerestúre bola *prehliadka ženských ľudových odevov obcí z okolia Pešti*. Diváci sa mohli kochať v krojoch z Kerestúru, Maglódu, Ečeru, Veľkej Tarče, Čomádu, Malej Tarče, Čemeru, Cinkoty a z Kerestúru.

Na otvorenom priestranstve pred osvetovým domom boli rozmiestnené stany, v ktorých prezentovali svoju kultúru, tradície a najmä gastronómiu Slovámi obývané regióny z celého Maďarska. Po prvýkrát mohli prítomní navštíviť stany Tirpákov a budapeštianskych Slovákov, samostatné stany mali viaceré mestá a obce, ako aj CSSM.

Spracoval: zp
Foto: (csl/tre/fuhl)

NOVOHRADSKÉ NÁRODNOSTNÉ STRETNUTIE A CELOŠTÁTNY FOLKLÓRNY FESTIVAL SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Aj v roku 2017 sa stalo prírodné javisko na *Banskom jazere* dejiskom veľkolepej folklórnej slávnosti Slovákov v Maďarsku, ktorá rok predtým oslávila polstoročnicu svojej existencie. Tentoraz organizátori pripravili pokračovanie jubilejnej témy, ktorou bola *Mladucha* – do popredia sa dostali krstiny, deti a mládež. *LI. novohradské národnostné stretnutie* a *XXI. celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku* sa začal *Melódiami pri jazere*, v ktorých vystúpili *Karancs Old Boys* zo Šalgótarjánu, *Ludová hudba Csibaj banda* z Jače a *Kapela Smyki* z poľskej Oleśnice. Na-

plánovaný krojovaný sprievod, ktorý bol vždy otváracím aktom nedeľňajšieho galaprogramu, pre horúca zrušili.

Po príhovoroch starostu Banky **Andrása Ivanicsa**, predsedu Slovenskej samosprávy Novohradskej župy **Ladislava Faludiho**, predsedníčky ZSM a hlavnej organizátorky **Ruženky Egyedovej Baránkovej**, poslanca maďarského parlamentu **Mihályu Ballu**, predsedníčky CSSM **Alžbety Hollerovej Račkovej** a predsedu ÚSZZ **Jána Varša** nasledoval pestrý program režimovaný **Jurajom Matiašom** s názvom „*Ratoliestky, ratolesti – Od krštenia*

po mládenectvo a dievotvo“. Vystúpili v ňom slovenské detské skupiny z *Alkáru*, *Banky*, *Ďurky*, *Luciny*, *Pišpeku*, *Slovenského Komlóša* a *Veňarcu* a víťazi celoštátnej súťaže *Slovenské spievanky*, folklórne skupiny, súbory, ľudové hudby a sólisti z *Čuváru*, *Novej Huty*, *Répašskej Huty*, *Budapešti*, *Veňarcu*, *Slovenského Komlóša*, *Malého Kereša*, *Šalgótarjánu* a z *Mihálygerge*. Špeciálnymi hosťami boli *FS Čierťaž* z Nemeckej, *LH Javorinka* z Pliešoviec, 25-ročná *LH Svrčkovci* a víťazi celoštátnej

televíznej súťaže *Zem spieva FS Urpín* z Banskej Bystrice. Medzi vystúpeniami sa o dobrú náladu starali J. Matiaš a **Mária Kropáčová** scénkami „*kmotor a kmotra*“.

Organizátori podujatia pripravili aj výstavu fotografií v galérii na plote, stan tradičných ľudových remesiel a všetci účastníci si mohli pochutnať na slovenských gastronomických špecialitách.

Spracoval: zp
Foto: (homoga/fuhl)

Z ČINNOSTI ÚSTAVU KULTÚRY SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Valašská kultúra, návšteva u Tirpákov, zemplínske tance a kestúcke piesne

Začiatkom októbra sa v Slovenskom inštitúte v Budapešti konala prezentácia publikácie **Pitvaroš na starých fotografiách**. Dvojazyčnú knihu, ktorá nadväzuje na monografiu *Pitvaroš a Pitvarošania* z roku 2007, predstavili jej autori. Publikáciu vydal ÚKSM.

Foto: (kan)

Foto: (ros)

Spolupracovníci ústavu sa pravidelne zúčastňujú na rôznych odborných rokovaníach. Takým bola aj *III. medzinárodná konferencia o súčasnom stave vo folklórnom hnutí*, ktorú začiatkom februára usporiadalo Regionálne osvetové stredisko v Leviciach pri príležitosti 10. výročia založenia inštitúcie. Na konferencii riaditeľka ÚKSM **Katarína Királyová** prednášala na tému *Folklórne hnutie Slovákov v Maďarsku*.

V rámci interaktívnych hodín sa žiaci békeščabianskeho slovenského školského centra mohli vďaka ÚKSM zoznámiť s tradičnou valašskou kultúrou na Slovensku. Zavítala k nim zakladateľka a

Foto: (cs)

kurátorka *Ovčiarskeho múzea v Liptovskom Hrádku Iveta Zuskinová*. Po jej teoretickom úvode sa pomocou gajdoša **Lubomíra Tatarku** zoznámili s užitočnými predmetmi bačov a valachov a v jeho podaní si vypočuli ukážky z tradičnej valašskej hudobnej kultúry. Hostia zo Slovenska v spoločnosti riaditeľky ÚKSM Kataríny Királyovej v *Áchimovej sieni* čabianskeho oblastného domu otvorili putovnú výstavu *Ovčiari – Valasi, remeslo a kultúra*. Národopisnú expozíciu otvorila I. Zuskinová, ukázkami tradičnej valašskej kultúry spestril vernisáž gajdoš L. Tatarka. Výstava putovala z Békešskej Čaby do Sarvaša, Slovenského Komlóša, Malej Tarče, Jásču, Oroslánu, Šarišápu, Veňarca, Mlynkov a do Ráckeve.

Ako zviditeľniť národopisnú zbierku bola jedna z ústredných tém *XVII. celoštátnej konferencie vedúcich slovenských oblastných domov*, ktorú usporiadal ÚKSM v priestoroch *Múzea ľudovej architektúry v prírode v Níredháze-Sóstó*. O tanečnej kultú-

Foto: (cs)

re Slovákov v Níredháze a na jej okolí prednášal choreograf, výskumník a pedagóg tanca **István Kácsor**. Znalkyňa tirpáckej kultúry, etnografka múzea **Zsuzsa Bodnárová** oboznámila prítomných s rôznymi zaujímavými detailmi zo života tejto komunity. Ako oslovit dnešnú mládež v múzeách, ktoré už dávno nemajú za úlohu starať sa iba o exponáty, „konzervovať“ ich, ale mali by ich sprístupniť aj širokej verejnosti, bola základná myšlienka prezentácie muzeologičky **Zsuzsanny Baloghovej Szűcsovej**. Podobnej téme sa venovala aj riaditeľka ÚKSM K. Királyová, ktorá vyzdvihla priebežné poskytovanie

Foto: K. Karkušová

informácií o aktivitách múzea našim i maďarským masmédiám.

Celoštátny slovenský národopisný a tanečný tábor ÚKSM pre deti a mládež sa začal hneď po skončení školského roku. Krásnu a príjemnú atmosféru vytvorilo rekreačné zariadenie *Smaragdové údolie* pri Novom Meste pod Šiatrom – *Baňáčke*. Jedinečné zemplínske prírodné prostredie očarilo deti, ktoré prišli z rôznych oblastí Maďarska – z *Dunaedházu*, *Malej Tarče*, *Čívu*, *Slovenského Komlóša*, *Budapešti* a z *Alkáru*. Hlavným podporovateľom tábora bolo *Ministerstvo ľudských zdrojov*, organizačne ho zabezpečil *Spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina* a odbornú prácu garantoval ÚKSM.

„*F kestúckem šírem poli...*“ je názov zbierky, ktorú vydal ÚKSM. Riaditeľka Katarína Királyová pozbierala v kru-

hu Slovákov v *Kestúci* vyše dvestopäťdesiat rôznych slovenských ľudových piesní a riekaniek, ako napríklad uspávanky a detské piesne, obradové výročného a rodinného cyklu, regrútske a vojenské piesne, ľúbostné piesne, balady, piesne spojené s prácou a zamestnaním, resp. so sociálnou tematikou, ako aj pijanské, žartovné a posmievačné piesne. Odbornú činnosť K. Királyovej ocenili vyznamenaním *Osobnosť roka v Kestúci*, ktoré prevzala na oslavách štátneho sviatku Dňa sv. Štefana a nového chleba v obci, keď sa konal aj „krst“ novej zbierky za aktívnej účasti *Pávieho krúžku v Kestúci*, členovia ktorého boli informátormi pri zostavení nového diela z klenotnice ľudovej slovesnosti Slovákov spod Piliša.

Spracoval: csl

Foto: (csl)

VEDECKÉ PROJEKTY POD VEDENÍM NOVEJ RIADITEĽKY VÚSM TÜNDY TUŠKOVEJ

Prezentácia najnovšej publikácie *Luboša Kačírka Národný život Slovákov v Pešťbudíne v rokoch 1850 – 1875* a dvojязыčnej knihy piatich autorov *Neznámy Ludovít Štúr. Maďarské štúdie o najväčšom Slovákov*, ktoré vyšli v edícii *Kor/ridor Knihy* Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku, sa uskutočnila v polovici októbra 2016 v Slovenskom inštitúte v Budapešti.

Od 1. januára 2017 stojí na čele našej vedeckej inštitúcie nová riaditeľka, mladá lingvistka, vedúca *Katedry slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty segedínskej univerzity Tünde Tušková*, ktorá od roku 2010 zastávala funkciu vedeckej tajomníčky VÚSM. Nová riaditeľka v rozhovore pre *Ľudové noviny* uviedla konkrétne plány a projekty ústavu, pričom zdôraznila, že inštitúcia nemôže pracovať izolovane, prepotrebná je vzájomná spolupráca s ostatnými výskumnými dielňami, resp. s našimi výchovno-vzdelávacími inštitúciami na rôznych stupňoch...

Slovenský kňaz, maďarský historik – pod týmto titulom vyšli *listy a denník Ludovíta Haana* ako 9. zväzok spoločnej edície VÚSM a *Historického ústavu Filozofického výskumného centra Maďarskej akadémie vied* s názvom *Kor/ridor*.

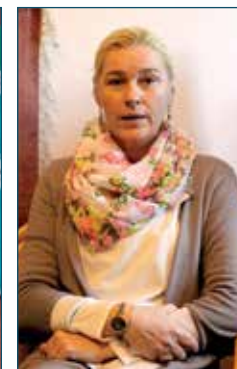
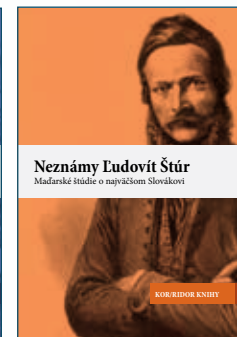
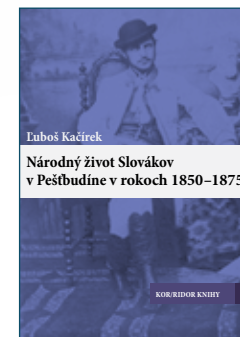

Foto: (csl)

V rovnomennom salóne v polovici januára v Slovenskom inštitúte predstavil život a dielo evanjelického kňaza v Békešskej Čabe doktorand *Slavistického a baltického Filologického ústavu FF ELTE Juraj Rágyanszki*. V diskusii s redaktormi knihy, historikmi *Józsefom Demmelom* a *Csabom Katonom*, sa hovorilo o. i. o dvojitej identite L. Haana, o jeho vzťahu k slovenskému národnému hnutiu, ale napríklad aj o zaujímavých jazykovedných detailoch v jeho korešpondencii a memoároch.

S názvom *Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989* so spresňujúcim podtitulkom *Bibliografia slovenských a dvojazyčných publikácií* vyšla

začiatkom marca v Békešskej Čabe najnovšia kniha *Alžbety Uhrinovej*, venovaná „Slovákovi v Maďarsku a predovšetkým ich potomkom, aby spoznali jazykové a kultúrne dedičstvo svojich predkov“. Vydavatelja prepotrebnej, fundovanej a primerane objemnej knihy v rozsahu 432 strán, teda VÚSM a *Celoštátna knižnica cudzojazyčnej literatúry*, usporiadali v polovici mája v Budapešti jej prvú prezentáciu.

VÚSM si za dejisko svojho výročného 35. interdisciplinárneho tábora vybral slovenskú obec Tardoš v Komárnansko-ostrihomskej župe. Výskumníci z rôznych vedeckých dielní v druhej polovici júna mali možnosť stretnúť sa aj s informátormi v neďalekej Bánhide a v Síleši. Predmetom výskumu odborníkov bola tradičná kultúra Slovákov, ich remeslá, chotárne názvy, priezviská, typické krstné mená, ako aj ich súčasné inštitúcie, resp. ich kultúrny potenciál. O výsledkoch výskumu bádatelia z Maďarska, Slovenska a zo Srbska referovali v posledný deň tábora, pričom zo získaných materiálov VÚSM plánuje vydať zborník.

Spracoval: csl

Foto: (fuhl)

Foto: (csl)

SLOVENSKÉ DIVADLO VERTIGO

Ôsmy ročník medzinárodnej prehliadky slovenských divadelných súborov z okolitých krajín *Spolu na javisku (aj mimo neho!)*, ktorého organizátorom je *Slovenské divadlo Vertigo* (SDV), sa konal v polovici októbra v kultúrnom dome a divadle *Cervinus Teátrum v Sarvaši*. Okrem hercov SDV sa divákom predstavili *Divadelný súbor Tote Tam* z Kežmarku spoločne s divadelným súborom *Trma-vrma* z Popradu, *Divadelný súbor Timrava* z Lučenca, *Divadlo Commedia* z Popradu, herci – a v tomto prípade aj tanečníci *Slovenského divadla VHV pri SKUS hrdinu Janka Čmelíka* zo Starej Pazovy vo Vojvodine a nie v poslednom rade ôsmi mladí ľudia vo veku od 18 do 22 rokov, v prevažnej miere absolventi

našich národnostných škôl, ktorí každého presvedčili o svojom zanítení „robiť“ divadlo a navyše, robiť ho v slovenčine.

Začiatkom novembra sa v priestoroch budapeštianskeho kinematografického centra *DocuArt* konal *24. ročník filmového seminára*, ktorý od roku 2008 organizuje SDV. Záujemcovia si mohli pozrieť rozmanitú paletu filmov z roku 2015/2016: šesť hraných, päť celovečerných dokumentárnych, ako aj študentské filmy. Do programu seminára boli zaradené rozhovory s tvorcami niektorých premietnutých filmov. Podujatie zaujalo o. i. budapeštianskych slovenských gymnazistov, poslucháčov univerzity ELTE, ale i študentov slovenského lýcea z Nadlaku a evanjelického

Foto: (j-arch)

Foto: (domovina)

Foto: András Dér

gymnázia zo Sarvaša. Nechýbali ani stáli hostia **Peter Dubecký** a **Ondrej Šulaj**.

Po niekoľkých rokoch Slovenské divadlo Vertigo prinieslo v decembri pre svojich divákov obnovené predstavenie *Lavička* autora **Alexandra Gelmana** v réžii **Andrása Déra**, ktoré si mohli záujemcovia slovenského divadla pozrieť v kinematografickom centre DocuArt. Príbeh je situovaný do Ruska osemdesiatych rokov, a pravdepodobne by sa v dnešnej dobe smartfónov a internetu vyvíjal inak. Ale na konci, keď sa telefóny vypnú, keď internet zlyhá, musíme sa aj my postaviť oproti sebe a vysloviť pravdu...

Divadelné prehliadky školských dramatických súborov *Deti deťom* sa konajú viac ako dve desaťročia. Na prípravnom stretnutí, ktoré sa uskutočnilo vo februári v sídle CSSM v Budapešti, sa vedúce dramatických krúžkov poradili s fundovanou odborníčkou, známou metódičkou detského divadla, bývalou dlhoročnou pracovníčkou *Národného osvetového centra v Bratislave Elenou Bakošovou*. Možnosť nezaplatiteľnej osobnej konzultácie využili **Miroslava Kováčsová** z Budapešti, **Anna Ondre-**

Foto: (tre)

jová zo Slovenského Komlóša, **Margita Kmotriczová** zo Sarvaša, **Erika Tóthová** z Kétsoproňu a riaditeľka SDV **Daniela Onodiiová**.

V prvých májových dňoch na doskách javiska v *Múzeu maďarského obchodu a pohostinstva v Budapešti* odohrali premiéru divadelnej inscenácie **Adriany Krúpovej Zoznamka**. Režijne sa na predstavení podpísal **András Dér**, hlavné úlohy stvárnil **Denisa Dérová**, **Ágnes Jókaiová**, **Ági Gubíková**, **Viola Thirringová** a **András Nagy**.

Foto: (tre)

V predposlednú májovú sobotu sa v priestoroch *Cervinus Teátra* v Sarvaši konal XXIV. ročník populárnej *Divadelnej prehliadky Deti deťom*, ktorú SDV už dlhé roky organizuje v tomto maleb-

nom dolnozemsom meste. Tentoraz sa do súťaže prihlásili štyri školské dramatické súbory z *Budapešti*, *Kétsoproňu*, *Nového Mesta pod Šiatrom* a hosťielskeho *Sarvaša*. Hlavnú cenu získali budapeštianski žiaci, ktorí pod vedením pedagogičky **Miroslavy Kovácsovej** a študentky **Nikolety Nagyovej** pripravili inscenáciu podľa maďarskej ľudovej rozprávky „*Aké požič, také vrát...*“. Mimo súťažnej prehliadky si diváci mohli pozrieť inscenáciu *Sen svätajánskej noci* (*Gymnázium J. Kollára v Báčskom Petrovci*), ako aj predstavenie *Červeňkráľ a Žltovláska* (*Divadlo Thalia Teatro spod Pustého hradu*). V popoludňajšom programe mal premiéru nový kolektív, **Ágnes Jókaiová** s členmi *Štúdia mladých SDV* pripravila zaujímavú inscenáciu s názvom *Real Therapy Show – Terapia po našom*.

Napokon ako už po mnohé roky, aj počas leta sa konali dve aktivity SDV, ktoré neodmysliteľne patria k obdobiu prázdnin: *divadelný tábor pre žiakov základných škôl a divadelná dielňa pre staršiu mládež*. V divadelnom tábore v dedinke *Bystrá* v Nízkych Tatrách užitočne trávili čas žiaci štyroch

Foto: (csl)

národnostných škôl: zo *Slovenského Komlóša*, zo *Sarvaša*, z *Kétsoproňu* a z *Budapešti*. Nacvičili dve predstavenia: jedna skupina pod vedením **Eleny Bakošovej** a **Bela Felix**, druhá pod vedením divadelníka **Petra Hudáka**. Šlo o predstavenia *Vincoo!* podľa knihy *Vincenta Šikulu Prázdniny so strýcom Rafaelom*, resp. *Kto to kedy videl?!*, ktoré vzniklo na motívy rozprávky *O dvanástich mesiačikoch*. Týždňový odborný program obohatil výlet do Čierneho Balogu, do lesníckeho skanzenu.

Divadelná dielňa pre staršiu mládež sa uskutočnila v polovici júla v *Agapé evanjelickej cirkvi a. v. vo Svätom Jure*. Herec **Michal Jánoš**, ktorý sa v dielni už nie po prvýkrát zmocnil úlohy režiséra, si pomocou svojej manželky – režisérky **Katky** – vybral známu poviedku **Janka Jesenského Pani Rafiková**. Dramatizáciu pôvodného textu ušili tesne na telá svojich zverencov. Pôvodný príbeh pani

Rafikovej manželia Jánošovci zasadili do príbehu „dnešnej“ rodiny, môžeme teda hovoriť o forme „divadlo v divadle“. Naši mladí herci **Dóra Sebőková, Kar-men Kovácsová, Nikoleta Nagyová, Beáta Malá, Virág Törökóvá, Noémi Horváthová, Atila Kovács** a **Zoltán Havas** túto formu prijali a bolo zábavné i dojímavé pozorovať, ako sa zo dňa na deň viac a viac zmocňujú svojich postáv, ako im dodávajú „život“, ako sa im objasňuje vzťah s druhými postavami... Účastníci dielne mali aj možnosť relaxovať – zavítali napr. na *Letné shakespearovské slávnosti* do Bratislavy, kde si pozreli *Komédiu omylov*. Napokon v deň premiéry na nádvorí komplexu *Agapé* prišlo na predstavenie aj zopár Svätoturčanov. Mladí herci vydali zo seba všetko, čo v sebe mali, potlesk, ktorým ich diváci obdarili, bol naozaj zaslúžený.

Foto: (do)

Spracoval: zp

Z ČINNOSTI PEDAGOGICKÉHO METODICKÉHO CENTRA SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Doškoľovania, metodické dni a vzájomná spolupráca pedagógov

Koncom septembra usporiadala *Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku* v rámci dlhodobej spolupráce s *Univerzitou Komenského v Bratislave* odborný program pre učiteľov slovenských národnostných škôl. CSSM získala finančné zdroje z projektu NEMZ-PED-2016, z čoho realizovala dve aktivity v spolupráci s *Centrom ďalšieho vzdelávania (CĎV) UK*. Jedno sa konalo v júni pre odborníkov školstva z Maďarska a druhé na jeseň pre 40 pedagógov slovenských národnostných škôl. Zastúpené boli školy z *Alkáru, Békešskej Čaby, Budapešti, Čívu, Dabašu-Sáre, Dengelegu, Dunaedházu,*

Đurky, Horných Petian, Jášču, Kestúca, Níže, Novej Huty, Pálházy, Pišpeku, Répašskej Huty, Sarvaša, Slovenského Komlóša a z *Veňarca*. Za obsahové a organizačné zabezpečenie projektu zodpovedali riaditeľka *Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku* (PMCSM) **Mária Czégényová** a školská referentka CSSM **Erika Lázárová**. Lektorky CĎV UK v Bratislave **Dr. Janka Chládecká, Ľudmila Ábelová, Zlata Ilievová** a **Ľudmila Lašáková** pripravili program plný osožných vedomostí.

PMCSM v druhý novembrový víkend usporiadalo pre učiteľky materských

Foto: A. Rusnák

Foto: (csl)

škôl *poznávací zájazd do Bukových hôr*. Pedagogičky okrem účasti na rôznych odborných prednáškach navštívili aj *Materskú školu v Novej Hute*, kde ich škôlkari privítali milým programom v slovenskom a maďarskom jazyku. Oboznámili sa s činnosťou miestnej slovenskej samosprávy, ako aj s aktivitami *Spolku pre zachovávanie tradícií*. Mali možnosť spoznať aj krásy okolitej prírody a záverom svojho pobytu navštívili známe rekreačné stredisko *Lillafüred*. Na stretnutí učiteľky rozhodli o tom, že si vytvoria vlastnú stránku na sociálnej sieti, pomocou ktorej sa zefektívni udržiavanie odborných a osobných kontaktov.

PMCSM v rámci spolupráce s *CĎV Univerzity Komenského v Bratislave* v záujme osvojenia si najefektívnejších metód vyučovania slovenčiny ako cudzieho jazyka pravidelne organizuje spoločné doškoľovania pre našich pedagógov aj na domácej pôde formou tzv. výjazdových kurzov. V novembri

v priestoroch budapeštianskej slovenskej školy usporiadalo *intenzívny kurz pre učiteľov slovenských národnostných materských a základných škôl*. Naši pedagógovia pracovali v troch sekciách pod odborným vedením lektoriek zo Slovenska.

Účastníci *Programu pre nadaných* aj tohto roku mali možnosť stráviť niekoľko dní v našej materskej krajine v rámci záujmového podujatia pre krajské deti s názvom *Mikuláš a Vianoce na Slovensku*. Prvý predĺžený decembrový víkend strávili niekoľko príjemných dní spolu so slovenskými deťmi z Chorvátska, Poľska, Rumunska, Srbska a Ukrajiny v *Modre – Harmónii*, odkiaľ podnikali výlety do Bratislavy a na hrad Červený kameň. Tím CĎV UK na čele s riaditeľkou Jankou Chládeckou im pripravil bohatý program. Z Maďarska prišlo osem účastníčok, štyri z čabianskej slovenskej školy, dve z budapeštianskej a po jednej z Dabašusára a z Dunaedházu.

Foto: (csl)

Foto: K. Kollárová

Foto: (csl)

Slovenská národnostná škôlka v Mlynkoch bola hostiteľkou prvého *Metodického dňa PMCSM* v roku 2017. Po ukázkovom zamestnaní pod vedením učiteľky **Kataríny Karovej Koszovszkej** na tému jar nasledovala prezentácia učiteľky **Ildiky Búzásovej Bartovej**, ktorá spracovala jarné a veľkonočné zvyky v Mlynkoch. Do interaktívnej prednášky zapojili aj žiakov miestnej základnej školy, ako i starších

Mlynčanov, ktorí ukázali pedagogičkám z rôznych kútov Maďarska, ako sa pleťú pilíške veľkonočné šibáky. Po kytici mlynských slovenských piesní v podaní príležitostného zboru miestnych učiteľiek sa aj hostia mohli naučiť dve z nich. Záverom podujatia sa uskutočnila prehliadka výstavy sôch miestnej nemeckej samosprávy a *Vlastivednej zbierky v Mlynkoch*.

Spracoval: csl

Z AKTIVÍT ORGANIZÁCIE SLOVENSKEJ MLÁDEŽE V MAĎARSKU

Desať členov *Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku* (OSMM) sa vybralo v júli na predĺžený víkend do *Liptovského Trnovca* s malou odbočkou do Banskej Štiavnice a Banskej Bystrice. Do tohto malebného kraja prišli už po tretí raz. Hoci im počasie tohto roku neprialo, pre búrku sa museli v polovici naplánovanej trasy pochodu vrátiť, misia sa napriek tomu naplnila, mládežníci sa vrátili domov s množstvom zážitkov.

Slovenská mládežnícka akadémia OSMM sa konala druhý augustový týždeň v Sarvaši. Témou stretnutia bola československo-maďarská výmena obyvateľstva. Predstavou iniciátorov SMA pred piatimi rokmi bolo získať pre prácu v organizácii gymnazistov. „Keď po niekoľkoročnej prestávke predseda našej organizácie **Ondrej Kiszely** oživil organizáciu a začal budovať kolektív, nevedeli sme, ako osloviť našich gymnazistov. Museli sme teda vymyslieť taký program, ktorý by bol príťažlivý aj pre nich,“ uviedla hlavná organizátorka tábora **Andrea Kiššová**. Prešli štyri roky a zdá sa, že sa im podarilo dosiahnuť vytýčený cieľ. „Už dva týždne pred uzávierkou prihlášok boli všetky miesta rezervované,“ konštatovala ďalšia organizátorka SMA **Katarína Karkušová**.

„Bohužiaľ, slovenská mládež v Maďarsku už neovláda dobre slovenský jazyk – nepoužíva ho mimo školských priestorov. Existuje niekoľko možných dôvodov, prečo je to tak, ale našou úlohou nie je odhalovať ich. My chceme, aby sa vytvoril emocionálny vzťah k národnosti, aby mladí boli hrdí na svoj pôvod a aby v nich vznikla potreba spoznať kultúru a históriu svojich predkov a naučiť sa ich jazyk,“ objasnil cieľ tábora, ale vlastne aj celej organizácie jej predseda **Ondrej Kiszely**.

Účastníci akadémie sa sústredili na spoznanie historického a politického pozadia výmeny obyvateľstva a poukázali na jej tragickosť, na dôsledky, ktoré zanechala na kolektívoch i na jednotlivcoch. Pomohli si úryvkami z literárnych diel, článkami z dobovej tlače a pozreli si dokumentárny film mladej slovenskej režisérky **Vladislavy Plančíkovej** s názvom *Felvidék – Horná zem*.

Pri príležitosti ďalšieho jubilea – 60. výročia *Ľudových novín* – sa organizátori rozhodli vytvoriť v tábore redakciu, ktorá zostaví časopis zameraný na výmenu obyvateľstva. Na pomoc si pozvali šéfredaktorku *Ľudových novín* **Evu Fábiánovú**.

„Teší nás, že gymnazisti pochopili tému, ktorá ich dokonca dojala, čo sa prejavilo aj na prácach, ktoré nám

odovzdali," zhrnula svoje dojmy hlavná organizátorka SMA. V budúcnosti by organizátori tábora chceli užšie spolupracovať s miestnymi Slovákami, ktorí im aj doteraz pomáhali. Taktiež by chceli pozývať na svoje akcie bývalých členov OSMM, aby si vymenili skúsenosti a spoznali ich činnosť. Podľa predsedu organizácie O. Kiszelya budúročná SMA bude zvlášť dôležitá, lebo terajšie vedenie by rado odovzdalo štafetu na-

sledujúcej generácii, aby svojou kreativitou, mladistvým elánom, sviežosťou a novými nápadmi obohatila slovenský národnostný život.

V Agárde sa koncom augusta po druhý raz uskutočnilo *stretnutie národnostnej mládeže*. Na trojdňovej akcii sa zúčastnili mladí siedmich autochtónnych národností v Maďarsku, aby sa predstavili, navzájom sa spoznali a získali prehľad o tom, ako ostatné národnostné komunity prežívajú svoju identitu vo všedné dni.

Aktivistí OSMM sa angažovali aj na národnostnom stretnutí v Békešskej Čabe s názvom *V pokoji v Békeši*. Pripravili si krátke vystúpenie na tému opätovného osídlenia Čaby Slovákami. Predstavili, ako prišli prví Slováci na Dolnú zem, ktorí potom podpísali osadnícku zmluvu so zemepánom Haruckernom.

Spracoval: csl
Foto: (kan/csl)

Kultúrne programy vo fotografiách

Z podujatí Slovákov v Maďarsku

Slovenská samospráva XIV. obvodu Budapešti usporiadala začiatkom októbra spomienkové posedenie pri príležitosti 10. výročia úmrtia zakladajúcej predsedníčky zboru, učiteľky Jozefíny Hontiovej Klányiovej, spojenú so stretnutím štipendistov samosprávy. Ako súčasný predseda Pavol Maulik povedal, štipendium prvýkrát vypísali v školskom roku 1999/2000, v druhom roku pôsobenia zboru. Doteraz mohli podporiť vyše dvadsať slovenských študentov. Na J. Hontiovú Klányiovú spomínali jej spolužiačka a dlhoročná priateľka Vilma Földiová, bývalá žiačka Mária Šutinská a ďalšia spolužiačka a spolupracovníčka Mária Žiláková.

Foto: (ef)

Foto: A. Szabová

Dávno nevidení priatelia a známi sa v polovici októbra zišli v Klube Františka Rákócziho II. v Orosláni. Stretnutím sa začal celodňový program, ktorý pripravili miestna slovenská samospráva a evanjelický cirkevný zbor pri príležitosti 315. výročia osídlenia Oroslánu slovenskými rodinami. Osemdesiat účastníkov sa medzi sebou rozprávalo a oživovalo staré spomienky. V tento pamätný deň sem prišli ľudia z Nitry, Nových Zámkov, Dvorov nad Žitavou, Budapešti a z okolitých obcí – tí, ktorí sa odsťahovali z mesta, ale aj ich potomkovia.

Slovenská samospráva v Leginde usporiadala v druhú októbrovú sobotu Slovenský národnostný deň. Na začiatku podujatia dievčatá s vencami každému pripli svadobné pierko a ponúkali hostí pálenkou, radostníkom a inými svadobnými maškrtami. Nasledovali pytačky a rozlúčka nevesty. Družbom bol Michal Posztránszki zo Santova. Napokon sa sprievod vybral ku kostolu, sprevádzala ho jačianska kapela Csibaj banda. Po obrade Pilišska rodina z Mlynkov zaspievala niekoľko svadobných piesní. Hostina pri hudbe trvala do polnoci.

Foto: A. Rusnák

V predposlednú októbrovú sobotu usporiadala Slovenská samospráva vo Veľkej Tarči v poradí XXII. národnostný deň. Podujatie sa začalo v miestnom evanjelickom kostole dvojazyčnou bohoslužbou, ktorú slúžili putovná farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová a miestny farár György Baranka. V Dedinskom múzeu sa konalo otvorenie výstavy Veľkotarčianske košeľe a pruslíky. Galaprogram odštartovali mladí tanečníci desaťročnej Furmičky z Čemeru, po ktorých sa na javisku striedali miestny ľudový tanečný súbor, taktiež domáci pávi krúžok Venčok a Slovenský spevácky zbor a tanečná skupina z Kerestúru (XVII. obvodu Budapešti).

Foto: (zp)

Začiatkom novembra sa v Budapešti konalo finále Súťaže ľudovej hudby Karpatskej kotliny Lajosa Vassa. Na súťaži sa zúčastnilo spolu 104 folklórnych skupín a sólistov. Členovia Folklórnej skupiny Furmička z Čemeru za choreografiu Čemerská svadba získali Veľkú cenu Lajosa Vassa. Dobré sa umiestnili aj ostatní slovenskí účastníci finále. Mimoriadnu cenu Lajosa Vassa získali členovia gitarovej skupiny Bažalička z Dabašu-Šáre, členovia speváckej skupiny Kvety hút z Pálházy a členky Pávieho krúžku z Išasegu. V kategórii detských skupín odmenili členov gitarovej skupiny Fialečka z Dabašu-Šáre.

Foto: (archív)

Foto: A. Rusnák

Slovenská samospráva v Niži zorganizovala v októbri stretnutie slovenských klubov. Pozvanie prijali členské kluby z Alkáru, Banky, Dolných aj Horných Petian, Kesegu, Kirťu, Legíndu, Mlynkov, Šápova, Veňarca a, samozrejme, z Niže. Po viac než trojhodinovej folklórnej haravare nasledovala večera a posedenie pri živej hudbe.

Foto: (csl)

Spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina sa v roku 2016 rozhodol usporiadať tradičné Páračky netradičnou formou. Tentoraz sa nekonala veselica s kultúrnym programom, ale početnému publiku v Dome Zrnko v Maglóde predstavili novú publikáciu Csabu Ondreja Aszódiho a Gábora Lukicsa s názvom Klenoty našej doliny. Zaujímavé detaily z histórie, zvykov a hmotného dedičstva jednotlivých slovenských obcí z okolia Budapešti spestrili ukážky zachovávatelov slovenských ľudových a náboženských tradícií.

Kultúrny spolok sarvašských Slovákov Vernost usporiadal začiatkom novembra deň ľudových a spoločenských hier. Atraktívnou hrou bolo drvenie vlašských orechov, ale aj hra Mlyn s kukuricou a fazuľou. Hra smeti vybrať z lopaty dvoma ťahmi si vyžadovala trochu rozmýšľania. Pri tvorení slov sa každý skúšal utvoriť také slová, ktoré sa používali v minulosti. Viacerí sa hrali hru Človeče, nehnevaj sa. Účastníci prejavili záujem nielen o ľudové hry, ale aj o modernú hru darts (šípky).

Foto: Z. Lišková

Posledný októbrový víkend sa v Békešskej Čabe konal XX. klobásový festival. Na štvordňovom podujatí okrem súťaží v príprave mäsiarskych výrobkov organizátori pripravili rad sprievodných zábavných programov. Veľký úspech zožali slovenskí účastníci z Mlynkov, ktorí z klobásy pripravili miniatúru maďarského Parlamentu. Slováci z Békešskej Čaby a okolia tohto roku opäť zorganizovali v priestoroch Domu slovenskej kultúry osobitnú tzv. Slovenskú klobasiádu, ktorá sa teší veľkej obľube nielen medzi miestnymi Slováckmi, ale aj ich hosťami zo Slovenska.

Foto: (kan)

Foto: V. Zsákaiová Držiková

názia a Slováci z rôznych obvodov hlavného mesta a okolia. Plný počet bodov dosiahla trojčlenná skupina gymnazistiek v zložení D. Knabová, Š. Prasnová a V. Končárová a v kategórii dospelých ich pripravujúca profesorka Margita Zatková. Výhercovia získali slovenské spoločenské hry a knihy.

V bratislavskej Inchebe sa za účasti krajan-ských vydavateľstiev z prostredí Slovákov žijúcich v zahraničí konal XXIV. ročník medzinárodného knižného veľtrhu Biblioteka. Básnik a konateľ Spoločnosti SlovakUm Imrich Fuhl predstavil najnovší výber drobných próz Zoltána Bárkányiho Valkána Balada o starkej a novú zbierku básní a prekladov Alexandra Kormoša Večne živý prameň. Odbornú publikáciu Pitvaroš na starých fotografiách priblížila záujemcom riaditeľka ÚKSM Katarína Királyová, doplnili ju spoluautori Juraj Majo, Michal a Miroslav Kožuchovci. Knižné novinky VÚSM, časopis a knižnú edíciu Kor/ridor, ako aj publikácie Čabianske priezviská, Duchovná a sociálna kultúra menšín v majoritnom prostredí a Po stopách slovenskej minulosti Budapešti predstavila riaditeľka ústavu Anna Kováčová za účasti autorov Anny Divičanovej, Magdalény Paríkovej, Evy Kowalskej, Ivety Valentovej, a Ľuboša Kačírka.

Foto: (fuhl)

Foto: M. Bajczzerová

V Slovenskej základnej škole v Slovenskom Komlóši koncom novembra slávnostne odhalili pamätnú tabuľu na počesť bývalej učiteľky a choreografky Anny Medovarskej pri príležitosti jej nedožitých 95. narodenín. Prítomných privítala predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy, riaditeľka školy Zuzana Lauková. Po kultúrnom programe žiakov školy zhrnula životnú dráhu bývalej učiteľky. Pamätnú tabuľu, ktorú zhotovil komlóšsky rodák, drevorezbár Michal Zsolnai, odhalili členovia rodiny.

Foto: (zp)

Kultúrne stredisko Eötvös10 v srdci Budapešti bolo koncom novembra dejiskom tradičného galaprogramu národnosti VI. obvodu hlavného mesta. V bohatom programe zastupoval slovenskú národnosť Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena, ktorý s veľkým úspechom predniesol adventné skladby.

V poslednú novembrovú sobotu v rámci veľkolepého jubilejného galaprogramu oslávila 10. výročie svojho založenia Folklórna skupina z Pišpeku. Súbor – založenie ktorého inšpiroval miestny rodák, známy slovenský folklorista Štefan Lami – na oslavu svojich narodenín pozval tanečníkov z obce Tura, s ktorými má plodné pracovné a priateľské kontakty. V radoch obecenstva sedeli gratulanti z Pišpeku a z okolitých slovenských obcí, ako aj rodinní príslušníci Š. Lamiho.

Foto: (csl)

Foto: Z. Lišková

Tradičnú zabíjačku v Kardoši na-plánovala vedúca sarvašského regionálneho strediska ÚKSM Judita Fábriová. Zabíjačka prebiehala podľa slovenských tradícií Irminčoka, Čabačudu, Kondoroša, Kardoša a Sarvaša. Z každej obce a mesta sa už do prípravných prác zapojili traja členovia, ktorí spoločne spracovali brava. Na konci dňa sa pri prestretom stole primátor Kardoša Ján Brlás vyjadril, že dôležitá je vzájomná spolupráca. Na podujatí hrala hudobná kape-la Tibora Mótyána.

Divadelný krúžok v Slovenskom Komlóši je azda jediný slovenský amatérsky súbor, ktorý okrem amatérskej zložky Slovenského divadla Vertigo pôsobí v našej krajine. Začiatkom decembra uviedol v Slovenskom inštitúte v Budapešti premiéru inscenácie Drotárík na námety Márie Hajtmanovej a Márie Zánovej. Pred predstavením, ktoré vzniklo na základe spolupráce Bánhedešanov a Komlóšanov, predsedníčka Kruhu priateľov Slovenského Komlóša Alžbeta Hollerová Račková pripomenula, že hosťovanie divadelného súboru je súčasťou série programov pri príležitosti 270. výročia osídlenia mesta.

Foto: (ef)

Foto: A. Rusnák

Cenu Anny Hugyczovej dostali manželka Zuzana Lakatosová Hegedúsová a Ladislav Lakatos z Malej Nány, Gyöngyi Bajnoková Képesová zo Šámsonházu a spevácke trio Anna, Veronika a Žofia Komjáthiové z Veňarca. V kultúrnom programe vystúpili sestry Komjáthiové za sprievodu ľudovej hudby Svrčkovci, folklórny súbor Krtišan z Veľkého Krtíša a mladí heligonkári z Hrušova.

Foto: newjsag.hu

V prvú decembrovú sobotu usporiadali v Kondoroši Župný slovenský národnostný deň, na ktorom už ôsmy raz udelili vyznamenanie Za békešských Slovákov. Predsedníčka Slovenskej samosprávy Békešskej župy Judita Krajcsoviczová ho odovzdala bývalej predsedníčke Slovenskej samosprávy v Čabačude Kataríne Fehérovej. Aj tohto roku v tento slávnostný deň zavítali do mesta priatelia Kondorošanov z Tekovských Lužian. O pestrý kultúrny program sa postarali miestny Pávi krúžok Ruža, Spevácky zbor z Čabačudu, členovia Divadla Cervinus zo Sarvaša, ako aj žiaci miestnej školy, ktorí sa učia slovenčinu.

Obecná samospráva v Šápeve uskutočnila začiatkom decembra XXV. ročník Vianoc pre dôchodcov. Viac než 100 seniorov spoločne oslávilo Vianoce a pozrelo si kultúrny program. Podujatie otvoril starosta obce Bertalan Pintér a odovzdal vyznamenania trom manželským párom, ktoré pred 50 rokmi uzatvorili manželstvo a zveľadovali obec. Plaketu, diplom a kvety prevzali Arpád Bottyányi s manželkou Máriou Szászikovou, Jozef Sztankó a Mária Fehérová, resp. Ján Hámori a Mária Kováčsová. V kultúrnom programe slovenský blok pripravila a piesne nadviedla slovenčinárka Zuzana Bágyonová.

Foto: A. Rusnák

Čemer z perníkov si mohli v decembri pozrieť návštevníci Obcej knižnice Istvána Sinku. Nápad postaviť maketu z perníkov sa zrodil v hlave predsedníčky Slovenskej samosprávy v Čemeri Alžbety Szabovej, ku ktorej sa pridali Eva Hipellerová a Endre Firtkó. Viac ako mesiac piekli medovníkové pláty, lepili a zdobili, aby napokon začiatkom decembra postavili Čemer z perníkových domčekov. Domčeky a ostatné predmety boli po spoločnom zapálení poslednej adventnej sviečky na predaj. Vyzbierané peniaze slovenský volený zbor a členovia slovenského klubu použili na vytvorenie zimného vyhrievaného javiska Domu slovenských tradícií v Čemeri.

Foto: J. Hartmann

Budapešťianski Slováci slávili Vianoce pri bielom stole v divadelnej sále sídla SSB v centre hlavného mesta. Tradičnej slávnosti predchádzalo verejné zasadanie SSB, na ktorom predsedníčka Edita Hortiová referovala o celoročnej činnosti zboru. Pobožnosť slúžil vdp. Attila Kónya, ktorý upriamil pozornosť účastníkov na zmysel a význam adventného venca. Sviečky na venci zapálili E. Hortiová, Attila Kónya a predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková. Na oslavách Dňa budapešťianskych Slovákov vystúpili Spolok pre zachovávanie tradícií v Kerestúre a mandolínová kapela Tremolo zo Slovenského Komlóša so speváčkou Annou Ištvánovou.

Foto: (ef)

V mestskej časti Tatabáne v Bánhide už desiaty rok usporiadala Banická dychová kapela na deň sv. Barbory slávnostný koncert. Osmý rok pri tejto príležitosti udelili miestna slovenská samospráva a Spolok priateľského kruhu Bánhidy ocenenia Za Bánhidu tým osobnostiam, ktorých život je úzko spätý s touto slovenskou banickou osadou. Tohto roku na základe návrhu slovenskej samosprávy prevzal vyznamenanie bývalý predseda zboru Štefan Keveházi, ktorý práve oslávil okrúhle životné jubileum. Spolok priateľského kruhu Bánhidy udelil vyznamenanie Józsefovi Visegrádimu. Na slávnosť zavítali aj priatelia Bánhidanov z Oroslánu a zo Šarišápu.

Foto: (csl)

Foto: (csl)

Deň národností si pripomenuli aj Slováci v Orosláni, v mestskej časti pôvodne obývanej Slovákmi, v tzv. Starej dedine. Privítala ich predsedníčka miestneho a zároveň župného slovenského zboru Alžbeta Szabová. V kultúrnom bloku účinkovali miestna Detská tanečná skupina Bránička a dychovka Krídlovka, vianočnými piesňami potešila obecenstvo Spevácka skupina Tebe spievam z Kozároviec.

Foto: (fb)

V Békešskej Čabe oslavovali Deň národností v slávnostnej sieni radnice. Vyznamenanie Za čabianskych Slovákov na základe uznesenia slovenskej samosprávy mesta udelili pedagógovi, slovenskému aktivistovi, členovi Predsedníctva Čabianskej organizácie Slovákov Michalovi Tóthovi. Na slávnosti sa obecstvu prihovoral aj generálny konzul SR v Békešskej Čabe Igor Furdík. V kultúrnom programe zastupovali Slovákov speváci a citaristi čabianskej slovenskej školy pod vedením Ildiky Očovskej.

Oslavy Dňa národností vo Veľkom Bánhedeši spojili so slovenským báloom. Celovečerný program sa začal vernisážou výstavy výšivkárskoho krúžku Rezeda, ktorú otvorila predsedníčka Spolku pre zachovávanie miestnych tradícií Jolana Pepová. V kultúrnom programe vystúpil citarový krúžok pod vedením učiteľky spevu a hudby Ildiky Očovskej. Ako sólisti vystúpili žiaci čabianskej slovenskej školy Benedek Murvai a Daniela Kešjárová so slovenskými ľudovými piesňami.

Foto: J. Pepová

Výstava fotografií Imricha Fuhla bola sprievodným podujatím stretnutia v Župnej knižnici v Békešskej Čabe, na ktorom hovorili o svojej tvorbe spisovateľa Alexander Kormoš, Gregor Papuček a Rudolf Fraňo. Stretnutie moderoval novinár, básnik Imrich Fuhl. Osobné vyznania literátov sprevádzali recitácie vlastných básní. K autorom sa pridali aj recitátori z početného obecenstva a žiaci čabianskej slovenskej školy, ktorí vystúpili s kyticou slovenských ľudových piesní.

Foto: (a)

Slovenská samospráva v Slovenskom Komlóši a miestna slovenská škola usporiadali v polovici decembra veľkolepé oslavy Dňa národností a jubilea školského súboru. Prítomných privítala predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy, riaditeľka školy Zuzana Lauková. Medzi hosťami boli generálny konzul SR I. Furdík, predsedníčka CSSM A. Hollerová Račková, predsedníčka Spolku Slovákov z Maďarska v Galante A. Piláriková a primátor mesta Galanta P. Paška. Slovenská samospráva udelila vyznamenanie Za komlóšských Slovákov primátorovi partnerského mesta Jelšava Milanovi Kolesárovi a učiteľke miestnej slovenskej školy Anne Ondrejovej.

Foto: M. Bajczarová

Foto: Cs. Rásošková

Slovenská samospráva v Čúvári a Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku v Jači organizovali v decembri stretnutie slovenských obcí z horného povodia Galgy. V Kultúrnom dome v Čúvári sa zišli účinkujúci z Pišpeku, Ďurky a Jače. Program sa začal vystúpením miestnych škôlkarov a žiakov základnej školy. Vystúpenia hostujúcich folklórnych skupín boli na vysokej úrovni. Miestnych pestovateľov folklóru zastupovali Folklórny spolok Muškát a spevácky zbor Ženské hlasy. Program zakončilo vystúpenie kapely Csibaj banda z Jače.

Župná knižnica Bálinta Balassiho v Šalgótarjáne každý rok poskytuje priestor podujatiu Slovenskej samosprávy v Šalgótarjáne a Spolku šalgótarjanských Slovákov, predvianočnému stretnutiu Nech ich sused v láske má. V kultúrnom programe vystúpili s vianočným programom školáci a ľudová hudba Hrušovskí pajtáši. Pred druhým vystúpením Hrušovčanov J. Homoga vyhodnotil vedomostnú súťaž a odovzdal členom súťažných spoločenských organizácií hodnotné ceny. V mene miestnej slovenskej samosprávy Ferdinand Egyed odovzdal vystupujúcim knižný dar, novú zbierku poviedok Zoltána Bárkányiho Valkána Balada o starkej.

Foto: A. Rusnák

Tanečný spolok Komlóš v roku 2016 okrem tradičných vystúpení organizoval rad tzv. tanečných domov. Tanečnými lektormi boli Agneša Farkašová a Bence Móricz, absolventi Vysokej školy tanečného umenia v Níredháze. S ich pomocou súbor obnovil pôvodnú komlóšsku choreografiu, ktorú prvý raz predviedol na Komlóšských dňoch a viackrát počas roka. Rad programov vyvrcholil v polovici decembra v slovenskom regionálnom stredisku, kde návštevníkov okrem dobrej nálady čakali aj kvásienky, ktoré pripravili členovia slovenského klubu.

Foto: G. Bunda

Začiatkom januára sa v priestoroch Osvetového strediska Eötvös10 uskutočnila prezentácia publikácie Slovenskej samosprávy Budapešti a Slovenskej samosprávy VI. obvodu Slovenská Budapešť, diela poslanca SSB a predsedu tereziínskej slovenskej samosprávy Ladislava Petra. Knihu, ktorá môže byť vhodným sprievodcom po slovenských pamätihodnostiach hlavného mesta a ktorá vyšla v slovenskom i maďarskom jazyku, predstavil Karol Wlachovský.

Foto: (ef)

Píliški Slováci sa zišli na spoločnom fašiangovom plese v Dorogu, pričom hostiteľmi boli Čívia. Početných prítomných pozdravila predsedníčka Kultúrneho a mládežníckeho výboru CSSM Mária Nagyová. Starostka organizátorskej obce Bernadeta Kostková Rokolyová vyslovila radosť z toho, že táto novodobá tradícia píliškých Slovákov je dodnes veľmi populárna. V kultúrnom programe vystúpila čívska Tanečná skupina Trnka pod vedením Martina Hubacseka, ku ktorej sa pridali členky vyše štyridsaťpäťročného čívskeho speváckeho zboru.

Foto: (csl)

Folklórny súbor Zelený veniec z Ečeru usporiadal koncom januára svoje výročné zasadanie. Predseda Csaba Ondrej Aszódi uviedol, že okrem tradičných programov a vystúpení po prvýkrát usporiadali slovenský tábor, počas ktorého ečerski žiaci navštívili školu v družobnej obci v Nitrianskom kraji, v Cabaji-Čápore. Podpredseda Gábor Lukics referoval o finančnej situácii súboru a vedúci jednotlivých zložiek o činnosti ich skupín. Po chutnej večeri nasledovala pravá ečerská zábava, na ktorej hrali do tanca Hartánski trubači.

Foto: Cs. O. Aszódi

Foto: (et)

V IV. obvode Budapešti v poslednú januárovú sobotu tamojšia slovenská samospráva opäť organizovala fašiangové popoludnie, tentoraz v Mládežníckom dome v centre obvodu. Hostí pozdravila podpredsedníčka zboru Edina Kutňánska. V programe vystúpili citarový súbor Bažalička z Dabašúšáre (na snímke), miestny mužský spevácky zbor Zoltána Kodálya Tungsram, folklórny súbor Lipa z hlavného mesta a pomerne nová formácia z Mlynkov Pilišska rodina.

Foto: A. Rusnák

Slovenská samospráva v Orosláni a Regionálne stredisko ÚKSM v Tatabáni-Bánhide usporiadali v poradí dvadsiaty slovenský batôžkový bál. V preplnenej sále sa zabávalo okolo tristo ľudí z mesta, ale aj z Tardoša, Sílešu a Tatabáne-Bánhidy.

Foto: K. Jackl

Posledný januárový víkend sa jačiansky kultúrny dom opäť stal dejiskom Páračiek, akcie miestnej slovenskej samosprávy. Po premietnutí videonahrávok z minuloročných vystúpení pozvala prítomných do tanca ľudová hudba Csibaj banda. Páranie peria vyvrcholilo veselicoou, ktorá trvala do neskorého večera. Predsedníčka slovenského zboru Zuzana Bágyonová si zamienila, že v budúcom roku sa bude snažiť aktivizovať mládež k tomu, aby sa stala pokračovateľkou tejto tradície.

Slovenská a Obecná samospráva v Šóškúte usporiadali koncom januára v priestoroch Základnej školy Károlya Andreettiho III. festival trubičiek. V kultúrnom programe vystúpili Šóškútska dychová kapela, tanečná skupina Slniečko a miestne ženy s kyticou šóškútskych slovenských piesní. Maximilián Linczenold a Anna Rubinka Szabová zo Slovenska zatancovali slovenské tance. Najlepšie trubičky opäť upiekla a súťaž vyhrala Anna Monostoriová, zvláštnu cenu Slovenskej samosprávy v Tárnoke získala Kristína Monostoriová a cenu CSSM Margita Erőssová.

Foto: I. Körtvélyesiová

Začiatkom februára sa po jedenásty raz uskutočnil v Čemeri chýrny slovenský batôžkový bál. Pred vystúpením všetkých zložiek Folklórneho súboru Furmička predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Alžbeta Szabová privítala všetkých, ktorí chceli tento večer stráviť v „úzkom kruhu (asi 300) priateľov“. Tancovalo sa na javisku i na tanečnom parkete. Do tanca vyhrávala skupina Štefana Luštika.

Foto: (et)

Po dvadsiaty raz sa začiatkom februára konalo v Osvetovom dome v Kétšoproni čajové popoludnie. Vstupným bol tanier zákuskov. Hostí privítali predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Erika Tóthová a jej zástupkyňa Mária Zelenyánszka. V mene zboru udelili ocenenie za záslužnú pedagogickú činnosť učiteľke Judite Ekeovej Šalamonovej. V programe sa predstavili všetky miestne kultúrne telesá, ako aj žiaci základnej školy. Počas prestávky mohli prítomní ochutnať koláčiky a zákusky šikovných gazdičiek. Program ukončilo vystúpenie Ľudovej hudby Svrčkovci.

Foto: (et)

Najnovšie číslo Čabianskeho kalendára na rok 2017 predstavili začiatkom februára v priestoroch Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe. 55. číslo hodnotila šéfredaktorka ľudových novín Eva Fábiánová, prítomným sa prihovorili predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a podpredseda Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku, predseda Spoločnosti pre edukáciu a kultúru v Nadlaku Pavol Hlásznik. O doterajšom „živote“ obľúbeného čítania dolnozemskej Slovákov hovoril predseda Čabianskej organizácie Slovákov, ktorá je vydavateľom ročenky, Michal Lásik.

Foto: O. Kiszely

Dom národností, Združenie národnostných samospráv a Národnostný zväz v Segedíne každý rok organizujú fašiangový ples pre príslušníkov národností. V roku 2017 pripravili veselicu Slováci. V kultúrnom programe odzneli komlőské slovenské piesne v podaní Alíz Agódovej, na citare hrala Eva Takácsová. Účastníkov plesu z radu Arméncov, Bulharov, Grékov, Chorvátov, Poliakov, Nemcov, Rómov, Rumunov, Slovákov, Srbov a Ukrajincov po privítacích slovách predsedu Spolku segedínskych Slovákov Jána Bencsika pozdravila predsedníčka Združenia celoštátnych národnostných samospráv, predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková.

Foto: (cs)

V XVI. obvode Budapešti v polovici februára v sobotu zabíjali brava a v nedeľu ochutnávali pampúšky. Obidve akcie pripravila slovenská samospráva obvodu pod vedením Zuzany Szabovej. V nedeľu sa verejnosť mohla oboznámiť s dvojjazyčnou publikáciou Csabu Ondreja Aszódiho a Gábora Lukicsa Klenoty našej doliny. Popoludnie sprijemili svojim vystúpením Spevácky krúžok pre zachovávanie tradícií a Baláz Petrik.

Foto: (et)

Čabianski Slováci sa zabávali na slovenskom batôžkovom bálu v polovici februára v Spoločenskom dome Tehla v mestskej časti Jamina. Prítomných privítal predseda ČOS Michal Lásik, do tanca ich pozývali mladí tanečníci Klubu spoločenského tanca Lajosa Nyíriho. Zlatým klincom bálu bol sprievod masiek. Do tanca hrala kapela Štefana Luštika a Csabu Zsótéra.

Foto: (kan)

Foto: (et)

Hudobná škola L. Lajthu bola dejiskom fašiangového posedenia Slovenskej samosprávy XX. obvodu Budapešti. Hostí privítala predsedníčka zboru Hilda Gulácsiová Fabulová. Kultúrny program zabezpečil súbor Malá Furmička z Čemeru. Predsedníčka čemerského slovenského voleného zboru a vedúca folklórneho spolku Alžbeta Szabová porozprávala prítomným o vývoji čemerských ľudových krojov. Účastníci posedenia mohli ochutnať bryndzové halušky a fašiangové šišky.

V Slovenskom Komlősi sa chýrny bál uskutočnil v polovici februára v telocvični slovenskej základnej školy, kde sa zabávalo vyše 400 ľudí. Prítomným sa prihovorili predsedníčka Organizácie komlőských Slovákov Marianna Melegová Bajczarová a podpredseda CSSM František Zelman, ktorý zvlášť privítal hostí z Ečeru, z Nadlaku a z okolitých slovenských obcí. V kultúrnom programe vystúpili tanečný súbor Zelený veniec z Ečeru a folklórny súbor Sálašan z Nadlaku. Dobrú náladu a slovenskú hudbu zabezpečili hudobníci z rumunského Nadlaku Ondrej Porubský a Ján Jačiansky.

Foto: (im)

Foto: A. Gyimesiová Hudíková

Koncom februára sa predstavitelia slovenských komunit z Čorvášu a Gerendášu opäť vybrali do partnerského mesta na Slovensku Sládkovičova, aby sa zúčastnili na X. medzinárodnom klobásovom festivale. V prvý deň sa konala I. medzinárodná mládežnícka súťaž, Gerendášania skončili na druhom mieste. Nasledujúci deň prebiehala súťaž dospelých. Prvú cenu v príprave klobás získal Klobásový klub z Orosházy. O výbornú náladu sa postarala kapela Dušana Foku.

Jubilejná desiatu Pilišska kavalkáda spojená so šiškovým festivalom v Mlynkoch sa začala slovenskou svätou omšou. Vdp. Zoltán Szalay po slovensky posvätil šišky a požehnal organizátorov na čele s predsedníčkou miestnej slovenskej samosprávy Martou Demjénovou. Tentoraz sa nesúťažilo v pečení šišiek, ale sa zapojilo o zápis do Guinnessovej knihy rekordov. Doterajší rekord sa podarilo prekonať takmer dvojnásobne, šišiek bolo 137 druhov. V kultúrnom programe sa predstavili slovenské folklórne skupiny z Mlynkov, od najmenších po najstarších, ako aj pozvané súbory.

Foto: (fuhl)

Foto: (csl)

Krvatačka – takto sa volá zvyk tárnockých Slovákov, v rámci ktorého každý rok oslávia nielen Zvestovanie Pána, ale aj prebúdzanie sa prírody, „oživenie krvi“ a príchod jari. Vlni sa tiež vybrala hŕstka oduševnenecov od miestneho kultúrneho domu a knižnice na tzv. Starý vrch. Tu si po kultúrnom programe dali účastníci po poháriku tárnockého vína a „tőčni“ (zemiakové placky) so smotanou.

Foto: (ef)

Slovenská samospráva v Malej Tarči usporiadala začiatkom apríla veľkonočnú tvorivú dielňu pre miestne rodiny s deťmi. Ako informovala predsedníčka zboru Katarína Szabová Tóthová, hoci v dedine už nie je výučba slovenčiny v škole, vďaka tanečnému súboru Berkyňa sa miestne deti zaoberajú slovenským folklórom.

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku, Čabianska organizácia Slovákov a Nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm spoločne s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí predstavili v apríli obe ročenky Slovákov v Maďarsku – Náš kalendár a Čabiansky kalendár na rok 2017. Podujatie sa uskutočnilo v Starom evanjelickom lýceu v Bratislave.

Foto: (tre)

Foto: (tre)

„Spomedzi tých mladých komlóšských intelektuálov, ktorí skončili štúdiá po roku 1945, sa domov do Komlóša vrátili len niektorí, medzi nimi Juraj Sinčok,“ povedala profesorka Anna Divičanová, moderátorka prezentácie jedenástej publikácie Juraja Sinčoka Nepravidelný slovník komlóšského nárečia. Prezentácia sa uskutočnila začiatkom apríla v Budapešti, po zasadnutí VZ Kruhu priateľov Slovenského Komlóša v priestoroch osvetového strediska Eötvös10.

Dňom mesta si Komlôšania každý rok pripomínajú príchod 80 slovenských rodín pred takmer tro-
mi storočiami. Slávnostné programy v roku 2017 odštartovali v Regionálnom stredisku ÚKSM otvorením putovnej výstavy Ovčari – Valasi – Remeslo a kultúra. Po následnom kladení vencov na hlav-
nom námestí pri pomníkoch Slovákov nasledovalo slávnostné zasadnutie mestskej samosprávy,
na ktorom udelili vyznamenania Pro urbe módnej návrhárke Tünde Hrivnákovej a evanjelickému
farárovi Atilovi Spišákovi. Mnohých záujemcov prilákala vernisáž výstavy o dejinách komlôšskeho
ochotníckeho divadla, usporiadanej na počesť 110. výročia založenia tohto kultúrneho telesa.
Oslavy pokračovali aj počas nasledujúcich dní rôznymi kultúrnymi, náboženskými, gastronomickými
a športovými programami.

Foto: Marianna Bajczarová

Foto: Ľ. Orjestyiková

V Telekgerendáši v druhú aprílovú sobotu usporiadali už po jedenásty raz tradičné čajové popolud-
nie. Miestna slovenská samospráva a pávi krúžok Borouka pozvali na toto podujatie kultúrne telesá
z okolitých slovenských obcí.

V pilišských obciach Čív a Santov usporiadali v apríli sú-
ťaž vín spojenú s ochutnávkou. V Santove 41 vinárov z 13
miest a obcí predstavilo svoju produkciu už po siedmy
raz. Po udelení cien, rozdání diplomov a pohárov, sa sú-
ťažiaci presunuli do sály s javiskom, kde vystúpili členovia
dychového orchestra Pilišska kapela, spievali sestry Laura
a Vanesa Glückové z Mlynkov. V Číve bolo podujatie
komornejšie, len pre užšiu spoločnosť miestnych maji-
teľov pivníc, členov Združenia čívskej pivničnej osady.
Šampiónom večera sa stal Jozef Gall s odrodou Aletta.

Foto: (tre)

Foto: Atila Rusnák

Poslednú aprílovú nedeľu novohradská osada Keseg oslávila 605. výročie prvej písomnej zmienky o lokalite. Podľa súpisu z roku 1720 tu žilo 14 slovenských rodín. Vo folklórnom bloku sa na pódiu vystriedali telesá z Čuváru, Čomádu, so slovensko-maďarskou choreografiou tanečníci z Pišpeku a, samozrejme, miestny súbor. Obecný deň vyvrcholil bálom v miestnom kultúrnom dome.

Foto: Zoltán Havas

Slovenská samospráva v Du-naedháze a tamojšia obecná samospráva usporiadali koncom apríla v kultúrnom dome Slovenský národnostný večierok. Do obce tentoraz zavítali členovia folklórneho spolku Lipa z Budapešti a Tanečnej skupiny Panónia z Malej Tarče, ale prítomným sa predstavili aj domáce deti a folklórne skupiny. Podujatie sa uskutočnilo v rámci osláv 800. výročia založenia obce.

Foto: J. Kormošová

Slovenská samospráva XX. obvodu Budapešti v priestoroch knižnice Osvetového strediska Csili koncom apríla organizovala výstavu slovenských vyšívaných pruslíkov z Veľkej Tarče a literárne posedenie so slovenskými básnikmi spod Pilíša Alexandrom Kormošom a Imrichom Fuhlom. Oblúbené podujatie už tradične spestrilo krátke vystúpenie recitátorov budapeštianskeho slovenského gymnázia.

V Telekgerendáši otvorili začiatkom mája Miestnu historickú a národopisnú zbierku. Z jednej časti dotácií Ministerstva ľudských zdrojov miestna slovenská samospráva odkúpila dom Sándora K. Tótha. Zo zvyšných prostriedkov začala reštaurovať dom, ale aj prístavby a hospodárske budovy. Výsledkom dôslednosti a usilovnosti Telekgerendášanov je dôkladne zrekonštruovaný komplex budov, ktorý bude slúžiť ako priestor na spoločenské aktivity miestnej komunity, ale aj ako ubytovňa.

Foto: (tre)

Slovenská samospráva v Sudiciach usporiadala po piaty raz Slovenský majáles, ktorý sa stal jedným z najvýznamnejších podujatí zboru. V kultúrnom programe vystúpili miestni škôlkari, členovia slovenského krúžku základnej školy, miestny pávi krúžok a tanečná formácia Say My Name. Večer patrila populárnej hudbe v podaní Petra Šrámka a vystúpeniu členov Tanečného súboru Krtišan z Veľkého Krtíša.

Foto: L. Faludi

V Budapešti v Mestskom sade na promenáde sôch pri Poľnohospodárskom múzeu v polovici mája položili vence a kvety k buste sedliackeho kráľa, békeščabianskeho rodáka, poslanca uhorského snemu, bojovníka za práva chudobných a sedliackeho „proletariátu“ Ondreja Áchima Likera. V Dome národnosti v XIV. obvode hlavného mesta sa uskutočnilo spomienkové zasadanie, na ktorom odzneli odborné prednášky.

Foto: (tre)

Foto: (kan)

Pri príležitosti Dňa autorských práv sa po 24. raz uskutočnil Medzinárodný knižný festival v Budapešti. Po mimoriadne úspešnom čestnom hostovaní Slovenska v roku 2016 sa slovenská súčasná literatúra znovu dostala do popredia, tentoraz však v spoločnosti českej a poľskej literatúry. Okrem prezentácií kníh sa záujemcovia mohli stretnúť so slovenskými autormi na spoločných debatách s poľskými, českými a maďarskými spisovateľmi.

Foto: (csomorihirek)

V Dome slovenských tradícií v Čemerí sa na tradičnom Slovenskom majálese zúčastnilo 18 skupín (370 dospelých a 160 detí) a po celý deň bol na dvore nával záujemcov. Do Čemeru pricestovali aj návštevníci zo Slovenska, z Mojmiroviec, Nových Zámkov a Imeľu. Organizátori sa domnievajú, že o rok rozšíria dejisko o susedné športové ihrisko.

Záujemcovia, ktorí koncom apríla zavítali do Domu občanov v XIV. obvode Budapešti, mali možnosť naučiť sa slovenské tance. Program Domy tancov národností odštartoval koncom minulého roka, Slováci sú štvrtou národnosťou, ktorá mohla predstaviť svoje tance, a to prostredníctvom oduševnených členov Slovenského folklórneho spolku Lipa. Po ukážkach učiteľka budapeštianskej slovenskej školy Eva Szilágyiová Šubová naučila záujemcov základné kroky tancov zo Šariša. Podujatie sprevádzala kapela Kóborzengő.

Foto: Zoltán Havas

Slovenská samospráva v Kóšpallagu usporiadala druhú májovú sobotu tradičné Národnostné stretnutie, na ktoré zavítali kultúrne telesá z Čuváru, Hute, Kerepešu, Kóšpallagu, Mlynkov, Senváclavu i z Ipélského Sokolca na Slovensku. Po kultúrnom programe a výdatnom fazuľovom guláši nasledovala veselica, do tanca hral János Schottner.

Foto: (fuhi)

Foto: Attila Orliczki

Slovenská samospráva v Novej Hute usporiadala v polovici mája Slovenský národnostný deň. Omšu v slovenskom a maďarskom jazyku v rímskokatolíckom kostole slúžil Attila Juhász z Turne nad Bodvou. Kultúrny program prebiehal na javisku na nádvorí základnej školy. Okrem miestnych obyvateľov ho sledovali aj hostia z okolitých Slováckmi obývaných obcí a zo slovenských miest Hrušov, Hrhov, Dlhá Ves, Drnava a Rožňava.

Foto: (tre)

V Malom Kereši v máji vzdali hold zakladateľom mesta. Pri tejto príležitosti opäť zorganizovali Celoštátny závinový a gastronomický festival. Návštevníci trojdňového podujatia sa mohli tešiť o. i. na výstavu krojovaných bábik zo Slováckmi obývaných obcí a miest v Maďarsku, či na kyticu krásnych ľudových piesní v podaní miestneho pávieho krúžku a citarového súboru.

Foto: Atila Rusnák

V Kultúrnom dome v Níži sa v polovici mája po štvrtý raz uskutočnil Slovenský majáles. V preplnených priestoroch si obnovilo manželský sľub 14 jubilujúcich párov. V pestrom folklórnom programe vystúpili žiaci miestnej slovenskej národnostnej základnej školy, folklórny súbor Krtíšan z Veľkého Krtíša a miestny Klub dôchodcov Jasienky. Po prvom tanci „novomanželov“ a hostine nasledovala veselica s Tiborom Pápaím a jeho kapelou.

Foto: (fuhl)

Slovenská samospráva v Mlynkoch v spolupráci so Združením a regionálnym kultúrnym strediskom pilišských Slovákov usporiadali v máji druhý ročník Memoriálu Juraja Migaša. V poradí deviatym výstupom na vrchol Piliša, pešou túrou Pilišanov a ich priateľov z blízkeho a vzdialenejšieho okolia, vzdali úctu pamiatke našich predkov, zažili súdržnosť a prispeli k zomknutiu síl ľudí dobrej vôle.

Foto: (csl)

Klub slovenských dôchodcov v Budapešti usporiadal pri príležitosti 20. výročia svojho založenia v priestoroch Osvetového strediska Eötvös10 v druhej polovici mája spomienkové oslavy. Po privítacích príhovoroch prekvapili prítomných slávnostným programom mladí speváci a tanečníci Slovenského folklórneho spolku Lipa. Vo výstavnej sieni osvetového strediska si účastníci osláv mohli pozrieť expozíciu fotografií o činnosti klubu v uplynulých dvadsiatich rokoch.

Členov Kultúrneho spolku sarvašských Slovákov Vernost' a žiakov Slovenskej základnej školy v Sarvaši navštívili v máji vzácni hostia: jazykovedec Ján Kačala a spisovateľ a literárny vedec Ondrej Sliacky. Literárne popoludnie, rozprávanie spisovateľov upútalo všetkých prítomných. Po podujatí si hostia pozreli mesto Sarvaš, arborétum a maketový park Miniaturne Uhorsko.

Foto: Zlatica Lišková

Foto: (csl)

Na turíčnu nedeľu sa opäť zišli maglódski Slováci a ich hostia, aby v rámci maďarsko-slovenskej bohoslužby spolu oslávili Turíce v miestnom evanjelickom kostole, ktorý v tento deň vyzdobili čerstvými ratoľstami a výšivkami. Na bohoslužbe predniesol slovenské sakrálné piesne Kultúrny spolok pre Mlynky, v kultúrnom bloku sa predstavili spevácke zbory a tanečné skupiny z Čomádu, Ečeru, Išasegu, Legindu, Maglódu a z Mlynkov. Celodňové podujatie sa skončilo spoločnou veselicoou.

Foto: (tre)

V Kultúrnom dome vo Veľkom Bánheďesi si počas prvého júnového víkendu pripomenuli udalosti spred 70 rokov – výmenu obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom. O tom, aké stopy zanechali tieto udalosti na dedine a jej občanoch, sa hovorilo počas troch dní spomienok vyplnených premietaním dokumentárneho filmu, prednáškami a výstavou.

Dvadsiaty ročník Festivalu národností XIII. obvodu usporiadali v poslednú májovú nedeľu pri kostole na Vavrínovej ulici. Na podujatí sa zúčastnili predstavitelia 11 národností, medzi nimi aj slovenskej. V zaujímavom kultúrnom programe tancovali o. i. členovia FS Lipa a pílišské piesne zaspievali Vanesa a Laura Glückové. Večer mali záujemcovia možnosť nacvičovať grécke tance. O tri dni neskôr v Kultúrnom stredku Miklósa Radnótiho otvorili výstavu fotografií Stanislava Jirouška pod názvom Pohľady na Košice – Juh a okolie.

Foto: Zoltán Havas

Foto: Atila Rusnák

Slovenská samospráva v Rétságu uskutočnila v júni veľkolepé podujatie na oslavu jubilejného Národnostného dňa. Slávnosť sa začala dvojjazyčnou pobožnosťou v miestnej evanjelickej modlitebni, ktorú slúžila farárka Hilda Gulácsiová Fabulová. Po krojovanom sprievode Banskobystričanov, Rétságčanov, Mlynčanov a Budapešťanov nasledoval veľkolepý galaprogram. Ukončila ho spoločná večera a zábava, trvajúca do noci.

Foto: (ef)

Začiatkom júna sa vďaka Slovenskej samospráve III. obvodu Budapešti seniorom mestskej časti predstavili kytičkou slovenských piesní, básní a tancov žiaci nižších ročníkov budapešťanskej slovenskej školy. Program s nimi nacvičili učiteľky Monika Szelényiová a Eva Szilágyiová Šubová. Podobné stretnutia sú vhodné nielen na to, aby dôchodcovia videli, čo všetko sa žiaci naučili, ale aj na to, aby sa porozprávali o všetkom, čo sa udialo za posledné obdobie.

Druhý júnový víkend patrí v II. obvode hlavného mesta už tradične veľkolepému festivalu v Parku milénia, na ktorom sa môžu predstaviť aj národnosti žijúce v tejto mestskej časti. Ulička chutí otvára svoje brány v sobotu na poludnie a paralelne s ňou prebieha kultúrny program. Pravá kapustnica, bryndzové halušky a rôzne ochutené záviný, ktoré ponúkala slovenská samospráva, rozvoniavali široko-ďaleko. Na javisku vystúpili tanečníci Slovenského folklórneho spolku Lipa z hlavného mesta, ktorí predviedli Parchoviansky čardáš, choreografie zo Zamutova – Zemplínske tance a Békešké tance.

Foto: Zoltán Havas

S podporou Združenia bakonských Slovákov a Slovenskej samosprávy v Čerňi usporiadali začiatkom júna Priateľské stretnutie bakonských Slovákov a Veľkozálužanov. Členky Pávieho krúžku v Jášči upiekli hosťom miestnu špecialitu: zákusky s bazovou plnkou a tzv. „beréd“ (zemiakové placky). Poobedňajší futbalový zápas bakonských Slovákov a Veľkozálužanov vyhrali opäť hostia. Program príjemného dňa zavŕšila večera a zábava v miestnom hostinci.

Foto: Petra Trojáková

Foto: L. Pap

V druhý sviatok Zoslania Ducha Svätého, na Turičny pondelok, už tradične oslavujú v Kerestúre sviatok Slovákov XVII. obvodu Budapešti. Nádherným prínosom turičnej svätej omše v katolíckom chráme bola spievaná liturgia v podaní Kultúrneho spolku pre Mlynky, vyvrcholením sviatku bolo vystúpenie Budapešťanskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena. Následne sa Kerestúrčania a hostia z okolitých obcí a obvodov Budapešti zišli v impozantných priestoroch kaštieľa šľachtického rodu Podmaniczkých-Vigyázóovcov, aby si pozreli bohatý kultúrny program.

Spomienkovú slávnosť pri príležitosti 70. výročia výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom usporiadala pitvarošská slovenská samospráva spoločne s miestnym obecným úradom v druhej polovici júna. Po dvojazyčnej ekumenickej bohoslužbe a príhovore historika Štefana Tótha účastníci spomienky zasadili pamätný strom. V kultúrnom dome si pozvaní hostia spoločne pozreli dvojdielny dokumentárny film z roku 1996 o výmene obyvateľstva Mať volá a v kultúrnom programe vystúpila pitvarošská folklórna skupina.

V júni sa v Šoškúte uskutočnil XI. Kapustníkový festival. Kým porota hodnotila kapustníky, na dvore Základnej umeleckej školy Károlya Andreettiho sa spievalo, tancovalo, vyhrávalo, v hľadisku zasa tieskalo, obdivovalo, fandilo. Krištáľové vázy si odniesli víťazka súťaže Elena Lukáčsová, druhá bola Šarolta Pappová a na treťom mieste skončila Gabriela Mrázová.

Počas posledného júnového víkend v Senváclave oslávili deň svätého Ladislava. V sobotu vystúpili spevácky zbor Nezábudka, škôlkari a žiaci miestnej základnej školy, folklórna speváčka Katalin Szvoráková a formácia Výborníci zo Štúrova. Deň po súťaži v príprave zemiakových platiek vyvrcholil koncertom hudobného telesa Cinege. Nedeľa sa začala svätou omšou v senváclavskom kostole, potom sa uskutočnilo otvorenie výstavy miestnej historickej zbierky Tamása Raymana.

52. ročník Folklórnych slávností pod Poľanou v Detve, 44. ročník Krajanskej nedele a 4. ročník Krajanského dvora opäť prilákali vyše 50-tisíc zvedavcov. V tomto roku na jarmočnej scéne v areáli amfiteátra kultúru a gastronómiu Slovákov v Maďarsku prezentovali Mlynčania a Komlóšania, na hlavnej scéne vystúpili Tanečný súbor Komlóš zo Slovenského Komlóša, Folklórna skupina Pišpek z Pišpeku, sólisti folklórnej skupiny Rozmarín z Baňachy a v záverečnom programe Ľudová hudba Svrčkovci zo Šalgótarjánu, sestry Komjáthiové z Veňarca a mladuchy z rôznych Slováckmi obývaných osád v Maďarsku.

Čabačudský folklórny spevácky spolok a gitarový krúžok oslávil v roku 2017 20. jubileum za asistencie miestnej slovenskej samosprávy na XIV. slovenskom dni. Na úvod odovzdali jubilantom ocenenie slovenskej samosprávy Za čabačudských Slovákov. Potom obsadili javisko spriatelnené telesá z Kétšoproňu, Kondorošu a Poľného Berinčoku. Oslavy sa skončili tombolou a tanečnou zábavou.

Samospráva obce Čuvár v druhú júlovú sobotu usporiadala tradičný obecný deň. Na obnovenom javisku vo verejnom parku Barina vystúpili miestne deti a folklórne súbory Ženský hlas a Muškát. Následne vystúpili aj hosťujúce súbory: tanečná skupina Spolku pre zachovávanie tradícií Fialka z Čomádu, ako aj Ženský spevácky zbor z Kartalu. Čuvárčanov veľmi potešilo, že na ich oslavy zavítal aj 102-ročný potomok niekdajších zemepánov tohto regiónu, uznávaný archeológ Pál Patay.

Z iniciatívy Slovenskej samosprávy v Slovenskom Komlóši si koncom júna pri príležitosti celoštátnej akcie s názvom Noc múzeí pripomenuli 45. „narodniny“ miestneho Slovenského oblasného domu. V Maďarsku to bol prvý oblasný dom, otvorili ho 4. apríla 1972. Tentoraz ho mohli navštíviť záujemcovia od šiestej večer do polnoci. Organizátori pre nich pripravili kreatívnu dielňu, kvíz o národopisných zbierkach, ako aj prezentáciu tradičných remesiel, resp. čítanie rozprávok a recitácie básní.

Foto: Ilona Bagiová Szincsoková

Foto: Kata Čapuchová

Tri víkendy skorého leta Čívania, ich hostia a priatelia strávili vo veselej festivalovej nálade na akciách, ktoré usporiadali rôzni organizátori. Okrem Dňa Slovákov v Maďarsku, na ktorom zastupovali celý Pilišský región, sa činili na Čívských dňoch a na festivale čívskej Pivničnej osady.

Foto: (csl)

V rámci XXV. Veselej haravary vo Vacove v druhej polovici júla otvorili v miestnom Osvetovom stredisku Imreho Maďácha desiatu výstavu s názvom Vacovské impresie. Boli tu vystavené diela kestúckeho rodáka z Kanady Tibora Nyilasiho, Jána Mušta z Luciny, ako aj sarvaškého rodáka Imricha Pacsaiho, z mladšej generácie Júliusa Valka ml. z Banky. Zo Slovenska boli medzi vystavujúcimi napríklad Eva Fajčíková, Štefan Kocka a Gábor Antal.

Foto: K. Kraččenková

Slovenské spevavé stretnutie a cirkevný deň vo Vágašskej Hute usporiadali v druhej polovici júla. Pozvanie miestnej slovenskej samosprávy prijalo deväť skupín: zo Slovenska ľudové spevácke zbory z Breziny, Čerhova a Borše, zo Zemplína Ženský spevácky zbor Rozmarín z Baňačky, zbor Kvety Hút z Pálházy, speváci Priateľského kruhu zo Széphalmu a Klubu dôchodcov z Füžerradványu, Tanečná skupina Karičky z obce Nyíri, ako aj Ľudový spevácky zbor spolku žien z družobnej obce Vágašskej Huty, z Kisapostagu.

Deň 295. výročia opätovného založenia mesta Sarvaš a 51. výročia vyhlásenia za mesto oslávili v druhej polovici júla. Početní oslavujúci za sprievodu Sarvašskej dychovky prešli po Kossuthovej ulici k Starému evanjelickému kostolu, kde bohoslužbu vďakyvzdania slúžil Zsolt Lázár. Po slávnostných príhovoroch nasledovalo odovzdanie vyznamenaní a cien udelených Samosprávou mesta Sarvaš. Spomínanie sa skončilo kladením vencov pri Pamätnej žule osídlencov. Na záver slávnostného dňa si účastníci pozreli na Vodnom javisku muzikál Zázračný jeleň.

Foto: Zoltán Babák

V poslednú júlovú nedeľu sa v Černi konalo spomienkové stretnutie venované 70. výročiu výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom. Na stretnutie zavítala vyše dvadsaťčlenná skupina z tých obcí a miest na Slovensku, do ktorých sa vo väčšom počte presídlili Čerňania, resp. Slováci z Bakonských vrchov. Na priateľskom posedení a pohostení vystúpili miestna skupina pre zachovávanie tradícií a žiačky, speváčky zo susedného Jášču so slovenskými a maďarskými ľudovými piesňami.

Foto: (csl)

Foto: Zs. Bodová

V druhej polovici júla v Malom Kereši miestna slovenská samospráva formou metodického dňa a folklórnych programov oslavovala 40. výročie založenia Slovenského oblasťného domu. Pod stanmi miestne ženy piekli heróke – pampúšky, pričom v kreatívnej dielni si mohli malí i veľkí zhotoviť tradičné ľudové hračky. Kultúrny program zabezpečil miestny Slovenský národnostný ľudový spevácky zbor a gitarová kapela pod vedením vedúcej miestnej Slovače Zuzany Gmoserovej, do spevu sa zapojilo aj občerstvo.

Foto: (fb)

Umelecký spolok Békešskej župy už po trinásty raz usporiadal v Békešskej Čabe v hoteli Garzon Medzinárodnú umeleckú dielňu. Do tábora pricestovalo šesť umelcov zo zahraničia. Zo Slovenska prišli Pavol Rusko a Radoslav Repický a prítomní boli, samozrejme, aj šiesti domáci umelci, medzi nimi Ladislav Lonovics. Účastníci popri maľovaní predniesli aj odborné prednášky, v ktorých predstavili svoju umeleckú činnosť a tvorbu svojich žiakov.

Koncom júla sa v Šalgótarjáne konali XIII. Folkové a Slovenské dni. Záujemcovia okrem folklóru mali možnosť zúčastniť sa na niekoľkých sprievodných programoch, napríklad pozrieť si minizoo Mártona Ádáma alebo výstavu maliieb amatérského maliara Juraja Stullera z Alkáru, či pochutnať si na gastronomických špecialitách zo Šámšonházu.

Foto: Atila Rusnák

Foto: Cs. Szarvas

Na pozvanie organizácie Lužických Srbov v Nemecku Domowina strávil začiatkom leta Spolok ľudového tanca Furmička štyri nezabudnuteľné dni v meste Bautzen (Budišín). Reprezentoval Maďarsko na XII. Medzinárodnom folklórnom festivale Lužica, kde v rámci festivalových programov v okolitých mestách a obciach absolvoval sedem vystúpení a dva krojované sprievody.

Slovenská samospráva v Pílišskej Čabe si v rámci tradičného augustového národnostného stretnutia pripomenula dve výročia. Za účasti početných prisídlených Slovákov z tohto mesta a ich rodinných príslušníkov usporiadala spomienkový deň pri príležitosti 70. výročia výmeny obyvateľstva a následne oslávila 15. výročie vytvorenia Parku predkov, ktorý inicioval dlhoročný predseda miestnej slovenskej samosprávy Július Kučera.

Foto: (csl)

Výmena obyvateľstva v druhej polovici 40. rokov minulého storočia priniesla veľké zmeny v živote mnohých komlôšskych rodín. Výročie si za účasti zástupcov partnerských miest zo Slovenska pripomenuli v Slovenskom Komlóši odhalením pamätnej tabule a zasadnením pamätného stromu. Popoludní sa v mestskom parku uskutočnila mimoriadna módna prehliadka komlôšskej rodáčky, módnjej návrhárky Tünde Hrivnákovej. V rodnom meste predstavila svoju najnovšiu kolekciu, zdobenú komlôšskymi slovenskými motívmi.

Foto: Marianna Bajczarová

Foto: (tre)

V Šarišape sa v predposledný augustový víkend uskutočnili obecné dni spojené so sviatkom uhorskej štátnosti, svätého Štefana a nového chleba. V bohatom programe nechýbali retro diskoteka, krojovaný sprievod, otvorenie troch výstav, vystúpenia folklórnych skupín, ani gastronomické pochúťky.

Foto: Alžbeta Szabová

Oroslánska slovenská samospráva spolu so Spolkom pre ochranu dedinskej kultúry a tradícií a s evanjelickou farnosťou usporiadala v polovici augusta v tzv. dedinskej časti mesta Orosláň veľkolepú kultúrnu akciu. Od rána sa v pamiatkovom dome konala súťaž vo varení na otvorenom ohni, otvorili tu putovnú výstavu Pastieri a valasi, vyhodnotili súťaž o najkrajšiu zeleninovú a ovocnú záhradu, konal sa krojovaný sprievod a, samozrejme, nechýbal ani kultúrny program.

Foto: Atila Rusnák

Slovenská samospráva a Obecná samospráva v Alkári usporiadali v auguste spomienkové dni k 70. výročiu presídlenia. Pozvanie prijali potomkovia niekdajších Alkárčanov z Gemerskej Panice, Rimavskej Soboty, Otrokoča, Hodejovca a z Behyniec a spolu s miestnymi si zaspomínali na túto bolestivú udalosť. Prvý deň bol skôr o spoločných spomienkach, druhý o vyjadrení úcty predkom.

Kto v prvú septembrovú sobotu zavítal do mesta Kerepeš, mohol si vybrať z bohatej palety kultúrnych a zábavných programov. Po predpoludňajšej konferencii sa hostitelia a ich hostia zišli na maďarsko-slovenskej svätej omši, potom sa v krojovanom obaračkovom sprievode presunuli na športové ihrisko. V rámci XVI. medzinárodného národnostného festivalu sa obecnstvu okrem miestnych kultúrnych telies predstavili skupiny z Čemeru, z Malej Tarče, folklórne kolektívy partnerských obcí Kerepeša, ako aj z Dealu v Rumunsku.

Foto: (csl)

Veňarecký haluškový festival a súťaž vo varení halušiek a strapačiek je v širokom okolí pojem. Zakúpených lístkov, ktoré boli platidlom za halušky, bolo v druhú septembrovú sobotu podľa organizátorov 5 tisíc. Kým súťažiaci o dušu varili, porotcovia sa na smrť objedali. Diváci si mohli zároveň s jedlom vychutnávať bohatý kultúrny program.

Foto: (tre)

Foto: (csl)

V rámci septembrového festivalu V pokoji v Békeši v Békešskej Čabe inštalovali v priestoroch Domu slovenskej kultúry výstavu krojov z rôznych regiónov Slovenska. Expozíciu otvoril návrhár a výrobca ľudových odevov Péter Mlinár, ktorý uviedol, že vystavené kompletne kroje sú iba ukážkou zo súkromnej zbierky manželského páru Kataríny a Pavla Kraskovcov, obsahujúcej 75 ľudových odevov. S radosťou konštatoval, že Pavol Krasko sa pravidelne vracia do svojho rodného mesta, pretože sa narodil v Békešskej Čabe a ako ročný chlapec sa dostal počas výmeny obyvateľstva na Slovensko.

Foto: (csl)

Kerepešania začiatkom septembra už vyše poldruha desaťročia usporadúvajú medzinárodný národnostný festival. Tohto roku do série podujatí pribudla ďalšia aktivita, genealogická konferencia. Zaujímavosti si mohli prítomní vypočúť postupne od vedca, genealóga Zoltána Györehu, vedúcej Kerepešského folklórneho spolku a pávieho krúžku Marty Zomboriovej a predsedníčky Výboru registra miestnych hodnôt v Kerepeši Kláry Horváthovej.

Keď hovoríme o slovenskej výšivke v Maďarsku, vzápätí musíme spomenúť Annu Il-lesovú Botyánszku, pôvodne z Veľkého Bánheďša. Žije a tvorí v Békešskej Čabe, kde vedie dobre známy krúžok výšivkárok Rozmarín pri DSK. Na výstave jej celoživotného diela v Múzeu maďarského priemyselného umenia v Budapešti získali návštevníci nielen nádherný zážitok z pohľadu na prekrásne práce, ktoré sa zrodili za desaťročia jej tvorby, ale aj informácie, z akého kraja vzory pochádzajú.

Foto: (tre)

Čabianska organizácia Slovákov a Dom slovenskej kultúry usporiadali v druhý septembrový víkend tradičný festival národností Békešskej župy, tzv. jarmok s názvom V pokoji v Békeši, pravidelné podujatie, ktoré iniciovala v roku 2009 riaditeľka DSK Anna Ištvánová. Na dvojdnovej akcii sa predstavili kultúrne telesá početných slovenských miest a obcí regiónu, ale aj zachovávatelia nemeckého folklóru.

Foto: (csl)

Foto: (fuhl)

V druhý septembrový víkend sa v Mlynkoch konali dvojdnové slávnosti venované 270. výročiu príchodu prvých slovenských rodín do podpílišskej obce. Miestna slovenská samospráva sa postarala o to, aby si na svoje prišli všetky vekové kategórie. Nechýbal medzinárodný futbalový turnaj, vedomostný kvíz, zábava pre deti i dospelých, svätá omša, kladenie vencov v Pamätnom parku, ani odhalenie pamätnej tabule Jozefa Havelku, iniciátora oslavy opätovného založenia obce v roku 1997, na priechelí Strediska pilišských Slovákov.

Foto: Atila Rusnák

Začiatkom septembra po piaty raz usporiadala Slovenská samospráva v Níži stretnutie slovenských klubov a samospráv, ktorého sprievodným programom bola súťaž slaných a sladkých zákuskov našich starých materí. Na podujatie zavítali predstavitelia obcí Banka, Bír, Dolné a Horné Peťany, Guta, Kirt, Malá Nána, Sudice, Šápor, Vácegreš a Veňarec.

Foto: (fuhl)

Začiatkom septembra sa krajskí novinári vrátili do školských lavíc. V Banskej Štiavnici sa totiž konal XVI. ročník Tvorivej školy žurnalistiky. Kurz bol venovaný oficiálnemu fotografovi skupiny The Beatles, rodákovi hostiteľského mesta Dežovi Hoffmanovi. Maďarsko a ľudové noviny reprezentovali na kurze konateľ spoločnosti SlovakUm, novinár Imrich Fuhl, vedúca Osvetového oddelenia Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Karkušová a redaktorka Ľudových novín Andrea Kiššová.

Miestna história, oživenie svadobných zvykov, folklór, gastronómia a dychovka. To sú témy Dní kultúrneho dedičstva v Santove, ktoré organizujú vždy v tretiu septembrovú sobotu. V roku 2017 sa niesli v znamení dychovej hudby a muzikantov. Totiž uplynulo viac ako 55 rokov odvtedy, ako v tejto podpíliškej obci začala pôsobiť kapela Santovská nálada, alebo ako ju viacerí poznajú, kapela Mosoly (Úsmev).

Foto: (ef)

V Malej Tarči v tretiu septembrovú sobotu po štrnásty raz usporiadali súťaž v príprave „gerhení“, t. j. zemiakových placiiek. Súčasťou celodňového podujatia bol Celoštátny slovenský folklórny festival Tulipán. V súťaži udelili ceny v rôznych kategóriách, hlavnú cenu v príprave placiiek získala skupina miestnej slovenskej samosprávy, jej priatelia z partnerskej obce na Slovensku Beluše skončili na treťom mieste.

Foto: (csl)

Foto: Marianna Menczerová

Obecná samospráva a Slovenská samospráva v Čuvári zorganizovali koncom septembra obaračkové slávnosti. Po obaračkovom sprievode vystúpili v kultúrnom programe miestni škôlkari a školáci, súbor Muškát a folklórne telesá z Jače, Legindu, Kesegu, Pencu a Rátotu. Počas programu šikovné kuchárky prichystali pre všetkých účastníkov bohaté pohostenie. Po večeri sa konala zábava, ktorá trvala do neskorých nočných hodín. Do tanca hrali hudobníci Szénásiovcí.

Foto: (csl)

Všetky vekové kategórie sa prezentovali v predposlednú septembrovú sobotu na Dni tardoškých Slovákov. Po maďarsko-slovenskej bohoslužbe miestni účastníci a ich hostia z Oroslánu, Síleša a Tatabáne-Bánhidy sa zišli v kultúrnom dome. Obecnstvo si mohlo pozrieť pestrý program miestnych škôlkarov i školákov, spoločného regionálneho Spevackého zboru Vértes-Gereče, ako aj miestneho spevokolu Gereče. Tanečný súbor Červený mramor naladil prítomných na večernú zábavu, kde do tanca hrala kapela Vértess Express.

V posledný septembrový deň po jedenásty raz zorganizovali miestna slovenská samospráva a Spolok Slovákov v Kondoroši Haluškový deň. Do súťaže vo varení rezancov (na Dolnej zemi halušiek) sa prihlásilo 18 družstiev – okrem miestnych aj Slováci z viacerých obcí Békešskej župy a hostia z partnerského mesta Tekovské Lužany. Počas dňa súťažiacich zabávali citaristi slovenskej základnej školy v Sarvaši, Pávi krúžok Ruža z Kondoroša a žiačka čabianskej slovenskej školy Hana Krajcovicová.

Foto: (kan)

V Deň slovenských novinárov v Maďarsku, 4. októbra 2017, sa dožil 60. narodenín jediný slovenský týždenník v Maďarsku *L'udové noviny*. Pri tejto príležitosti usporiadalo vydavateľstvo SlovakUm spoločne s redakciou sympóziu o minulosti, prítomnosti a budúcnosti jubilanta. V Stredisku pilířských Slovákov v Mlynkoch sa hovorilo okrem iného o dejinách periodika, o jeho štruktúre, jazyku, pozícii na medzinárodnej mediálnej ploche a o dejinách slovenskej žurnalistiky v Pešti. Na sympóziu vyhodnotili súťaž Hešteg *L'udové noviny*.

Foto: (kan/fuhl)

STO ROKOV OD KONCA I. SVETOVEJ VOJNY

Prvá svetová vojna, pred rokom 1939 známa ako *Veľká vojna*, bol ozbrojený konflikt globálnych rozmerov trvajúci od 28. júla 1914 do 11. novembra 1918, ktorý sa odohrával prevažne na území Európy, ale aj v Afrike, Ázii, na oceánoch, na Blízkom východe a inde. Bol to dovtedy najväčší vojnový konflikt v dejinách ľudstva.

Zámienkou vojny sa stal úspešný atentát na arcivojvodu a následníka rakúsko-uhorského trónu **Františka Ferdinanda**. Rakúsko-Uhorsko následne vyhlásilo vojnu Srbsku, čím vyvolalo reťazovú reakciu vedúcu k vojne dvoch veľkých koalícií, ktoré mali za následok rozšírenie vojny po celej Európe v priebehu jediného mesiaca.

Na jednej strane stáli štáty **Dohody**, ktoré na začiatku vojny tvorili *Francúzsko*, *Rusko* a *Spojené kráľovstvo*. Neskôr sa k nim pridali *Taliano* (1915), *USA* (1917) a *Japonsko*. Ich oponentom boli **Ústredné veľmoci** *Nemecko* a *Rakúsko-Uhorsko*, ku ktorým sa časom pripojili *Osmanská ríša*, *Bulharsko* a ďalšie krajiny. Neutrálne do konca vojny v Európe zostali *Španielsko*, *Švajčiarsko* a škandinávské krajiny.

Boje v Európe sa viedli na viacerých frontoch (východný, západný, talian-

sky, balkánsky). Významný bol predovšetkým západný front, kde sa viedla dlhodobá zákopová vojna. Počas vojny zmobilizovali viac než 60 miliónov vojakov. Vojna sa skončila kapituláciou Ústredných veľmocí. Primerie podpísali 11. novembra 1918 v *Compiègne*. Formálnym zakončením vojny však boli až *Parížske predmestské zmluvy* podpísané s jednotlivými porazenými krajinami v priebehu roku 1919.

Pred vojnou

Vojna vznikla ako dôsledok krajného zostrenia rozporov medzi svetovými mocnosťami v zápase o sféru vplyvu, kolónie, zdroje surovín, odbytká a trhy. Najagresívnejšie vystupovalo *Nemecko*, ktoré sa k deleniu koristi dostalo neskoro po zjednotení (1871) a v boji o získanie nových kolónií sa jeho záujmy stretli so záujmami najsilnejších koloniálnych veľmocí – *Anglicka* a *Francúzska*. Neustále vzrastal aj spor *Rakúsko-Uhorska* s *Ruskom* o sféru vplyvu na Balkáne. Vojne predchádzal rad konfliktov a diplomatických kríz medzi veľmocami, tiahnucich sa od konca 19. storočia, ktoré boli dôsledkom súperenia. Udalosti na Balkáne sú-

visiace s Rakúsko-Uhorskou anexiou *Bosny a Hercegoviny* (1908 – 1909), alebo obsadenie *Alsaska* a *Lotrinska* Nemeckom (1871) mali charakter dlhodobejších problémov.

Svoje pohnútky pre vstup do vojny mali všetky vtedajšie európske mocnosti, najväčšiu aktivitu v tomto smere však viedlo *Nemecké cisárstvo*. Nemec-ko prišlo už na konci prvého desaťročia 20. storočia k záveru, že je na vojnu pripravené, lepšie vyzbrojené ako ostatné mocnosti, a že čím skôr vojna vypukne, tým lepšie pre Nemecko. Sami začať vojnu sa však Nemci z vnútropolitických aj vonkajších politických dôvodov neodvážili.

Vhodná zámienka sa nemeckým vládnucim kruhom naskytla v júni 1914, keď rakúsko-uhorská armáda uskutočnila v Bosne veľké vojenské ma-

névre. Obyvatelia Bosny a Hercegoviny sa nechceli zmieriť s pripojením ich územia k Rakúsko-Uhorsku a ich odboj podporovalo Srbsko. Manévry sa provokatívne konali pri srbských hraniciach. Následník trónu *František Ferdinand* ako vrchný inšpektor rakúsko-uhorskej armády prišiel na manévry a na ich záver okázalo navštívil *Sarajevo*, hlavné mesto Bosny. 28. júna 1914 zastrelil Františka Ferdinanda s manželkou *Žofiou Chotkovou* počas cesty autom po sarajevskom nábřeží mladý študent *Gavrilo Princip*, člen srbskej teroristickej organizácie *Mladá Bosna*. Následník trónu nebol v Rakúsko-Uhorsku obľúbený, jeho vražda však bola vhodnou príležitosťou k rozpútaniu vojny. Nemecko začalo poukazovať na vplyv „ruského barbarstva“ na Balkáne a naliehalo na Rakúsko-Uhorsko, aby

postupovalo tvrdo a sľúbilo mu svoju všestrannú podporu.

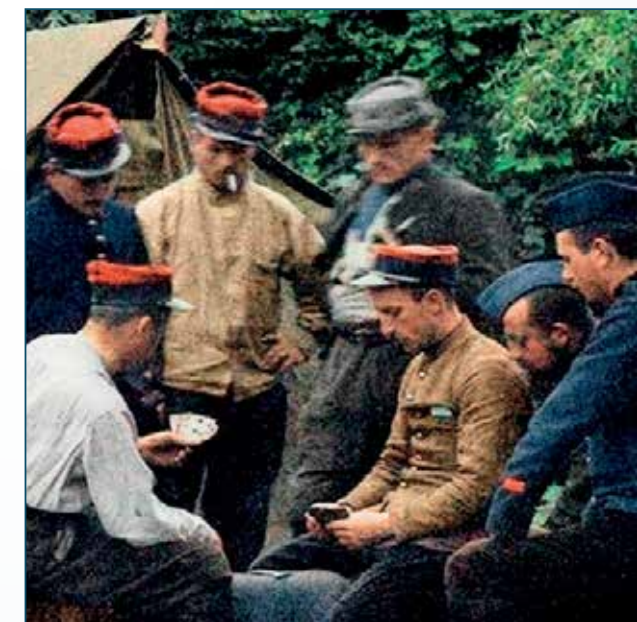
Začiatok vojny a účastníci

Rakúsko-Uhorsko povzbudené podporou Berlína zaslalo Srbsku ultimátum, ktorého ostro formulované podmienky boli pre Srbsko neprijateľné, ak nechcelo stratiť suverenitu. Srbsko na radu Ruska, ktoré ešte nebolo na vojnu pripravené, ustúpilo, ale ultimátum v plnom rozsahu nemohlo prijať. Dňa 28. júla 1914 vypovedalo Rakúsko-Uhorsko Srbsku vojnu. O deň neskôr začalo jeho podunajské loďstvo bombardovať *Belehrad*. To okamžite využili v Berlíne ako zámienku na vypovedanie vojny Rusku. Ruská vláda vyhlásila 30. júla generálnu mobilizáciu, rakúsko-uhorská 31. júla. Nemci žiadali, aby Rusko prerušilo mobilizáciu a neposkytovalo Srbom pomoc. Ruský cár takúto žiadosť odmietol a 1. augusta 1914 Nemci vyhlásili Rusku vojnu.

Dňa 2. augusta vypovedalo Nemecko vojnu Francúzsku, v ten istý deň obsadilo Luxembursko a deň nato vstúpili nemecké vojská do neutrálneho Belgicka, aby tak získali prechod do Francúzska. Belgicko požiadalo o pomoc Britániu. Porušenie neutrality Belgicka dalo v Spojenom kráľovstve podnet na vypovedanie vojny Nemecku (4. augusta). Dňa 6. augusta vypovedalo Rakúsko-Uhorsko vojnu Rusku, 7. augusta ohlásila vojnu s Rakúsko-Uhorskom Čierna Hora, do týždňa vstúpili do vojny proti Rakúsko-Uhorsku aj Francúzsko a Spojené kráľovstvo a 28. augusta ohlásilo Rakúsko-Uhorsko vojnu Belgicku.

Z ázijských krajín vstúpilo do vojny po boku Dohody Japonsko a Turecko po boku Nemecka a Rakúsko-Uhorska (30. októbra). Malý srbský konflikt sa rozrástol na svetovú vojnu. Vojnová psychóza ovládla európske mestá. V Nemecku sa išlo do vojny s heslami: „*Ideme na krátky výlet do Paríža*“.

Vkrátkom čase však ukázalo, že plány Ústredných mocností na „blitzkrieg“, bleskovú vojnu, sú neuskutočniteľné, ich protivníci sú oveľa silnejší, než si to vedenie nemeckej a rakúsko-uhorskej armády myslelo. Otvárali sa nové frontové línie, postupne sa na front dostávali všetci bojaschopní mladí muži, ktorí v zákopoch strávili roky svojho života. Vo vojne zahynulo najmenej 9 600 000 vojakov a asi 7 000 000 civilistov. Zranených bolo vyše 20 000 000 ľudí. Väčšinu obetí vojny tvorili vojaci, často veľmi mladí. Viacero krajín utrpelo ťažké ľudské a materiálne škody.

Mierové dohody a zahraničnopolitické dopady

Veľká vojna výrazne zmenila tvár Európy. Priniesla rozvrat *Nemeckého cisárstva, Rakúsko-Uhorska, Osmanskej ríše* a cárskeho Ruska. S pádom týchto krajín skončila vláda Hohenzollerovcov, Habsburgovcov a Romanovovcov. Víťazné mocnosti podpísali s porazenými krajinami mierové dohody počas rokovaní v rôznych častiach Paríža a jeho okolí v rôznom období. Prvú mierovú zmluvu 28. júna 1919 s Nemeckom v zámku vo *Versailles* (tzv. versailská zmluva). Nemecko stratilo Alsasko a Lotrinsko, časti pohraničia s Poľskom, Československom, Dánskom a Belgickom a prišlo o všetky kolónie. Krajina musela platiť vysoké reparácie – poplatky za škody, ktoré spôsobila vojnou iným krajinám. Nemecká armáda bola

početne obmedzená na 100 000 mužov, krajina prišla o väčšinu námorníctva a nemohla prevádzkovať vojenské letectvo. Sársko prešlo na 15 rokov pod správu novo zriadenej Spoločnosti národov. Na konferencii definovali nové hranice krajín po celej Európe. *Rakúsko-Uhorsko rozdelili medzi Rakúsko, Maďarsko, Československo a Kráľovstvo Srbov, Chorvátov a Slovincov*. Časti krajiny pripadli Poľsku, Rumunsku a Taliansku. Rokovania s Rakúskom sa ukončili 10. septembra 1919 podpísaním *saint-germainskej zmluvy*, 27. novembra 1919 podpísalo Bulharsko *neuillyskú zmluvu*. S Maďarskom podpísali víťazné mocnosti 4. júna 1920 *trianonskú zmluvu*, ktorá potvrdila jeho hranice určené Dohodou v predošlom období.

Tvrde mierové podmienky, ktoré postihli porazené krajiny, predovšetkým Nemecko alebo Maďarsko, boli

zárodkom pre budúce snahy o odplatu. Rovnako však neboli uspokojené zahraničnopolitické predstavy niektorých víťazných krajín ako Talianska a Japonska. Celkovým dôsledkom bolo oslabenie primátu Európy vo svete, industrializácia niektorých nových krajín (Latinská Amerika, britské domíniá), upevnenie postavenia Japonska v Ázii a Tichomorí a najmä fakt, že USA sa stali veriteľom Európy a potvrdili svoju hospodársku prevahu.

Vznik Československa

Domáci politickí reprezentanti Slovákov boli počas vojny pod kontrolou uhorských orgánov a ich odbojová činnosť bola skrytá. Propagátormi myšlienok samostatnosti Slovákov, resp. spolupráce s Čechmi boli *zahraniční Slováci*, najmä asi polmiliónová slovenská komunita žijúca začiatkom 20. storočia v *Spojených štátoch amerických*. Jej predstavitelia organizovaní v tzv. *Slovenskej lige* už 10. septembra 1914 pod vedením **Ivana Daxnera** vydali *Memorandum o krivdách a požiadavkách slovenských*, v ktorom požadovali pre Slovákov v Rakúsko-Uhorsku právo na svojbytnosť a úplnú národnú samosprávu.

Myšlienka spoločného štátu Čechov a Slovákov sa začala objavovať hneď na začiatku konfliktu a vyplynula z priebehu vojny. Jeden z prvých modelov vytvoril **T. G. Masaryk** pre britské ministerstvo zahraničných vecí. Zahraničný odboj proti Rakúsko-Uhorskej monarchii našiel významnú podporu u Čechov a Slovákov žijúcich v zahraničí, hlavne v USA, Francúzsku a Rusku. 22.

októbra 1915 vypracovali Slovenská liga a České národné združenie tzv. *Clevelandskú dohodu*, ktorá požadovala, aby sa Česi a Slováci spojili v spoločnom federatívnom štáte, ktorý počítal s úplnou národnou autonómiou Slovenska.

Vo februári 1916 sa stala hlavným predstaviteľom zahraničného odboja *Československá národná rada*, ktorá sídlila v Paríži. Predseda jej **T. G. Masaryk**, podpredsedom bol **Milan Rastislav Štefánik** a tajomníkom **Eduard Beneš**. Národná rada sa podieľala na organizácii zahraničného vojska.

30. mája 1918 sa organizácie Čechov a Slovákov v USA dohodli na Masarykovom návrhu tzv. *Pittsburskej dohody*, ktorá na rozdiel od predošlých plánov upustila od federatívneho usporiadania budúceho štátu, počítala však s autonómiou Slovenska.

18. októbra 1918 uverejnil vo Washingtone **T. G. Masaryk** nezávislosť Československa, ktorá sa stala známa ako *Washingtonská deklarácia*. Koncom októbra 1918 sa konali v Ženeve a Paríži jednania príslušníkov zahraničného a domáceho odboja. Ich výsledkom bolo vytvorenie prvej vlády, ktorej predsedal **Karel Kramář**.

28. októbra 1918 po kapitulácii Rakúsko-Uhorska vyšli do ulíc obyvatelia Prahy a národný výbor vyhlásil samostatnosť. 30. októbra sa stretli v Martine na podnet **Matúša Dulu** slovenskí politickí predstavitelia, ktorí tu vytvorili *Slovenskú národnú radu* a prijali deklaráciu, ktorou sa pripojili k spoločnému Československému samostatnému štátu.

Zdroj: Wikipédia

TRI STOROČIA SLOVÁKOV V BÉKEŠSKEJ ČABE

V roku 2018 uplynie 300 rokov od prvého doloženého skupinového príchodu Slovákov do Békešskej oblasti, kde v roku 1718 slovenskí evanjelici založili terajšiu Békešskú Čabu ako prvú osadu v maďarskej časti Dolnej zeme.

Archeologické nálezy z okolia *Békešskej Čaby* dokazujú, že toto územie bolo obývané už od staroveku. Počas tisícročí sa tu striedali rôzne kultúry. V 10. storočí sem prišlo *maďarské obyvateľstvo*. Vznik osady **Čaba** (*Csaba*) historici datujú do začiatku 13. storočia a odvtedy širšie okolie mesta obývajú Maďari. Názov Čaba pochádza pravdepodobne z maďarského krstného mena *Csaba*, ktoré je tureckého pôvodu a znamená „dar“.

Počas tureckej okupácie sa územie pokladalo za vyľudnené. Po vyhnaní Turkov *Čabu osídlilo prevažne slovenské obyvateľstvo* pochádzajúce z preľudnených žúp územia súčasného Slovenska, ktoré sem lákala úrodná, ale riedko obývaná Dolná zem. Migračný proces slovenských poddaných bol spočiatku spontánny, neskôr organizovaný. *Vznik slovenskej Čaby sa viaže k roku 1718.* Majiteľom Békešskej župy bol **Ján Juraj Harruckern**, ktorý prisťahovalcom povolil slobodne vyznávať svoju vieru. V Čabe sa najskôr usadili Slováci evanjelického vierovyznania predovšetkým z centrálnych žúp Horného Uhorska a katolíckej viery prevažne z *Hontu* a *Nitrianskej župy*. V nasledujúcich desaťročiach sa tu *evanjelická komunita* natoľko rozrástla, že sa stala *najväčšou v celom Uhorsku*, preto Čabu donedávna pokladali za **protestantský Rím**. V roku 1839 mala 22 972 obyvateľov, z toho viac než 80 % bolo evanjelikov.

Prvou úlohou osadníkov bolo postaviť si príbytky a kostol, založiť si školu, zorganizovať spravovanie osady pod vedením richtára a zúrodniť široký chotár. Súpis obyvateľov Čaby z roku 1717 udáva 20 maďarských a dve slovenské rodiny. Toto obyvateľstvo sa v priebehu krátkeho času odtiaľto odsťahovalo do okolitých maďarských osád. Druhý súpis kráľovskej komory z roku 1719 už uvádza ako daňových poplatníkov 22 hláv rodín väčšinou so slovenskými priezviskami. (Oslobodenie od platby daní mohlo trvať 2 – 3 roky.) V roku 1730 v Čabe už odvádzalo dane vyše 170 hláv rodín. Ony disponovali istým nehnuteľným majetkom, dobytkom i zásobami poľnohospodárskych plodín. Okrem nich tu v nemalom počte žili noví obyvatelia, ktorí niekoľko rokov neplatili dane (preto neboli uvedení v súpise). V roku 1744 evidovali v Čabe 457 obytných domov, 550 hláv rodín a vyše 2 700 duší.

Migrácia hornouhorských slovenských poddaných na Dolnú zem pokračovala aj v nasledujúcich desaťročiach. Aj do Čaby prichádzali ďalší kolonisti, pritom ich značná časť sa sťahovala ďalej. Dôvodov mohlo byť viacero. Jeden z nich bol *rýchly rast populácie*, následkom čoho sa plocha obrábanej pôdy danej rodiny drobila. Ďalší bol ten, že poddaný na novom mieste niekoľko ro-

kov opäť nemusel platiť dane. Už v roku 1721 opustilo Čabu niekoľko rodín, ktoré s povolením zemepána založili novú osadu *Nemeskereki*. V rokoch 1722 a 1723 sa početné čabianske rodiny zúčastnili na založení *Sarvaša* a *Polného Berinčoka*. Dôkazom toho sú aj spoločné priezviská vyskytujúce sa v týchto osadách. Ďalší odsťahovalci založili osadu *Mokrú* v Aradskej župe. Keď sa niektorým z nich tamjšie pomery nepáčili, vrátili sa naspäť do Čaby, kde dostali priezvisko *Mokran*. V roku 1816 zo Sedmohradska a Bihoru prichádzali do Čaby *Rumuni utekajúci pred*

hladom, ktorí sa v čisto slovenskom prostredí poslovenčili. V rokoch 1753 – 1755 sa z Čaby odsťahovalo približne 450 osôb na *Károlyiho majetky*, čím sa spolu s komlóškymi, sarvaškými a inými slovenskými rodinami podieľali na založení *Níred'házy*. Tí, ktorí prišli z Čaby, sa usadili v osobitnej ulici, ktorá sa dodnes nazýva *Čabianska*.

Bývalí hornouhorskí poddaní v novom domove boli nútení prispôbiť sa dolnozemskej životným podmienkam. Na začiatku sa živili prevažne *chovom dobytka*, ale postupne prechádzali na poľnohospodársku výrobu. Široký čabiansky chotár utváral podmienky na vznik *sálašov*. V roku 1833 ich bolo už poldruha tisíc. Najvyšší počet dosiahli medzi prvou a druhou svetovou

vojnu. Následkom ich koncentrovanosti v niektorých častiach chotára vznikli novšie osady (*Kétsoproň, Telekgerendáš, Čabasabadi*). Sálaše v živote čabianskeho obyvateľstva mali veľký význam z hľadiska hospodárskeho, ale aj etnického. Čabianski slovenskí poddani na základe urbára uzatvorili zmluvu s panstvom o svojich poddanských povinnostiach. Od roku 1845, keď sa vykúpili z područia zemepánov, už hospodárili na svojich majetkoch. Následkom toho sa začala diferenciácia roľníctva, čomu napomáhali aj napoleonské vojny, pretože dopyt po poľnohospodárskych výrobkoch, najmä po obilninách, sa značne zvýšil. V roku 1840 Čaba získala *štatút poľnohospodárskeho mesta* a postupne sa stávala *najväčšou obcou Uhorska* s najpočetnejším evanjelickým cirkevným zborom. Nie div, že si mohla pozývať na čelo cirkvi najvýznamnejších evanjelických farárov.

Rozvoj priemyslu a obchodu sa začal v prvých desaťročiach 19. storočia. Vznikali rôzne cechy. Čaba sa zapojila do poštovej siete, v roku 1858 sa začala

železničná premávka na trati *Čaba – Szolnok*, o rok neskôr na tratiach *Čaba – Segedín* a *Čaba – Oradea*, neskôršie vybudovali úzkokolejnú železnicu najmä na prepravu poľnohospodárskych plodín. K veľkým hospodárskym, politickým, spoločenským a kultúrnym zmenám prispeli aj udalosti predchádzajúce rokom 1848/49 a samotná *revolúcia, boj za nezávislosť Uhorska*. Podľa dokumentov v uhorskej armáde slúžilo viac než 350 Čabanov, väčšina so slovenskými priezviskami. Po *rákúsko-uhorskom vyrovnaní* (1867) aj v Čabe nastal značný rozvoj priemyslu. Okrem menších priemyselných podnikov vznikali také významné závody, ako mlyny, cvernovka, fabrika na výrobu pleteného a tkaného tovaru, tehelne, tlačiarne, otvorili tu ľudovú banku a podobne. Prítomnosť kapitálu napomáhala aj rozvoj školstva, kultúry a zdravotníctva (múzeum, nemocnica, gymnázium a podobne).

Ako o tom píše *Anna Divičanová*, „napríklad v r. 1893, keď sa celý systém slovenských kultúrnych inštitúcií v Čabe skladal z vydavateľstva evanjelickej cirkvi a z *Dolnozemských listov* a keď v meste bývalo 25 970 Slovákov a 7 728 Maďarov, kultúru sprostredkovalo výlučne v maďarskom jazyku divadlo, reduta, kasíno; výlučne v maďarčine sa vyučovalo na strednom stupni a v odbornej výchove...“

Nástup nového spoločenského zriadenia mal aj negatívne následky. Napríklad sa situácia agrárneho proletariátu. Otázku sa pokúsil riešiť politik *Ondrej Áchim L(íker)*. Potom nasledovalo obdobie prvej svetovej vojny s jej

obrovskými materiálnymi stratami a stratami na ľudských životoch. Počet padlých Čabanov dosiahol až 10 000 osôb, väčšinou išlo o osoby so slovenskými priezviskami.

V roku 1918 Békešská Čaba získala *štatút mesta*. Mierovou konferenciou v *Trianone* sa rozpadlo Uhorsko, mesto ležiace v blízkosti hraníc s Rumunskom postupne preberalo funkciu väčších miest, ktoré sa ocitli mimo územia Maďarska, a stávalo sa medzinárodným železničným uzlom. V medzivojnovom období pokračovala industrializácia mesta, vznikla textilná fabrika *Rokka*, tkáčovňa *Merkúr*, mäsokombinát na spracovanie hydiny, pančucháreň *Excelsior* atď. Napriek tomu aj naďalej pretrvával agrárny charakter mesta. Takto popri agrárnom proletariáte vznikla aj široká vrstva priemyselného robotníctva.

V medzivojnovom období ďalej pokračoval *rozvoj kultúrneho života* spred prvej svetovej vojny zakladaním spolkov, rôznych organizácií, úradov, škôl a i. Lenže nie v jazyku väčšiny obyvateľstva, ale v *úradnom maďarskom jazyku*. Tento fakt čím ďalej tým viac sťažoval kultúrne a politické vyžitie slovenského obyvateľstva. V tomto období v prospech slovenskej kultúry začal vychádzať *Čabiansky kalendár* a *Evanjelický hlásnik*. Na poli cirkevného života sa najviac aktivizovali *Szeberényiovci* a *L. Linder*. V rámci slovenskej meštianskej kultúry najaktívnejší boli *Ján Sekerka* a *Ján Gerči* (divadelníctvo, literárna tvorba), *Michal Pluhár* (samovzdelávací spolok) a ďalší.

Od tridsiatych rokov 19. storočia *proces vytrácania sa jazyka* pôvodného slovenského obyvateľstva Békešskej Čaby nadobudol intenzívnejší charakter

a vyvrcholil v medzivojnovom období. „Výmena“ jazyka sa týkala najprv úradníkov, zamestnancov verejnej správy, vedúcich rôznych inštitúcií, jednej časti mestského obyvateľstva, ale aj evanjelickej cirkvi. Najviac a najdlhšie odolávalo tlaku maďarského jazyka *roľníctvo*, a to aj vďaka tomu, že v širokom čabianskom chotári na sálašoch mohlo viesť sebestačné hospodárenie a uchovávať si slovenský jazyk. V meste úzka vrstva slovenskej inteligencie a uvedomelého remeselníctva sa pokúšala *čeliť maďarizačným snahám*, ale prevaha maďarského inštitucionálneho systému sa stávala dominantnou. Takto paralelne so zrodom mešťanstva a jeho vývojom, resp. silnejúcim nástupom maďarského úradného jazyka sa z prevažne slovenskej society v priebehu poldruha storočia Békešská Čaba stáva asymetricky

dvojazyčnou maďarsko-slovenskou komunitou.

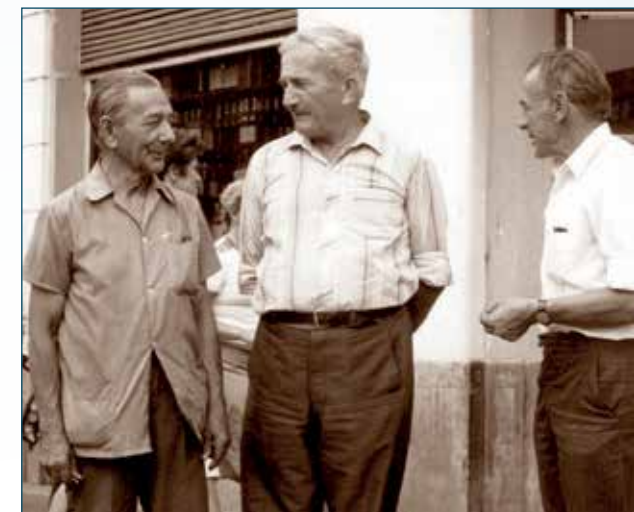
Paralelne s vyššie uvedenými skutočnosťami sa menil aj charakter mesta, čo potvrdzujú budovy v jeho centre, ktoré boli postavené v dvadsiatych rokoch 20. storočia (okresný súd, Arpádove kúpele, banky, nové školské budovy a pod.). Druhá svetová vojna spôsobila mestu ďalšie veľké straty (najmä bombardovanie strategických objektov, napr. železničnej stanice a iných dôležitých budov, následkom čoho zomrelo bezmála 100 osôb). Ale najväčšie straty na ľudských životoch sa viazali na židovstvo. Z 2 200 deportovaných sa z koncentračných táborov vrátilo sotva 200 osôb.

Po skončení druhej svetovej vojny riadenie mesta prevzala *komunistická mestská rada*. K novému režimu sa viažu opatrenia, uprednostňujúce tých, ktorí boli dovtedy utláčaní, využívaní. Pozemková reforma umožnila bezzemia, aby aj oni mohli vlastniť pôdu, v poštátnených podnikoch sa zlepšili pracovné podmienky robotníkov. Neskôr došlo k zakladaniu poľnohospodárskych výrobných družstiev, čo v kruhu roľníkov vyvolalo aj nespokojnosť. Od roku 1950 je Békešská Čaba *župným mestom*, a tým aj politickým, hospodárskym a kultúrnym centrom župy. Vznikajú ďalšie podniky (textilný závod, tlačiarne Kner, mraziarne, konzervárne atď.), kultúrne a vzdelávacie inštitúcie: stredné odborné a učňovské školy, slovenské školské zariadenia, neskôr vysoká škola pedagogická a pod.

Po národnostnom útlaku medzivojnového obdobia nový systém pre čabiansku slovenskú národnostnú menšinu,

ako i pre všetkých Slovákov v Maďarsku a všetky tunajšie národnostné menšiny priniesol nové možnosti. Vznikol *Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku*, postupne sa vytváral slovenský národnostný školský systém, vznikali rôzne *menšinové organizácie, inštitúcie* atď. Na strane druhej následkom rôznych hospodárskych, spoločenských, politických a kultúrnych zmien (migrácia obyvateľstva z dedín do miest, industrializácia, kolektivizácia, zánik sálašov a ďalšie) masová báza slovenskej minority sa postupne zmenšovala, *uzavretejšie slovenské kolektívy sa začali rozkladať*. Z tohto hľadiska bola pre Slovákov žijúcich v Maďarsku osudná *výmena obyvateľstva medzi Maďarskom a Československou republikou v rokoch 1946 – 1948*, keď sa z Békešskej Čaby presídlilo na Slovensko vyše 7 700 osôb (Július Dedinský, rukopis; József Jároli: 5 492). Následkom vyššie spomenutých zmien sa pomer slovenského a maďarského obyvateľstva mesta obrátil. Väčšinou maďarské obyvateľstvo z okolia sa sťahovalo do župného sídla. Pritom postavenie pôvodného slovenského obyvateľstva mesta oslabili aj niektoré politické opatrenia: *zavedenie dvojazyčného vyučovania na školách s vyučovacím jazykom slovenským*, vo výrobných družstvách a podnikoch spolu pracovali slovenskí a maďarskí zamestnanci, čím sa uprednostňovala komunikácia v maďarskom jazyku, *v úradoch pracovalo čoraz menej slovenských zamestnancov, ktorí by vedeli komunikovať s občanmi aj v slovenskom jazyku*.

Ďalšie zmeny v živote čabianskeho obyvateľstva priniesla *revolúcia roku*

1956, podobne i zmena spoločnosti v rokoch 1989/90. Nasledujúcich päťnásť rokov prebiehalo v znamení zmien, vplývajúcich raz pozitívne, občas negatívne na slovenskú národnostnú komunitu Békešskej Čaby. Za pozitívne môžeme považovať napríklad vznik *Domu slovenskej kultúry, Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku*, konzulátu Slovenskej republiky, zavedenie výchovy slovenských pedagógov na miestnej vysokej škole, pôsobenie *celoštátnej, miestnej a župnej slovenskej samosprávy*, činnosť slovenských spoločenských organizácií, posilňovanie používania slovenského jazyka v slovenských inštitúciách a organizáciách a pod. Na strane druhej vymiera tá generácia čabianskych Slovákov, ktorá ešte komunikovala po slovensky aspoň v kruhu svojej rodiny, keď aj nie s vnúčatami, aspoň so svojimi deťmi a rovesníkmi.

Ján Chlebnický
(Čabianske priezviská)
Foto: Imrich Fuhl a archív

HAIKU o HAIKU

Päť – sedem – a päť
je počet mór v haiku
jak tam, tak i späť.

*

Je to verš krátky?
Aj všetky veľké pravdy
sú na tri riadky.

*

Haiku písať
je také krásne ako
bábo kolísať.

*

Lesk nech Ti svieti,
majstre Bašo Macuo,
ďakujeme Ti!

*

Má len tri riadky,
nieto miesta v haiku
na taľafatky.

*

Každý boží rok
načieram si k haiku
z hĺbky myšlienok.

*

Kukučka kuká,
hudie v hore haiku,
hora sa puká.

*

Haiku je naj-
krajší mesiac z dvanástich:
nežný ako máj!

*

Päť slabík je tu,
potom sedem, ešte päť,
a mám haiku!

*

Mám ťa, haiku!
Nezabudnem na tvoju
matematiku.

Naše studienky

Vzdaj chválu Bohu:
studienku v chotári máš
na každom rohu.

*

Chodím do Trnín.
Pri Cerovej studienke
smäd si uhasím.

*

Studienky zlaté,
čo nám smäd uhasíte,
štedré, vodnaté.

*

Jedna Fúlová,
na náprotivnej strane
druhá Chylová.

*

V stráni Troch stokov
tri studienky pramenia
už stovky rokov.

*

Napite sa raz
pri Lieskovej studienke,
pôjdete ta zas.

*

Studnička Kolaj
uhasí ti hrozný smäd,
vyschnúť sa nedaj!

*

Dobrá povest' má
„Klášterovej“ studienky
voda studená.

*

Nechci strumou žiť,
na Golvavú studienku
nechoď vodu piť!

*

V každý boží čas,
milé naše studničky,
napájajte nás!

Z PIESOČNATEJ A SLATINNEJ PÔDY VYTVORILI HROZNORODÝ KRAJ

O prvých 150 rokoch pobytu Slovákov v Malom Kereši

Slováci v Malom Kereši si v tomto roku pripomínajú jubilejné tri storočia usadenia sa svojich predkov na území dnes pätnásťtisícového mesta. Aj keď ich príchod na malokerešskú pustatinu organizovali jej majitelia **Ján a Štefan Wattayovci** priamo v preludnených stredoslovenských stoliciach (Hont, Novohrad, Turiec, Liptov), ukázalo sa, že najviac prvých osadníkov prišlo spoza Ipľa, z južnej časti Novohradskej a tiež z Peštianskej stolice, kam Slováci migrovali už o dve – tri desaťročia skôr. Ich príchod a usadenie sa v Malom Kereši môžeme preto považovať za súčasť procesu organizovaného osídľovania a útekov poddaných zo svojich pôvodných domovov do vyludnených južných oblastí krajiny. Osídlenci aj samotní zemepáni mali záujem na tom, aby nová komunita vyznávala rovnakú vieru, v Malom Kereši to bola evanjelická.

Osadnícka zmluva a prvé problémy

Po predchádzajúcom náboře a ohlase prví slovenskí evanjelickí predáci prichádzali na pustatinu už na jar roku 1718 a 19. mája toho istého roku uzavreli osadnícku zmluvu s jej majiteľmi.

Podľa nej noví osadníci boli prvé tri roky oslobodení od platenia akýchkoľvek daní. Za užívanie lesa museli každoročne na začiatku platiť 20 rýnskych zlatých a pre panstvo pripraviť dohodnutý objem dreva. Po troch rokoch sa poplatok zvýšil na 150 zlatých, ale v ňom už bol zahrnutý aj úžitok z krčmy a jatky, poplatok za mlyn a za deviatok z úrody pšenice. Poznáme aj priezviská 21 prvých rodín a miesta, skadiaľ pochádzali. Boli nimi *Arvai, Belica, Červenák, Fľaška, Koška, Legínd, Lipták, Macík, Matúš, Miadok, Német, Strehovský, Škorka* a prišli z *Banky, Bíru, Cino-bane, Dengelegu, Guty, Lešti, Mako-va, Rádu, Romháňa, Žihľavy (Pôtor)*. Hneď od začiatku sa začali cirkevne organizovať. Prvým evanjelickým farárom od veľkonočných sviatkov roku 1720 bol **Adam Bartholomaides**, ktorý 10. apríla pokrstil prvé dieťa. V tom istom roku prvým richtárom bol **Pavol Tót** a kostolníkom **Ján Fabian**. O desať rokov neskôr tunajším evanjelikom naria-dila katolícka vrchnosť zbúrať drevený kostol postavený v rokoch 1723 – 1724, navyše zakázala im verejné bohoslužby a farára A. Bartholomaidesa a prvého učiteľa **Juraja Sabatku** vyhnala z Malého Kereša. Takto na viac ako 50 rokov

boli tunajší evanjelici vystavení bezpríkladnému náboženskému prenasledovaniu, a to až do roku 1781, keď Jozef II. vydal tolerančný patent. Dovtedy si nemohli vybudovať ani kostol, ani školu. V rokoch 1730–1781 vyučovali deti miestni remeselníci a obyvatelia navštevovali bohoslužby bez farára tajne v súkromí, v rodinných domoch. Počas významnejších cirkevných sviatkov a na Večeru Pánovu chodievali do Dunaedházu a Apoštagu.

Storočnica revitalizácie cirkvi a školy

Druhého v poradí evanjelického farára si priviedli roku 1783 z novohradskej Ľuboreči. Bol ním **Ján Jesenský**. Hneď v prvých dvoch rokoch jeho pôsobenia si postavili nový kostol, ku ktorému roku 1792 pristavili vežu. Roku 1798 vizitoval cirkevný zbor superintendent, farár v Sarvaši **Martin Hamaliar**, ktorý 10. októbra posvätil novopostavený kostol s vežou a stanovil, aby sa pamiatka posvätenia chrámu konala každoročne v nedeľu po 10. októbri. Roku 1810 si Malokerešania postavili novú školskú budovu s bytom pre kaplána a učiteľa. Podľa **Anny Divičanovej** „po roku 1781 sa revitalizovaná malokerešská evanjelická cirkev a cirkevná škola ako duchovné a vzdelávacie inštitúcie takmer jedno storočie tešili dominantnému postaveniu. Organickou súčasťou ich pôsobenia bola ako cirkevný – liturgický administratívny a vyučovací jazyk bibličina a krátky čas aj slovenčina. Cirkevným administratívnym jazykom, s výnimkou

administratívny hospodárskeho rázu, bola vtedy výlučne latinčina. Neskôr, od roku 1836, keď bol vydaný cirkevný jazykový patent stanovujúci pre každú cirkev povinné zavedenie administratívny v maďarskom jazyku, prešla aj malokerešská cirkev na maďarčinu.“

To bol začiatok maďarizácie v cirkvi, školách a úradoch. Nové zákony spôsobili, že tí, ktorí nevedeli po maďarsky, nemali byť v budúcnosti prijímaní do verejných úradov. V slovenských evanjelických zboroch peštianskeho seniorátu na nátlak seniorálnych dozorcov, za ktorých volili z tradície šľachticov, postupne po roku 1850 každú druhú, tretiu alebo štvrtú nedeľu slúžili maďarské bohoslužby. V Malom Kereši bol od roku 1792 do svojej smrti roku 1809 slovenským farárom **Ján Clementis**, ktorý sem prišiel zo Sudíc. Po ňom prišiel roku 1810 z Dunaedházu **Štefan Leška**, známy ako spisovateľ, jazykovedec, novinár a už aj jemu prideliť maďarského kaplána a učiteľa **Samuela Sarkánya**. Štefan Leška tu pôsobil do svojej smrti roku 1818.

Jeho nástupcom sa stal dačovolský rodák **Michal Martíni**, známy tým, že sa už v Maglóde spriatelil so **Štefanom Petrovičom** a jeho manželkou **Máriou Hruzovou**, ktorí prišli na jeho popud do Malého Kereša. On tam potom krstil ich syna Alexandra Petroviča – Petófiho. M. Martíni odišiel roku 1837 do Cinkoty a stadiaľ do Irše, kde umrel roku 1853. Je zaujímavé, že **Jozef Major**, ktorý tu začínal roku 1836 ako maďarský farár a učiteľ, sa nakoniec stal riadnym slovenským farárom a bol ním až do svojej smrti roku 1845.

Po M. Martínim prišiel z Apoštagu asódscky rodák **Ludovít Blázy**, ktorý tu pôsobil do roku 1871. Roku 1863 prišiel z Čuváru farár **Ján Kemény**. Po Štefanovi Leškovi pokračoval v dokumentovaní cirkevných a školských dejín. Nové doplnené dielo vyšlo po slovensky v tlačiarňi **Viktora Hornyánszkeho** roku 1881, keď bol Ján Kemény ešte malokerešským farárom.

Vzdelávali v rodnom jazyku

Malokerešskí Slováci už od svojho príchodu veľmi dbali, aby sa ich potomkovia vzdelávali v materinskom jazyku. To bolo úlohou evanjelickej cirkvi, ktorá zabezpečovala vyučovanie prostredníctvom svojich učiteľov, ktorí spočiatku prichádzali zo severných slovenských stolíc Uhorska. Prvým učiteľom v rokoch 1720–1723 bol už uvedený **Juraj Sobotka**, po ňom do roku 1730 pokračoval

Daniel Turdeli. Počas zvýšeného náboženského prenasledovania tunajších evanjelikov úlohu učiteľov prevzali miestni remeselníci **Ondrej Kvačka**, **Ján Čmelík** a **Ondrej Kocka**. Až v roku 1771 prišiel z Bukovca pri Myjave za riadneho evanjelického učiteľa **Pavel Baroš**. Pre veľký počet žiakov za pomocného učiteľa cirkev prijala roku 1777 jeho brata **Jozefa**. Keď roku 1789 Pavel Baroš zomrel, jeho nástupcom sa stal Jozef Baroš. Aj on pre zvyšujúci sa počet žiakov odporučil cirkvi, aby bol jeho pomocníkom jeho syn Jozef. Ten sa stal roku 1805 riadnym učiteľom dievčenského oddelenia a bol ním až do svojej smrti roku 1815. Potom ako učiteľ dievčenského oddelenia do roku 1845 pôsobil jeho syn Jozef. Už predtým, ako vznikli dve oddelenia – dievčenské a chlapčenské –, bol učiteľom chlapčenského **Ján Basilides**, ale ten po troch rokoch 1783 odišiel za farára

do novozaloženej obce v Banáte *Ečky* (neskôr Kovačica). Žiada sa poznamenať, že učители boli zároveň aj kantormi cirkvi a od tohto času tu takmer všetci vydržali až do svojho skonania. Po ňom prišiel z Cinkoty za kantora – učiteľa **Michal Krnúch**, jeho nástupcom sa stal jeho syn **Michal**, po ktorom túto úlohu prevzal jeho syn **Jozef Krnúch**. Cirkevníci sa snažili hľadať perspektívneho a čo najvzdelanejšieho učiteľa, a tak do Malého Kereša roku 1834 pozvali vynikajúceho učiteľa a básnika, banskobystričského rodáka **Ludovíta Žellu**, ktorý predtým pôsobil v Kerestúre. Popri učiteľstve sa venoval literárnej tvorbe. Po štyroch desaťročiach účinkovania tu v roku 1873 zložil svoje kosti. V tom čase bol druhým učiteľom **Jozef Salaj**, ktorý sem prišiel z Veľkej Tarče, aj on tu zomrel roku 1846. V rokoch 1854 – 1858 tu učil **Jozef Ugrik**, ktorý nakrátko odišiel do Miškovca, po návrate tu vyučoval v roku 1861. Do roku 1867 učil kerešské deti ďalší potomok Barošovcov **Jozef Baroš**. V rokoch 1845 – 1873 tu pôsobil ďalší vynikajúci učiteľ, Štúrov odchovanec **Bedrich Salaj**. **Karol Krnúch** bol už tunajším rodákom, syn Jozefa sa vrátil do rodiska z Hložian v Báčke a rovnako ako takmer všetci, aj on tu vydržal do konca svojho života, do roku 1874. Podobne to bolo aj s **Ludovítom Žellom ml.**, synom tunajšieho učiteľa, básnika, ktorý prišiel z Peterky a učil tu v rokoch 1867 – 1875, keď odišiel medzi rodákov do Cinkoty.

To je galéria kantorov a učiteľov, ktorí sa zaslúžili o to, že v Malom Kereši ešte v polovici 19. storočia deti, ktoré nastupovali do školy, nevedeli po ma-

ďarsky. Aj cirkev, napriek príkazom cirkevnej vrchnosti, si do tohto času zachovala dvojazyčnosť. Posledné tri desaťročia sa stupňovali maďarizačné tendencie, ktoré okrem cirkvi a školstva zasahovali aj do integrity a identity jednotlivcov. Postupne kvôli politickému tlaku, hospodárskemu a spoločenskému uplatneniu, mnohí Slováci boli nútení zmeniť si slovensky znejúce priezviská. Spomeniem len niektoré: Bobek – *Bikedi*, Ďurica – *Ambrus*, Klásko – *Kis*, Krist – *Kutasi*, Opavský – *Óvári*, Pohankovič – *Pálmai*, Sudovský – *Samos*, Trstinský – *Tihanyi i Tiszai*, Valach – *Városi*, Vlčko – *Városi*.

Migrácia Malokerešanov pretrvávala

Zo súpisu obyvateľstva v rokoch 1784 – 1787 vyplýva, že Malý Kereš mal 483 obytných domov a 3 587 obyvateľov, z toho 1701 žien a 1886 mužov. Sociálne zloženie mužov: dvaja farári, 16 zemanov, 315 roľníckych gazdov, 247 potomkov mešťanov a roľníkov, 427 želiarov, 174 nezaradených, dvaja vojaci vo výslužbe. Štefan Leška v jednom z článkov roku 1820 uvádza 5700 obyvateľov čisto slovenského pôvodu. Údaj z roku 1849 zaznamenáva 5 682, z roku 1869 6 510 a z roku 1900 9 263 obyvateľov. Podľa *Anny Divičanovej* slovenskú etnickú homogénnosť sa podarilo zachovať približne do rokov 1870 – 1880 a prvé katolícke rodiny prišli do lokality roku 1773, medzi nimi boli dve slovenské a jedna maďarská. Keďže obyvateľstva Malého Kereša v tom čase neustále pribúdalo, predpokladá sa, že aj koncom 18. storo-

čia tam bolo dosť zeme pre zabezpečenie obživy. Preto vyvstáva otázka, prečo túto lokalitu v tom čase Slováci hromadne opúšťali a odchádzali na Dolnú zem, kde vyhľadávali Slováckmi zakladajúce nové osady v Báčke, Srieime a Banáte. Z dostupných prameňov je známe, že pri zakladaní Kysáča v Báčke tam v rokoch 1786 – 1794 prišlo 35 hláv rodín, v roku 1771 do Starej Pazovy v Srieime 80 rodín (285 osôb), do Aradáča v Banáte 107 osôb, desiatky hláv rodín sa usadili v Kovačici, Padine, Butíne. Ich mená sú dodnes známe. Bolo by vhodné skúmať, prečo práve v tomto časovom úseku došlo k početnému odchodu Slovákov z Malého Kereša, ktorí sa usádzali výlučne na miestach osídlených Slováckmi.

Vínorodý piesok ich nakoniec pripútal k postati

Dodnes ostáva záhadou, prečo si naši rodáci vybrali tento opustený malokumánsky ostrov s nehostinnou zemou. O nej *Štefan Leška* vo svojom diele o histórii mestečka a cirkevných príbehoch z roku 1811 okrem iného píše: „*Taká zem je planá a neúrodná, ale naši Slováci ju vedia a chcú s Božou pomocou a Božím požehnaním pretvoriť a na hojne úrodnú ju premeniť.*“ A stalo sa. Po dlhých rokoch zápasu s prírodou, s pohyblivým pieskom a slanou pôdou, húževnatosťou a usilovnosťou, silou vôle, umom a úmornou prácou zvíťazili nad prírodou a stali sa pánmi tejto nehostinnej pustatiny. Je známe, že väčšiu časť pôdy dostali až po vykúpení sa z poddanstva. Vtedy si už v chotároch začali zakladať

samoty – sálaše s veľmi malou výmerou pôdy. Priestor, na ktorom hospodárili, sa zo začiatku podobal skôr na saharskú púšť ako na poľnohospodársku krajinu. Piesočnatá rovina ich neodradila a postupne im začala vydávať prvé plody. Prišli na to, ako zastaviť sústavné previevanie piesku z miesta na miesto. Na tomto, ako sa ukázalo „zlatom piesku“, vysadili vinič hrozňorodý a tak zastavili jeho pohyb. Postupne si takmer každý zo slovenských osadníkov založil vinicu, ktorú neskôr vysadil prevažne odrodou *Kadarka*. Rozloha viníc sa neustále rozširovala a tak koncom 19. storočia pestovali Malokerešania vinič na výmere 450 katastrálnych jutár (približne 260 hektárov). V tom čase obopínali mesto vinice a vďaka obchodu s vínom a hroznom sa charakter mesta podstatne zmenil. Tento vinohradnícky charakter pretrvával dodnes. Mesto, ktoré práve pred tristo rokmi založili Slováci, takto dostalo zásluhou ich umu a pracovitých rúk pevné základy.

Poznámka: Článok venovaný trojstému výročiu založenia Malého Kereša

zdôrazňuje historické fakty o vzniku osady a o udržiavaní slovenského povedomia osadníkov. Vzťahuje sa len na prvú polovicu ich trvania na tomto izolovanom ostrovčeku. Žiaľ, druhá polovica existencie Slovákov v tomto meste je poznamenaná prostriedkami násilnej asimilácie, maďarizačnými cirkevnými a svetskými zákonmi, ktoré konkrétne viedli k povinnému zavádzaniu maďarčiny v úradoch, cirkvi a v školstve. To potom vyústilo do pomaďarčovania mien, dorozumievania sa detí v škole len po maďarsky a do iných foriem jazykovej a spoločenskej diskriminácie. Výsledkom bola zakríknutosť Slovákov a ich postupná jazyková asimilácia, ktorá trvala desiatky rokov a napríklad v povojnovom období roku 1947 mala tiež určitý podiel na tom, že sa z mesta presídlilo do Československa viac ako tisíc ľudí. Slovenská národnosť zostala zdecimovaná a ochromená, len niektorí občania sa osmeľovali verejne sa hlásiť k slovenskej národnosti. Táto situácia sa v ostatných desaťročiach zásluhou

aktivistov Organizácie Slovákov v Mátyásfalve a členov miestnej slovenskej samosprávy zmenila na nepoznanie. Akoby boli tunajší Slováci vstali z popola, keď každú dekádu sa ich k národnosti hlásilo o stovky viac. V ostatnom sčítaní roku 2011 sa k slovenskej národnosti prihlásilo až 1 097 občanov, čím sa zaradili na tretie miesto za Békešskú Čabú a Sarvaš, ale percentuálne vzhľadom na počet obyvateľov tieto mestá už predbehli. Je to výsledok neúnavnej a príťažlivej kultúrno-spoločenskej činnosti s množstvom vydarených domácich a medzinárodných akcií, ktoré tieto združenia pripravujú. Veľké zásluhy na tom má predsedníčka slovenskej samosprávy **Zuzana Gmoserová**.

Ján Jančovic
Foto: (autor/archív)

ŽIVOT NAŠICH PREDKOV V BÁNHEDEŠI

Dolnú zem vidím ako jednu obrovskú rovinu. Na horizonte možno pozorovať siluety miest a dedín. Ďalej už vidíme len ako sa zem dotýka oblohy. Človek má pocit nekonečna. Zrejme nekonečná bola aj nádej, s akou prichádzali naši predkovia do nového domova na **Slovenský Bánheďeš**. Čakala ich tam dnes už nepredstaviteľne ťažká práca. Vlastnými rukami museli pripraviť spustnutú zem, aby mohla poskytnúť prvú úrodu. Súčasne budovali provizórne obydlia a zakladali hospodárstva. V nádeji, že sa stanú majiteľmi pozemkov, vynakladali nadmerné úsilie najmä na zúrodňovanie pôdy. O to väčšie bolo ich sklamanie, keď sa dozvedeli o zmenených podmienkach, ktoré len máloktorým umožnili získať do vlastníctva väčšie množstvo pôdy.

Tí majetnejší si uprostred svojich pozemkov stavali samoty – sálaše. Pozostávali z priestorov na bývanie, maštale pre kone a hovádzí dobytok, chlievu pre ošpané a ovce, skladu pre krmivo a prístrešku pre poľnohospodárske zariadenie a náradie.

Výstavba obce trvala len niekoľko rokov. Dosvedčuje to absolútne rovná hlavná ulica. Súbežne s ňou sa tiahnu vedľajšie ulice, s geometrickou presnosťou

pretínané priečnymi ulicami. Ako sa neskôr ukázalo, nevýhodou obce je, že leží mimo hlavného cestného a železničného ťahu. Najbližšia železničná stanica v Magyarbánhegyesi je vzdialená 7 km. Začiatkom 20. storočia sprístupnili obec výstavbou cesty z dreveného kameňa. Od okraja obce do centra vydláždili hlavnú ulicu hrubo opracovaným kameňom.

Naši predkovia si hneď po príchode do nového domova postavili v centre obce cirkevnú školu, evanjelický kostol a o 60 rokov neskôr, v roku 1895, aj Veľký evanjelický kostol. Medzi ďalšie významné verejné budovy patrili obecný dom, úrad notára ako najvyššieho predstaviteľa štátnej moci, úrad advokáta, spoločenský dom svojpomocného družstva spolu so živnostenským domom a predajňou, ako aj budova Združenia poľnohospodárov.

Rodinný a spoločenský život plynul vo vzácnej harmónii. Každý si uvedomoval svoje postavenie, úlohu a zodpovednosť za svoje konanie. Každý vedel, kedy, koľko a aké práce má vykonať pre správne fungovanie rodiny a hospodárstva.

Prakticky žiadna práca v poľnohospodárstve neprinášala okamžitý a vidi-

teľný úžitok. Pri pestovaní poľnohospodárskych kultúr sa výsledok dostavil neskôr, pri zbere úrody. Úrodu neraz zničili mrazy, záplavy, krupobitie, či suchá. Vtedy bolo potrebné pridať aj pevnú vôľu, trpezlivosť a všetko začať znova. V mnohých prípadoch ani dobrá úroda neprinášala očakávaný efekt. V rokoch krízy nebolo totiž komu predať úrodu. Ak sa aj našiel odberateľ, tak za takú výkupnú cenu, čo postačila len na holú existenciu. Obdobná bola situácia aj v chove jatočných zvierat. Dlhé mesiace trvalo ošetrovanie a kŕmenie. Celé úsilie mohol zmariť mor a iné ochorenie zvierat.

Život a celé dianie okolo seba vnímali naši predkovia všetkými zmyslami. To im umožnilo vidieť veci a udalosti v reálnej podobe v najširších súvislostiach.

Takúto schopnosť nadobudli počas dlhých stáročí pozorovaním a overovaním poznatkov v každodennej činnosti. Vysokú kultúrnu, spoločenskú a morálnu vyspelosť našich predkov dokumentuje skutočnosť, že kdekoľvek sa nachádzali, vždy prispievali veľkým dielom k spoločenskému pokroku. Životné skúsenosti nadobudnuté vo svojej pôvodnej vlasti v celom rozsahu uplatnili aj tu, na nekončných rovinách Dolnej zeme. Ich prirodzené vlastnosti, najmä pracovitosť, usilovnosť, vytrvalosť a obetavosť, ešte výraznejšie vynikli v tvorivom prostredí komunity obce.

Obdivuhodné bolo ich vedomie spolupatričnosti, sociálne cítenie, rešpektovanie zákonov a zákonitostí a z toho vyplývajúca morálna sila, ktorú preukazovali v každej etape svojho života. Aj

v týchto ťažkých a zložitých podmienkach naši predkovia vždy nachádzali východisko pre zabezpečenie dôstojného života rodiny. Každý jej člen pocítoval zodpovednosť za materiálne zabezpečenie rodiny. V období sezónnych prác mnohí chlapi pred svitaním odchádzali do polí a neskoro za tmy sa vracali domov. Pri návrate z polí každý, aj deti niesli domov v batohu na chrbte toľko krmovín a pšeničných kláskov, koľko uniesli. Vykúpením bola nedeľa – doobeda s účasťou na bohoslužbách, poobede s najnutnejším odpočinkom.

Pre nemajetných sa namáhavé sezónne práce končili zberom cukrovej repy, ktoré trvali do začiatku zimy. Miestni podnikaví občania často dojednávali zber cukrovej repy na vzdialených veľkostatkoch. Organizovali 50–70-členné skupiny chudobných roľníkov všetkých vekových kategórií. Ubytovaní boli na veľkostatku vo veľkých maštaliach, ktoré v zimných mesiacoch slúžili na ustajnenie hovädzieho dobytku. Miesta na spanie tvorila nastlaná slama. Vo väčšom drevenom kufri mal každý jednotlivec uložené nevyhnutné osobné potreby. Drevený kufr uložený pri stene a prestretý pokrovec (deka) vymedzovali priestor na spanie.

Pri východe slnka boli už všetci na poli. Napriek namáhavej práci po celý deň zneli žarty a spev. Práca sa končila pol hodiny pred západom slnka. Vtedy sa začali preteky o najvýhodnejšie miesto pri ohnisku, aby si mohli čo naj-

skôr uvariť jednoduché jedlo – väčšinou polievku. Rovnako sa usilovali dostať sa k zdroju vody na umývanie.

Mládež nevynechala ani jednu príležitosť na zábavu. Mládenci a dievky spievali a tancovali do neskorej noci za sprievodu najobľúbenejšieho hudobného nástroja citary. Nebránilo im ani „hundranie“ starších členov skupiny, ktorí by radšej odychovali.

Naši predkovia neskrývali svoj bohatý citový život. Hlboké etické a estetické cítenie preukazovali nielen pri spoločenských udalostiach, ale aj pri každodennej činnosti. S radosťou vítali každý deň, úctivo sa vzájomne pri každom stretnutí pozdravili.

Snahou každého jednotlivca bolo, aby vlastným príspevom čo najviac obohatil úroveň slávnostnej spoločenskej udalosti, na ktorej sa zúčastnil. Prednášané príhovory zneli ako poézia. Súčasne z nich vyvierala úprimná žičlivosť.

Deti od útleho veku pozorovali svojich rodičov pri práci na poli, pri domácich prácach a spoločenskom živote. Neskôr dostávali konkrétne úlohy primerané ich veku, za ktoré preberali zodpovednosť. Ako príklad uvediem pasenie husí, kráv, prípravu čerstvej vody pre domáce zvieratá, zametanie dvora... Aj v tomto období prirodzenou vlastnosťou detí bola hravosť. S obľubou vyhľadávali pastviny, kde mali dostatok priestoru pre hry, ale menej pastvy pre dobytok. V takýchto prípadoch sa „dostal k slovu“ na to pripravený prútik.

Bolo to primerané pripomenutie povinností, ešte aj dnes platnej ľudovej múdrosti: „*Ohýbaj ma, mamko, pokým som ja Janko, keď ja budem Jano, neohneš ma, mamko.*“

Život nič nedaroval zadarmo. Naši rodičia a prarodičia však múdro dokázali využiť každý deň, každú minútu. Vedeli, koľko času treba venovať práci, príprave na vyučovanie v škole, účasti na bohoslužbách, spoločenskému životu... Spontánne sa zapájali do každej aktuálnej činnosti. Keď dosiahli vek dospelosti, boli pripravení na samostatný život. S pocitom zodpovednosti, hrdosti a nezávislosti mohli zodpovedne rozhodovať o svojom živote.

Ani v tom období nebola jednoduchá výchovná práca. Vyžadovala od rodičov, aby boli v každej situácii vzorom

pre svoje deti. Sebaovládanie, sebakontrola a sebavedomie boli kritériom hodnoty osobnosti človeka. My skôr narodení si pamätáme pokojný výraz tváre, rozvážne a dôstojné správanie svojich rodičov a prarodičov. Bezpochyby vyplývali z uplatňovania vyššie uvedených zásad. Každý jednotlivec si vedel nájsť dôstojné miesto v rodine a v spoločnosti. Jeho správanie bolo vždy primerané jeho postaveniu. Hlboký zmysel pre zodpovednosť bol často príčinou až prehnanej skromnosti. Zdôrazňovanie zásad „*nepovyšuj sa nad ostatných*“, „*dobrá práca sa sama chváli*“ bolo skôr nevýhodou ako výhodou v cudzom svete.

Doma v rodine zodpovednosť chápali ako základný predpoklad poriadku. Napríklad po zbere úrody hospodár

(hlava rodiny) vyčlenil potrebné množstvo pšenice na osivo, na obživu rodiny a na nevyhnutnú rezervu. Zvyšok predal. Získané finančné prostriedky, ako aj peniaze za predaj živočíšnych produktov, použil na zabezpečenie všetkých potrieb pre rodinu – ošatenie, obuv, poľnohospodárske náradie, zariadenie pre domácnosť, cukor, soľ, petrolej na svietenie... Vyčlenil aj rezervu pre nepredvídané výdavky. Zvyšok mohla rodina použiť na luxusné účely. Tu sa v plnom rozsahu potvrdilo, že ničoho nie je toľko, aby sa neminulo a ničoho nie je toľko, aby nestačilo. V tejto súvislosti je aktuálna poučka o šetrení: Vtedy ušetríš, ak nevynaložíš finančné prostriedky za veci a prácu, ktorú si sám vykonáš, resp. sám zhotovíš.

Zdravie považovali naši predkovia za najcennejšie. Nielen preto, že za liečenie u lekára bolo potrebné vynakladať nemalé finančné prostriedky, ale najmä preto, lebo chorý človek nemohol vykonávať prácu, od ktorej často závisela existencia celej rodiny. Mamy a staré mamy aj v tom období museli „zápasiť“ so svojimi deťmi, aby sa poriadne obliekali. Keď nepomohli upozornenia a prišlo k ochoreniu, vtedy nastúpili „babské“ metódy liečenia.

Predpokladom dobre fungujúcej rodiny bolo vlastníctvo hoci aj malého rodinného domčeka. Pozdĺž rodičovského domu bol gánok (rozšírený prístrešok). Do domu sa vchádzalo cez pitvor. Vpravo bola predná izba s dvomi oknami orientovanými do ulice, ako jediná bola vykurovaná pecou. V priebehu dňa slúžila pre všetkých členov domácnosti. V nej sa v zimných mesiacoch odohrá-

val všetok rodinný a spoločenský život. Zariadenie bolo jednoduché. V pravom vzdialenejšom rohu stála rohová lavička, stôl a stoličky. Medzi oknami bolo zavesené veľké zrkadlo. Okolo neho boli rozmiestnené maľované tanier s ľudovými motívami. Spodnú časť zdobili rodinné fotografie starých rodičov, dospelých členov rodiny a detí. Pri stenách stáli postele starých rodičov, mamičiek s malými deťmi a ostatných detí. Za dverami boli na stene zavesené nástenné hodiny so závažiami. Nad nimi pamiatka z I. svetovej vojny, veľký obraz na koni sediaceho husára (jazdca v parádnej uniforme). Na mieste jeho hlavy bola z inej fotografie vystrihnutá hlava nášho starého otca Adama (1882).

V zime sa sedávalo na pevne osadených laviciach okolo pece. Pec bola stavaná z úlomkov škridle a omazaná hlinou. Ako palivo sa využívala slama a kukuričné kôrovie. Kúrilo sa ráno a večer cez otvor v pitvore. V peci sa pri pahrebe varili jednoduché jedlá a špeciality zo zakáľačky... Jedenkrát v týždni sa piekol chlieb. V pitvore vedľa otvoru do pece (čeluste) stála murovaná kut-

ka (murované ohnisko), opatrená liatinovou platňou podobného typu ako na neskorších šporákoch. Využívali ju mimo vykurovacej sezóny. Ako palivo používali drevo a kukuričné šúľky. Obidve ohniská ústili do rozšíreného sopúcha, kde sa údili zabíjačkové špeciality. V pitvore za dverami stál stojan na lavór, ktorý slúžil ako umývadlo. Vedľa bola lavička pre kanvy s vrchnákom na úžitkovú a pitnú vodu, ako aj veľký pohár na pitie. Pitvor slúžil na prípravu jedál, umývanie, kúpanie, pranie...

Z pitvora sa vstupovalo aj do zadnej izby. V nej bola truhlica na bielizeň, skriňa na šatstvo a posteľ pre ďalších členov rodiny. Komora mala samostatný vstup spod gangu (prístrešku). V nej uschovávali všetky potraviny – múku, masť, bryndzu, orechy, mak, jablká, hrušky, sušené ovocie, med... Tu uskladňovali aj veľké hrnce, kotol, koryto a korytka potrebné pri zabíjačke, koryto na miesenie chlebového cesta, kotol na varenie lekváru, mlynčeky na mletie mäsa, mak, veľký drevený mažiar na drvenie maku...

Na prahu 21. storočia a tretieho tisícročia ticho a dôstojne odišla generácia našich rodičov. Už len predstava samotného časového priestoru pôsobí ohromujúco. Uvedomujúc si politické, hospodárske a spoločenské podmienky v jednotlivých etapách ich života vyvoláva úctu, obdiv a uznanie nasle-

dujúcich generácií schopnosť, ktorú preukázali pri zachovaní a zveľaďovaní rodu, hmotného, ale najmä duchovného dedičstva, ktoré nám zanechali ako nezničiteľný dôkaz existencie a životaschopnosti našich predkov.

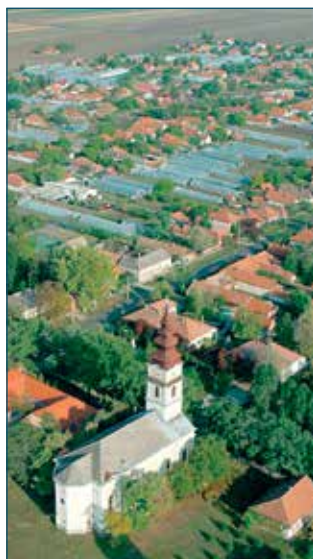
Ich život je pre nás, najbližšiu generáciu, živá spomienka, potvrdená skúsenosťami, aplikovaná v osvedčenej praxi. Pre ďalšie generácie môže byť inšpiráciou, podnetom, poučením a modelom porovnávania svojich schopností a ľudských možností v konkrétnych podmienkach súčasného života.

Súhrn tejto výpovede považujeme za výraz vďaka nás všetkých predovšetkým preto, lebo v priebehu stáročí v cudzom svete vytvorili podmienky pre zachovanie kresťanskej, kultúrnej a národnej identity svojich potomkov. Vďačíme im aj za to, že sme sa mohli v roku 1947 vrátiť do svojej materskej vlasti a splatiť tak dlh svojej niekoľko storočnej neprítomnosti.

Nemožno slovami vyjadriť množstvo vykonanej práce, to obrovské úsilie, ktoré vynaložili, lásku a nádej na lepší život vo svojej vlasti. To všetko môžeme pochopiť a precítiť štúdiom príslušnej literatúry, dobových záznamov, spomienok, ktoré sa zachovali ústnym podaním, ale aj na základe vlastných zážitkov a skúseností.

Ján Marko

Ilustračné zábery: (24.hu/fuhl)

JOZEF POZDECH – VYNÁLEZCA A PODNIKATEĽ PRESLÁVIL SLOVÁKOV V BUDAPEŠTI

(Zomrel pred 140 rokmi)

Medzi najvýznamnejších slovenských priemyselných podnikateľov, ktorí v druhej polovici 19. storočia začali úspešne podnikáť v uhorskej metropole Pešti, patrí **Jozef Pozdech**. Vďaka častým článkom, ktoré mu vo svojom *Obzore* venoval **Daniel Lichard**, môžeme dokonale poznať jeho životnú a podnikateľskú dráhu. Narodil sa 23. februára 1811 v *Hrnčiarovciach* pri Trnave, v rodine roľníka. Keď v rodisku vychodil päť tried ľudovej školy, rodičia ho zapísali do latinskej školy v Trnave, ktorú pre nedostatok finančných prostriedkov zanechal. Rodičia ho potom dali v *Hrnčiarovciach* najprv za kolárskeho učňa a nakoniec sa vyučil za kováča. V roku 1830 sa stal tovarišom a začal svoju vandrovku v Modre, pokračoval v Rábe, Pákozde a inde.

Keď v roku 1831 vypukla cholera a následne v tom istom roku mu zomrela matka, sestra a dvaja bratia, bol nútený vrátiť sa domov, starať sa o pozostalých súrodencov a otca. Oženil sa a krátko hospodáril na rodinnom majetku, ale už v roku 1832 si v *Hrnčiarovciach* otvoril kováčsku dielňu. Začínal veľmi skromne, keď si zakúpil jeden starý dotrhaný mech a najpotrebnejšie náradie za 95 zlatých. Usadil sa v jednom chatrnom

príbytku a jeho prvou prácou bolo opraviť si zakúpený mech, čomu sa podučil na vandrovke. V roku 1834 si zhotovil úplne nový mech, s ktorým vzbudil pozornosť iných kováčov, ktorí si začali u neho objednávať mechy. Pritom vykonával aj bežné kováčske práce, ktoré potrebovali miestni roľníci, najmä opravu a zhotovovanie náradia a strojov. V roku 1846 už vyhľadávali jeho mechy a tak sa rozhodol vystaviť ich v Pešti. Keď aj tam mali úspech, zriadil dielňu so skladom kováčskych výrobkov v centre Pešti. Prácu si rozdelil tak, že polovicu mesia-

ca pracoval v Hrnčiarovciach a druhú polovicu pracoval a ponúkal svoje výrobky v hlavnom meste Uhorska.

Už v roku 1847 dostal prvé ocenenie za svoje výrobky – čestný diplom Uhorského priemyselného spolku. Úspech Slováka chceli neprajníci pribrzdiť a v revolučnom roku 1848 ho udali, následkom čoho si šesťnásť mesiacov odsedel v bratislavskom žalári. O rok neskôr ho postihlo ďalšie nešťastie, vyhorel mu dom aj so zariadením. Postavil si nový, ale neskôr ho dal do prenájmu aj s pozemkami a s celou rodinou sa odsťahoval v roku 1849 do Pešti. Popri rôznych druhoch kováčskych mechov začal vyrábať aj pluhy, prenosné vyhne a kotvy pre dunajské lode. Svoju dielňu postupne rozširoval, aby sa mohol lepšie venovať inovácii výrobkov a vynálezom.

Roku 1857 zhotovil prístroj na princípe mechu, slúžiaci na pretáčania vína, za ktorý dostal vyznamenanie na priemyselnej výstave v Pešti. O tri roky pribudli jeho ďalšie zlepšenia a vynálezy. Bol to patent na kováčske oválne mechy a na poľnú kuchyňu.

Najväčší úspech, ktorý prekročil hranice monarchie, bol vynález železnej zvonovej stolicy s novým spôsobom zavesenia zvonov. V roku 1863 si postavil v Pešti nový dom a svoju prevádzku stále rozširoval. V tom istom roku pracovalo v nej už 15 zamestnancov. Na výrobu a montáž kovovej zvonovej stolicy dostal v roku 1863 pätnásťročné výlučné privilegium. Ním skonštruovanú zvonovú stolicu si objednali mestá Viedeň, Banská Bystrica, Košice, Debrecín, Kluž, Oradea, Békešská Čaba a na Slovensku aj menšie mestá a dediny, ako napríklad Stará Turá, Hájniky... Tento jeho vynález vzbudil veľkú pozornosť aj na svetovej výstave roku 1867 v Paríži. Vtedy si francúzske mesto Nancy objednalo stolicu na päť zvonov. Po úspechu na výstave ho cisár Napoleon III. pozval do Francúzska. Jeho vynález našiel odberateľov aj v USA, Nemecku a Srbsku. Zvonovú konštrukciu dodával aj so zvonmi, ktoré si nechal odlievať väčšinou vo Viedenskom Novom Meste. Roku 1862 boli jeho výrobky ocenené diplomom na svetovej výstave v Londýne, 1867 zlatým krížom na svetovej výstave v Paríži, 1872 bronzovou medailou na polytechnickej výstave vo Viedni, 1874 zlatou medailou na výstave v Kecskeméte. Jeho dielo ocenili aj panovníci a vyznamenali ho Radom Františka Jozefa a Záslužným krížom s korunou.

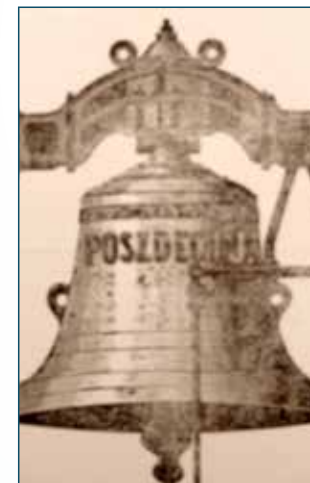
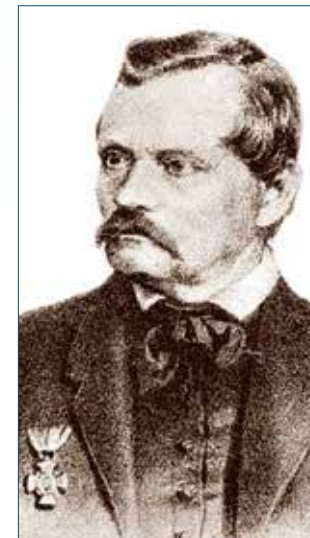
Prvý slovenský profesionálny novinár a vydavateľ Daniel Lichard napísal, že Jozef Pozdech a **Jozef Zarzetzký**, majiteľ továrne na zápalky, boli mohutné stĺpy slovenského života v Pešti, o ktoré sa opierali chudobní slovenskí ľudia. Ďalšou významnou stránkou života Jozefa Pozdecha v Pešti je jeho národno-kultúrna činnosť. Ako sme už uviedli, do Pešti prišiel s celou svojou rodinou. S manželkou **Annou Uhlikovou** mal dvoch synov, ktorí zomreli v detskom veku, a šesť dcér. Zakladal si na rodinnom charaktere svojej firmy, v ktorej účtovníctvo mali na starosti dve jeho dcéry. Jeho traja zaťovia s ním spolupracovali v podnikateľskej i národno-kultúrnej činnosti. **Martin Jurašič** bol správcom jeho dielne, druhý zať **Ján Thury** pokračoval v jeho profesii a nakoniec mal samostatnú zvonársku firmu spolu so synom a tretí bol **Ján Nepomuk Bobula**, významný staviteľ, politik, redaktor a podnikateľ. Jozef Pozdech bol udomelým Slovákom a popredným predstaviteľom Novej školy slovenskej, ktorú viedol jeho zať Ján N. Bobula. Ten začal spolu s J. Thurym v Pešti roku 1868 za podpory Jozefa Pozdecha vydávať *Slovenské noviny*. Hrnčiarovský rodák Jozef Poz-

dech bol aj zakladajúcim členom Matice slovenskej a v Pešti sa angažoval v slovenskom spolkovom živote. Patril medzi

zakladateľov Slovenského národno-demokratického spolku, ktorému začas aj predsedal. Keď si roku 1871 Slováci založili Spevácky slovenský spolok, zvolili ho za svojho prvého predsedu. Bol členom všetkých delegácií, ktoré navštevovali predstaviteľov uhorskej politiky a štátu vo veci práv Slovákov. Zúčastnil sa deputácie k ministrom školstva **Eötvösovi** ohľadne slovenských škôl.

Podnikateľ Jozef Pozdech po vypuknutí hospodárskej krízy roku 1873, ktorá zasiahla aj jeho prevádzku, odstúpil z politickej scény. Jozef Pozdech patril medzi najúspešnejších slovenských priemyselných podnikateľov. Na desiatkach katolíckych a evanjelických kostolných veží na Slovensku i na Dolnej zemi nachádzame dodnes vý-

robky z jeho dielne. Slovenský vynálezca a konštruktér patentovanej zvonovej stolicy, priemyselník Jozef Pozdech zomrel po ťažkej chorobe 22. júna 1878 v Budapešti.

Ján Jančovic
Foto: (autor/archív)

Z HISTÓRIE TRETIHO NÍREĎHÁZSKEHO ZVONA

V polovici 18. storočia *Níred'házu* vlastnili rodiny grófa **Františka Károlyiho** a baróna **Palocsaiho**, kde žilo pár ich poddaných, aj tí im neplatili dane a nevykonávali si riadne ani svoje pracovné povinnosti. Najmä z toho dôvodu roku 1753 sa gróf Károlyi rozhodol vyhlásiť možnosť osídlenia svojich majetkov v Sabolčskej stolici. Počas jednej zo svojich ciest po Békešskej stolici v *Sarvaši* aj osobne agitoval medzi tamjšími Slováckmi evanjelického viero- vyznania, ktorým okrem iného sľuboval slobodné vyznávanie viery.

Hneď na mieste získal Károlyi pre svoje osídľovacie ciele jedného zo zá- možnejších remeselníkov, čižmárske- ho majstra **Jána Petrikoviča**, ktorý

si išiel ponúkané miesto pozrieť. Keď sa tento impopulátor spokojný vrátil, začal v *Sarvaši*, *Békešskej Čabe*, *Pol- nom Berinčoku*, *Slovenskom Komlóši* a *Orosháze* organizovať nábor na osíd- lenie. V lete 1753 sa prihlásení podda- ní roľníci z uvedených obcí bez rodín, ale s poľným náradím vybrali priamo na miesto, aby rozorali medze a vysiali prvé zrno, ktoré im požičal gróf. Vrá- til sa k svojim rodinám a čakali na jar. Odchod nebol bez ťažkostí, lebo doma sa zemepáni netešili a v Sabolči mali ustavičné problémy s rímskokatolí- kou cirkvou. Do Níred'házy ich prišlo tristo na čele s čabianskym farárom **Martinom Vandlíkom**, ktorý svojich veriacich hneď nabádal, aby postavi- li „*kostolný dom*“, kde začal vykonávať bohoslužby. Keď sa to dozvedeli pred- stavitelia rímskokatolíckej cirkvi, najmä tokajský farár a egerský biskup, začali proti tomu protestovať u viedenského kancelára. Padlo rozhodnutie, že evan- jelického farára treba zo stolice vyhnáť a kostolík zbúrať. Tak sa aj stalo, ale malý zvon, ktorý si priniesli so sebou, ukryli na samote u **Adama Šulána**.

(janč-)

Foto: (autor/archív)

GREGOR PAPUČEK 80-ROČNÝ

Básnik, publicista, prekladateľ, verejný činiteľ

– *Pán kolega od pera, blíži sa tvoje okrúhle životné jubileum, úctyhodná osemdesiatka, ktorá (spolu s nami) ťa dozaista núti k zamysleniu sa a bi- lancovaniu, no zrejme aj k plánovaniu. Ako preži- vaš toto obdobie?*

– Som ako ten sedliak, ktorý keď pohnojil, pooral a zdravým zrnom zasial svoju roľu, vášnivo sleduje počasie, či bude dostatok dažďa, netrpezlivo skúma, či mu zrno vzide, pokúša sa odhadnúť, akú asi bude mať úrodu. Žiaľ, počasie tu nebolo žičlivé. Väčšina zr- niek (Veronka Halušková, Gabriel Kara, Tünde Anika Erdősiová a mnohí ďalší) po nádejnom vzklíčení ná- sledkom nepriaznivého počasia zvädla. Dozrelo nám iba jedno z nich (Imro Fuhl). Naša pôda nám postupne vyschý- na, tvrdne. Bolo by veľmi potrebné za- stavať tento nepriaznivý trend a skvalit- niť naše podmienky, lebo na betóne ani tráva nerastie.

Plány? Syn ma nahovára, aby som vydal knižne svoje spomienky, ktorými som ho občas pobavil a zrejme sa mu páčili. Je tej mienky, že by sa oplátilo

zachovať ich písomne. Možno z toho aj voľačo bude. Ale môžem ti prezra- diť, že mám takmer hotové rukopisy, ktoré by som v blízkej budúcnosti rád

vydal. Sú to Györgyom Fa- ludym prebásnené balady François Villona, ktoré som preložil do sloven- činy. Niektoré z nich už boli uverejnené v Ludo- vých novinách aj na Slo- vensku, v časopise Alfreda Nicholsona *Renesancia*. Mám pozbieraný celý rad pilišských anekdot, ktoré by som chcel ešte doplniť. Teda nenudím sa, mám čo robiť, a robím to v nádeji,

že to má zmysel. Chvála a vďaka spo- ločnosti SlovakUm aj v týchto dňoch mi vo vydavateľstve Croatica vyšla zbierka básní *Hviezdne nebesá*.

– *Básnik, publicista, prekladateľ, miestny historik, verejný činiteľ, orga- nizátor slovenského literárneho života v Maďarsku a mohli by sme pokračo- vať, čím všetkým si sa stal. Náhodou, alebo plánovane?*

– Narodil som sa v slovenskej rodine, v slovenskej dedine (Pleš–Piliš–Mlynky – Sancta crux – Pilisszentkereszt), v slo-

venskom kraji: pod horou Pleš. Z toho vyplýva, že u mňa: „... *nebude z vtáka maďár. Keď som mal matku Slovenku a otca jak hrom Slováka, ja nemôžem byť Maďar.*“ Viem dobre po maďarsky, ale slovenská reč je mojím osudom. Viedla ma celým životom. Tento osud som si nie ja naplánoval a nebola to ani náhoda. Tak isto by som žil, aj keby som sa znovu narodil. Najviac ma teší, že vždy som dokázal ostať tým, kým som sa narodil, nikoho som nesklamal, ani seba samého. Narodil som sa a aj som ostal Slovákom, uchránil a zdokonalil som si znalosť svojej slovenskej reči a mal som z toho dokonca len výhody.

– *Pracoval si ako dôstojník, podplukovník maďarskej armády. Bola to zrejme výhoda, že ako pomerne mladý si mohol v roku 1993 odísť do dôchodku, veď potom si sa ešte intenzívnejšie venoval svojim tvorivým aktivitám.*

– Hneď v prvom samostatnom zväzku básní som napísal Vyznanie: „*Rodičia slovenskí mi život dali, a on ma zlákal sudbou vojenskou...*“ Vojakom z povolania som sa stal zhodou okolností, ktoré súviseli so skutočnosťou, že som študoval v čabianskom slovenskom gymnáziu. Po maturite som pokračoval v štúdiu na vojenskej vysokej škole v Budapešti. Po jej úspešnom absolvovaní som ako poručík začal pracovať vo Vácove. Keďže som dobre ovládal slovenčinu, hravo som sa dokázal dorozumieť aj s Čechom, Poliakom, Rusom... Čoskoro si to všimli moji nadriadení a urobili zo mňa tlmočníka. Tak som s nimi pochodil Bratislavu, Prahu, Varšavu, Moskvu, Sofiu, dokonca v Petrohrade som pracoval 30 mesiacov a lepšie som

už poznal mesto na Neve než Budapešť. Skutočne som mal výhody, a to všetko vďaka tomu, že som ovládal slovenčinu, reč takú blízku ostatným slovanským jazykom, ktorú práve preto občas nazývajú aj „esperantom slovanských jazykov“. Ovládal som ju a nezriekol som sa jej ako mnohí iní.

– *Lubomír Feldek už v roku 1981 nastolil básnickú otázku, že reč, v ktorej a o ktorej píšeš, je slovenská, ale či nie je náhodou naliehavosť tvojej výpovede rodu maďarského? Spolu s ním myslíme na tvoju osudovú spätosť, hlboký vzťah k materinskej reči. Naozaj, nemáš to vlastne od Maďarov?*

– Lubomír Feldek toho času prejavil záujem o moje básne a vydal mi v Bratislave zbierku Ako mám ďalej žiť (1983). Ešte skôr v časopise Romboid č. 8/1981 na s. 60 uverejnil článok Poďakovanie Gregorovi Papučkovi, z ktorého uvedená otázka pochádza. Slováč žijúci v Maďarsku deň čo deň vidí, ako vehementne si Maďari chránia svoj jazyk a využívajú k tomu najrôznejšie spôsoby, ako bojujú za to, aby si ho zachránili aj maďarské menšiny v susedných štátoch. Nemohlo ma to neovplyvniť. Aj my máme svoj materinský jazyk, je to naša ľubozvukná slovenčina, ktorou sa dohodujeme od západných Čiech až po Vladivostok a od Severného mora až po Jadran, prakticky vo všetkých slovanských krajinách! Je to nielen pekný, ale aj veľmi vzácny a užitočný jazyk. My, Slováci, máme teda prečo chrániť si a zachovať reč našich predkov! A maďarský vzor nás v tom len posilňuje. Aj mne sa zdá, že je to u mňa aj rodu maďarského. Ale dôraz kladiem na tú nespornú skutoč-

nosť, že je vlastným záujmom každého Slováka zachovať si a zachrániť si svoj/náš osožný a ľubozvukný jazyk.

– *Ak môžem byť aj ja trochu osobný: spolu s Alexandrom Kormošom ste boli pre mňa (a našťastie nielen pre mňa) už ako školáka nasledovaniahodnými príkladmi, vzormi, ktorým môžem(e) ďakovať za svoje literárne previnenia. Veľa si nám pomohol napríklad vedením podrubriky Ľudových novín, teda Školy milovníkov literatúry. Si spokojný s „dorastom“, takto si si predstavoval pokračovanie vašich vtedajších snažení vytvoriť a rozprúdiť literárny život Slovákov v Maďarsku?*

– Dobré mi padne zaspomínať si na tie dávne časy, keď nám to ešte tak pekne išlo. Ale s „dorastom“ nie som a ani nemôžem byť spokojný, lebo je takmer neviditeľný. Už aj z odpovede na prvú otázku vidno, že niet sa čomu tešiť, všetko tu ide dolu vodou. Aj to nám zaniklo, čo sme už mali. Nefunguje Združenie slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku, nevychádza časopis SME, v Ľudových novinách už dávno zanikla Škola milovníkov literatúry, ale ani v našich školách nepôsobia literárne krúžky, ako vtedy napr. v Slovenskej škole v Budapešti. Naše noviny neprejavujú osobitný záujem o tunajšiu slovenskú literatúru, aj keď by ju mali odkiaľ čerpať. Následok: náš literárny život nieže sa nerozprúdil, ale naopak, postupne a ustavične chradne. K tejto situácii bývalý maďarský politik na Slovensku László Dobos mal toho času takúto mienku: „*Zmiznutie slovenskej menšiny v Maďarsku – podľa povahy politických spojených nádob – ne-*

prispeje k celkovej dobrej nálade Maďarov žijúcich na Slovensku.“ (Magyar Újság č. 9/1989). Čiže vadí to nielen nám, lež má z toho obavy aj maďarská menšina na Slovensku! Veru, nie takto som si to toho času predstavoval. Veď dnes už nerobíme v záujme našej literatúry ani len to, čo by sme hravo mohli urobiť.

– *Vieme, uvedomujeme si, že zlaté časy, plodné desaťročia sú už za nami, „naša mladosť, tá sa nenavráti“. Nájdú sa ešte medzi nami mladší literárni snaživci, ktorí nenechajú úplne zakapať literatúru našej Slovače a vôbec sú k tomu dané podmienky?*

– Naše ľudové piesne vznikli na základe stáročných skúseností ľudu. Aj v nich sa hovorí, že „naša mladosť, tá sa nenavráti“. Ale mladí nádejní literáti by tu mohli byť, slovenská literatúra by tu mohla prekvitať aj bez našej mladosti, keby sme mali ozajstné slovenské školy všade tam, kde naši Slováci žijú. Lebo to by bola živná pôda pre pestovanie slovenskej literatúry. Veď aj tráva rastie len tam, kde je dobrá pôda, ak na ňu občas aj dážď naprší. Bez dobrých skutočne slovenských škôl tu nemôže existovať slovenská literatúra. Čiže chýbajú nám podmienky a preto nám chýbajú aj tí „mladší literárni snaživci, ktorí by nenechali úplne zakapať literatúru našej Slovače“. Navyše naše noviny (Ľudové noviny, Budapešťiansky Slováč) by mohli viac propagovať to, čo tu už naši literáti vytvorili, mohli by sa robiť reedície publikácií, CD platní, ktoré by naši učitelia slovenčiny potrebovali pri výučbe a výchove detí atď. Nerobí sa to.

– *Nikdy si sa neobmedzoval iba na literárnu tvorbu, zbieral si naše ľudové piesne a rozprávky, venoval si sa histórii a vlastivede, no a v neposlednom rade bol si vždy aj publicistom, dokonca neraz pre aktuálnu moc veľmi nepríjemným kritikom našich národnostno-politických pomerov. Čo si myslíš, ktoré tvoje aktivity mali najväčší zmysel a ak by si mohol začať znova, na čo by si sa sústredil?*

– Keby som ešte raz musel žiť v takýchto macošských podmienkach, znovu by som robil všetko, čo by bolo v mojich silách, aby som prispel k pozitívnej zmene. Keďže podľa skúsených ľudí jedna lastovička leto nerobí, usiloval by som sa získať pre túto činnosť čím viac ľudí. Snažil by som sa prebudiť slovenských politikov nášho materského štátu, aby nás nenechali napospas bezodnej asimilácii, aby sa neuspokojili so stavom, že kým maďarská menšina na Slovensku má množstvo čisto maďarských škôl (materských, základných, stredných, ba aj univerzity), zatiaľ Slováci v Maďarsku aj v tej najslowenskejšej dedine (Mlynky) majú „slovenskú národnostnú školu“ s vyučovacím jazykom maďarským. Aby sa už konečne dohodli s maďarskými politikmi na spravodlivej reciprocite.

– *Zrejme každý tvorivý človek sa snaží zanechať po sebe nejaké stopy. Možno tušíš, ktoré budú tie tvoje, ktoré nás prežijú...*

– Z publicistiky by to mohol byť Zamlčaný protipól, ďalej Potreba riešenia slovensko-maďarských vzťahov na základe princípu reciprocit, Sloven-

ský živel v maďarskej apokalypse, Kniha zapýrená od svojho obsahu, alebo kto potrebuje o nás šíriť klamstvá?, Prekotil sa šerbel' maďarskej (proti)národnostnej politiky, Súvislosť medzi možnosťami Slovákov v Maďarsku a odumieraním ich literatúry, Tragédia Slováče v Maďarsku a možno aj niektoré ďalšie oprávnené kritické príspevky.

Svet mojich myšlienok, radostí a bolesti je obsiahnutý v desiatich zväzkoch básní, v troch zväzkoch básní a zhudobnených básní pre deti, množstve z maďarčiny a ruštiny preložených veršov. Kto si ich raz v budúcnosti všimne, prečíta a čo si z nich vyberie, to bude závisieť od jednotlivcov. Možno to bude Otčenáš za reč našu, alebo Pilišska hymna, Chvála Piliša, Pilišske hrušky, Pilišske etudy, prípadne Nepoznám krajšiu reč.

– *Tí, ktorí ťa poznáme, vieme, že ani po osemdesiatke nebudeš vysedávať so založenými rukami. Čo všetko figuruje ešte v твоjich plánoch, čím nás prekvapíš v najbližších rokoch?*

– Veruže nie! Nepatrí sa nečinne vysedávať ani po osemdesiatke. Naopak, treba sa snažiť prekonať ešte jednu desiatku, dopracovať sa do slušnej istoty. Povráva sa totiž, že nad deväťdesiatkou aj podľa štatistiky je úmrtnosť už pomerne zriedkavá. Plány do budúcnosti, samozrejme, mám, len ti ich nemôžem prezradiť, lebo potom – aj keby sa to uskutočnilo – to už nebude prekvapenie.

– *Aj v mene našich čitateľov ti blahoželám k jubileu a ďakujem za rozhovor!*

Imrich Fuhl

Biografia

Básnik, publicista, prekladateľ, organizátor slovenského literárneho života v Maďarsku Gregor Papuček je čestným členom Spolku slovenských spisovateľov, členom Maďarského zväzu spisovateľov v Budapešti a nositeľom Radu Bieleho dvojkríža II. triedy udeľovaného prezidentom SR. Narodil sa v Mlynkoch (Pilisszentkereszt) 24. júna 1938. Základné vzdelanie získal v budapeštianskej slovenskej škole. Maturoval v roku 1958 na slovenskom gymnáziu v Békešskej Čabe. Potom študoval v Budapešti na vojenskej vysokej škole, kde bol v roku 1961 vyradený v hodnosti poručíka. Už ako dôstojník študoval slovenčinu na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti, diplom získal v roku 1984. Ako dôstojník spojovacej služby slúžil vo Vacove, od roku 1978 ako tlmočník a prekladateľ v Budapešti. V roku 1993 odišiel do dôchodku ako podplukovník.

Básne začal písať už v základnej škole (1949). Uverejňoval ich v Našej

slobode, neskôr v Ľudových novinách. V roku 1958 získal 2. cenu v literárnej súťaži DZSM. V roku 1975 sa zaradil do prúdu literárneho života Slovákov v Maďarsku. Bol nielen tvorcom, ale aj mnohostranným organizátorom nášho literárneho života.

Najvýznamnejšie diela autora: básnické zbierky Pilišske ozveny (1982), Ako mám ďalej žiť (1983), Tvrdé hrudy (1988), Dozvuky (1994), Nezabúdaj (1998), Dvomi chodníkmi (2002), Na tom našom nátoni (2009), Úsmevné epitafy (2010), Jesenná (2015), Hviezdne nebesá (2017); básne pre deti: Hrajme sa (1990), Konvalinky (2003); zbierka zhudobnených básní pre deti Zaspievajme si! (2004) a CD s nahrávkou zhudobnených básní pre deti Zaspievajme si s Debničkou (2007), preklad detských básní Sándora Weöresa Keby svet bol drozdom (1997); monografia Mlynky a okolie (2000), Bibliografia beletristických publikácií slovenských spisovateľov v Maďarsku (2002).

NA MARGO 40. VÝROČIA VYDANIA ANTOLÓGIE VÝHONKY

Z básní Gregora Papučka

Osud človeka

Po narodení hneď
do zeme rastieme,
ostanú po nás len
obrazy na stene.

Toto bola mamka,
toto bol môj otec
a toto som tu ja
ako malý chlapec.

Čas, ten sa ponáhľa...
Presnejšie: čas beží,
a ten chlapec tu už
ako starec leží.

Čas daný sa scvrkol
na týždne, hodiny,
až raz len zmizneme
zo stavu rodiny.

Osud nám urobil
nepatrnú zmenu,
a tak aj náš obraz
zavesia na stenu.

Ten môj psíček

Ten môj psíček trávuje,
jak kozička – trávu je.
Skonzumuje batoh trávy,
potom v noci trávu trávi.

Svet sa prebúdzá

Už kvitnú vtáčky po stromoch,
zo zobáčkov im džavot pučí.
Ako v prírodných kostoloch
znejú piesne až hora hučí.

Už svet sa vôkol zelená,
z krov púčiky kvetov vykúkajú,
svet v radostný raj premenia,
hory horlivú hymnu hrajú.

Vzmáha sa šťastie, radosť vrie,
jar z dlhého sna prebudená
roztvára svoje priehrstie,
delí, dôstojná svojho mena.

Ráno keď sa prebudí,
divno hľadá na ľudí,
že myšlienky v tráve má.
V tráve, čo je strávená.

Pred štyridsiatimi rokmi takto v predvianočnom období finišovali prípravy vydania u nás desaťročia nevidanej zbierky diel básnikov a prozaikov z našich vlastných radov. V roku 1978 v budapeštianskom Vydavateľstve učebníc pod symbolickým a veľavravným názvom **Výhonky** v náklade 1500 výtlačkov vyšla antológia, ktorá sa stala milníkom na ceste novodobého vývoja literatúry Slovákov v Maďarsku. Publikácia *Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku* vyšla v spolupráci so Slovenským pedagogickým nakladateľstvom v Bratislave a obsahovala diela troch básnikov (**Juraja Marika, Gregora Papučka, Alexandra Kormoša**), dvoch prozaikov (**Michala Hrivnáka, Pavla Kondača**) a ilustrátora **Ondreja Lukoviczkého**. Autori 142-stranovej zbierky básní a poviedok svojím pôvodom zastupovali tak Slovákov z Pilišských vrchov (Mlynky, Santov), ako aj z Dolnej zeme (Békešská Čaba, Sarvaš, Slovenský Komlós). Fundovaný úvod do antológie napísal profesor **László Sziklay**, jej redaktorom bol **Michal Hrivnák**. Jeho redakčne kráteným príspevkom si pripomíname významné jubileum našich literátov.

(nk-hl)

Slovenská literatúra v Maďarsku nie je len taká na zahodenie, ale miestami celkom vážna, ktorá môže prehovoriť aj do kontextu celoslovenskej literatúry. (Vladimír Mináč)

Autori básnickej a prozaickej antológie Výhonky boli skoro všetci absolventmi slovenských škôl v Maďarsku, ktoré v časoch ich mladosti ešte existovali. Jazykovú kultúru a národnostné povedomie si osvojili jednak v rodinnom prostredí a jednak na základnej a strednej škole. Tento fakt, spolu s ich túžbou osloviť príslušníkov svojej národnosti

v materinskom jazyku, sa stali motiváciou ich literárnej tvorby a trvalej, aktívnej prítomnosti v literatúre národnosti. (**Karol Tomiš**)

Literárna tvorba Slovákov žijúcich v Maďarsku po vydaní antológie Výhonky zaznamenala búrlivý kvantitatívny a kvalitatívny rozvoj. Základom tohto rozmachu bola okolnosť, že prvýkrát v dejinách našej menšiny bolo zabezpečené plánovité a sústavné vydávanie literatúry národných menšín. Tým sa otvorila nová etapa aj vo vývine slovenskej literatúry v Maďarsku. (**Alexander Kormoš**)

MÁME ŠANCE NA POKRAČOVANIE LITERÁRNYCH TRADÍCIÍ?

Zhruba za posledných 50 rokov povedľa každodennej mravčej práce bolo v kultúrno-spoločenskom živote Slovákov v Maďarsku niekoľko takých pútavých iniciatív, ktoré ho zásadne a natrvalo ovplyvnili. Medzi takéto kroky nesporne patria napríklad založenie Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku alebo usporiadanie vedeckej konferencie Kultúrne dedičstvo budapeštianskych Slovákov. K revitalizácii našej Slovače určite tiež prispelo vydanie prvej literárnej antológie **Výhonky** v roku 1978, zostavenej z pôvodnej tvorby domácich slovenských autorov. Vydanie tejto antológie ďaleko presahuje oblasť svojej pôsobnosti, keďže – i keď nepriamo – dodnes ovplyvňuje celý náš kultúrny život.

Antológii Výhonky venujeme osobitnú pozornosť z toho dôvodu, že v tomto roku si pripomínáme 40. výročie jej vydania. Jubilejné rekapitulovanie tohto kroku je v našom prípade opodstatnené nielen preto, lebo s odstupom času, zo širšej časovej perspektívy, sa určité

fakty môžu javiť inak, zreteľnejšie, ale v niektorých konkrétnych prípadoch to má aj osobitný, banálnejší dôvod. Totiž oblasť administratívy či agendy našich organizácií – tvrdíme to z vlastných skúseností – v čase diania pominulých rokov bola občas uvoľnená, povinné registrovanie udalostí súvisiace s fungovaním bolo niekedy, ak k tomu vôbec dochádzalo (napríklad v podobe zápisnice), povrchné, nepresné, ešte v horšom prípade svojvoľné a tendenčné. Pritom na takéto udalosti nápadne rýchlo „zabúdame“, preto pre nastupujúce generácie môže zostať po nás skrivený obraz. V týchto súvislostiach a najmä v spojitosti

s antológiou Výhonky je hádam namieste zdôrazniť, že význam vecí veľakrát dokonca ani nespočíva v nich samých, vnútorných hodnotách, kvôli ktorým sa konali, resp. kvôli čomu boli vytvorené (alebo nie iba v tom), ale v tých potenciálnych možnostiach, ktoré sa skrývajú v tom, čo môžu prípadne ovplyvniť, priviesť do pohybu. Zotrvať pri predmete našej úvahy: so 40-ročným odstupom

času môžeme jednoznačne konštatovať, že síce toho času sme nezaznamenávali priamy prenikavý úspech uvedenej publikácie u čitateľov, literárne príspevky v nej – už ani zo známych dôvodov, že sčítanosť našich Slovákov bez výrazných tradícií domáceho slovenského čitateľského hnutia bola toho času žalostne nízka, takmer nulová – nespôsobili osobitné zmeny v tomto smere, ale fakt zrodu zborníka, jeho efekt sa javil iným spôsobom, nepriamo – mobilizovaním potenciálov vôbec. Spôsobil povedomé zmeny predovšetkým u jej autorov a tej vrstvy našej národnostnej pospolitosti – pravda, najmä ľudí od pera –, ktorí povedľa škôl sa môžu snažiť najviac pričiniť k zvýšeniu úrovne jazykovej kultúry. Vydanie Výhonkov samo osebe prezentovalo predovšetkým možnosť novej formy sebarealizácie, o ktorej zatiaľ nikto ani nesníval – prejavíť sa v oblasti tvorivej činnosti pred verejnosťou v slovenskom jazyku.

Zrod antológie bol iba prvý krok, východisko, ktoré potom na spôsob domína rozhýbalo celý rad ďalších aktivít. Tento všestranný impulz na samom začiatku vytvárania sa nášho literárneho života občas pripisujeme nečakanému objaveniu sa jednotlivcov na scéne diania – neoprávnene, keďže pravdou je práve opak tohto tvrdenia: už aj začatý proces prípravy publikácie vzbudil pozornosť iných a aktivizoval ich. Samozrejme, nepopierame, že títo potom v určitých prípadoch mohli zohrávať úlohu katalyzátora. Spoznané nové možnosti prv pôsobili zmeny v oblasti písomníctva a organizovania literárneho života, v rámci tohto v určitom

zmysle aj v oblasti duchovného života. Výsledok bol atraktívny, čoraz viacerí sa snažili využiť publikačné možnosti, hlásili sa so svojimi príspevkami, a to aj z radov mladších, najprv v tlači, neskôršie aj samostatnými zväzkami. Potom sa niektorí naši literáti prejavili so svojimi ukážkami a časom aj knižne na Slovensku. Z druhej strany rast počtu autorov a zvýšená tvorivá činnosť nastolili potrebu združenia tohto potenciálu, tak si založili *Literárnu sekciu pri Masovokomunikačnom výbore Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku*, neskôršie samostatné *Združenie slovenských spisovateľov (a umelcov) v Maďarsku* (ZSSM), čo tiež mohlo prispievať k pobádaniu k tvorivej činnosti. Pritom štýl práce v rámci organizácie sa tiež menil. Po vystriedaní sa vedenia účastníci členských schôdzí, aktéri diskusií zákonite dospeli k poznaniu, že za daného stavu národnosti nestačí iba tvoriť, treba sa postarať aj o zužitkovanie týchto výplodov, dodať ich potenciálnym čitateľom, preto si predložili z hľadiska literatúry, literárneho života a zároveň existencie národnosti vôbec základné otázky: Pre koho vlastne tvoríme? Máme vôbec čitateľské zázemie? Aké úlohy nás čakajú v záujme stlmenia nedostatkov v tejto oblasti? Tieto aspekty nevyhnutne upriamili pozornosť na pomery v oblasti pestovania jazyka, upozornili na potrebu každodenného „pracovného“ používania materinského jazyka. V dôsledku takýchto uvažovaní sa ukázala naliehavosť uskutočniť nové, *primerané formy spolupráce s národnostnými organizáciami i v styku s čitateľmi*. Naši literáti boli prví v Maďarsku, ktorí nie-

len rečnili o potrebe používania slovenského jazyka vo verejnom styku v oblasti národnostného spoločenského života, ale tieto požiadavky aj konzekventne presadzovali. Odvtedy až dodnes si síce pomaly, ale v čoraz širších kruhoch navykáme na dodržiavanie tejto zásady. V celku a trochu zjednodušene: od vydania antológie diel našich slovenských píšucich autorov cesta viedla cez zintenzívnenie literárnej činnosti, vytváranie literárneho života priamo až ku skúmaniu fundamentálnych otázok národnostného bytia Slovákov v Maďarsku, hľadaniu adekvátnych spôsobov podchytenia národnosti. Naši literáti v rámci svojej organizácie v tomto smere vykonali hádam až dodnes najviac. Toto bola podstata ich činnosti, neodškriepiteľný prínos v prospech zachránky národnosti. I keď sme si toto – na škodu nás všetkých – nikdy neuvedomili v dostatočnej miere!

Rozprúdenie literárnej činnosti a angažovanie sa našich literátov aj v širšom kruhu malo relatívne ďalekosiahly dopad. Spolok slovenských literátov sa svojimi aktivitami postupne stal organickou, určité obdobie dominantnou zložkou kultúrneho, potom aj spoločenského života Slovákov v Maďarsku. Prestíž organizácie sa prejavila medziiným aj v tom, že postupne upútala na seba pozornosť užšieho a širšieho

prostredia, ako aj umelcov so slovenskými koreňmi z iných oblastí, napríklad interpretov. Najatraktívnejší rozmach v tomto ohľade nastal po rozšírení členskej bázy združenia o výtvarníkov. Dnes je už málo známe, že ich objavovanie (systematické predstavovanie verejnosti v ľudových novinách) a mobilizovanie sa viaže tiež k menám členov literárnej obce. ZSSM organizovalo prvé expozície ich tvorby na domácej pôde, neskôr usporiadalo putovnú výstavu na Slovensku, od Michaloviec cez Nitru po Bratislavu a takýmto spôsobom sa spolupráca s výtvarníkmi nadnes stala organickou a neodmysliteľnou súčasťou celého nášho kultúrneho života.

Publicistická činnosť generácie „výhonkárov“, ich účasť na riešení národnostno-politických sporov je v týchto súvislostiach v podstate druhou stranou mince, súčasťou toho istého procesu, ale z rozsiahlých dôvodov presahuje rámec tejto úvahy; vyžadovala by si osobitnú štúdiu, akože aj komplexné monografické spracovanie snád najvzrušujúcejších dianie posledných desaťročí minulého storočia Slovákov v Maďarsku.

„Odchovanci“ Výhonkov, aktéri uvedeného procesu, upriamovali na seba pozornosť širšieho prostredia v prvom rade hádam ani nie profesionalitou, vyspelosťou písomníctva, názorovou

jasnozrivosťou, skôr oduševnenosťou, organizačnými aktivitami. Prvý takýto úspech zožali práve antológiou Výhonky, keď ju *Ministerstvo kultúry* ocienilo „*Nívo cenou*“. Potom sa naši literáti z domácej menšinovej uzavretosti relatívne rýchlo dostali do povedomia slovenského, vrátane kraja, sveta; boli prví, ktorí vedome nastúpili na cestu k Slovákom v panónskom regióne. Kvalitatívny obrat nastal v tomto smere po dohode so Slovákami v Rumunsku a vo Vojvodine so zámerom obnoviť vydávanie časopisu *Dolnozemskej Slovák*, čo otváralo priestory spolupráce aj v ďalších, nadnes takmer vo všetkých oblastiach kultúry (paradoxne hádam už iba s výnimkou literatúry!). Pritom ZSSM s *Úniou slovenských spisovateľov, umelcov a kultúrnych pracovníkov v zahraničí*, ako aj so štátnymi orgánmi SR usporiadali r. 1996 v Budapešti konferenciu tohto „*slovenského svetového združenia*“, ktorú pozdravil aj prezident MR *Árpád Göncz*. Toto stretnutie sa konalo na pôde bývalých socialistických krajín prvýkrát; odvtedy sú Slováci v Maďarsku jeho aktívnymi účastníkmi (bez zastúpenia literátov). Okrem už spomínaných kontaktov so Slovenskom (Matica slovenská, Dom

zahraničných Slovákov, MZV SR atď.) nevyhnutne musíme spomenúť plodné kontakty s Veľvyslanectvom Československej (neskoršie Slovenskej) republiky a so Slovenským inštitútom, v spolupráci s ktorými sme organizovali početné úspešné podujatia, medziiným medzinárodnú konferenciu na takú tému, ako je národná identita. Ako úspech ZSSUM zaznamenávame skutočnosť, že *Spolok slovenských spisovateľov* (SSS) prijal za svojich členov viacerých našich literátov (hoci v súčasnosti je toto členstvo už iba formalitou).

Summa summarum: z impulzu vydania antológie Výhonky naši literáti rozvinuli v osemdesiatych rokoch minulého storočia zvýšenú aktivitu v prospech Slovákov v Maďarsku. Je však tiež pravda, že po uvedenom „vzplanutí“, na „vrchole slávy“ doterajšieho pôsobenia ZSSUM z jednej chvíle na druhú organizácia r. 2003 nečakane prakticky prestala existovať, potom aj podľa práva zanikla. Rozpadla sa bez stopy, nezostali po nej ani len trosky... Hádam dodnes sme si v dostatočnej miere neuvedomili straty spôsobené touto skutočnosťou. Naši literáti sú odvtedy občas prítomní na scéne nášho kultúrneho života nie ako jeho

tvorcovia, nanajvýš len ako „zriedkaví hostia“. Mnohí bývalí členovia ZSSUM si na oné vyprchané „zlaté časy“ spomínajú s nostalgiou i s nepochopením, keďže k prerušeniu činnosti ZSSUM došlo proti ich vôli.

Naposledy sa nám vnuká navonok akademická otázka, hoci jej rozbor nás môže priviesť k praktickým záverom, preto by bola škoda sa jej vyhnúť. Otázka znie: Slováci v Maďarsku po uvedených, občas rapsodických udalostiach, sľubných začiatkoch a nečakanom prerušení aktivít a márnom úsilí o oživenie literárnych ambícií sa majú definitívne zrieknuť organizovaného literárneho života aj v prípade, ak by to úprimne chceli? Odpoveď autora týchto riadkov a zároveň jeho presvedčenie je, že pokiaľ by mali počítať v týchto snaženiach s generáciou „výhonkárov“, asi by nemali na výber, keďže tej sa nedarí prekročiť svoj vlastný tieň! Pritom, uznajme, ona si vykonala svoje. Z druhej strany život aj po zániku organizácie pokračuje. Možno prekvapí tvrdenie, že sa javia kontúry novej perspektívy. Objektívne podmienky národnostného bytia v Maďarsku, v rámci toho aj literárneho života, nadnes nie sú horšie, ako boli počas vystúpenia „výhonkárov“, dokonca sú sľubnejšie. Všeličo sa zmenilo. V súčasnosti už máme relatívne značnú vrstvu tvorivej inteligencie, ktorá sa dokáže prejavíť na slušnej jazykovej úrovni. Politické podmienky sú tiež priaznivejšie. Lojalita väčšinového národa voči národnostiam je výraznejšia, starostlivosť o ne rozvážnejšia a cieľavedomejšia. Kiežby sa nám to podarilo zužitkovať v prospech rozšírenia a skvalitnenia

školstva, v rámci neho výučby slovenského jazyka. Nezabúdajme ani na to, že po vystúpení generácie „výhonkárov“ už môžeme hovoriť o vlastných literárnych tradíciách, na ktorých sa hádam dá budovať. Vďaka uvedeným úsiliam a námahám ďalších činiteľov, nie v poslednom rade pôsobeniu našich slovenských národnostných samospráv, môžeme zaznamenať určitý posun smerom k uvedomejšieho prístupu príslušníkov národnosti k svojmu pôvodu. Pokiaľ zaznamenaný trend zotrvá, sú šance na pokračovanie literárnych tradícií. Určite sa nájdu mladší ľudia stvorení na písanie, akože takíto sa vždy našli v radoch dolnozemskej Slovákov – teda ľudia od pera v širšom zmysle slova od *Valaského, Petroviča, Gerčiho, Drieňovského, Závadu* až po *Dolnozemskeho*. (To, že viacerí z nich písali po maďarsky, je iná vec.) Ak nám skutočne záleží na budúcnosti našej národnosti, nemali by sme sa zrieknuť týchto nádejí, lež svojím spôsobom vedome pripravovať pôdu pre nástup novej generácie. I keď ani tie najideálnejšie spoločenské pomery, ani žiadne konkrétne opatrenia samy osebe nevyprodukujú talenty ani literátov, môžu prispieť k aktivizovaniu skrytého potenciálu – ako sa to udialo v 70. – 80. rokoch minulého storočia pred veľkým „vzplanutím“ v oblasti vytvárania sa nášho literárneho života. Mali by sme si uvedomiť, že akékoľvek národné spoločenstvo bez literatúry a literárneho života je ako málokrvné *nemlúvniatko*: neodolné a zraniteľné, s neistou budúcnosťou.

Michal Hrivnák

Zoltán Bárkányi Valkán

KAR

Zvony prestali zvoníť, v cintoríne na strmine za kostolom sa začal pohrebný obrad. Vyprevadiť zosnulú na jej poslednú cestu prišli mnohí dedinčania. Matej Šiška, ako blízky príbuzný nebohej, sa pridal ku skupinke, čo stála najbližšie k rakve pod strechou pred domom smútku. Okolo neho ženy odeté od hlavy po päty v čiernom poplákávali, posmrkávali, neustále si vreckovkami utierali oči. Muži s tuho zovretými perami, s nehybnými tvármi sústredene sledovali obrad. Posledná rozlúčka so zosnulou nebola dlhá, no tým dôstojnejšia. Nad rakvou farár odsľúžil krátku omšu a zakončil ju modlitbou za zosnulú. V úplnom tichu prebehlo spustenie rakvy do hrobu, jej zahrnutie zeminou i uloženie vencov a smútočných kytíc na čerstvom hrobe.

Matej Šiška z hĺbky duše nenávidel pohreby, preto po ceremoniáli mienil podľa možnosti z cintorína čím skôr zdrhnúť, vyraziť domov do pomerne vzdialeného hlavného mesta. Mal to on veru všetko už vopred dobre premyslené: po pohrebe, ako sa patrí, vyjadrí hlbokú sústrasť sestrenici Žofke, pobožká ju na líca, pochopiteľne, niekoľkými pochvalnými slovami sa zmieni o zosnulej a už aj maže preč.

– Matej, hádam len neodchádzaš? – sesternica zagúľala očami. – Pozývam ťa na kar. Musíš prísť... Prosím ťa... A dobre by bolo, keby si mohol priviezt aj niektoré starenky... Do matkinho domu... Jej posledné želanie bolo, aby sa po pohrebe konal kar ako sa patrí, v jej dome.

Matej Šiška naoko ochotne súhlasil. Akoby aj nie, veď odmietnuť pozvanie na kar by bola preveľká neslušnosť, ba hrubá urážka. Koniec koncov nič sa nestane, potešoval sa, ak sa o hodinku-dve neskôr dostaví domov. S pocitom hanby si potom v duchu priznal, že veru poslednýkrát bol v tetkinom dome pred dobrými desiatimi-jedenástimi rokmi. Dobré si pamätá, teta bola vtedy už vdova a v dome bývala sama. K pravde však patrí aj to, že ku každému významnému sviatku, na Vianoce, Veľkú noc, ba i k meninám a narodeninám jej posielal pohľadnice. Často aj zo zahraničia, zo služobných ciest. Nebolo to však jeho rozhodnutie, priznal si s trpkosťou a ukradomky sa uškrnul, otec ho o to prosil na smrteľnej posteli.

V strede obývačky čakal účastníkov pohrebnej hostiny dlhý prestretý stôl s obloženými chlebičkami a zákuskami. Ako prekvapenie v štyroch pollitrových fľaškách v celom okolí chýrna, vyzretá

desaťročná domáca slivovica, ktorú teta Marka toho času predvídavo odložila na túto príležitosť a po celý čas aj strážila. Pri stole sediaci muži vedeli oceniť, akú dobrotu obsahujú fľašky, nalievali si z nich, štrngali si a na dúšok prevracali do seba poháriky.

– Najlepšie ovocie je vypálené ovocie, – prikyvovali uznanlivo.

– Matej, ty šoféruješ, dostaneš domov celú fľašku, – trpko sa na neho usmiala sesternica.

Pri stole každý jedol a pil. Nielen slivovica, ale aj znamenité domáce víno uvoľňovalo nervy a zlepšovalo náladu. Pravda, ako sa na kare patrí, často sa spomínala aj nebohá, a čo je tiež samozrejme pri takejto príležitosti, spomínala sa iba v dobrom...

Matej Šiška začul z predizby, ba aj z kuchyne akýsi lomož, hlasný hovor, buchot. Netušil, ani tušiť nemohol, čo sa vlastne deje. Vstal od stola, vykročil z obývačky a zastavil sa vo dverách predizby.

– Nie a nie, nemôžem ju nájsť... – hromžila rozhnevane jemu iba z videnia známa starena, vzdialená príbuzná. – Nie a nie, čert aby to vzal.

– Stalo sa dačo? Stratilo sa niečo? – zdvihol zrak na ženu.

– Áno, kožená nákupná taška, – riekla. – Krásna hnedá taška, čo zvyčajne visela tu, pozrite sa, tu, na tomto vešiaku. Marka ju mne sľúbila ako pamiatku po jej smrti... A nikde ju nemôžem nájsť... nie a nie...

Šiškov prišlo ľúto sklamanej starej ženy. Hľadal spolu s ňou, ale daromne, nič nenašli. Starena s hnevom v hlase celý čas nadávala, hromžila a od zlosti sa celá rozklepala.

Šišku správanie ženy vystrašilo, mal dojem, že od zlosti hádam aj odpadne. Keď sa presvedčil o márnosti hľadania, vrátil sa do obývačky a aby nesedel nečinne, pustil sa do jedenia obloženého chlebička. V tom momente jeho sluch zachytil vrzanie dverí veľkej skrine pri okne. Kutrali sa v nej dve stareny, vyťahovali posteľnú bielizeň, plachty, obliečky na ozdobné vankúše, jedna druhej brali z rúk ručníky a skúmavými pohľadmi prezerali blúzky.

– Toto by som si ponechala na pamiatku, – schmatla starena niekoľko kusov posteľnej bielizne a rýchlym pohybom ich strčila do veľkého plastového vreca. – Aby som s láskou spomínala na drahú priateľku Marku. Daj jej pánboh ľahký odpočinok! – riekla pateticky a mierne sa uklonila.

– Máš pravdu, bola to veľmi dobrá žena... a aká len čistotná... – pritakala druhá. – Ja si ponechám od nej tieto dve šatky, aj tento ružičkový hodvábný lajbík... Na pamiatku...

Po malej chvíľke sa k dvom starenám pridali ďalšie priateľky a príbuzné nebohej.

– S Markou sme sa kmotrili, dokonca sme boli spolužiačky, – ozvala sa ďalšia účastníčka karu. – Mne sľúbila túto sukňu, – zdvihla do výšky sukňu z modrotlače s drobnými bielymi kvietkami.

– Ja si odnesiem na pamiatku tento ručný mlynček na kávu, – vstúpila do obývačky vycivená žena v strednom veku. – Héj, koľko kávy sme len s Markou na ňom pomleli! Bude to dôstojná pamiatka po nej... Vždy, keď si ho vezmem do ruky, budem na ňu myslieť... S láskou...

Dlhý stôl v obývačke čoskoro opusťili aj muži, vraj sa kuknú do komory, ba vyjdú i na povalu, aby sa tam trochu pobzerali. Pri stole sedel už iba Šiška a dve vyľakané stareny s vyplakanými očami. Vydesene sa pozerali na trmu-vmu okolo seba, pripomínajúcu akýsi blší trh, kde ľuďom môžu prísť vhod pre iných už bezvýznamné, nepotrebné veci. Podlaha obývačky bola už plná všelijakých odhodnených drobných predmetov, starých harabúrd, pred skriňou sa považovali vyrabované zásuvky. Zo stien už zmizli sväte obrazy, ba i rodinné fotografie, a nebolo na mieste ani zarámované veľké zrkadlo.

Matejov sluch zachytil z kuchyne rinčanie riadu. Bolo to pre neho už viac než dosť.

Vstal, pohľad na neporiadok v obývačke ho priam ohúril. Meravo, udivene stál s nohami zakorenenými v zemi a nechápavo pozeral pred seba.

– Vidíš, takto vyzerá u nás kar, – prihovorila sa mu s trpkým, bolestným úsmevom Žofka.

– Vidím, – prikývol a s odporom zmraštil tvár. – Nemala by si ich upozorniť, že sa to nepatrí?

– Á, nech sa len hrabú v tom haraburdí. Mne to nevadí. Nech si vyberajú... na pamiatku, ako vravia.

Matej Šiška sa lúči, ďakuje za pozvanie na kar.

– Ako, milý bratranček? Ty si si nič nenašiel na pamiatku po nebohej? – pýta sa Žofka so strojeným smiechom. – Poď, vyber si dačo.

– Nie, ďakujem, naozaj.

– To mi predsa nemôžeš urobiť, – protestuje sesternica.

– No dobre, – poddal sa Šiška, aby mohol čím skôr vypadnúť. – Okrem tej pálenky rád by som prijal nejakú fotku, na ktorej sú spolu vyfotení tvoji i moji rodičia... alebo tvoji rodičia s nami, s deťmi.

– Dobre, nájdem nejakú a osobne ti ju zanesiem. Dávno som nebola v hlavnom meste... a u vás ešte dávnejšie.

Matej Šiška sa vyčerpane, bezvládnym krokom vytackal do predizby, kde si pri príchode zavesil na vešiak kabát. Z videnia známa starena tu ešte stále hľadala koženú nákupnú tašku. – Nejaká naničhodnica ju už iste ukradla, – šomrala si popod nos. Zočil aj to, ako ťažko dýcha a dusí sa od hnevu. Mlčky sa smerom k nej akoby na rozlúčku mierne uklonil, potom rozhodným, energickým pohybom roztvoril dvere a bleskurýchlo prestúpil prah.

Na dvore ho v tom momente zalial pocit šťastia, že sa konečne dostal von z vyplieneného domu.

Osiveli momenty

Osiveli slová,
ľudí obsadila
beznádejná vôľa.
Blízko – ďaleko niet
po úsmeve stopa,
zo všetkých strán
valí sa smola...
Sklamaní, smutní
túlajú sa hore-dolu,
málokto sa dostane
k prikrytému stolu...
Čierny oblak na nebi
zakryl zoru,
márne si ukrýva
starec dušu chorú...
Všetko zazlievame
Bohu...
Pred hodinou
videl som
lietať ušatú
sovu...

My, ľudia

Chránime minulosť,
hľadáme budúcnosť
a žijeme si život.
Posudzujeme ligot,
ktorý závisť rodí,
nohami zdoláme schody
a očami sledujeme
nedohľadné diaľavy.
Vo vnútri duše
sa rodia žiale boľavé
a myšlienky ihravé,
po ktorých pokolenia
tak horlivo túžia...
Historické časy
nás prísne súdia.
Ozaj, prečo sme
takí nedokonali
my, ľudia?!

Túžbami plný

V duši stotvárnymi
túžbami plný,
zvedavý, denne
po hrboľatých
cestách chodí.
Tam, kde otázka
otázku tlačí,
prácou zatažený človek
si svoj život žije
a neprestajne
na barikádach
s časom bojuje.
Ostre povinnosti cíti
a to prastaré šíri,
záhad plné
sú nové chýry.
Medzi brehmi sa rodia
hrozivé krútnavy, víry
a za budúcnosť sa
zodpovednosť
sprisni.

Dňa 14. novembra 1928 sa v Slovenskom Komlóši narodil básnik a zberateľ hmotnej kultúry Slovákov v Maďarsku Juraj Dolnozemský (vlastným menom Juraj Antal). V rodisku pôsobil ako predseda miestnej organizácie Zväzu Slovákov v Maďarsku a ako významný spolupracovník mesačníka Komlóšsky hlásnik. Bol zakladajúcim členom Združenia slovenských spisovateľov a umelcov v Maďarsku, je čestným členom Spolku slovenských spisovateľov. Vydal zbierky básní Večerný dážď (1988), Ťarcha páperia (1994), November (1995), Doma (1998), Vernosť (2002), V okovách času (2006) a Živé korene (2013). Ako vyznáva, „Naše dejiny neodškriepiteľné, zostávajú verné, / do spomienok pradávných zakorenené, / po svete roztrúsené, spiač v cintorínoch, / zvučiace v tuhých rýmoch.“ (Už aj preto), „Veď vernosť dopredu nádeje ženie. / Ja pevne verím v novuzrodenie!“ (Budapešťanským Slovákom), „Úspechy si sami musíme vy dobyť / v najhlbšom vnútri ochraňovať vernosti zlatú niť!“ (Zlatá niť).

Michal Hrivnák

HANBA OSTÁVA V RODINE

Na hornom konci našej ulice otvorili novú parádnú piváreň. Na veľkých oknách viseli až po zem záclony z domácky vyrobenej tkaniny. Jediná rozľahlá sála bola zariadená a zároveň zdobená vyrezávaným nábytkom z tvrdého dreva bleďožltej farby. Stoličky s vysokými cifrovanými operadlami boli v súlade s kozubom, ktorý vyžaroval tajuplnosť a bol vkresaný do múra naproti vchodu. Pomedzi stoly sa tiahol ohnivočervený koberec z kokosového vlákna. Večer tu hrávala cigánska kapela, muzikanti boli oblečení v typických maďarských krojoch. Cez deň znela hudba z magnetofónu. Zdvorili čašníci v čiernych oblekoch a bielych košeliach s tmavomodrými motýlikmi roznášali pivo na strieborných táčňach.

Bol som slameným vdovcom. Po výdatnom obede ma smädilo, nuž zachcelo sa mi vojsť do nového pekného hostinca na pohár piva.

– Dobrý deň, nech sa páči, – išli mi v ústrety naraz aj dvaja čašníci.

Piváreň bola takmer prázdna. Len dva, či tri páriky sedeli na druhom konci miestnosti a jeden starší pán zaujal miesto blízko vchodu. Bol som v rozpakoch. Sám neviem, čo ma tak rozrušilo: prázdnota, vtieravé privítanie, alebo to,

že jeden z čašníkov sa na mňa prilepil a sprevádzal ma až ku stolu, ktorý som si vybral. Neviem...

– Obed? – spýtal sa ma a strčil mi pod nos jedálny lístok.

– Ďakujem, už som po obede, – povedal som pozerúc mu do tváre. Nebolo na nej už ani stopy po zdvorilom úsmeve.

Tešil som sa, že si pochutnám na dobrom studenom pive. O chvíľu som už aj mal na čistom obruse a peknej okrúhlej podložke s pestrofarebnou ľudovou tanečnicou veľký pohár s pozláteným okrajom. Z magnetofónu zaznela práve nejaká pijanská pieseň. Lebo o dobrú náladu sa tu dobre starajú a tak to má byť!

Nuž bol som dokonale pripravený vychutnať pôžitok z môjho obľúbeného nápoja. Sliny sa mi zbíjali v ústach. Avšak túžby museli trochu počkať. Totiž, mám rád veľa piva s malou penou a nie naopak – málo piva s veľkou penou! Zablúdil som sa na pohár a pozoroval som, ako v ňom pomaly odspodu pena tmavie a hladina piva sa ledva badateľne dvíha... Toto sú krásne nádejplné chvíle pivárov: pozeráť sa a veriť, že z plného pohára peny bude pohár piva! Tak som dúfal aj ja. Bol som presvedčený, že sa hladina nápoja zdvihne – keď aj

nie celkom po čiaru, ale aspoň sa k nej priblíži. No čakal som márne. Pivo sa vzoprelo a presne od polovice pohára sa ani za boha nechcelo ďalej dvíhať.

Nuž čo som mal robiť? Poriadne som sa nahneval a dodal som si odvahy. Bezočivo som sa opýtal čašníka, či mám vyplatiť plný pohár piva... Ten sa na mňa najprv nechápavo pozeral ako na nebezpečného blázna, až konečne povedal úplne prirodzene, akoby sa mu v hlave vyjasnilo, že áno, veď som si vraj objednal plný pohár piva!

Mal pravdu; keď som si objednal plný pohár piva, bol som povinný za plný aj zaplatiť. Zaplatil som presne – ani o halier menej, ale ani viac – akurát len cenu jedného piva.

Vrchný na mňa pozrel nechápavým, pochybovačným pohľadom...

Keď sa mi po čase znova zachcelo ísť na pivo do reštaurácie na hornom konci ulice, dávno som už zabudol na môj predchádzajúci zážitok. Podobne ako pri prvej návšteve, ani teraz tu nebolo veľa hostí. Čašníkov bolo viac, ale nikto mi nešiel v ústrety. Nič netušiac som si sadol k tomu istému stolu ako predtým. A zase som sa napajedil, práve tak ako vtedy. No teraz to malo inú príčinu. Musel som dlho čakať. Pravdepodobne by som tam naprázdno sedel ešte aj dlhšie, keby medzitým neboli prišli ďalší hostia, ktorí si sadli blízko môjho stola.

Zakrátko potom obslúžili mojich susedov i mňa. Aj hnev ma prešiel. Mal som totiž pred sebou plnučký plný pohár ako vtedy, lenže teraz – uverte mi – veľa piva a málo peny. Ba piva bolo trocha viac ako má byť. Táto úslužnosť ma nútila porozmýšľať: „Pred týždňom

či dvoma to bolo celkom naopak, ba sťažoval som sa...“ rozpamätal som sa. Začal som sa hanbiť a robil som si výčitky: „Konal si vtedy nerozvážne! To s tým pivom mohla byť len náhoda. V pive bolo veľa kyseliny uhličitej... a výčapník sa z nejakej príčiny mohol ponáhľať...“ hľadal som vysvetlenie.

Rozhodol som sa, že svoju vinu napravím.

– Platím, – ozval som sa, keď čašík pozrel smerom ku mne a na zdôraznenie svojho úmyslu som mu ukázal dopredu pripravenú bankovku.

O chvíľu sa vrchný pristavil pri mojom stole. Položil na stôl dopredu vyrátané drobné, zvrchol sa a odišiel. Darom som sa snažil rýchlo mu ich vrátiť ako odmenu za statočnú a bezchybnú obsluhu. Nechápavo som sa zahľadel na peniaze na stole. Zdalo sa mi, že ich je málo.

– Nejaký problém? – vrátil sa nečakane čašík s privetivým úsmevom na tvári.

– Prepáčte, ale bude to nejaký omyl, – ukázal som na peniaze.

– Aký omyl?! Dostali ste viac piva, ako sa zvykne nalievať, že? No a vy zvyknete platiť navlas presne, ani o halier viac, – povedal vážne a potom zmenil tón svojho hlasu, akoby žartoval a dodal:

– Nuž teraz ste mi zaplatili pohárik piva... Vari vám nezáleží na tých pár drobných!? – usmial sa lichotivo.

– Ale prepitné dávať nie je povinné, – pokúšal som sa ho presvedčiť.

– Nie je povinné, nie je povinné, – zopakoval a dodal:

– Nie je povinné ani sem chodiť, najmä vtedy, ak sa vám niečo nepáči...

„Má pravdu, keď sa ti niekde nepáči, nechod tam viac,“ zamyslel som sa a vytratil som sa na ulicu.

„Ale vyplatiť si svoje pivo na môj úkor predsa nemá právo...“ diskutoval som sám so sebou. Chcel som sa vrátiť, ale nakoniec som si to rozmyslel. Bolo by malicherné robiť problém z ceny malého piva! No a prečo vlastne vznikla táto situácia? Lebo si nedal prepitné... a kto by ťa dnes za to nevysmial?!

Po tomto mudrovaní som sa definitívne rozhodol, že sa tam už viac nevrátim. Dokonca som sa s touto nepríjemnosťou pre svoju malichernosť nemohol nikomu ani vyžalovať.

Príbeh som dlho nosil v sebe ako nejaký príšerný hriech. Nemohol som ho nikomu povedať, ani tým najbližším. Až raz – v slabej chvíli – pochválil som sa s ním svojej žene. Tá sa úžasne rozosmiala, tak, že jej aj slzy vyhrkli. Nebral som to príliš tragicky. Veď je to predsa moja žena a mal som dokonca radosť z toho, že som jej pripravil veselý večer. Pokladal som to za odškodnenie za svoju nešikovnosť.

– Ešte nikdy som ťa nepočul takto sa smiať!

– Máš zlú pamäť, – odpovedala mi. – V prvých rokoch nášho manželstva, – pokračovala, – chcel si byť gavalierom

a pozval si ma na obed do Troch kráľov. Po večeri si platil a chcel si byť veľkorysý: dal si čašníkovi jeden či dva forinty prepitné. Ten sa usmial a povedal: „Ďakujem, môžete ich ešte potrebovať!“ Položil ti ich na stôl a odišiel. Ty si bol celkom nadšený. Pošepol si mi do ucha: – Milá, sem prideme aj inokedy. Vidiš, akí sú tu statoční čašníci! V tej trápnej situácii som sa ako-tak ovládala, ale keď si mi svoj postreh pošepol do ucha, to som už nevydržala... Pamätáš sa? Kým sme šli domov, neprestajne ma dusil smiech. Potom, poučená týmto veselým večerom, vždy keď sme niekam išli, platila som ja a nemal si problémy, že? No a v posledných časoch si sa trochu osamostatnil. Dodnes sa mi nepodarilo vychovať ťa, nuž máš dobrodružstvá... – skončila žena svoje spomienky a pozerajúc na mňa s dorotivým úsmevom znova sa rozosmiala z celej hĺbky duše, až sa tak múry triasli.

Pravdivé spomienky mojej ženy a jej reakcia na moje počínanie ma trochu rozhorčili. No ona ma len utešovala: – Ale predsa len si bol múdry, keď si sa rozhodol svoje tajomstvá zamlčať. No a so mnou si nerob starosti, som predsa tvoja žena.

Áno, ona je predsa moja žena... Síce sa mi vysmieva, ale hanba ostane predsa len v rodine.

SLOVENSKÉ PUBLIKÁCIE V MAĎARSKU V ROKOCH 1989–2016

V príspevku predstavujeme publikačnú činnosť Slovákov v Maďarsku v materinskom jazyku v blízkej minulosti a súčasnosti. Riešiteľom základného výskumu, celoštátneho kultúrno-historického a lingvistického projektu bol Výskumný ústav Slovákov v Maďarsku v spolupráci s Celoštátnou knižnicou cudzojazyčnej literatúry v Budapešti. Hľadali sme odpovede na otázky: kto píše, koľkí píšu po slovensky, kde publikujú, v akej téme, v akom rozsahu a pod. Pozbierali sme bibliografické údaje z obdobia rokov 1989 – 2016 a zostavili sme bibliografiu.

V skúmanom období vyšlo v Maďarsku vyše 500 rôznych slovenských publikácií vrátane učebníc (bez učebníc skoro 350). Tradičných printových kníh je viac ako 425. Z autorov/redaktorov 70 % patrí k slovenskej národnosti v Maďarsku, 60 % publikácií pôvodne napísali v slovenskom jazyku.

Najviac kníh vyšlo v historickom a kultúrnohistorickom tematickom okruhu, čo poukazuje na skutočnosť, že Slováci v Maďarsku sa zaujímajú na jednej strane o svoje dejiny a na strane druhej sa aj v súčasnosti chcú predstaviť verejnosti. Čitateľ sa môže zoznámiť napr. s históriou jednotlivých miest a obcí,

činnosťou inštitúcií, organizácií, samospráv, životom významných osobností.

Po nich nasledujú etnografické publikácie, v rámci toho predovšetkým rôzne národopisné a folklórne zbierky, zbierky ľudových piesní, rozprávok, ozdobnej kultúry. Táto skutočnosť potvrdzuje, že Slováci v Maďarsku chcú zachovať a odovzdať potomkom svoje zvyky a tradície, ktoré sú pre nich vzácne a prežívajú aj v modernej spoločnosti. Mnohé z nich sú spracované a upravené pre folklórne súbory, spevácke zbory a hudobné kapely. Je veľmi cenné, že väčšina národopisných prác približuje predstavenú tému komplexne, v širších súvislostiach. Tieto publikácie obsahujú napr. dejiny lokality, krátky nárečový slovník, slovenské mená, prezývky a pod.

Z veľkého počtu učebníc a učebných pomôcok môžeme zistiť, že táto oblasť patrí medzi prioritné úlohy slovenskej národnosti. Zrodilo sa veľa kníh, pomôcok, ktoré možno vhodne používať pri výučbe slovenského jazyka a slovenskej vzdelanosti, slovenských reálií. Chýbajú však moderné – všeobecné a odborné, tradičné a elektronické – slovensko-maďarské slovníky pre žiakov (aj pre širšiu laickú a odbornú verejnosť). To isté platí aj pre jazykové knihy, učebnice sloven-

činy ako cudzieho jazyka. Slovník.sk – Prekladové slovníky, Slovník.sk – Azet, Slovníky lingea.sk sú známe len v úzkom kruhu, treba ich popularizovať spolu s už existujúcimi učebnicami, učebnými pomôckami a ďalšími publikáciami pre školy.

Stav jazyka, používanie jazyka, jazyková komunikácia, jazykové vedomosti Slovákov v Maďarsku stoja v strede pozornosti nielen výskumníkov. Táto tematika nechýba ani v jednej práci o slovenskej národnosti. Bibliografie a repertoriá (zoznamy) vo veľkej miere uľahčujú prácu záujemcov, vyhľadávanie slovenských kníh, článkov, resp. autorov.

O slovenskej literatúre v Maďarsku sa uverejnilo už veľa skeptických príspevkov. Výsledky predmetného výskumu však dokázali, že sa u nás ešte rodia básne, poviedky, novely v slovenskom jazyku. Je potešiteľné, že klesajúca tendencia vydávania literárnych diel sa spomaľuje, že sa znovu vydávajú aj literárne antológie a po jednotlivých štúdiách a esejách vyšli aj samostatné literárno-kritické a literárnovedné diela.

V skúmanom období vychádzali v Maďarsku tri vedecké periodiká v slovenskom, resp. sčasti v slovenskom jazyku: Národopis Slovákov v Maďarsku (vychádza od r. 1975), Slavica Szegediensia (vychádzala sporadicky v r. 2003 – 2012) a slovensko-maďarský historický časopis Kor/ridor (v r. 2014). V rokoch 1989 – 2016 vznikli, potom zanikli, resp. znovu ožili aj odborné a iné periodiká, ako metodický časopis Slovenčinár (vychádzal v r. 1991 – 1994, obnovený v roku 2001), ekumenický

mesačník Cesta, pravda a život (vydávaný v r. 1992 – 1996) a literárny a kultúrno-politicky časopis SME (vydávaný v r. 1988 – 1992).

V rokoch 1989 – 2016 pravidelne vychádzali dva obľúbené kalendáre – ročenka čabianskych Slovákov Čabiansky kalendár a najstaršie nepretržite vychádzajúce celoštátne slovenské periodikum v Maďarsku Náš kalendár. Slováci z Maďarska, Rumunska a Vojvodiny sa rozhodli znovu vydávať medzinárodný časopis Dolnozemský Slovák. Týždenník Ľudové noviny vychádza nepretržite od r. 1957. Slovenská samospráva v Budapešti už 22. rok vydáva časopis Budapešťiansky Slovák, Čabianska organizácia Slovákov 19 rokov mesačník Čabän. V Maďarsku existovali/existujú aj ďalšie miestne slovenské alebo dvojjazyčné časopisy a noviny, resp. slovenské prílohy miestnych novín – v Békešskej Čabe, Čababadi, Mlynkoch, Sarvaši, Senváclave a v Slovenskom Komlóši. Je potešiteľné, že v slovenských školách v Maďarsku zostávajú školské časopisy.

Slováci v Maďarsku majú k dispozícii dva internetové denníky. V roku 2004 redakcia týždenníka Ľudových novín začala vydávať denne aktualizované internetové noviny luno.hu a od roku 2011 sa hlási portál oslovma.hu. Inštitúcie, organizácie a samosprávy slovenskej národnosti s obľubou vydávajú rôzne kratšie publikácie, brožúry, bulletin, informačné zošity, ktoré obsahujú najdôležitejšie informácie o nich, o ich činnosti. Najpopulárnejšími publikáciami sú bezpochyby kuchárske knihy, v skúmanom období vyšlo osem v náklade

viac ako 2 500 exemplárov. Pomocou nahrávok na DVD a CD nosičoch Slováci v Maďarsku chcú ešte lepšie prezentovať, zviditeľňovať svoje kultúrne dedičstvo, predovšetkým folklórne žánre, rozprávky, cirkevné spevy.

Vydavateľmi slovenských kníh v Maďarsku sú predovšetkým slovenské inštitúcie, samosprávy a organizácie. Je pozoruhodné, že sú už aj súkromné vydania a individuálni podporovatelia. Publikačnú činnosť finančne podporujú predovšetkým vlastné organizácie a rôzne nadácie zamerané na národnosti.

Literatúra

Alžbeta Uhrinová: Slovenské písomníctvo v Maďarsku po roku 1989. Bibliografia slovenských a dvojazyčných publikácií. Békešská Čaba: VÚSM 2017. 432. s.

Veľakrát dlhý zoznam podporovateľov je na jednej strane dôkazom ich pozitívneho prístupu, na strane druhej však svedčí o tom, že vydavatelia často zápasia s finančnými problémami.

Vydané publikácie vo veľkej miere prispievajú k zachovaniu slovenského jazyka, kultúry a tradícií pre budúcnosť, resp. k šíreniu poznatkov a informácií o Slovákoch v Maďarsku a v neposlednom rade k posilneniu ich identity a národnej/národnostnej hrdosti.

Alžbeta Uhrinová

Z PREKLADOV GREGORA PAPUČKA

Ljubinko Galić

Zimný obraz z hôr

Bol som v horách, kamaráti,
vrátil som sa, keď sa stmilo
a môžem vám porozprávať,
čo všetko sa tam zmenilo.

Poznáte ten potok čulý,
čo sa kriví z boka na bok?
Na ňom by sa mohli kĺzať
všetky deti v dlhých radoch!

Oj, a tam tie vrby staré,
čo sú radom kraj potoka,
aj agáty, husté duby,
kam dovidí pohľad oka...

Všetko je tam také biele
ako cukor rozosiaty!
Niet tam chýru po zeleni,
hory nosia zimné šaty.

Po agátoch sa černejú
veľké hrušky z každej strany.
Ba ani nie hrušky sú to,
to tam sedia smutné vrany.

Takto čupia na tisíce,
čas im tajnú nádej marí.
V šírych poliach, hustých horách
vyčkávať príchod jari.

Z kresťanského sveta

Duchovný život našich Slovákov

Foto: E. Tóthová

Deväťčlenná delegácia Kétsoprončanov odovzdala koncom októbra oltárne obrusy svojim slovenským priateľom v Hriňovej na svätej omši na Raticovom Vrchu. Vedúca ľudového speváckeho zboru Horenka Piroška Majerníková v krátkosti predstavila ich príbeh. Príprava oltárnych obrusov si vyžiadala okolo 2000 pracovných hodín. Vyšivali ich tzv. panskou technikou a uznali ich rôzne odborné grémiá, vďaka čomu ich vystavili aj v Číne. Primátor Hriňovej Stanislav Horník sa za dar poďakoval a gvardián kláštora na Raticovom Vrchu, brat Vladimír Polák oltárne obrusy posvätil.

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti usporiadala koncom októbra pietnu spomienku pri hrobe Juraja Bielika na cintoríne na Megyerskej ceste. Juraj Bielik bol dlhé roky tajomníkom Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku a mal zásluhy na založení ľudových novín. Slovenský volený zbor nezabúda na svojho dlhoročného podpredsedu, ktorý – ako povedala predsedníčka Zuzana Hollósyová – ešte aj roky na dôchodku venoval svojej národnosti a pomáhal slovenskej samospráve.

Foto: (ef)

Foto: (csl)

Slovenský spolok Identita, Farnosť sv. Jozefa v Jozefove a slovenské samosprávy V., VIII. a XI. obvodu Budapešti si začiatkom novembra spomienkovou svätou omšou pripomenuli 400. výročie vymenovania Petra Pázmaňa za ostrihomského arcibiskupa. Slávnostný obrad celebroid trnavský arcibiskup Mons. Ján Orosch. Na svätej omši sa zúčastnili veriaci z Budapešti, početných okolitých obcí a žiaci Základnej školy sv. Jána v Dabaši-Šáre. Po sv. omši si organizátori uctili pamiatku P. Pázmaňa kladením vencov pri jeho soche pred kostolom na Námestí M. Horvátha v VIII. obvode Budapešti.

V Slovenskom Komlóši usporiadala evanjelická mládež spolu s cirkevným zborom v polovici novembra ples, ktorý sa niesol v duchu osláv 270. výročia opätovného založenia osady. Príchodom slovenských rodín evanjelického vierovyznania sa zároveň začali dejiny miestnej evanjelickej komunity, čo si pripomenula mládež na Kresťanskom plese.

Foto: M. Bajczerová

Evanjelický cirkevný zbor v Dunaedháze organizoval začiatkom novembra autobusový zájazd do Nesvád, kam sa pred 70 rokmi v rámci výmeny obyvateľstva presťahovalo 60 dunaedházkych slovenských rodín. Bohoslužbu v nesvádskom kostole slúžili v slovenskom i maďarskom jazyku miestna farárka Mária Popičová a hosťujúca Diana Selmecziová Füzeková. Pri spoločnom obede sa stretli aj takí rodinní príslušníci, ktorí sa roky nevideli. Rodina Tóthovcov napríklad privítala sedem rodinných príslušníkov z Dunaedházu.

Foto: Emília Tóthová

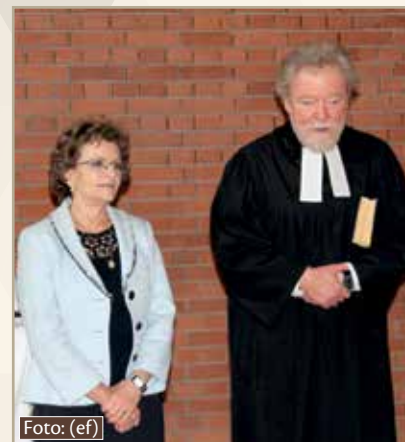

Foto: (ef)

Cirkevný zbor pri Starom kostole v Sarvaši na čele so seniorom, riaditeľom charitatívnej služby Zsoltom Lázarom sa rozhodol viac apelovať na sociálnu citlivosť Sarvašanov. V rámci iniciatívy Anjelská pomoc sa zrodilo rozhodnutie, že v najchladnejších mesiacoch budú ľuďom v núdzi rozdávať jedlo a poskytovať nočný útulok. V snahe zapojiť do poskytovania útechy a sociálnej pomoci veriacich všetkých kresťanských cirkví usporiadali predstavitelia miestnej evanjelickej, katolíckej, reformovanej a baptistickej cirkvi spoločne Týždeň modlitieb za jednotu kresťanov.

V súlade s tradíciou si Pilišania pripomenuli sviatok slovanských apoštolov sv. Cyrila a sv. Metoda, spolupatrónov Európy. Na ich počesť sa v polovici februára konala v Kostole Povýšenia sv. Kríža v Mlynkoch slovenská spomienková svätá omša, ktorú slúžili miestny farár Zoltán Szalay a poľský kňaz, dominikánsky rehoľník zo Senondreja Andrzej Kostecki. Organizátormi omše a následného agapé boli Samospráva obce Mlynky, miestny slovenský voľný zbor a katolícky cirkevný zbor.

Slovenská samospráva III. obvodu Budapešti a Evanjelický cirkevný zbor v Békáshmederi v tretiu januárovú nedeľu usporiadali ekumenickú slovensko-maďarskú bohoslužbu pri príležitosti Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov. V evanjelickom kostole pri dome sociálnych služieb Gaudopolis privítali veriacich miestny duchovný László Donáth a predsedníčka SSB, poslankyňa obvodnej slovenskej samosprávy a presbyterka hostiteľského evanjelického zboru Edita Hortiová. Hlavnou myšlienkou kázne Hildy Gulácsiovej Fabuľovej bol zákon lásky, pričom vdp. Attila Kónya hovoril o dôležitosti preukázať našu vieru. Na ekumenickej bohoslužbe vystúpil Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena.

Foto: (fb)

Foto: (fuhl)

Foto: (csl)

Koncom novembra do Osvetového strediska a knižnice A. Józsefa v Dorogu zavítali predstavitelia desiatich slovenských obcí z Komárňansko-ostrihomskej župy na tradičnú adventnú slávnosť. Sviečku na adventnom venci zapálili predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a podpredseda Poslaneckého zboru župy Balázs Steindl. O pestrý kultúrny program sa postarali členovia Detskej folklórnej skupiny Jelenček a Folklórna skupina Jelenčan z Jelenca.

Foto: (ef)

Poľská, slovenská a nemecká samospráva IV. obvodu Budapešti usporiadali koncom novembra v Mládežníckom dome tradičné interetnické stretnutie speváckych zborov. V programe Slovákov vystúpil Budapešťiansky slovenský spevácky zbor Ozvena, ktorý zaspieval krásne vianočné koledy a náboženské piesne. Ďalším slovenským účastníkom bol Folklórny súbor Jánošík z Filákova.

Foto: A. Rusnák

Slovenská samospráva v Níži začiatkom decembra zorganizovala v Kostole sv. Jakuba slovenskú adventnú omšu, ktorú slúžil Ladislav Radoš. Po obrade vystúpili žiaci Slovenskej národnostnej základnej školy Kálmána Mikszátha s vianočným programom. Na záver sa predstavil školský spevácky zbor na čele s učiteľkou hudby Natáliou Demkóovou.

Evanjelický kostol vo Veľkej Tarči bol v tretiu adventnú nedeľu dejiskom ekumenickej adventnej pobožnosti, ktorú slúžila evanjelická farárka z Budapešti Hilda Gulácsiová Fabuľová, spoluúčinkovala spevácka skupina Kultúrneho spolku pre Mlynky.

Foto: Z. Sebők

Minuloročná vianočná bohoslužba v Lutherovom dvore v Budapešti bola skutočne rodinná. Na štedrovečernú pobožnosť totiž prišlo veľmi málo veriacich. Aj z detí, ktoré pri tejto príležitosti zvyknú mať krátky program, prišli iba dvaja chlapci. Ale ako povedala zborová farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová, práve títo anjelici trochu naplnili duše prítomných láskou.

Foto: (ef)

V Győri sa v polovici februára stretli slovenskí a maďarskí evanjelickí biskupi, aby na spoločnom zasadnutí zhodnotili vzájomnú spoluprácu, ktorá sa začala intenzívnejšie rozvíjať najmä po podpísaní partnerskej zmluvy medzi ECAV na Slovensku a Evanjelicou cirkvou v Maďarsku v marci 2012. Za maďarskú stranu sa na rokovaní zúčastnili predsedajúci biskup Péter Gáncs a dištriktuálni biskupi Tamás Fabiny a János Szemerei. Zo Slovenska boli prítomní generálny biskup Miloš Klátik a dištriktuálny biskup Milan Krivda.

Foto: (ecav)

Foto: K. Jackl

Poslyšte mile, čo chci spívaťi... (Produkty jarmočnej tlačie – zbierka púťových piesní ako rodinná relikvia) je názov najnovšej publikácie docentky Márie Žilákovej, ktorú predstavili v polovici februára v priestoroch Kultúrneho domu A. S. Puškina v Tatabányi-Bánhide. Podujatie usporiadala miestna slovenská samospráva v spolupráci so Slovenskou samosprávou Komárňansko-ostrihomskej župy a regionálnym strediskom Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku.

Začiatkom roka si návštevníci Múzea Mihálya Munkácsyho v Békešskej Čabe mohli pozrieť dve výstavy s náboženskou tematikou. Expozícia Klenotnica Békešskej župy – naše chránené sakrálné poklady predstavovala štyri najväčšie cirkvi župy: reformovanú, evanjelickú, katolícku a pravoslávnu. Výstavou diel čabianskeho akademického maliara Jána Várkonyiho (Vlčka) si múzeum pripomenulo 500. výročie reformácie. Umelec pred niekoľkými rokmi daroval evanjelickej cirkvi veľa svojich diel. Popri jeho obrazoch sa na výstave objavili aj cenné liturgické zlatnícke predmety zo zbierky evanjelickej cirkvi v Békešskej Čabe a vzácny, rukou písaný Transcius z roku 1727.

Foto: (csl)

V predvečer sviatku sv. Jozefa v Talianskom kultúrnom inštitúte v VIII. obvode Budapešti samospráva tejto mestskej časti ocenila zásluhy významných miestnych občanov a spolkov. Za komunitu veriacich Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. VIII. obvodu prevzala Strieborný kríž cti evanjelická farárka Hilda Gulácsiová Fabulová. Primátor obvodu Máté Kocsis pripomenúc 500. výročie reformácie vyzdvihol, že za úspech považuje tohtoročnú možnosť samosprávy podporovať a finančne odmeňovať protestantské pospolitosti pôsobiace v obvode.

Foto: (tre)

Slovenský evanjelický a. v. cirkevný zbor v Budapešti usporiadal 9. apríla oslavy 155. výročia svojho osamostatnenia. Spojil ich s posvätením náhrobného kameňa a pamätnej tabule seniora Martina Morháča. Na slávnostnej bohoslužbe spojennej s večerou Pánovou kázali generálny biskup ECAV na Slovensku Miloš Klátik a emeritný biskup Evanjelickej cirkvi v Maďarsku Imre D. Szezik. Program spestrilo vystúpenie Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena a Kultúrneho spolku pre Mlynky.

Foto: (csl)

Hostiteľom tradičného podujatia Slovákov Komárňansko-ostrihomskej župy s názvom Pieseň chrámu bola v predposlednú aprílovú nedeľu obec Síleš a jej slovenská komunita. Početné obecnstvo sa zišlo v miestnom kostole Blahoslavennej Panny Márie. V programe zazneli krásne melódie v podaní zmiešaných speváckych zborov Fidelitas z Branča, Ghymes z Jelenca a Ženskej speváckej skupiny z Dolných Obdokoviec.

Foto: (csl)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti usporiadala v máji spomienkovú svätú omšu na pamiatku kanonika Vojtecha Uhlára, na ktorej kázal kňaz zo Slovenska Stanislav Brtoš. Na omši – na ktorú zavítali veriaci zo Santova, Mlynkov a Budapešti – v Kostole sv. Ladislava na Námestí mieru odzneli piesne v podaní Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena.

Foto: (ef)

V júni sa konala tradičná púť Slovákov z Budapešti a ordinariátov slovenských a maďarských ozbrojených síl k súsošiu sv. Cyrila a Metoda v Historickom parku v Zalaváre. Celý program prebiehal v slovenskom a maďarskom jazyku. K slávnostnej atmosfére stretnutia prispelo vystúpenie Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena, ktorý je pravidelným účastníkom púte. Po uložení vencov vďaka k súsošiu vierozvestcov sa pri ruinách baziliky sv. Hadriána konala slávnostná spomienková svätá omša, ktorú celebroidali Mons. František Rábek a Mons. László Bíró v slovenskom, maďarskom a latinskom jazyku.

Foto: Vlasta Zsákiová Držíková

Foto: (tre)

„Veď Božie kráľovstvo nie je jedenie a pitie, ale spravodlivosť, pokoj a radosť v Duchu svätom.“ V duchu citátu z listu Rimanom usporiadali evanjelický cirkevný zbor v Čuvári, miestna slovenská samospráva a Samospráva obce Čuvár začiatkom júna v miestnom evanjelickom kostole šiestu slovenskú bohoslužbu v roku 2017. Na turíčnych službách Božích sa zúčastnili aj veriaci z Pencu, Jače, Ďurky a Rátotu. Kázala farrarka Aneta Lászlóová Agodová, liturgoval prorektor Evanjelickej teologickej univerzity Ondrej Korányi. Spieval miestny zbor odedý do nádherných, bohato vyšívanych krojov.

Foto: (tre)

Pri príležitosti 500. výročia reformácie Evanjelický cirkevný zbor v Slovenskom Komlóši a Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku za finančnej podpory Pamätného výboru reformácie vyhlásili súťaž, ktorej prvá časť sa uskutočnila v II. polroku školského roku 2016/2017. Téma prvého kola znela: Sv. Cyril a Metod – Predreformácia medzi Slovanmi. Finále sa uskutočnilo v polovici júna v Balatonszárszó. Súťažili po dve skupiny z Budapešti a zo Slovenského Komlóša a jeden súťažný tím zo Sarvaša. Program účastníkov finále vyplnili vynaliezavosť, pohotovosť, dobrá nálada, chutný obed, kúpanie sa v Balatone a návšteva Historického parku v Zalaváre, na mieste niekdajšieho Blatnohradu.

Foto: (fb)

V Matranskej Svätej Studni (Mátraverebély-Szentkút) sa v polovici júna uskutočnila púť po slovensky hovoriacich veriacich z Maďarska i zo susednej Rožňavskej diecézy. Z našich obcí prišli pútnici zo Šámsonházu a z Luciny. Približne 400 účastníkov viedol rožňavský diecézny biskup Mons. Stanislav Stolárik. Púť zorganizovali bratia františkáni, ktorí spravujú miestny pútnický areál.

Foto: (fb)

V roku 2015 sa začala cezhraničná spolupráca evanjelikov z Lučenca a zo Šámsonházu, dedinky, do ktorej prišli prví slovenskí kolonisti v roku 1674. Predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy a zároveň starostka obce Gyöngyi Bajnoková Képesová spolu s farárom Áronom Horváthom-Hegym vtedy iniciovali, aby sa v Šámsonháze raz mesačne vykonávali bohoslužby v slovenskej reči a so slovenskou liturgiou. Šámsonházania zase ponúkli možnosť slúžiť maďarské bohoslužby v Lučenci. Od toho času sa rozvíja pekná vzájomná spolupráca, vytvorili sa priateľské vzťahy.

Foto: (tre)

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti spoločne so Slovenským inštitútom Budapešť a Domom osvety a Múzeom kráľa Mateja Korvína vo Vyšehrade si položením vencov k hrobu Jozefa Karola Viktorina pripomenuli 143. výročie úmrtia tohto významného slovenského dejateľa. Účastníci spomienky sa na chvíľku zastavili pri pamätníku turistického chodníka pod Kalváriou a osviežili sa v Dome osvety kráľa Mateja Korvína.

Spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina pripravil na prvú augustovú sobotu veľkolepú ekumenickú púť. Katolícki a evanjelickí veriaci z Albertirše, Cinkoty, Čemeru, Čomádu, Ečera, Išasegu, Kerepeša, Kerestúru, Maglódu, Malej Tarče, Peterky, Piliša, Šáre, Šóškútu, Tárnoku a Veľkej Tarče navštívili prevažne katolícku Levoču a mesto s bohatou evanjelickou minulosťou Kežmarok.

Foto: Csaba Ondrej Aszódi

Foto: (csl)

Počas celého roka sme si na rôznych fórach pripomínali 500. výročie reformácie a preto sa dostávalo zvýšenej pozornosti tradíciám protestantských cirkví. Pamiatkový výbor reformácie 2017 v spolupráci so Zväzom ľudovomeleckých spolkov vyhlásili súťaž na obnovu náležitostí cirkevných obradov. Z najkrajších prác súťaže pripravili v Gotickej sále Budapešťianskeho historického múzea celoštátnu výstavu.

Foto: (tre)

Slovenská samospráva XVI. obvodu Budapešti spoločne s Evanjelickým cirkevným zborom v Cinkote usporiadali v druhú septembrovú nedeľu pri príležitosti 500. výročia reformácie spomienkové zasadnutie. Po sérii zaujímavých odborných prednášok organizátori pozvali účastníkov na agapé, na ktorom mohli pokračovať v rozhovoroch na tému reformácia a evanjelická cirkev.

V rámci programov Púte Sedembolestnej Panny Márie je už viacero rokov tradíciou, že pomocný biskup Lajos Varga pozve národnosti žijúce vo vacovskej diecéze na spoločnú modlitbu svätého ruženca. Na slávnostnej svätej omši sa zúčastnili aj slovenskí veriaci z Dabašu-Šáre, Ečeru a Cinkoty. Po obrade si slovenskou modlitbou a piesňami uctili pútnické miesto pri kaplnke Sedembolestnej, pomenovanej podľa siedmich radostí a siedmich bolestí Panny Márie Hétkápolna.

Foto: Csaba Ondrej Aszódi

Foto: (tre)

V rámci XIV. ekumenického stretnutia slovenských speváckych zborov a koncertu chrámovej hudby vystúpili koncom septembra v černianskom evanjelickom kostole Budapešťania slovenský spevácky zbor Ozvena, ženský súbor zo Žiriana na Slovensku Zoboralja, Cirkevný spevácky zbor z Jášču, Ženský zbor Campanello z Alberti, Spevácky zbor evanjelického cirkevného zboru v Lucine a spoločný zbor NaP z Veľkej Tarče a Pécelu. Po obedňajšej prestávke oltár zahalil paraván. Cezeň sa odohrala famózna tieňohra v podaní Evanjelickej mládeže v Slovenskom Komlóši Ježišove pašie.

FARÁRI SLÚŽIACI NAŠEJ SLOVENSKEJ POSPOLITOSTI

Slovenskí veriaci v Maďarsku majú vďaka niekoľkým farárom možnosť pravidelne navštevovať slovenské omše a služby Božie, evanjelická cirkev a. v. dokonca zaviedla službu putujúceho farára. Je to veľmi dôležité, veď takto si naši veriaci môžu prehĺbovať svoju vieru, duchovne sa obnovovať a používať svoj materinský jazyk pri bohoslužbách a v cirkevných zboroch. Rozhodli sme sa priblížiť čitateľom nášho kalendára farárov, ktorí hlásajú Božie slovo v slovenskom jazyku. Všetci do jedného sú ľudia s krásnou dušou, hlboko oddaní svojmu poslaniu.

Attila Kónya, katolícky farár v Budapešti

– *Kolárik si predsa len dám*, – povedal mi katolícky kňaz **Attila Kónya** hneď na začiatku rozhovoru, aby som ho neodfotografovala nedôstojne odetého. Ku kňazskej košeli totiž patrí biely tvrdý golierik, kolár, z latinského *collare*. Z omši v *Kostole svätého Jozefa* v VIII. obvode Budapešti, v chráme, v ktorom v predchádzajúcich storočiach slúžili omše slovenským veriacim významné osobnosti slovenského cirkevného a literárneho života, dobre poznáme jeho zvučný zamatový hlas. Keď sme sa rozprávali na „jeho“ fare v III. obvode Budapešti, v modernom farskom kostole blahoslaveného Eusebia, dovolil nám nazrieť do svojho súkromia – sršal hu-

morom a veľa sa smial. Dohodli sme sa na piatok popoludní, vtedy má trochu voľna. Ešte aj streda je voľnejší deň, keď

môže navštíviť mamičku vo *Veľkom Cetine* pri Nitre, odkiaľ pochádza.

– *Vaša mamička z vás chcela mať kňaza?*

– Nie, pôvodne som sa učil za mäsiara a predavača mäsových výrobkov, v Nitre som dokončil strednú školu a začal som pracovať v mäsiarstve. Majster si nevedel zapamätať moje meno, preto – keďže mal rád víno – ma nazýval Otelom. Stará mama a mamička ma vodievali do kostola, vždy mi dávali drobné darčeky. Tu nejaký ruženec, tu krížik, ten som mal nesmierne rád. Na dvore som ním krstil sliepky. **Vladimír Filo**, dnes už zosnulý biskup, bol u nás v tej dobe farárom. Pozvali ho k nám na návštevu. Bol to obdivuhodný človek. Vtedy som pociťoval nutnosť nastúpiť na správnu cestu. V puberte som však Božiu cestu odmietal, dokonca som chodil na diskotéky. Pred vojenčinou mi povedal priateľ **Róbert Kunkela**, aby som s ním išiel do Maďarska, do *Andocsu* neďaleko Kaposváru, do mariánskeho miesta v Šomodskej župe, pracovať na stavbu k jednému farárovi. Tam nastali veľké zmeny v mojom živote. Späťne vidím, prečo som tam mal ísť. Vykonávali sme rôzne práce, keď sa konalo mládežnícke stretnutie. Aj my sme sa na ňom zúčastnili. V tej dobe som sa modlieval, sem-tam som išiel aj do kostola, ale Boh mi bol ešte veľmi vzdialený. Nepochyboval som, že jestvuje, ale keďže som nevedel, kto to je, nevedel som, či v neho môžem veriť. Na stretnutí mládeže bola hudobná omša so sprievodom gitary, videl som mladých, ako sa modlia, farár hovoril o kňazskej profesii. Taký silný pocit lásky sa ma zmocnil,

celkom uchvátil moju dušu, že som si uvedomil, aký ničotný bol môj dovtedajší život. Zacítil som potrebu inak sa dívať na svet. Ešte tam som sa dohodol s miestnym farárom, že sa chcem stať duchovným. Povedal mi, že to môže byť len chvíľkové vzplanutie, nech idem najskôr na vojenčinu. Povedal som si, že ak sa naozaj mám stať duchovným, nech som počas vojenčiny kuchárom. Bezťak som sa ním chcel stať, len som si nevybral správnu školu. Na odvodoch mi aj zapísali do papierov: pešiak/kuchár. V Devínskej Novej Vsi, kde sme strážili hranice s Rakúskom, som sa dostal do kuchyne. „Vieš variť?“ opýtali sa ma. Keby som sa bol priznal, že len ryžu, len tú som sa naučil variť počas mesačného výcviku, tak ma do kuchyne viac nepustia. Ak zaklamem, že viem variť a nepodariť sa mi to, tak sa prepadnem od hanby. Keď mi vedúci kuchyne vydal príkaz, že mám uvariť pre 60 ľudí, opýtal som sa ho, on by to ako urobil. Snažil som sa všetko si zapamätať. Na druhý deň som si privstal, aby som si mohol zopakovať, čo mi povedal. Vtedy ešte nebol internet, aby som sa mohol opierať o recepty na nete... Včas som sa pustil do práce a podarilo sa mi dobre uvariť. Všetci boli spokojní. Aj ja, lebo za dobrú váru som dostával opušťáky navyše. Dokonca som dostal aj jednu „frčku“, bol som povýšený na slobodníka.

– *Vedeli o vás, že sa chystáte na kňazské povolanie?*

– Veliteľ zbadal, že Kónya má vychádzky každý deň. Aj sa ma opýtal, kam chodievam skoro každý deň. Bolo to už po zmene spoločenského zriadenia. Akosi viacerí sa začali hlásiť k Bohu. Pre

mňa bol armádny zážitok posilnením v Bohu. Si tam sám, odkázaný na seba, a predsa nie si opustený, lebo Najvyšší stojí pri tebe. Utvrdil som sa v správnosti svojho rozhodnutia. Nemal som však maturitu. U saleziánov som zmaturoval a potom som sa prihlásil na bohoslovenskú fakultu teológie v Ostrihome. Zaujímala ma práca farára.

– *Zatiaľ sme hovorili len o vašej púti s Bohom. Človek je však tvor schopný milovať ľudskou láskou, milovať človeka. Určite vás postretla nielen prvá láska. Vaša láska k žene nebola dosť silná, aby ste nepomýšľali na zmenu svojho rozhodnutia?*

– Prvá láska bola neuveriteľne krásna. Bol som veľmi mladý. Neskôr som zažil menej silné pocity, ale láska k Bohu mala úplne iný rozmer. Potom, keď som sa zaviazal cirkvi, Kristovi, keď som sa stal diakonom, čo je konečný krok, keď sa človek definitívne zriekne partnerského života, som zaváhal, pociťoval som isté pokušenie, nemám si radšej zvoliť rodinu a deti? Premohol ma pocit strachu, neistoty. Ale Božia moc sa postarala o pomoc. Najvyšší mi ju poslal v osobe pátra **Borbelicza**. Práve na jeseň prebiehalo duchovné cvičenie. Na každú otázku som dostal odpoveď a s radosťou som si ľahol na zem, keď

prebiehala vysviacka. Pochopil som, precítil som, že láska k Najvyššiemu je úplne iná, čistejšia, strhujúcejšia.

– *Medzi ľuďmi nemôže byť až taká silná láska?*

– Zažil som veľkú lásku, ale láska k Bohu je oveľa väčšia.

– *Sú aj takí kňazi, ktorí si svoje rozhodnutie rozmysleli. Zamilovali sa a vzdali sa kňazského povolania. Čo si o tom myslíte?*

– V žiadnom prípade nemôžeme takých ľudí odsudzovať, ako ani tých, ktorí sa rozvedú so svojim partnerom. Každý však musí nieť zodpovednosť za svoje rozhodnutia. Poznám aj ja niekoľko bývalých kňazov, ktorí odišli od svojho prísľubu. Na všetkých však badám hlboký smútok. Zjavne banujú, čo urobili. Jeden bývalý kolega, ktorý má už hádam 6 detí a vlastne pekne žije v manželstve, ma pozval k nim na návštevu. Keď ma vypravádzal a zostali sme sami, kládol mi na srdce, aby som nikdy neopustil kňazské poslanie. „Nájdí si priateľa farára, aby si sa mal s kým poradiť, podeliť o svoje pocity, prípadne obavy,“ povedal mi. Našťastie mám dobrých priateľov medzi duchovnými. Je nesmierne dôležité zostať, žiť v Božej láske.

– *Každú prvú nedeľu v mesiaci slúžite slovenskú omšu v VIII. obvode Budapešti, v kostole svätého Jozefa.*

– Áno a robím to veľmi rád. Musím sa usilovne pripravovať, lebo nemám dosť príležitostí hovoriť po slovensky. V rámci svojich možností sa snažím byť v kontakte so slovenčinou. Napríklad pravidelne pozerám slovenskú televíziu a veľa mi pomáha internet.

– *Čo robíte vo voľnom čase?*

– Snazím sa športovať. Pohyb bezpodmienečne potrebujem. V mladosti som nesmierne veľa športoval. Behal som, hral som rôzne loptové hry a stolný tenis. Keď nebehám, aspoň sa prechádzam. A dvíham činky. Mám veľmi, veľmi rád hory, Vysoké Tatry, kde každoročne trávim dovolenku s niekoľkými priateľmi. V Tatranských Matliaroch si vychutnávame čistý vzduch a ticho.

**Hilda Gulácsiová Fabuľová,
putujúca farárka slovenskej evanjelickej služby**

Pochádza z Békešskej Čaby. Okrem toho, že je farárkou *Slovenského evanjelického zboru a. v. v Budapešti* a slovenskou putujúcou farárkou, viac ako 20 rokov pracuje na národnostnom poli, v súčasnosti je predsedníčkou Slovenskej samosprávy XX. obvodu hlavného mesta. **Hilda Gulácsiová Fabulová** je však aj matka dvoch detí, manželka, učiteľka slovenčiny i biblických hodín.

– *Varíte ešte?*
– Už len sem-tam a len rýchle veci. Minule som urobil takú dobrú rybu, keby ste ju boli ochutnali, obľúbali by ste si všetky prsty.
– *Aj zavárate?*
– Stane sa, že urobím lekvár. Tohto roku sa mi mimoriadne dobre podaril rebarborový. Je taký kyselkavý, pikantný.

– Máte vlastné poradie dôležitosti, povedzme popoludní o štvrtej ste farrárka, alebo skôr matka?

– Niekedy mám farárske povinnos-
ti aj popoludní o štvrtej, napríklad keď
zasadáme v úrade. Možno v tej chvíli
by som mala práve robiť niečo iné. Po-
vedzme, pred obvodným národnost-
ným dňom, keď sme meškali s prípra-
vami. Ale aj v domácnosti mám večne
niečo nedorobené. Nieкто by mal umýť,
napríklad, okná. Alebo zavaríť lečo, lebo
je veľmi dobré, keď človek nemá čas vy-
várať, len zoberie z poličky hotové jedlo,
hodí naň vajce a obed či večera sú ho-
tové. Neraz závidím našim katolíckym
kňazom, lebo sa môžu v najplnšej mie-
re venovať svojej službe. Napriek tomu
pokladám za veľmi dobré, že my, evan-
jelickí duchovní, môžeme mať rodinu.
Keď je človek svedomitý, tak sa snaží
maximálne obstáť aj v službe, aj doma,
aj v iných oblastiach. Ja mávam navyše
vidiecke služby Božie a biblické hodiny
v slovenskej a v maďarských školách.

– Ako sa z Hildy Fabulovej stala farárka? Čo ovplyvnilo vaše rozhodnutie? Kto mal na vás najväčší vplyv?

– Moja stará mama z matkinej strany pracovala v slovenskom internáte v Békešskej Čabe. Ona, hoci bola Maďarka, chcela, aby som išla do slovenskej školy, lebo videla, že je tam vynikajúci kolektív. Mala som výborné učiteľky, napríklad pani *profesorku Pluhárovú*, učila nás maďarčinu a slovenčinu. Snažila sa nás povzbudzovať, aby sme veľa čítali, básne aj prózu. Maturovala som v roku 1979. Predstavte si, že práve pred 50 rokmi sme boli prváci. Nedávno jedna spolužiačka našla fotku z prvej triedy. Bolo nás 28, 26 sme zmaturovali. Pravda, nie všetci sme pokračovali na slovenskom gymnáziu, ale prišli aj noví, zo Slovenského Komlóša a z iných slovenských miest. Otec pochádzal zo slovenskej rodiny, doma sa medzi sebou rozprávali po slovensky ešte aj súrodenci. Ja som mala viac možností hovoriť po slovensky najmä v škole. Stará mama z matkinej strany bola hlboko veriaca. Ona nám rozprávala biblické príbehy, učila nás modliť sa, postarala sa o to, aby sme chodili do kostola. Ako maturantka som sa dostala do skupiny evanjelickej mládeže, kde bol duchovným vedúcim *Ján Győri*. Aj on pochádzal z čabianskej rodiny a bol mojim vzorom. Neprihlásila som sa však na teológiu hneď. Rok som si dala prestávku, pracovala som. Zo Svätého písma som dostala odkaz, že sa mám dať touto cestou. Dovtedy som si bola istá, že pôjdem na pedagogickú dráhu.

– Rozhodli ste sa teda, že budete študovať teológiu.

– Sväté písmo mi napovedalo, že práca je veľa, robotníkov na tomto poli málo, nech sa pridám. Ja som sa pýtala, či ako žena budem schopná vyhovieť všetkým nadeleným úlohám, ale aj na to som dostala odpoveď. Pán nás učíní schopnými vykonávať prácu farára. Nastúpila som na teológiu, päť rokov som študovala. Moji rodičia už bývali neďaleko Budapešti, ale mňa potrebovali v Békešskej Čabe, kde som slúžila asi dva roky. Potom som sa dostala do hlavného mesta, do Kerestúru, odtiaľ do Rákošpaloty. Na polovičný úväzok som bola pomocná farárka a na polovičný som sa venovala utečeneckým otázkam. Vtedy prichádzali migranti zo Sedmohradska. Keď som bola doma na materskej dovolenke, veľmi mi chýbala práca. Susedka nastúpila do práce a ja som ju priam nenávidela, tak som jej závidela. Snažila som sa čím skôr pokračovať v službe.

– *Vzápätí ste sa dostali do Terian...*

– Áno, v roku 1993. Odstaňovali sme sa do naozajstnej dediny. Keď sme ta došli, hľadala som obchod s ovocím a zeleninou. Miestni sa na mňa pozerali s počudovaním. „My si dopestujeme v záhrade,“ odpovedali mi, „nekupujeme.“ Aj my sme mali veľkú záhradu a všelijaké zvieratá. Manžel mi vtedy veľa pomáhal, ale pomáhali mi aj členovia cirkevného zboru. Chovali sme zajace, kačice, vŕšičo.

Počas štúdia teológie som bola štípendistkou v Bratislave. Síce len pol roka, ale veľmi mi to pomohlo. Hneď po návrate som išla na jazykovú skúšku. Tá spočiatku stačila aj na to, aby som mohla učiť slovenčinu. Neskôr už bola k tomu potrebná aj kvalifikácia peda-

góga. Počas dva a pol roka, keď som študovala v Sarvaši, mi pomáhali mamka a manžel. Keby ich nebolo, ani predstaviť si neviem, ako by som to bola zvládla. Všetky skúšky som si dala na jeden deň, niekedy som ich mala aj päť. Okrem toho som mala cirkevné úlohy a slúžila som aj v diaspóre, v škole som učila slovenčinu. Videla som rozdiel, aké je to len študovať a aké študovať popri zamestnaní, pritom vychovávať deti, viesť domácnosť, učiť v škole, viesť hodiny náboženstva a pracovať v záhrade. Aj teraz často cítim, že je toho na mňa veľa.

– Ťažko vám padlo odísť z Terian?

– Áno, veľmi. Radi sme tam bývali, prežili sme tam viac ako 14 rokov. Som vďačná Pánovi, že moje deti mohli vyrastať v zdravom, príjemnom prostredí, medzi milými ľuďmi, ktorí si vážili svoju farárku. V jeden deň mi zavolať pán biskup **Péter Gáncs**, že v Budapešti sa uvoľní miesto farára a opýtal sa ma, či nepomýšľam na zmenu. V Nemecku napríklad majú zaužívaný systém presúvať duchovných po piatich rokoch. U nás Ján Kollár slúžil v Pešti 30 rokov, Bachát tiež viac desaťročí, v Jači slúži duchovný viac než dvadsať rokov. Odhodlali sme sa vrátiť do hlavného mes-

ta. Hoci si to vyžadovali aj študijné povinnosti našich detí, všetci sme mali byť v srdci.

– Keby ste si predsa len našli voľný čas, čomu by ho venovali?

– Čítala by som. Túžim po tom, aby som sa mohla pohrúžiť do dobrej knihy. Okrem toho by som cestovala. Pravdaže, ako putujúca farárka dosť veľa cestujem, nesedím pri peci, ale veľmi by som chcela odcestovať na Svätú zem. Aspoň raz by som sa chcela dostať do krajov, kde sa narodil a vyrastal pán Ježiš, na miesto zrodu dejinných udalostí.

– Prečo sa vám táto túžba nesplnila? Z materiálnych dôvodov, alebo skôr kvôli časovej tiesni?

– Myslím si, že aj-aj. Raz sa mi určite tento sen splní. Potom si budem musieť vymyslieť iný. Dovtedy budem raz mesačne cestovať do Luciny, raz za dva mesiace do Agárdu a Veňarca, ba aj do Černe. Slúžim slovenské bohoslužby počas slovenských národnostných dní, napríklad vo Veľkej Tarči. Máme dobré kontakty s obcami v okolí Pešti – s Maglódom, Čomádom, Tarčou. My chodíme na ich akcie a pozývame ich na naše služby Božie do Lutherovho domu i na podujatia Slovenskej samosprávy XX. obvodu Budapešti.

Attila Spišák, evanjelický farár v Slovenskom Komlóši

Pochádza z Novohradu. Učil sa v slovenskej škole v Budapešti a ani si nepodal prihlášku na inú školu, len na teológiu. Podieľa sa na samosprávnosti našej národnosti v Náboženskom a sociálnom výbore Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku.

– Čo sa musí prihodiť, aby si mladý muž, povedzme v oseemnástke, zaumienil, že sa stane farárom?

– Je to krásna legenda, mal som asi, počkajte, porozmýšľam, možno osem rokov, keď prišiel do dediny nový farár. Dovtedaší u nás slúžil hádam tridsať rokov. Konzervatívny, v čiernom obleku a tak. Potom prišiel mladý s gitarou, nosil rifle a začal organizovať mladých ľudí. Ja som bol už druhou generáciou mládeže, ktorá sa schádzala pod krížom.

Po čase sa ma opýtal, či sa nechcem pozrieť, aké je to na teológii, na fakulte. Ako gymnazista som sa tam vybral a začalo sa vo mne prebúdzat vedomie, že toto je pre mňa tá správna cesta. Popozeral som sa aj iným smerom, ale tie možnosti som vylúčil hneď na začiatku. Napríklad pomýšľal som študovať architektúru. Išiel som na otvorené dni a tam som prišiel na to, že to nie je pre mňa. Nakoniec som sa prihlásil len na teológiu v Budapešti.

– Pochádzate zo slovenskej rodiny?

– Zo slovenskej, novohradskej, kresťanskej.

– I dnes sa spolu rozprávate po slovensky?

– Mám ešte starú mamu, má 94 rokov. S ňou nikdy inak neprerečieme, len po slovensky.

– Boli ste mladý. Nezávážalo vás pokušenie naháňať dievčatá, chodiť na diskotéku, prípadne do krčmy?

– Nepovažujem za pokušenie dať si

pohár piva alebo vína. Aj keď som bol teológ, hral som futbal, po tréningu alebo zápase sme si odskočili na pivo. Dôležité je poznať mieru. Keď sme v lete otvárali v Komlóši *LutherCafé*, mali sme tu české pivo. Nepadlo mi zatažko s niekým si vypiť pohár piva.

Pochádzam zo sedliackej rodiny, naučil som sa robiť všetko okolo hospodárstva. Mali sme kra-

vy, pracovali sme na poli, v záhrade. Dorábali sme aj víno. S bratom sme chodili každé leto kosiť. Keď ma prijali na teológiu, pred začatím štúdia ma odvieďli na vojenčinu. Bolo to v posledných rokoch komunizmu. Budúci farári sme tvorili zvláštny oddiel. Raz sa ma veliteľ spýtal, či viem kosiť. Odvetil som mu, že áno. Dôstojník mi povedal, že keď mu ukážem, ako mi to ide, dostanem 5 dní voľna. Dobré, súhlasil som, ale keď pokosím, na čo ukážete, ja dostanem 5 dní voľna a všetci ostatní dva dni. Všetkým jedenástim musel dať mimoriadnu dovolenku.

– *Kam ste sa dostali po skončení teológie?*

– Mal som nedorozumenie s pánom biskupom a rozhodol som sa urobiť si ročnú prestávku, z čoho napokon bola päťročná pauza. Ako Novohradčan som patrila do Severného dištriktu, ale biskup Južného dištriktu ma volal do Slovenského Komlóša. Ja som odmietol a ešte pol roka som sa doma zhrýzal, čo mám robiť.

– *Čo ste robili, kým ste sa rozhodovali?*

– Predával som pre jednu nemeckú firmu priemyselné šijacie stroje a celú technológiu. Slovenčina sa mi vynikajúco hodila, lebo s ňou som sa dostal od Poľska až po Bosnu. Keď som sa vrátil do cirkvi, tak som rok slúžil v Páťkostolí (Pécs), potom som rok strávil v Bratislave na postgraduálnom štúdiu. Následne som bol štyri roky farárom v Slovenskom cirkevnom zbore v Budapešti a v septembri som začal jedenásty rok v Slovenskom Komlóši.

– *Odchod do Komlóša musel byť pre vás veľkou zmenou.*

– Rád som býval v hlavnom meste kvôli kultúrnemu, ale aj kvôli slovenskému životu. Keď som tam začal pracovať, slovenský cirkevný zbor existoval len na ukážku, snáď aj päť rokov neboli pravidelné slovenské bohoslužby. Za štyri roky sa podarilo získať späť hádam aj sto veriacich. Vďaka tomu tam dodnes slúži pani farárka slovenské bohoslužby.

Už vtedy sme mali chatu v Novohrade, kde sme trávili voľný čas, pestovali sme všeličo, aj kosiť bolo treba. Vtedy som už chodieval do Komlóša na slovenské bohoslužby, až ma raz oslovili, či by som tam neprešiel nastálo. V tých časoch sme sa v ôsmom obvode Budapešti veľa ráz cítili ako zatvorení, okolie bolo špinavé, ťažko bolo parkovať a my sme mali malé deti. Pozdávalo sa nám žiť v Komlóši. Sú tu dobré školy, všetko, čo deti potrebujú.

– *Ale nielen deťom je tam dobre. Chováte ovce, zamestnávajúte bezdomovcov, otvorili ste kaviareň, pustili ste sa do práce sociálne cítiaceho a angažovaného, poľnohospodársky aktívneho dušpastiera. Alebo sa mýlim?*

– Ani nie. Máme tu veľa možností, ktoré by bolo hriech nevyužiť. Kedysi mal tunajší cirkevný zbor mlyny, cintoríny, kostol, pôdu. Evanjelická cirkev mala aj svoju banku. Po vojne tu poštátčili 150 hektárov pôdy. Miestni farári sa pohybovali medzi ľuďmi, slúžili im. Keď niekto potreboval pomoc, poskytl mu finančnú podporu. Evanjelický zbor tu mal 12 cirkevných škôl a 15 učiteľov. Po vojne nezostalo nič. Po reštitúcii, keď dostal zbor peniaze, neprehajdál ich, ale zúročil. Minulosť komlóškeho cirkevného zboru je bohatá, súčasnosť

je taká, akou ju urobíme a budúcnosť bude taká, aké pre ňu vytvoríme základy. Preto sa snažíme pracovať s mládežou, usilujeme sa pomôcť návykovo závislým, spomedzi ktorých nejeden stratil existenciu, naučiť ich pracovať a dať im šancu zaradiť sa do normálneho života. Uvedomujeme si, že čoraz menej ľudí chodí do kostola, menej, než koľkí sa zúčastňujú na našich mládežníckych podujatiach. Ľudia nechodia do Božieho stánku v takom počte, ako na klubové stretnutia, na pravidelné spoločné podujatia. Socialistické zriadenie rozdrvilo kresťanskú súdržnosť, ale neposkytlo inú alternatívu. Pred voj-

nou prichádzalo na konfirmáciu 50-60 detí. Teraz, keď sa prihlásia desiati, už sa tešíme. Keď sme v lete otvárali Luther-Café, pozvali sme občianske organizácie, nech sa navzájom spoznajú. Boli sme prekvapení, ako málopočetné je ich členstvo.

– *Máte plány do budúcnosti?*

– Pravdaže. Postavíme protialkoholickú základňu, asi 10 km od mesta, v poli. Najprv sme si mysleli, že pomoc potrebujú mladí, potom sme zistili, že naši ľudia, ktorí stratili pôdu pod nohami a utápajú nešťastie v alkohole, majú 40-65 rokov. Keď im pomôžeme, dostanú šancu na dlhší a šťastnejší život.

Pavol Gabriel Kutyej, evanjelický farár – riaditeľ centrálnej cirkevného zboru v Békešskej Čabe

Pochádza z dolnozemskej slovenskej rodiny, žije v Békešskej Čabe a kráča v šlapajach svojho otca **Pavla Kutyeja** staršieho, ktorý ako evanjelický farár na dôchodku slúži slovenské bohoslužby v Pitvaroši a všade, kam ho pozvú. Syn sa pustil do rekonštrukcie symbolu dolnozemskej metropoly, **Veľkého evanjelického chrámu**, ktorý ostatný raz opravovali pred 25 rokmi. Nová strecha a oprava priečelia sa ujde aj jaminskému kostolu a pri ňom stojacemu konventnému domu.

– Keď som prišiel do Békešskej Čaby, asi pred dvadsiatimi rokmi, hovorilo sa, že slovenské bohoslužby majú pred sebou ešte tak 5 rokov, že postupne nebude na ne nárok. Nestalo sa tak. Zažívame niečo, čo ja doposiaľ považujem

za zázrak: zostáva asi toľko isto účastníkov, 15–20 ľudí. Možno jeden-dvaja neprídu v nedeľu, ale v pondelok ráno. Ak krátkodobou klesne počet, lebo niekto zomrel, tak sa zjaví ďalší. Nie mladí, ale mladší. Tým pádom je počet aktívnych členov zboru stabilný.

– *Cez týždeň sú bohoslužby po slovensky každý deň?*

– Nie, už nie. Kedysi boli každé ráno, ale ľudia na ne prestali prichádzať. Zostal nám pondelok a, samozrejme, nedeľa.

– *Počas sviatkov prichádza viac veriacich?*

– Nie. Ten istý počet ľudí chodí vo sviatok, aj v bežnú nedeľu. Keď náhodou prídu v nedeľu viacerí, tak potom v pondelok ich je o toľko menej. Keď

sme usporiadali v nedeľu Večeru pána po maďarskej bohoslužbe a až potom slovenské služby Božie, tak všetci odišli. Preto sme urobili zmenu: spomienka na smrť a obeť zmierenia Pána Ježiša Krista sa koná až po slovenskej bohoslužbe a tým pádom sa na nej zúčastnia všetci pätnásť. Čo bude s nasledujúcimi generáciami, netuším. Pravda, sem-tam sa objavia mladí, univerzitní poslucháči, ale mladší ako oni nikdy. Poslednú svadbu som slúžil po slovensky asi pred 15 rokmi, aj krstiny približne vtedy. Na pohreboch sa stáva, že si želajú aj po slovensky, ale výlučne po slovensky som slúžil, keď som zastupoval v Slovenskom Komlóši, je tomu viac než 10 rokov. Nazdávam sa, že asimiláciu do určitej miery podmieňuje vonkajšie prostredie. Spočiatku sa ľudia bránili okolnostiam. Veľmi mnohí pred sedemdesiatimi rokmi odišli do Československa. Veľa Slovákov síce zostalo, ale prišlo obdobie, keď si museli pomadařčiť priezviská,

aby sa mohli uplatniť, napríklad na železnici. Neskôr, v dobe „gulášového komunizmu“, už ľudí nechali, nech si zachovávajú národnostnú príslušnosť, nikto – slovne – im v tom už nebránil. Robte si, čo chcete, povedal štát, a snáď im aj pomáhal zachovávať si národné tradície. Ale to už nebolo také príťažlivé hlásiť sa k národnosti. V súčasnosti, keď ľudia už nemajú ani toľko času ako mali kedysi, lebo sa naháňajú za statkami, akosi sa vytrácajú národné hodnoty. Nikto už nemusí zapierať národnostnú identitu, ale možno je jednoduchšie sa neodlišovať. Vari je v človeku zakorenené, že čo je zakázané alebo mystické, to ho viac priťahuje? Podobne je to aj s bohoslužbami. Dnes už nikto nikomu nebráni chodiť do kostola, napriek tomu nerastie počet ľudí, ktorí navštevujú chrám Boží. Platí to aj v prípade obyvateľstva maďarskej národnosti.

– *Vy ste kedysi viedli po slovensky biblické hodiny v evanjelickom gymnáziu?*

– Áno, prvých približne desať rokov sme sa pokúšali vyučovať po slovensky. Bola to výzva, lebo deti mali problémy s chápaním slovenského textu. Teraz už nevyučujem, nemám na to čas.

– *Odkiaľ vlastne viete po slovensky? Z domu? Od rodičov a od starých rodičov?*

– Od nich i zo školy. Moji rodičia pochádzajú zo Slovenského Komlóša. Vyrastal som v Jamine a chodil som do békeščabianskej slovenskej školy. Do gymnázia som už chodil v Debrecíne.

Potom som sa ešte raz nadchol pre slovenčinu. Robil som prijímacie

skúšky na aprobáciu slovenčina – ruština v Bratislave. Na skúške som uspel, napriek tomu som to prežíval ako negatívny zážitok. Vtedy bol taký systém, že štátne stipendium mohol dostať len ten, koho podporilo grémium na ďalšom pohovore. Výsledkom bolo, že mi napísali do kartónu: nie je zaručené, že bude vychovávať mládež v duchu marxizmu-leninizmu. Nedostal som stipendium a bez toho sa nedalo vycestovať na štúdiá do Bratislavy, hoci som úspešne zložil prijímačky. Bol to pre mňa tak trochu zlom. Keď som však ukončil štúdium teológie a vrátil som sa do Békešskej Čaby, tu ma starí ujkovia a tetušky prijali s takou láskou, že ma to posunulo opäť týmto smerom.

– *Počula som, že na tunajších bohoslužbách spievate z Transoscia v biblickej češtine. Vraj ste jediný, kto používa pôvodný Spevník.*

– Áno, nazdávam sa, že je to tak, všetci ostatní používajú nový Spevník. Presnejšie, neviem, ako je to v Pitvaroši, keď otec zastupuje. Ja som aj tam používal Transoscus. Raz prišla reč na nový Spevník, ale zahriakli ma. Podľa Transoscia spievali predkovia do neviem koľkého kolena, nech mi ani na um nepríde niečo na tom meniť. Kým tu ja zostanem, dovtedy zostane aj Transoscus. A do dôchodku mám ešte viac než 15 rokov. Kým si veriaci budú nárokovat slovenské bohoslužby, dovtedy ich budem slúžiť. Naši predkovia

si sem doniesli Transoscus s niekoľko tisícmi spievaných modlitieb. To bola ich modlitebná knižka. V Biblii nelistovali toľko ako v Transoscii, lebo v ňom je všetko. Je nevyčerpatelným zdrojom modlitieb. Je to práve také ako miesta v kostole. Každý má svoje miesto, i keď sedia roztrúsene po celom chráme. Boli to miesta ich starých rodičov a odtiaľ sa nepohnú. Raz bola nejaká slávnosť, keď jednej tete Maďari obsadili miesto. Odohnala ich.

– *Ako ste sa dostali do Békešskej Čaby?*

– Keď som skončil štúdium, hodili ma do hlbokéj vody a poslali ma do Békešskej Čaby s tým, že viem po slovensky a na Čabe potrebujú takého duchovného. Nemohol som si dovoliť povedať pánovi biskupovi Harmatimu, nech si to

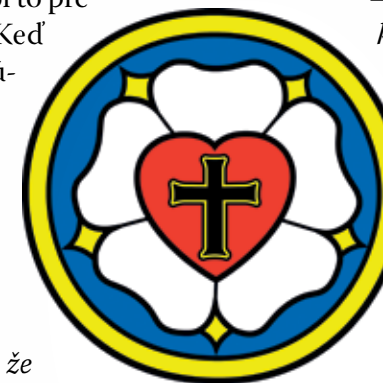
ešte premyslí.

– *Ako ste prišli na to, že sa chcete stať farárom?*

– To je hádam genetické. Ale vážne, myslím si, že moja duša dostala povel zhora. To, že ma naša strana a vláda nepustila študovať do Bratislavy, bolo znamenie. Preto ani nie som dotknutý. Hospodin ma posunoval patričným smerom. Vďaka Bohu!

– *Máte nasledovníka?*

– Naš najmladší syn študuje teológiu. Pôvodne začal študovať ekonomiku, aj tú chce dokončiť, len si dal prestávku. Uvidíme, ako sa rozhodne. Nie je na škodu, ak sa farár vyzná v ekonomických otázkach.

Alžbeta Nobiková, evanjelická farárka na dôchodku

Keď sme sa zoznámili v polovici 90. rokov, bola som presvedčená, že evanjelické bohoslužby sú kvôli spevu oveľa krajšie ako ktorékoľvek iné. Aj ekumenickým bohoslužbám dodala **Alžbeta Nobiková** zo Sarvaša svojim spevom úplne iný rozmer. V súčasnosti je pani farárka na dôchodku. Chodievala na trh s plodinami, ktoré vypestuje. Keď ju o to požiadajú, ochotne príde viesť služby Božie.

– *Ako sa z vás stala farárka?*

– Nebolo to nič zvláštne, že som si vybrala toto povolanie, priviedli ma k nemu tak trochu aj okolnosti, – odpovedala mi na obligátnu otázku. – My sme boli sedliacka rodina. Nemali sme až tak veľa pôdy, neboli sme veľkostatkári, rodičia hospodárili na 40 katastrálnych jutrách. Bola to dobrá zem, úrodná. V istej dobe nás považovali za kulakov a v roku 1949 nás vydurili zo sálaša. Otec išiel pracovať do čističky osiva. Neskôr sme dostali 4 katastre do árendy, na tých sme hospodárili. Časom sme si zadovážili domáce zvieratá a všetko, čo volake-

dy patrilo k hospodárstvu. Starí rodičia a moja mať robili doma. Ja dodnes veľmi ľúbim zem, rada pracujem s pôdou i so zvieratami. Starý otec silne ovplyvnil moju výchovu. Naučil ma pracovať. Nevýdával príkazy, ale bol mi príkladom. Keď sme pracovali na vyárendovanom, požičali sme si kobyľu Šáriku, zapriahli sme ju a ja som ju poháňala.

V hospodárstve som pracovala aj potom, ako som zmaturovala, lebo ma nechceli prijať na žiadnu vysokú školu.

– *Čím ste sa chceli stať?*

– Za „apatekárku“ som chcela ísť alebo za učiteľku. Nikde ma však nevzali. Otec bol kalvínskeho vierovyznania, pochádzal z Mezötúru. Stará mať bola Slovenka zo Sarvaša, Líškova dievka. Často k nám chodievala kalvínska farárka, ona mi poradila, aby som išla na teológiu. Dovtedy mi to ani na um neprišlo, aj keď sme chodievali do kostola, boli sme zbožná rodina. Počula som, že v tom roku berú na teológiu len chlapcov. Napriek tomu som sa prihlásila a vzali ma. Po polroku sme začali chodiť na suplikačné služby. V ročníku nás bolo veľmi málo, preto sme pomerne rýchlo začali vykonávať služby Božie. Vtedy som pochopila – nie preto som sa nestala lekárničkou, lebo ma nezobrali, ale preto, lebo Hospodin to tak zariadil. On ma povolal na túto službu. Keď nastala zmena spoločenského zriadenia, tak odo mňa očakávali, že budem hovoriť o komunistoch, akí sú zlí, lebo mi nedovolili študovať. Ja si však myslím, že v mojom prípade komunisti len vykonali Božiu vôľu...

Po reštitúcii sme s mamičkou natešené plánovali: kúpime si štyri jalovičky, z tých raz budú kravy, aj tie budú mať malé teliatka, vychováme ich, býčky predáme. Postavíme si sálaš bližšie k mestu a bude nám dobre. Nedbali sme, keď nás hrešili: vy hlúpe, čo tu za plány kujete? Chcete byť zase kulaci? Neverili, že sa niekto teší, ak môže zas lopotiť na poli. Bolo to pre mňa veľké sklamanie, keď som pochopila, že darmo dostaneme naspäť zem, nebudeme vedieť robiť to, čo kedysi, i keby sme koňa, statky mali. Uvedomila som si, že mamička zostarla a ja by som bola na všetko sama.

– *Prečo ste sa nevydali?*

– Hát, aj v tom som videla Božiu vôľu. Mala som takého, ktorého som ľúbila. Ale ten sa nepáčil mojej mamičke. Bolo aj tak, že zasiahla nie ona, ale Božia vôľa, lebo zomrel. Viac som potom už na vydaj nepomyslela. Nikdy som sa nevyptovala Pána Boha, prečo je to tak. Nebúрила som sa, aký to mám život, ani muža, ani dieťa. Žila som pre svoju prácu, povolanie. Nikdy som nemala dlhú chvíľu, nevedela som, ani dnes neviem, čo je to nuda. Keďže som sa nevydala, mohla som všetok svoj čas venovať službe Bohu a veriacim. Keby som mala muža a deti, tak by som bola zodpovedná aj za nich, musela by som sa starať o domácnosť. Navyše som mala veľmi nízky plat, ako skoro všetci farári, a z toho by som nebola mohla užiť rodinu. Mamička háčovala pre priemyselné družstvo domácej výroby. Odtiaľ mala aj dôchodok.

– *Dlhé roky ste chodili slúžiť slovenské bohoslužby po našich obciach.*

– Hneď, keď som odišla do dôchodku, ma cirkev poverila vykonávať služ-

bu putujúcej farárky. Zbor som síce už nemala, ale často som chodievala nielen do slovenských obcí na okoli, ale aj do Novohradskej a Komárňansko-ostrihomskej župy. Asi rok slúžim raz mesačne v Čabačude, ale pozývajú ma aj do Kardoša, Irminčoku, Veľkej Tarče, Banky, Oroslánu.

– *Ako sa ta dostanete?*

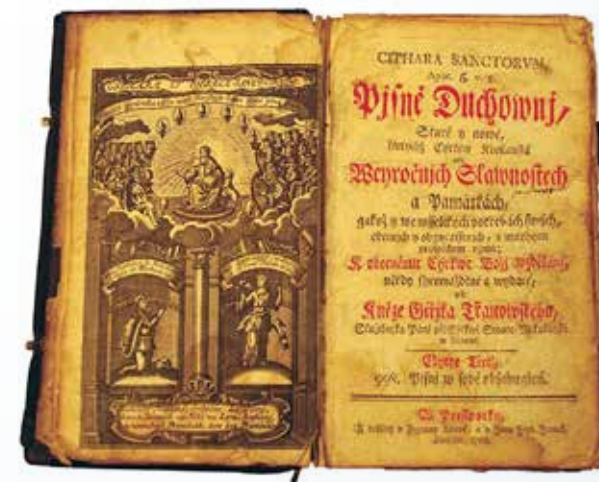
– Autom, veľmi rada šoférujem.

– *Podľa vás čo sa zmenilo od prechodu k demokracii?*

– Zmenilo sa to, že každý slobodne môže veriť, môže chodiť do kostola. Deti sa môžu krstiť. Ale duše ľudí sa nezmenili. Zostali často tvrdé, surové.

– *Čo to znamená?*

– Ľudia sa správajú tak, akoby už viac potrebovali peniaze ako Boha. Vadia sa, bantujú, nenávidia jeden druhého. Mali by častejšie počuť, aby sa navzájom rešpektovali, aby si nerobili naprieky, nespôsobovali si utrpenie. Aby boli ľuďmi. Ale na druhej strane aj dnes túžia po dobrom slove, skutkoch. Teraz, keď chodievam na trh, často so mnou vedú hlboké rozhovory.

– *Ovocie, zelenina, ktoré predávajú na trhu, má aj Božie požehnanie?*

– Dúfam, veru dúfam.

– *Čo predávajú najčastejšie?*

– Kukuricu na pukanie a lahôdkovú kukuricu, hrach, niekoľko druhov fazule, cibuľu a cesnak.

– *Aj na trhu ste farárka?*

– Ale nie (usmeje sa). Len keď vidím, že niekto nie je vo svojej koži, spýtam sa ho: Voľačo sa ti stalo? Ako keby čakal len na túto otázku, hneď si vyleje dušu. Keď sa postážuje, ulaví sa mu. Je dobré, keď môžeme niekomu pomôcť niešť jeho údel. Ak smúti, že mu niekto zomrel, poviem mu: Zaďakuj za tie roky, čo ste mohli spolu prežiť.

– *Vďaka vám som bola presvedčená, že evanjelické bohoslužby sú krásne, lebo sa nich nádherne spieva.*

– My spievame zo Spevníka. Na Čabačude žije jedna ženička, ktorá krásne spieva a vie veľmi dobre po slovensky. Ona je kantorkou zboru. Spolu sme boli dvakrát pochovávať v Pitvaroši, kde sa veľmi zaradovali, že sme spievali po slovensky. Naše piesne sú veľmi pekné, spievame ich od srdca, z duše.

– *Ja z duše ďakujem za rozhovor všetkým našim duchovným. Nech môžu dlho vykonávať svoje poslanie.*

Erika Trenková

Foto: (autorka/archív)

Zo života našich školákov

Aradská oblastná organizácia Demokratického zväzu Slovákov a Čechov v Rumunsku (DZSČR) usporiadala koncom septembra v Nadlaku v poradí XVIII. prehliadku sólistov slovenskej ľudovej piesne Cez Nadlak je... Predstavilo sa šesť spevákov z Maďarska – zo Slovenského Komlóša, Békešskej Čaby a Čabasabadi. Komlóšanka Estera Nagyová si v kategórii najmenších vyspievala II. cenu, kým špeciálnu cenu získal Benedek Murvai z Békešskej Čaby. Čabianska škola sa môže pyšiť dokonca dvoma úspešnými účastníkmi, keďže Cenu poslanca DZSČR udelili Enikő Szatmárióvej.

Foto: (fb)

Virtuálne putovanie po Dolnej zemi sa uskutočnilo koncom septembra a začiatkom októbra na XII. putovnej súťaži zo slovenských dolnozemskej reálií pre stredoškolákov. Súťažilo sa v Gymnáziu Jána Kollára v Báčskom Petrovci. V rámci tematického okruhu Hmotná a duchovná kultúra Slovákov na Dolnej zemi sa prítomní prostredníctvom békeščabianskych študentov vydali na sálaše, spomínali na život slovenských dolnozemskej predkov počas roka (Bence Püski), alebo sa virtuálne previezli po sálašoch starej mamy (Csilla Bajczzerová). Mohli si tiež zaspomínať na minulosť prostredníctvom dobových rodinných fotografií (Szabina Tímea Arnóczka), zamyslieť sa nad úlohou zeme v živote predkov (Dóra Dunaiová), alebo cez tematický okruh Národná identita dolnozemskej Slovákov posúdiť slovenčinu v Slovenskom Komlóši po 270 rokoch (Csaba Bajczzer). Nechýbal ani moderný pohľad na každodenný slovenský jazyk v Budapešti (Zoltán László Havas) a adventné programy v čabianskej slovenskej škole (Lea Szarvasová).

Foto: J. Pitoňák

V Slovenskom gymnáziu, základnej škole, materskej škole a žiackom domove v Békešskej Čabe v polovici októbra slávnostne otvorili v škôlke ďalšiu, štvrtú skupinu. V meste z roka na rok rastie popularita slovenskej školy. Riaditeľka inštitúcie Edita Pečeňová sa poďakovala zastupiteľskému zboru mesta a osobne primátorovi Péterovi Szarvasovi za kladný prístup. Predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková uviedla, že v oblasti slovenského národnostného školstva badať paralelne úpadok (napríklad čo sa týka počtu žiakov a pedagógov – slovenčinárov), ale aj rozvoj. Je potešiteľné, že v prípade školských inštitúcií prevádzkovaných CSSM je príznačný práve trend rozvoja.

Foto: (csl)

V Číve uplynulo 90 rokov od postavenia budovy terajšej základnej školy, čo si obec pripomenula oslavami v druhej polovici októbra. Slávnosti sa začali vernisážou výstavy o dejinách školy, pokračovali dňom otvorených dverí a 20. októbra sa konala súťaž v slovenskej vzdelanosti. Slávnostný týždeň vyvrcholil v sobotu, keď do školy zavítali vzácní hostia, bývalí žiaci a riaditelia, pedagógovia, predstavitelia CSSM, župnej samosprávy a miestnych volených zborov, aby si pozreli výstavu a kultúrny program žiakov.

Foto: (kan)

Žiaci Základnej školy v Jásči sa v polovici októbra vybrali na výlet do baníckeho skanzenu v Tatabáni, kam ich pozvala vedúca Regionálneho strediska ÚKSM v Bánhide Ruženka Izíngová Pružinová. Zašlé časy si pripomenuli v škole, ktorá sa nachádza priamo v areáli skanzenu. V triede ich privítala učiteľka oblečená v dobových šatách. Zažili s ňou priebeh vyučovacej hodiny z dôb svojich starých mám a starých otcov. S veľkým záujmom si pozreli nainštalovanú banskú šachtu, dokumentujúcu prácu pod zemou.

Foto: E. Farkašová

Malotarciánska slovenská samospráva v rámci cyklu programov Po stopách našich predkov usporiadala začiatkom novembra Deň kukurice. Zbor už po druhýkrát oslovil deti, aby ich pomocou programu oboznámil s tradíciami tu žijúcich Slovákov. Aj tohto roku prišli deti zo skupiny Brekyňa (Berkenye) FS Panónia so svojimi učiteľmi Barbarou Urbánovou a Móricom Máthém a príslušníci miestnej slovenskej pospolitosti so svojimi vnúčatami. Poslankyne Alžbeta Kohajdová, Mária Csajová a Mária Orliková im predviedli, ako kedysi lámali, šúpali, mrvili a mleli kukuricu. Deťom sa najväčšmi páčilo mrvenie a mletie kukurice. Keď už ošúpali a pomrvili kukuricu, s pomocou Zuzany Méhesovej robili zo šúľkov a zo šúpolia bábkiky.

Foto: K. Szabová Tóthová

Foto: (csl)

V tardošskej základnej škole v polovici novembra prebiehali programy tzv. Slovenského týždňa. V rámci neho usporiadali tradičnú župnú slovenskú recitačnú súťaž pre žiakov nižších ročníkov, z ktorých si najviac recitátorov vybralo básne Kristy Bendovej, Eleny Čepčekovej a Ľudmily Podjavorinskej. Žiaci vyšších ročníkov si merali znalosti zo slovenčiny a zo slovenskej vzdelanosti. Do súťaže sa celkovo zapojilo rekordných 58 žiakov z ôsmich škôl Komárňansko-ostrihomskej župy.

CSSM, Verejnoprospešná nadácia Za Slovákov v Maďarsku a Slovenské divadlo Vertigo usporiadali začiatkom decembra v Stredisku pilišských Slovákov v Mlynkoch Celoštátne adventné stretnutie slovenských detí. Na podujatie prišla mládež zo všetkých kútov Slováckmi obývaných miest v Maďarsku. Na úvod sa prítomným prihovorela predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková, ktorá spolu so štátnym tajomníkom Miklósom Soltészom zapálila sviečku Mieru. Sviečku Viery zapálili veľvyslanec Slovenskej republiky v Maďarsku Rastislav Káčer a slovenský hovorca Ján Fuzik. Po vyznamenaní štipendistov Programu pre nadaných nasledoval kultúrny program.

Foto: (fuhr)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti usporiadala koncom novembra v knižnici budapeštianskej slovenskej školy tradičnú súťaž v prednese poézie a prózy, do ktorej sa zapojili žiaci budapeštianskej slovenskej školy a Základnej školy v Jášči. „Klobúk dolu pred učiteľkami a učiteľmi, ktorí takto svedomite pripravili svojich zverencov. Môžem povedať, že úroveň súťaže teraz dosiahla svoj vrchol,“ povedal pred odovzdaním diplomov a cien predseda poroty, novinár a spisovateľ Zoltán Bárkányi.

Stalo sa už peknou tradíciou, že v budapeštianskej slovenskej škole sa žiaci, učitelia a rodičia spoločne naladia na vianočné sviatky. Škôlkari predviedli milý tanček, ktorý s nimi nacvičila učiteľka tanca Eva Szilágyiová Šubová. So žiakmi nižších ročníkov naštudovala úsmevnú scénu o čertíkovi Bertíkovi hosťujúca učiteľka Anita Holá. Žiacke spevokoly s učiteľkou spevu Agátou Bartalošovou Košárovou si pripravili kytice krásnych vianočných kolied, ale odznali aj populárne slovenské piesne. Žiaci vyšších ročníkov a

Hostia, učitelia, rodičia, súrodenci a blízki budúcich maturantov sa stretli na stužkovej slávnosti Slovenského gymnázia v Békešskej Čabe, aby študentov 12. ročníka slávnostne uviedli do sveta maturantov. Triedna profesorka Zuzana Tóthová a jej 11. trieda pripravili filmový príbeh, v ktorom boli hlavnými postavami budúci maturanti s triednou profesorkou Elenou Beraczkovou a niektorými ďalšími profesormi. Riaditeľka školy Edita Pečeňová sa na chvíľu zahľadela do minulosti. Súčasní maturanti sú nasledovníkmi prvého pokolenia maturantov z roku 1953, generácie ich starých rodičov. Absolventov slovenského gymnázia spájajú spoločné spomienky.

gymnázia sa naučili vianočnú ľudovú scénu s koledami a tancami. Vyvrcholením programu bol spoločný spev piesne Tichá noc.

Od polovice decembra šesť študentov dvanásteho ročníka budapeštianskej slovenskej školy hrdo nosilo stužky, ktoré im prišla na stužkovej slávnosti ich triedna profesorka Alžbeta Eszesová Vrbovská. Významnú udalosť v živote maturantov otvorila riaditeľka inštitúcie Júlia Szabová Marloková. Nasledovali spomienky na spoločne strávené roky, na neopakovateľné a nezabudnuteľné chvíle. Najstarší študenti sa s originálnym humorom poďakovali pedagógom – osobitne svojej triednej profesorky. Slová vďaky odznali aj na adresu rodičov za vytvorenie bezpečného zázemia a za podporu mladých v ich nie najľahšej, ale krásnej etape života.

Novomestská slovenská škola v čase adventu pripravila bohatý mimoškolský program. Týždeň sviatočných farieb bol zameraný na tvorivé dielne, s vianočným programom vystúpili internátne deti a žiaci 3. ročníka a s vianočnými koledami sa predstavil školský spevácky zbor. Žiaci pripravili medovníky a skromné darčeky pre účastníkov regionálnej interetnickej konferencie, ktorú Nové Mesto pod Šiatrom usporiadalo už po dvadsiaty prvýkrát.

Do Kultúrneho domu v Netejci prišli v polovici decembra 2016 deti z Agárdu, Netejcu, Horných a Dolných Petian, Legíndu a Níže, aby si pozreli divadelné predstavenie. Organizátorom podujatia bolo Regionálne stredisko ÚKSM vo Veňarci. Deti si pozreli predstavenie divadla PIKI Paskudárium, ktorého predlohou bola kniha Dušana Taragela Rozprávky pre neposlušné deti a ich starostlivých rodičov. Divadelnú hru si deti užívali od prvých chvíľ. Herci na porozumenie deja používali okrem jednoduchých výrazových prostriedkov aj prvky pantomímy, grotesky a bábkového divadla.

Foto: A. Rusnák

Šokuj rodičov, čítaj knihy – táto trefná a humorná myšlienka visela na nástenke Základnej školy Józsefa Beného v Pišpeku, ktorá koncom januára usporiadala finále čitateľskej súťaže. Niekoľko týždňov spracovávali žiaci so svojimi učiteľmi z Jášču, Novej Huty, Níže, Dengelegu, Ďurky, Veňarca a z Pišpeku úryvky z kníh Márie Ďuričkovej Danko a Janka a Margity Garajszkej Bartók, aby si napokon zmerali svoje vedomosti. Viac než 60 detí v 16 skupinách si vyskúšalo svoje schopnosti v riešení krížoviek, v kvíze, v plynulom čítaní, v predstavení sa, v tvorbe viet, ako aj zručnosti v kreslení, či v skladaní puzzle. Organizátorkou a iniciátorkou čitateľskej súťaže bola učiteľka slovenského jazyka Erika Zemenová Palečková.

Foto: (et)

Národnostné pedagogické školské stredisko vyhlásilo celoštátnu súťaž v kreslení. Do súťaže nominovali 1321 prác. Kresby detí vo veku od škôlkarov až po študentov národnostných gymnázií hodnotili národnostní výtvarní umelci. Odovzdávanie cien, spojené s výstavou víťazných prác, sa konalo v polovici februára v administratívnej budove Národného zhromaždenia. V kategórii najmenších získala prvú cenu Betsabé Marton-Dobosiová a druhú Viktória Tóthová, obe zo Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe. Mimoriadnu cenu a knižnú poukážku odovzdala školská referentka CSSM Erika Lázárová žiačke slovenskej školy v Novom Meste pod Šiatrom Júlii Dzurišovej a žiakovi Základnej školy Gézu Gárdonyiho v Ďurke Valentínovi Turaimu.

Nadácia Za deti novomestskej slovenskej školy usporiadala v polovici februára tradičný dobročinný ples za účasti 165 hostí. Ples sa niesol v znamení predvečera 20. výročia založenia nadácie. Po úvodnom tanci nasledovali slová predsedníčky kuratória nadácie Júlie Kuczikovej, ktorá medzi hosťami privítala zástupcu vedúceho úradu samosprávy mesta Ferenca Rózsahgyiho. Do tanca naladil hostí školský spevácky zbor, ktorý doplnili spevavé hlasy učiteľiek a pracovníčok školy. Kolo slovenských ľudových piesní sprevádzal búrlivý potlesk, z ktorého sa tešila najmä dirigentka zboru, hosťujúca učiteľka Dagmar Kötelešová.

Foto: J. Kucziková

Foto: J. Molnárová Mátraiová

V škole v Novej Hute sa v marci uskutočnila tradičná miestna zabíjačka. Na tento deň pozbierali deti zvyky spojené s týmto úkonom, spoznávali postup práce, napísali si recepty. Školákov zaujal tento program, keďže sa na ňom mohli aktívne zúčastniť. Na záver dňa ochutnali pripravené zabíjačkové jedlá a buchty, ktoré im veľmi chutili.

Jarná kavalkáda je tradíciou Slovenskej základnej školy v Sarvaši. Po krátkom kultúrnom programe sa deti venovali ponúkaným aktivitám, ktoré pripravili učiteľky na jednotlivých stanovištiach. Každý žiak si tu vyskúšal svoju kreativitu a prostredníctvom tajničiek, rébusov a kvízov aj svoje vedomosti o Veľkej noci.

Foto: Zlatica Lišková

Foto: A. Szabová

V školskom roku 2016/17 zrealizovali dávnejšiu túžbu čemerských Slovákov. V 1. C triede Základnej školy kráľa Mateja v rámci rozvrhu hodín zaviedli vyučovanie miestnych slovenských tradícií. Viacerí zo žiakov sa už v škôlke mohli zoznámiť s čemerskými slovenskými tradíciami, ale aj tí, ktorí začali „od nuly“, sa oduševnene zapojili do tohto procesu. Predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy, zároveň vedúca Domu čemerských slovenských tradícií Alžbeta Szabová vynaložila obrovské úsilie, aby deti mohli pokračovať v zachovávaní tradícií aj v základnej škole.

Foto: Zoltán Havas

Žiakov 5. ročníka budapeštianskej slovenskej základnej školy navštívil básnik, publicista, spisovateľ a prekladateľ Gregor Papuček. Porozprával im o tom, ako kedysi prišiel študovať do budapeštianskej školy a ako sa potom vyvíjala jeho životná dráha. Deti následne predstavili svoju prezentáciu o básnikovom živote a Oliver Patay zarecitoval svoju prvú báseň, ktorú napísal pre pána Papučka. Ostatné deti pripravili k jeho básňam ilustrácie a spojili ich do tvaru knižky.

Bláznivý prvoaprílový deň majú radi aj žiaci Slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši, kde je už dlhoročnou tradíciou, že žiacka samospráva usporiada Deň žiakov. Za učiteľský stôl sa posadili žiaci siedmej triedy, po mimoriadnych vyučovacích hodinách pokračoval deň množstvom veselých hier a zábav.

Foto: Marianna Bajczereová

Na siedmej Slovenskej jazykovej súťaži pre žiakov druhého stupňa v Základnej škole Gézu Gárdonyiho v Đurke sa zúčastnili žiaci z Dabašu-Šáre, Čívu, Mlynkov, Niže, Pišpeku a, samozrejme, hostujúcej školy, spolu 34 detí. „Porotcovia mali ťažkú úlohu, lebo mnohí žiaci boli výborne pripravení, voľne sa s nimi dalo rozprávať o téme, rozumeli otázkam a pohotovo na ne reagovali,“ povedal hlavný organizátor Zoltán Berényi.

Foto: Atila Rusnák

Slovenská národnostná základná škola v Dunaedháze koncom marca usporiadala pre žiakov vyšších ročníkov jazykovú súťaž zo slovenčiny, tematicky zameranú na vznik obce pred 800 rokmi a jej opätovné osídlenie Slovákmi pred 300 rokmi. Na záver všetky skupiny predviedli svoju prezentáciu Dunaedházu. Súťažiaci vyhrali hodnotné vecné ceny, ktoré im zabezpečila Nadácia pre deti v Dunaedháze.

Foto: Tomáš Nagy

Slovenská samospráva v Kétšoproni spoločne so Spolkom pre zachovávanie slovenských ľudových tradícií Horenka sa rozhodli, že v roku 2017 budú v škole organizovať popoludnia ľudových zvykov slovenských predkov. V rámci týchto stretnutí môžu deti spoznávať tradície, ktoré sa zachovali vďaka ich zanietým miestnym pestovateľom. Na prvom takomto popoludní členovia spolku pripravovali spoločne s deťmi halušky. Školáci si pri práci pospevovali slovenské ľudové piesne.

Foto: E. Tóthová

V Maďarsku je 24. apríl Dňom ľudového kroja. Pri tejto príležitosti tí, ktorým na tom záleží, si oblečú dajakú súčasť ľudového kroja, aby aj tak propagovali dôležitosť zachovávaní tradícií. Tohto roku sa k tomuto hnutiu pridala Základná škola Jozefa Beneho v Pišpeku, keď si jej žiaci obliekli ku každodennému šatstvu nejakú súčasť ľudového kroja.

Foto: Erika Zemenová Palečková

Priestory Základnej školy v Horných Peťanoch sa 25. apríla stali dejiskom slovensko-maďarskej recitačnej súťaže. Na XIX. ročníku sa zúčastnilo 31 žiakov nižšieho stupňa okrem domácich z Netejču, Níže, Šápova a zo Szendehelyu. Najlepší recitátori si za usilovnosť odniesli domov diplomy a knihy, ale aj slovami nevyjadriteľné príjemné pocity.

Foto: Erika Szabóová Csorbová

Foto: (tre)

Už deväť rokov sa koná slovenský metodický deň pre pedagógov materských škôl Komárňansko-ostrihomskej župy. V máji sa učiteľky škôlok, v ktorých sa vyučuje slovenčina, zišli v Šarišape. Rad osožných prednášok iste poslúži k skvalitneniu práce s najmenšími – našou budúcnosťou.

Foto: Attila Orliczki

Priateľské obce v Bukových horách už dlhé roky usporadúvajú športovú súťaž žiakov okolitých škôl – Bukový pohár. Deti najprv súťažili v skoku do diaľky na dvore Slovenskej národnostnej základnej školy v Novej Hute, potom všetci vyšli na športové ihrisko, kde sa odohrávali záporenia vo futbale a hádzanej, atletických disciplínach a cyklistike. Deti sa cítili veľmi dobre, spoznali nových kamarátov, strávili osožný deň na dobrom vzduchu a športovali v prekrásnom prostredí.

V Slovenskej národnostnej základnej škole v Mlynkoch začiatkom júna odovzdali ceny najúspešnejším žiakom programu Budujeme. Začiatkom školského roka 2016/17 Slovenská samospráva v Mlynkoch vyhlásila túto súťaž pre vyšší stupeň základnej školy. Cieľom bolo podnietiť deti, aby sa aktivizovali v miestnom slovenskom národnostnom živote. To sa organizátorovi aj podarilo, veď do súťaže sa prihlásila viac ako polovica žiakov.

Foto: (fb)

Hneď v prvý školský týždeň roku 2017 otvorili tradičnú Školu v prírode v Hronci. Aj v tomto roku usporiadal Zväz Slovákov v Maďarsku päť turnusov školy v prírode Poznaj svoje korene. Prvé štyri pre žiakov našich slovenských základných škôl a piaty pre stredoškôlkov. Témou tohtoročných týždňových pobytov, ktoré sa uskutočnili vďaka podpore vlády Slovenskej republiky, bolo Slovensko.

Foto: J. Molnárová Mátraiová

Foto: L. Kapi

Prvou športovou aktivitou v Novom Meste pod Šiatrom v školskom roku 2017/18 boli bežecké preteky na Vysokom vrchu, ktoré usporiadala mestská lyžiarska škola už po ôsmy raz. Miestna maďarsko-slovenská dvojazyčná národnostná základná škola aj teraz nominovala do súťaže skupiny aj individuálneho bežca. Všetci si zaslúžili pochvalu za svoju vytrvalosť a záľubu v športe.

Foto: (csl)

Základná škola F. Rákócziho II. v Dabaši-Šáre usporiadala v posledné septembrové dni v poradí ôsmy Slovenský národnostný týždeň. V pestrej palete programov figurovali o. i. šport, oživenie tradičnej obaračky, rôzne výstavy, ako aj slovenské dramatické hry. Vyvrcholením týždňa bol Deň národností, na ktorom sa okrem hostiteľov prezentovali aj žiaci zo susednej Katolíckej základnej školy sv. Jána, z Bukovskej slovenskej národnostnej školy v Novej Hute, ako aj predstavitelia rómskej komunity mesta.

Vyššie 155 účastníkov z 18 našich škôl sa zišlo koncom školského roka v Dabaši-Šáre na celoštátnom kole Slovenských spievaniek a veršovačiek, ktoré Zväz Slovákov v Maďarsku usporiadal po 21. raz. O úrovni prednesov súťažiacich sa vedúci jednotlivých porôt vyjadrili veľmi pozitívne, či už išlo o výslovnosť a intonáciu recitátorov, alebo o čisté hlasy sólových spevákov, resp. o súzvuk hlasov v speváckych a hudobných formáciách.

Foto: (fuhl)

Otvorenie školského roka v našich školách

Dejiskom slávnostného otvorenia školského roka a konferencie pre odborníkov z oblasti národnostného školstva bol začiatkom septembra Bulharský kultúrny dom v Budapešti. „Myslím si, že z hľadiska národnostných komunit dôležitosť školského systému je ešte výraznejšia, než sa mu pripisuje všeobecne,“ začala slávnostný prejav predsedníčka Združenia celoštátnych národnostných samospráv Alžbeta Hollerová Račková. Ako uviedla, v zachovaní a zosilnení našich komunit majú národnostné výchovno-vzdelávacie inštitúcie obrovský význam. Pritom podľa jej názoru problémy, ktoré sa vyskytujú všeobecne v oblasti školstva, ako napríklad nedostatok pedagógov alebo ich nepriaznivé vekové zloženie, sa v prípade národnostných komunit objavujú skôr a koncentrovanejšie. Aj preto vyzvala pedagógov, aby sa zapojili do procesu spoločenskej diskusie pri vytváraní nového Základného národného učebného plánu a žiadala predstaviteľov rôznych vládnych orgánov a organizácií, aby im to umožnili a aby kladne prijali spoločne vytvorené stanoviská národností. Ďalej dodala, že v záujme pretrvania národnostných kolektívov pracujú mnohí na rôznych fórach, napríklad v oblasti výchovy budúcich národnostných pedagógov, aby študenti mali záujem o túto dráhu a aby znamenala pre nich pozitívnu výzvu.

Foto: (csl)

Na slávnostnom otvorení školského roka v Materskej škole, základnej škole, gymnáziu a žiakom domove s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti oznámila riaditeľka inštitúcie Júlia Szabová Marloková dve príjemné správy: od tohto školského roka v inštitúcii funguje aj tretia skupina v materskej škole, resp. inštitúcia otvorila nultý národnostný jazykovo-prípravný ročník na gymnáziu. Počas prípravného ročníka budú mať žiaci vyššie dvadsať hodín slovenčiny týždenne, vďaka čomu budú môcť nastúpiť o rok do prvej triedy gymnázia s dostatočnými znalosťami. Vďaka tomu môžeme očakávať nárast počtu žiakov vo výchovno-vzdelávacej ustanovizni. Navyše nové tváre pribudli nielen medzi žiakmi, ale aj medzi učiteľmi.

Foto: (kan)

V Maďarsko-slovenskej dvojazyčnej národnostnej základnej škole a žiackom domove v Novom Meste pod Šiatrom zasadlo do lavíc devätnásť prváčikov, ktorí sa počas predchádzajúceho školského roka zoznamovali s inštitúciou formou poznávacích popoludní. Riaditeľka školy Júlia Kucziková zrekapitulovala program letných prázdnin a načrtla harmonogram podujatí nového školského roka. V rámci programu Erasmus+ novomestská slovenská škola v úlohe koordinátora realizuje trojročné vzdelávacie strategické partnerstvo šiestich krajín EÚ.

Foto: (jk)

Foto: Marianna Fábiánová

Riaditeľka Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Békešskej Čabe Edita Pečeňová pri otvorení nového školského roka ponúkla žiakom za priehrsťie dobrých rád, aby „...nový školský rok mohol byť aj začiatkom, štartom s novým čistým listom“. Netreba, aby hneď teraz sľúbili, že sa budú lepšie učiť ako vlani, opravajú si aspoň 4 z piatich známok, že nebudú robiť všetko na poslednú chvíľu. Pre školu i pre žiakov bude oveľa jednoduchšie, keď si budú klásť pred seba ciele každý deň, využijú svoje nápady a tak si budú každodenne trénovať svoju vôľu. Slávnosť, na ktorej milými darčekom privítali prváčikov inštitúcie, ukončila riaditeľka slovami nositeľa Nobelovej ceny Alberta Szentgyörgyiho: „Budúcnosť bude taká, aká je dnešná škola.“

V rámci otváracie slávnosti Slovenskej základnej školy v Slovenskom Komlóši riaditeľka inštitúcie Zuzana Lauková informovala žiakov, pedagógov a rodičov o programoch, ktoré škola organizovala počas letných prázdnin, ako aj o začínajúcom sa školskom roku. V deviatich triedach ustanovizne sa bude učiť 157 žiakov, medzi nimi 19 prvákov. Novou členkou pedagogického zboru je hosťujúca učiteľka zo Slovenska, vo výchovno-vzdelávacej práci bude pomáhať pedagogická asistentka. Žiaci aj v tomto roku budú mať možnosť vybrať si z mnohých záujmových krúžkov a druhov športu.

Foto: Marianna Bajczarová

Foto: Mária Hrušková-Molnárová

V Slovenskej základnej škole v Sarvaši v prvý deň nového školského roka prváčikovia horeli nedečakavosťou, lebo dostali úlohy, ktorými mali preukázať svoje vedomosti a obratnosť. Po ich úspešnom absolvovaní ich starší spolužiaci a pedagógovia na čele s riaditeľkou Zuzanou Nemčokovou odmenili obrovským potleskom a prejavmi uznania. Prítomní hostia a zástupkyne žiackej samosprávy sa zhodli v tom, že prváci môžu byť oficiálne prijatí do radov žiakov. Žiačka Emeše Kováčová, ktorú zvolili za kráľovnú z radov starších žiakov, ich pasovala za prvákov slávnostným položením kráľovského meča na plec. Na záver prváci dostali čiapky, ktoré symbolizovali, že úlohy splnili na výbornú.

Rozlúčkové slávnosti v našich školách

Foto: Marianna Fábiánová

„Cesta nová každému inou farbou svieti...“ – slovami básnika sa začala rozlúčka s maturantmi slovenského gymnázia v Békešskej Čabe. Po poslednom zvonení a ceste vyzdobenou budovou 13 študentov predstúpilo v prvú májovú sobotu pred učiteľov, rodičov, mladších spolužiakov a priateľov, aby sa s nimi symbolicky rozlúčilo. Symbolicky, keďže sa následne vídali v škole počas maturitných skúšok. Po odovzdaní vlajky školy študentom 11. ročníka nasledovalo poďakovanie rodičom a učiteľom.

Foto: Marianna Fábiánová

Na dvore čabianskej inštitúcie v polovici júna zaznelo niekoľkonásobné „Hurá!“ Nechýbali úsmevy a veľký potlesk. Usmievali sa žiaci, rodičia, učители i hostia, trocha smútili ôsmaci, ktorí sa lúčili so školou. Riaditeľka inštitúcie vyzdvihla početné úspechy žiakov, ktoré dosiahli počas školského roka.

Šesť študentov dvanásteho ročníka budapeštianskeho slovenského gymnázia sa v spoločnosti triednej profesorky Alžbety Eszesovej Vrbovskej a za účasti rodinných príslušníkov v prvý májový štvrtok slávnostne lúčilo so svojou školou, so svojimi učiteľmi a so žiakmi nižších ročníkov. V mene maturantov Bianka Molnárová a Marcell Ónodi symbolicky pripevnili stuhu na vlajku školy a odovzdali ju študentom 11. ročníka.

Foto: (csl)

Po poslednom zazvonení sa v polovici júna zišli žiaci budapeštianskej slovenskej školy v aule inštitúcie, aby sa rozlúčili s ôsmakmi a zakončili školský rok. Už tradične sa rozlúčková slávnosť začala pochodom ôsmakov vyzdobenými triedami a chodbami školy. Viacerí z nich prestúpili prah tejto ustanovizne pred 11 rokmi ako škôlkari. S tromi ôsmakmi sa siedmci rozlúčili iba na niekoľko mesiacov, lebo od septembra pokračovali v štúdiu na tunajšom gymnázii. Ostatní si vybrali stredné odborné školy. Je potešiteľné, že traja sa rozhodli „spečať“ svoje znalosti slovenčiny zložením jazykovej skúšky stredného stupňa.

Foto: Zlatica Lišková

V sarvašskej škole je už tradíciou, že na konci roka ôsmaci pripravujú program pre učiteľov. Tentoraz tanečnými choreografiami šikovne predviedli svoj život v škole od škôlky až po 8. triedu a tak sa rozlúčili so svojimi učiteľmi. Ani chlapci nedokázali bez slz prečítať slová, ktoré napísali spolu so spolužiakmi. Rodičia sa poďakovali učiteľom za osemročnú starostlivosť. Nasledovalo odovzdanie darčiek a večera. Na záver sa ôsmaci zabávali na diskotéke.

Rozlúčková slávnosť ôsmakov a slávnostné ukončenie školského roka sa v Slovenskej základnej škole v Slovenskom Komlóši niesli v znamení tradícií. Riaditeľka inštitúcie Zuzana Lauková zhodnotila školský rok. Priemerný prospech bol 4,24, čiže prácu väčšiny žiakov charakterizovala snaživosť a usilovnosť. 22 detí dosiahlo vynikajúci a 25 výborný prospech. Rozlúčková slávnosť ôsmakov prebiehala podľa tradícií školy – zazneli slová vďaky, spomienok a lúčiaci sa žiaci dostali niekoľko dobrých rád do budúcnosti. Ako posledná sa s nimi lúčila triedna učiteľka Anna Ondrejová, ktorá mala ku každému niekoľko osobných slov. Slávnosť sa skončila odovzdávaním kvetov a poslednou prechádzkou po škole, ktorá bola druhým domovom trinástich žiakov, ktorí sú od septembra študentmi stredných škôl.

Foto: Marianna Bajczerová

Naše deti v táboroch

Jednou z nesporných výhod národnostných škôl je o. i. bohatá ponuka táborov, ktoré môžu ich žiaci počas leta absolvovať. Ich pestrosť dobre ilustruje nasledujúca rekapitulácia letných aktivít v roku 2017 – bez nároku na úplnosť.

Spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina s odbornou podporou ÚKSM v druhej polovici júna zorganizoval Celoštátny slovenský národopisný a tanečný tábor pre deti a mládež, ktorý sa uskutočnil v Novom Meste pod Šiatrom – Baňačke. Jedinečné zemplínske prírodné prostredie ihneď očarilo deti, ktoré prišli z rôznych kútov Maďarska: z Dunaedházu, Malej Tarče, Čívu, Slovenského Komlóša, Budapešti a z Alkáru.

Foto: Katarína Karkušová

Slovenská samospráva v Sudiciach usporiadala tábor pre 25 žiakov miestnej základnej školy. Deti sa hrovou formou zoznamovali so slovenským jazykom, ktorý zohral dôležitú úlohu počas všetkých siedmich táborových dní.

Foto: L. Faludi

Slovenská samospráva v Kétšoproni začiatkom júla zorganizovala národopisný tábor zameraný na hudbu pre 25 detí, väčšinou žiakov nižšieho stupňa. Hlavným cieľom organizátorov bolo získať dorast pre skupinu malých gitaristov. Tábor sa skončil galaprogramom, v ktorom deti ukázali svojim rodičom a starým rodičom, čo sa za týždeň naučili. Členky Folklórneho súboru Horenka upiekli na rozlúčku tradičné koláče s makom, slivkovým lekvárom a tvarohom.

Foto: Erika Tóthová

Žiaci budapeštianskej slovenskej školy vďaka Slovenskej samospráve Budapešti strávili začiatkom júna týždeň v prekrásnom prostredí kaštieľa v Mojmírovciach, kde absolvovali návštevu múzea, športovali, ale zasadli aj do školských lavíc a aktívne sa zapojili do vyučovania v miestnej škole.

Foto: (fb)

Žiakov slovenskej školy z Nového Mesta pod Šiatrom čakali počas leta tri rôzne tábory: tábor na Zemplínskej širave, basketbalový tábor a tábor v Osrblí. Na Zemplínsku širavu zavítalo 24 detí s dvomi učiteľkami. Navštevovali tam rôzne atrakcie a opakovali si slovenské výrazy týkajúce sa danej tematiky. Cieľom tábora bolo zdokonaľiť sa v jazyku a komunikácii, upevniť a rozšíriť si vedomosti získané v škole, ale aj v nadväzovaní vzťahov, v kultúre správania, v samostatnosti, v návykoch zdravého životného štýlu a popritom získať nové vedomosti. No a okrem tohto všetkého deti strávili týždeň v krásnom prostredí Zemplínskej širavy a nie pred počítačom.

Foto: Viera Mohayová

Žiaci slovenskej školy v Budapešti, cirkevnej školy v Békešskej Čabe a základných škôl v Leviciach a Šahách sa stretli v biblickom tábore pod vedením putujúcej farárky Hildy Gulácsiovej Fabulovej a farárky zo Šiah Hanky Peničkovej. Už tradičný duchovný zraz detí z Maďarska a Slovenska sa konal v polovici júla na chate v Sebechleboch neďaleko mesta Krupina, v južnej časti Štiavnických vrchov. Tábor poskytol vyše tridsiatim deťom vo veku od 8 do 16 rokov okrem duchovného rozjímania aj vzácnu príležitosť pre spontánne detské hry, ako aj vážnejšie duchovné cvičenia v spoločnosti rovesníkov uprostred krásnej a tichej prírody.

Foto: Martin Sirák

Foto: Zlatica Lišková

Žiaci Slovenskej základnej školy v Sarvaši boli v letnom tábore vo Vrútkach. Týždňový pobyt bol veľmi pestrý, pozostával z práce na projektoch, viacerých výletov do prírody, plavby plťou po rieke Orava, návštevy Oravského hradu, mesta Žiliny, Harmaneckej jaskyne, aquaparku a múzea.

Komlóšsky slovenský tanečný tábor sa uskutočnil po prvý raz koncom júla v mládežníckom tábore v Sarvaši, na nábřeží Kereša. Jeho najdôležitejším cieľom je výchova dorastu. 25 účastníkov sa v prvom rade učilo komlóšsky marš a jeho variácie, ako sa dajú prepojiť jednotlivé kroky, figúry, aby tanečníci vedeli prípadne improvizovať.

Foto: Katarína Karkušová

Foto: Erika Tóthová

Sedemdňového jazykového a národopisného tábora v Polňom Berinčoku sa zúčastnilo 28 detí a mládeže vo veku od 4 do 16 rokov. Predpoludním sa učili slovenské výrazy, riekanky, piesne a tance pod vedením pedagógov čabianskej slovenskej základnej školy, popoludní pracovali v remeselníckych dielnach a absolvovali výlet do Sarvaša.

Foto: Ildika Očovská

Foto: Katarína Szlauková

Slovenská samospráva vo Velkej Tarči usporiadala na prelome júla a augusta dvojtyždňový slovenský tábor. Aktívne v ňom oddychovali deti od predškolského veku do 10 rokov. Kto mal záujem, mohol tvoriť v remeselníckej dielni, milovníci športu mohli hrať futbal, bedminton či stolný tenis. Deti zaujalo aj čítanie rozprávok, slovenských riekaničiek a básničiek.

Foto: Alžbeta Krajczárová Szárazová

Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy zorganizovala začiatkom augusta v Tardoši tábor ľudového tanca. Jeho účastníkmi bolo 25 tanečníkov detských skupín z Tatabáne-Bánhidy, Oroslánu, Síleša, Šarišápu a Tardoša.

Slovenská samospráva v Čuvári zorganizovala čitateľský tábor. Deti sa mohli tešiť na hravé slovenské zamestnania, nácvik ľudových tancov a remeselnícke dielne. Jeden deň sa vybrali na výlet do obce Salka na Slovensku. Tu sa deti venovali príprave rôznych figúrok z kukuričného šúpolia, maľovaniu na sklo alebo zhotovovaniu makramé a pozreli si aj miestne národopisné múzeum.

Foto: E. Fábíánová Dorozsmaiová

Žiaci Slovenskej základnej školy v Sarvaši sa aj tohto roku tešili na týždňový národopisný tábor. Deti mohli spoznávať ľudové remeslá spojené s ľudovými hrami a dielňami, ale navštívili aj divadlo Cervinus Teátrum, kde si pozreli film o Hlúpej žene. Zavítali do Slovenského pamiatkového domu v Békešskej Čabe a do Kétsoproňu na sálaš „Kemencés“.

Foto: Zlatica Lišková

Tradičný Biblický tábor Náboženského a sociálneho výboru CSSM sa v predposledný júlový týždeň uskutočnil v známych priestoroch Agapé evanjelickej cirkvi a. v. vo Svätom Jure. O tábor prejavilo záujem 34 detí z Békešskej Čaby, Budapešti, Dunaedházu, Ďurky, Kestúca, Sarvaša a zo Slovenského Komlóša – informoval nás vedúci tábora, evanjelický farár zo Slovenského Komlóša Atila Spišák. Počas týždňového pobytu sa účastníci venovali príbehu Jozefa a jeho bratov zo Starého zákona. Popri zamestnaniach podnikali výlety do okolitých lesov, navštevovali kultúrno-historické pamiatky, resp. kostoly v Bratislave, Modre a Pezinku.

Foto: (asz)

Druhý augustový týždeň usporiadal Slovenský spolok Identita v Pútnickom dome v Marianke pri Bratislave III. ekumenický mládežnícky biblický tábor. 23 slovenských detí prišlo z Dabaša-Šáre, Budapešti, Érdu, Kestúca, Mlynkov a Šóškútu. Program tábora sa niesol v znamení 100. výročia zjavenia Panny Márie vo Fatime a 20. výročia úmrtia Matky Terezy z Kalkaty. Účastníci týždňového pobytu nacvičili v prostredí historického rímskokatolíckeho kostola farnosti Narodenia Panny Márie pôsobivé a poučné biblické pásmo „Fatimské zjavenie“, ktoré výstižne znázornilo podstatu pravého náboženstva.

Foto: (kk)

Tak ako každý rok, aj tohto leta boli deti zo slovenských škôl v Maďarsku na týždňovom pobyte v tábore v Novej Lesnej vo Vysokých Tatrách. V tábore sa zúčastnilo 50 detí z Tardošu, Dabaša, Budapešti, Jášču, Horných Petian, Annadvölgy, Čabačudu, Čívu, Santova, Pišpeku, Ďurky, Tatabáne-Bánhidy, Šarišápu, Dunaedházu, Novej Huty, Kestúca, Níže, Kétsoproňu, Pitvaroša, Sarvaša, Mlynkov a Veňarca. Školská referentka CSSM Erika Lázárová organizuje tento tábor v rámci medzinárodnej dohody už od roku 2008. Účastníci absolvujú týždeň plný súťažení, zábavy, spoznávania krásnych miest Slovenska a v neposlednom rade zdokonaľovania sa a uplatňovania slovenského jazyka v praxi.

Foto: Erika Farkašová

LŐRINC SZABÓ

Modlitba za deti

Vy stromy, hviezdy, zvery, kamene,
milujte moje deti, milené!

Keď blúdili tam kdesi v dialke zôr,
vám som ich zveril, na vás spoľahol.

Ku mne ste mali dobrotivý čas,
nuž milujte ich, keď ja umriem raz.

Obdobia ročné, rieky, pažite,
milujte moje deti, milujte!

Cestička, budže pre nich bezpeka,
voď múdro moju dcérku, synčeka.

Vetrík, ty obsyp tvár im bozkom-snom,
tráva i kameň, budte vankúšom.

Jabloň, no, núkaj sladkým ovocím,
hviezdnatá noc, ty skytni pomoci.

Slniečko, i ty uč ich, zohrievaj,
vlúď im to svoje zlato, nalievaj.

Vy všetky hmoty živé, neživé,
učte ich, orly, mračná šedivé.

Blesky i mravce, slimáčky i smet',
ochraňuj, chráň ich, mohutný ty svet.

Človek je zlý, ja v neho nedúfam,
oheň a vodu, nebo, zem tu mám.

Som príbuzný váš, s vami jedno som,
budem raz ohňom, vodou, zem-nebom.

Ty bože, oheň, voda, nebo, zem,
milujže tých, ktorých ja milujem!

Preložil E. B. Lukáč

MILAN RÚFUS

Básnik sa modlí za deti

Nevedia prečo, no veľmi im to treba.
A možno ešte viac ako chleba.
Aby im v duši pusto nebolo,
aby ich mali radi okolo.

Aby im bolo mäkko ako v mame,
keď bolia veci, ktoré nepoznáme.
Tu každé dieťa, plaché ako laň,
na hlave musí cítiť teplú dlaň.

Bože, o takú dlaň ťa ľudské mláďa prosí,
v čase, keď ešte ani nevie, kto si.

Našiel Ťa hore ten džavot tenkých hlásokov?
Našiel. Dal si im liek. A nazval si ho láskou.

Modlitba za dieťa

Pár krásnych jarí nám pred očami klíčia.
Kým ľudský údel zložia do hlávky.
Nechodia – bežia,
nehovoria – len kričia.
A vybuchujú – živé prskavky.

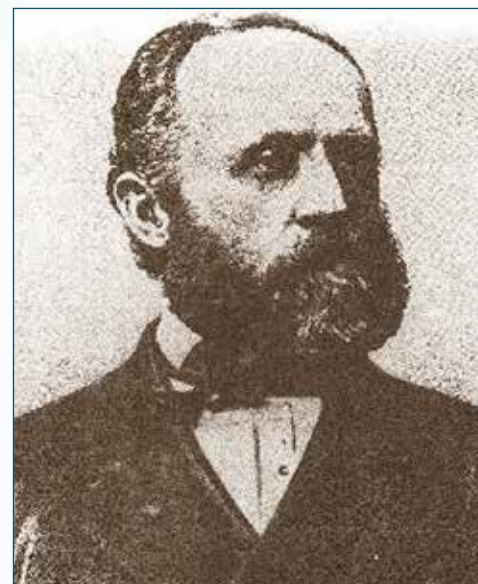
Detičky ľudí, škovránky v Božom poli.
Čože to pijú z Jeho stupaje?
Že pod ich košielkou
čo bolí, dvakrát bolí,
no radosť trikrát mocná je.

Počuješ v noci hrmot ťažkých vlakov
do Osudu, čo všade nájde ťa.
Oželeš všetko –
vzduch, vodu, zver i vtákov.
No pomodlíš sa vrúčne za dieťa.

Tak dlho si ho na ramenách nosil,
až sám si ostal v jeho náručí.
A ak si dávno Boha nepoprosil,
aj modliť sa
ťo ono naučí.

DETSKÝ KÚTIK

Pavol Dobšinský a jeho záľuba v rozprávkach

V tomto roku uplynie 190 rokov od narodenia najväčšieho zberateľa slovenských ľudových rozprávok. **Pavol Dobšinský** sa narodil v roku 1828 v *Slavošovciach*. Bol folkloristom, básnikom, prekladateľom, literárnym kritikom a publicistom, príslušníkom štúrovskej generácie.

Po absolvovaní gymnázia v *Rožňave* (1837 – 1838) a *Miškovci* (1838 – 1839) študoval od roku 1840 na evanjelickom lýceu v *Levoči*, kde sa aktívne zapojil do činnosti *Jednoty mládeže slovenskej*. Zredigoval tu celý ročník rukopisného

študentského časopisu *Považja*, do ktorého prispel početnými článkami, úvahami a prekladmi európskych autorov. Pôsobenie v tejto inštitúcii predznamenovalo jeho budúcu tvorivú orientáciu, najmä záujem o rozprávky a mytológiu.

Druhou významnou udalosťou podnecujúcou autorove literárne i folkloristické aktivity bolo trojročné pôsobenie na evanjelickej fare v *Revúcej* (1850 – 1852) u **Samuela Reussa** (1783 – 1852), priekopníka etnológie orientovanej na rozprávku na Slovensku. Po odchode z *Revúcej* pôsobil Dobšinský ako kaplán v *Brezne* a *Rožňavskom Bystrom*. V rokoch 1858 – 1861 bol profesorom na lýceu v *Banskej Štiavnici*, kde redigoval časopis *Sokol*, a od roku 1861 pôsobil ako farár v *Drienčanochoch*, kde v roku 1885 zomrel.

Dobšinského možno charakterizovať ako všestranne činnú osobnosť: venoval sa písaniu poézie, prekladom romantických básnikov (*Byron*, *Mickiewicz*), aj klasikov svetovej literatúry (*Shakespeare*, *Rousseau*), literárnej kritike, publicistike, folkloristike. Preslávil sa však predovšetkým vydaniami slovenských rozprávok, ktorým sa aktívne venoval po celý život. V rokoch 1858 – 1860 spolu s **Augustínom Horislavom**

Škultéty zostavil a vydal zbierku rozprávok *Slovenské povesti* (obsahujúcu prevažne čarovné rozprávky v siedmich zošitoch), ktorá čerpala z bohatého ru-

kopisného materiálu, zaznamenaného v štyridsiatych rokoch 19. storočia. Výsledkom výskumnej práce v oblasti slovenskej ľudovej kultúry sú zbierky *Zborník slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádok, hier, obyčajov a povier* (1874) a *Prostonárodné obyčaje, povery a hry slovenské* (1880), z ktorých čerpali materiál významní súdobí aj neskorší etnológovia a jazykovedci. Širší žánrový a záujmový záber Dobšinského sa odrazil aj na jeho druhom monumentálnom projekte, „klasickom“ súbore slovenských rozprávok *Prostonárodné slovenské povesti* (1880 – 1883). Autorov záujem na vyjdení tejto zbierky dokladá aj skutočnosť, že ju vydal vlastným nákladom. Výsledkom analýzy slovenských rozprávok je teoretická práca *Úvahy o slovenských povestiach* (1871), syntetizujúca výsledky autorovho takmer tridsaťročného výskumu rozprávky.

O veterom kráľovi

Jeden kráľ kdesi kedysi mal jedného syna a jedno dievčatko. Bol to za párik: šuhaj ako slnce a dievča ako zora! Mal sa na čom starý otec tešiť, mal sa na čom celý svet dívať, keď sa ruka v ruku brat so sestrou po záhrade prechodili.

Raz ale, ako sa kráľ s tou jeho dcérou za mestom vozí, preváža: zafuči vietor – a princezná z koča zmizla. Kráľ díva sa, pozerá na všetky strany, ale o nej ani chýru; rozpošle okolo svo-

jich sluhov po celej krajine, tí hľadajú – hľadajú ako ihlu, ale nikde nič! Vtedy sa len kráľ pustil do nariekania, do žalovania!

„Ach, apko môj!“ prerečie jeho syn k nemu, ktorému tiež nebolo ľahšie okolo srdca, „nesmúťže sa tak, nesmúť, netrať nádej. Idem ju ja ešte hľadať a Pán Boh dá, že ju nájdem.“

Kráľ požehnal svojho syna a vypravil dobre ozbrojeného vo meno božie.

Ide on cez vršky, cez doliny, volá, spytuje sa – a o sestre nikde ani chýru, ani šľaku. Ako tak chodí horami, dolinami sem i tam, príde raz k jednému jazeru, kde sa krdel kačiek plachtaľ. Strhne flintu z pleca a namieri do tej najväčšej. Vtom:

„Hop, šuhaj, hop! Nestrielať do mňa, ver ti budem na dobrej pomoci!“ zavolá tá kačka naň. „Viem, kde ideš, dobre ideš; tvoja sestra na veterom zámku!“

On zadivený zakvačí flintu na plece a ide ďalej. Onedlho nadišiel k jednému veľkému kopencu mravcov, práve mu boli v ceste, a on sa zastaví a začne palicou do neho pichať. Mravce sa začnú hemžiť, až raz vyjde veľký s krídlami a povie mu:

„Nebúrať môj palác, nebúrať, veď ti je nie v ceste. Obídi ho napravo, budem ti na dobrej pomoci.“

Milý kráľovič sa len usmial nad touto rečou a nechal kopec v pokoji. Tu raz zase príde do jednej húšťavy. Tak sa zamotal, že neznal už ani sem, ani tam. Práve skade by sa bol mohol vytiahnuť, tam mu zavadzal jeden suchý peň a ten bol plnučičký plný včelami. Vytiahne šabľu, že ho ide vyťat. Tu ako raz zaťal, vyjde von kráľovná:

„Nerúbaj, veď ti je môj dom nie v ceste; obídi ho len napravo a ja ti budem na dobrej pomoci.“

Poslúchol ju, nechal tak ten peň a kliesnil si ďalej cestu.

Ako sa raz preťal cez tú húštinu, vidí pred sebou na holom vršku jeden vysoký zámok:

„No, chvalabohu, predsa som raz už tu!“ a pustí sa hore vrškom.

Ale tu bolo ešte to najhoršie; taký vietor fúkal dolu, že sa vo štvornožky akosi

po psote len mohol hore dostať. Príde do zámku, klope – nič. Ide do izby jednej, druhej, tu ani živej duše. Iba hen v tej tretej nájde pána švagra, ako si von oblokom hvízda. Ako Veterný kráľ prichodzieho zazrel, hneď sa obrátil k nemu:

„Vitaj,“ povedá, „švagre môj dobrý, vitaj!“

Tento ale hneď len prikrečil k veci a pýtal si svoju ukradenú sestru naspäť.

„Ej,“ povedá, „aký si ty chytrý, švagre! Počkaj si málo! Teraz si v mojej moci.“

Vtom ho pojal so sebou na breh mora, stiahol si z palca prsteň a zahodil ho do prostriedku:

„Teraz ak mi ten prsteň do rána donesieš, tak ti ju vydám, ak nie, pôjdeš, odkiaľ si prišiel.“

Milý kráľovič len zmrzol od strachu a nepovedal nič. Kráľ vetrov ho so smiechom tam nechal a len to doložil, že sa na ráno uvidia.

Tak on tam chodí, chodí okolo toho mora ako umučený. Tu zrazu priletí k nemu jedna kačka:

„Ej,“ povedá, „braček, ty si mne život daroval. Nič sa ty nesmúť, len si ty ľahni spať a ja ten prsteň donesiem.“

Na svitaní sa zobudí a vidí si už prsteň na palci. Ako sa tak teší, pritriedli k nemu ten jeho hlavný švagor:

„No,“ povedá, „čo je, ako je, kde prsteň?“

„Tu je!“ ukáže mu ho princ.

„Tak dobre, no, ale ešte jedno; podže ty so mnou, švagrik drahý!“

Zaviedol ho na tú najvyššiu zámockú vežu, vyniesol so sebou kilo maku a stade dolu vetrom rozsypal.

„Hľadže, keď mi do rána tento mak pozbieraš, tak si slobodný aj s ňou!“

Smutný princ pozerá dookola na ten rozsiaty mak a vzdychlo sa mu. Vtom, kde sa vezme, tu sa vezme ten krídlatý mravec a povie mu:

„Nič sa ty netráp, choď, ľahni si, veď ti my to do rána všetko pozbierame!“

Vtedy princovi troška odľahlo a šiel spať v dobrej nádeji. Ráno, keď prišiel Veterný kráľ, už bol mak všetok do jedného vynosený.

„Dobre, no, teda švagre, keď si ty taký hodný chlap, tak si ju len maj; ale si ju medzi dvanástimi paničkami musíš poznať.“

„No, to by bol za brata, čoby si sestru nepoznal,“ pomyslel si kráľovič, „daj ti mi Bože!“

Len keď mu ich predstaví, tu všetkých dvanásť ako jedna, každá sa naň jednak usmieva a hovorí:

„Vitaj, braček, vitaj!“

Vtedy sa mu začalo meniť pred očami, vtedy len zbadal, že je na ľade.

Ako tak dumá, priletí jedna včela a pošepne mu do ucha:

„Počuješ, braček, nič sa neboj! Na ktorú si sadnem, to je sestra tvoja.“

Zaradovaný pozerá, kde si včielka sadne, a keď videl, na ktorej sedí, išiel k nej a objal ju hovoriac:

„Táto mi je sestra moja!“

A oni sa aj nedali dlho ponúkať – šli z radosti ku svojmu zarmútenému otcovi. Vtedy sa otec ešte len potešil, keď ich zazrel, ako si idú ruka v ruku brat so stratenou sestrou – vtedy sa ešte len mal na čo dívať šíry svet!

Pavol Dobšínsky:

Prostonárodné slovenské povesti
(zlatyfond.sme.sk)

Križovka pre deti

	nástroj na chytanie rýb	1	japonské sídlo	Anna, po anglicky		Strana maďarskej koalície	označenie lietadiel Ruská (Antonov)	vlastnil	prítok Váhu	necelá tona	akým spôsobom
poskytujú vedomosti					opustenosť somár vra- vi, opačne						
2		A									
ironický človek							povraz				
čo, po česky								vanád (zn.)		3	o 365 dní
....am, mužské meno								ľúbit', po latinsky			
	začiatok Európy surová nafta							 plošná miera odsekni			
prázdny raj								strýko			
jeho osoba								kú..... malý kút vydavateľ (lat.)			
.....li, spracúva pilou			obec pri Gulácsi (v Maďarsku)	spevohra		grécke písmeno	š..... krčma r..... krajana				umenie, po latinsky
vnútro slova faktor					rodičia a deti nástroj huslistu						
	necelá rapsódia vodík (zn.)								začiatok Oravy meno Ivany		
spaľoval sa						brieždi sa (opačne) jadro kavky					
		Z								Ý	
	čln na Rýne					pestro-farebný papagáj				Pomôcky: IJO, AAK EDITOR ARA, OR	AUTOR: Gregor Papuček

Milí lúštitelia, pred 15 rokmi vyšla bohatá, krásne ilustrovaná zbierka básní pre deti pod názvom **Konvalinky**. Z nej čerpá tajnička našej križovky, presnejšie z druhej slohy zhudobnenej básne Ach, jaj, joj. Tá znie takto: „Jaj, jaj, jaj, / uletel nám máj. / (1., 2. a 3. časť tajničky) / daj, daj, daj“. Vylúštenie pošlite do 31. marca 2018 na adresu CSSM: 1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/A. Úspešných lúštitelov odmeníme.

Krížovka Nášho kalendára

NK	označenie lietadiel Fínska	1	nesením dopravil preč	rogén, dusík	meno Anny	šlapaj argón (zn.)	jadro mesta	thajský ostrov	rieka mesta Omsk	3	M....., meno Márie
záves oddeľujúci hľadisko											
ústredná postava lit. diela							rímsky bôžik lásky aj, kratšie				
♣ provincia v Kanade j..... žiarivá									rímskych 6		
približne									vyslovené š		
jestvujete									seba, kratšie		
čuchový orgán									začiatok tajgy		meno Vladimíra
slovenský súhlas									rímske 4		
♣ nekonečná sála alebo, (poet.)									♣ liter (zn.) nástroj na rúbanie		
argón (zn.)						bobuľovitý plody viniča			seba dranim zbavené kože		
stvoriteľ (náb.)				val, púšťal cez sito	začiatok Budína	♥	nie celkom schabre, op.	rakúske sídlo a iné, skrátené			
nie celkom odrobil							meno Radoslava	skananie			
♣ časť tváre východný Slovan						sluha inkvizície bibl. moreplavec					predložka so 7. pádom
meno Terezky									umenie, po lat. americký súhlas		
jadro štúdy						nechut' rímskych 50					♦
2										Pomôcky: SBIRE, OED ONTARIO TAO	AUTOR: Gregor Papuček

Pavol Dobšinský (*16. marec 1828, Slavošovce – † 22. október 1885, Drienčany) bol slovenský evanjelický kňaz, folklorista a zberateľ ľudovej slovesnosti. Radí sa do obdobia romantizmu, je jedným zo spisovateľov štúrovskej generácie. Písal básne v intenciách štúrovskej poézie, prekladal zo svetovej poézie (Byron, Lamartin, Mickiewicz), vydával rukopisný časopis *Holubica*, časopis *Sokol*, recenzoval almanachy *Concordia* a *Lipa*... Ťažisko jeho činnosti je vo folkloristike. Jeho zbierky (*Slovenské povesti*, *Zborník slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádaniek, hier, obyčajov a povier*, *Prostonárodné obyčaje, povery a hry slovenské a (1., 2. a 3. časť tajničky)*) sú základným a dodnes reprezentatívnym dielom slovenskej folkloristiky. Vylúštenie pošlite do 31. marca 2018 na adresu CSSM: 1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/A.

Úspešných lúštitel'ov odmeníme.

ŽENÁM A DIEVČATÁM

Výchova detí bez kriku

Všetci rodičia používajú pri výchove dieťaťa svoje vlastné pravidlá. Štatistiky hovoria o tom, že väčšina sa riadi pravidlami, ktoré sa odovzdávali z generácie na generáciu. Inovácie v tejto oblasti sa pomaly dostávajú do našich súčasných životov vďaka vynikajúcim psychologom a pedagógom. Ak vás vaše dieťa nepočúva, pravidelne sa háda, je drzé a hrubé, je čas popremýšľať o tom, čo ste urobili zle a ako tento problém vyriešiť.

Najdôležitejšia vec, ktorú môžete deťom dať, sa zakladá na uvedomenie si toho, čo robia a hovoria. Tu je niekoľko tipov, ktoré vám pomôžu správne vychovávať deti a tie vám potom podajú pohár vody aj vo vašej starobe.

Nekričte na dieťa

Otrepaná rada, ale vždy účinná. Keď začnete na dieťa kričať, absorbujú do seba všetku agresiu a časom ju zo seba vyžmýkajú. Upokojte sa, zhlboka sa nadýchnite a popremýšľajte, čo ste urobili zle. Teraz sa psychicky pripravte na neprijemnú situáciu a keď nastane čas, vyjadrite svoju nespokojnosť bežným tónom hlasu.

Nemôžete sa udržať? Áno, je to ťažké, o tom niet pochyb! Tu je neoceniteľná rada, ktorá pomohla mnohým rodičom

pri výchove ich detí. Najskôr zistíte, čo presne spôsobuje podráždenosť a krik. Hlučná hudba? Zlé známky v škole? Už ste si tým prešli, takže teoreticky by ste na to mali byť pripravení. Z vás dvoch ste predsa vy ten dospelý (rodič).

Napočítajte do 10. Ak to urobíte, krik bude zbytočný.

Nepožadujte príliš veľa

Vaše dieťa je pre vás určite to najlepšie a to aj vtedy, keď nevyhrá medailu v plávaní alebo nedostáva v škole tie najlepšie známky. Nepredpokladajte, že váš potomok bude taký, ako vy v jeho veku alebo ho „využijete“ na plnenie všetkých svojich nerealizovaných snov. Stačí sa pozrieť na to, čo vie najlepšie a rozvíjať to!

Vytvorte dobrý dojem

Deti – zrkadlo svojich rodičov. Budú si brať príklad zo všetkého, čo robíte a nič ich nezastaví pred tým, aby to po vás zopakovali. Prekvapte ich neobvyklými schopnosťami, ukážte im svoje vedomosti, silu a charakter. Takto môžete získať nielen dôveryhodnosť, ale aj fakt, že do svojho dieťaťa vložíte všetko najlepšie zo seba.

Diskutujte, pomáhajte, presviedčajte

Medzi vami a dieťaťom musí byť vzájomné porozumenie. Hovorte o každodennom živote, ale nielen ako učiteľ, ale aj ako priateľ dieťaťa. Pomôžte mu zažiť pocit, že sa na vás môže vždy obrátiť. Pokúste sa to urobiť tak, aby ste v ňom vytvorili pocit, že váš spoločný domov je pevnosť, kde bude vypočuté a dostane pomoc. Presvedčte ho o tom, že ono je tvorcom svojho života, svojich zlyhaní, ale aj úspechov. Skvelí ľudia vyrastajú v láske a vo vzájomnom porozumení.

Trávte spolu viac času

Aj keď je váš rozvrh nabitý a nájsť si čas na svoje dieťa je takmer nemožné, využite ho tak, ako je to len možné. Čítanie kníh, návšteva divadla, relax v prírode – pozitívny vplyv na váš vzťah a príležitosť naučiť dieťa užitočné rady. Pokiaľ deti nemajú dostatok pozornosti, začnú ju hľadať u niekoho iného a neexistuje garancia, že to môže skončiť dobre.

Neuhýbajte pred otázkou

Aj v prípade, že sa vás dieťa spýta na citlivú otázku, nesnažte sa vyhnúť odpovedi. Niektoré deti ešte nevedia prijať informácie, ale akákoľvek neistota v odpovedi dokáže narušiť ich vnímanie. Odpovedajte priamo, ale stručne, aj v prípade, že sa pre vás jedná o nepríjemnú tému.

Nechráňte ho pred problémami

Vašou úlohou rodiča je postupne pripraviť dieťa z bezstarostných detských vnímaní na blížiacu sa dospelosť. Neochraňujte ho pred všetkými problémami. Smrť blízkych, problémy v rodine alebo len obyčajné odmietnutie kúpy „tej krásnej hračky“ vaše dieťa zocelí a pomôže mu pri budovaní osobnosti.

Priznajte si svoje chyby

Keď si nakoniec uvedomíte, že ste sa mýlili, napríklad pri konverzácii s vašou dcérou alebo synom, nebojte sa pred nimi priznať si chybu. Na vašej dôveryhodnosti to nič neuberie, práve naopak, ukážete im, že človek sa môže aj mýliť.

16 knižných hrdiniek v rôznom veku, ktoré môžu byť dodnes vzormi pre dievčatá a ženy

Hoci v skutočnosti nemôžeme deliť literatúru na mužskú a ženskú, niekedy sa takémuto škatuľkovaniu nevyhneme. Ba čo viac, tá „ženská“ býva neraz považovaná za menej kvalitnú až plytkú. Budme však úprimní: mnohé súčasné ženské romány týmto stereotypom napomáhajú.

Bolo by však zlé hádzať všetky ženské hrdinky na jednu kopu (napríklad s Anastasiou Steelovou, bez urážky), keď nám literatúra ponúka kopec hrdiniek, ktoré môžu byť už roky pozitívnym vzorom pre všetky dievčatá a ženy. Vyberáme niekoľko príkladov, ich zoznam je však určite omnoho rozsiahlejší. Ktorá je tá vaša obľúbená?

3. Hermione Grangerová (Harry Potter)

Najbystrejšie dievča ročníka (a aj tak všeobecne), ktoré vedelo v dôležitých chvíľach uznať, že sú aj dôležitejšie veci ako knihy a známky – priateľstvo a odva-
hava.

4. Matilda (Matilda)

Najrozkošnejšia malá knihomoľka dokazuje, že rodinu si človek nevyberá, ale to nemusí mať vplyv na to, akým človekom sa on sám stane. V jej prípade je to človek, ktorý sa dokáže iným mimoriadne vtipným a efektívnym spôsobom nie pomstiť, ale prinútiť ich oľutovať svoje nesprávne konanie. Ale len tým, ktorí si to zaslúžia.

5. Nataša Rostová (Vojna a mier)

Z očarujúcej a bláznivej tínedžerky vplyvom udalostí dospieva v rozumnú mladú dámu, ktorá však stále nestráca

1. Elizabeth Bennetová (Pýcha a predsudok)

V časoch, keď bolo pre ženu najdôležitejším životným poslaním dobre sa vydať, bojovala proti týmto zaužívaným predsudkom. Áno, vydala sa (a dobre) – ale ešte predtým mužovi ukázala, že žena môže byť rovnako nezávislá a rozhladená ako akýkoľvek muž.

2. Jo Marchová (Malé ženy)

Aj Jo si obľúbite vďaka jej nekonvencionalite v časoch, keď sa dobrý vydaj pre ženu rovnal povinnosti. Jo sa však namiesto chlapov zaoberala predovšetkým tým, ako sa postarať o svoju mamu a sestry, keď bol otec rodiny na vojne.

nič zo svojej spontánnosti a srdečnosti. Napriek všetkým pozitívnym vlastnostiam je jemne naivná, koketná, občas podráždená... a vďaka tomu úplne reálna žena. A navyše, na rozdiel od väčšiny žien ruskej klasiky, stále s úsmevom na perách.

6. Jana Eyrová (Jana Eyrová)

Hoci Jana sama seba večne opisuje ako malú a nedôležitú osobu, v skutočnosti bola veľmi silná: aj napriek ťažkému detstvu dokázala ísť za svojimi cieľmi a pritom sa riadiť svojimi silnými morálnymi zásadami, vďaka ktorým neváha utiecť od muža, ktorého miluje, no on si ju neváži, robiť triezve rozhodnutia ohľadom svojho zamestnania či odmietnuť ponuku na manželstvo bez lásky.

7. Pippi (Pippi Dlhá Pančucha)

Malá ryšavka žijúca sama v dome so svojou opicou a koňom je už roky jednou z najpopulárnejších detských hrdiniek, ktorá už niekoľkým generáciám (nielen dievčat) ukazuje, že nie je nič zlé na tom byť bláznivou, inou, sama sebou...

8. Lisbeth Salanderová (Millennium)

Jedna z najpozoruhodnejších postáv, už len vďaka svojmu výzoru. Na prvý pohľad drsná a chladná žena, neprekonateľná počítačová hackerka, všetkým ukazuje, že človeka nemožno súdiť podľa jeho výzoru – najmä keď netušíme, čo sa za jeho príbehom skrýva.

9. Antigona (Antigona)

Hovorí, že na svet prišla milovať, a nie nenávidieť. Odvážna Antigona neváha porušiť zákon, aby neporušila svoje vlastné zásady. Jedna z prvých ženských hrdiniek už v dávnych časoch ukázala, čo je skutočná odvaha.

10. Slečna Marplová (Nemesis)

Hrdinka legendárnych detektívok Agathy Christie je dôkazom, že byť „stará dievka“ neznamená len sedieť doma, štrikovať a počúvať klebety. Respektíve, v jej prípade, aj pomedzi to a vďaka tomu môže byť bystrou detektívkou, ktorej nikto neprejde cez rozum.

11. Anna Kareninová (Anna Karenina)

Anna sa nebála bojovať za svoje šťastie – hoci to znamenalo opustiť manžela a svojho syna a odísť za milencom. Hoci tento príbeh šťastný koniec nemal a ani pri tom druhom nenachádza to, čo naozaj hľadá... aspoň sa nebála skúsiť.

12. Eliza Doolittlová (Pygmalion)

Aj obyčajná kvetinárka s hrozným vyjadrovaním sa môže naučiť rozprávať ako pravá lady, čo jej môže zaručiť postup do vyššej spoločnosti. Eliza však napokon – napriek úsiliu, ktoré do toho dala – odmieta ponuku na vydaj s človekom, ktorý jej síce k tomuto progresu pomohol, no vôbec si ju neváži, a vyberá si život s obyčajným chlapcom.

13. Laura Ingallssová (Domček v préríi)

V 19. storočí nebolo zvykom, aby sa dievča vyrovnalo chlapcom a dokázalo byť také odvážne ako oni. Laura áno – nebola len odvážna, ale aj veľmi múdra. A ako bonus k tomu sa z nej po rokoch stala úspešná spisovateľka.

14. Luna Lovegoodová (Harry Potter)

Luna je ďalším príkladom toho, že byť iný ako ostatní nie je vôbec hlúpe a zlé.

A že tí praví priatelia ťa majú radi presne takého, aký si.

15. Hester Prynne (Šarlátové písmeno)

Hrdinka knihy Šarlátové písmeno je jednou z najsilnejších knižných hrdiniek vôbec. V časoch, keď bola nevera nielen morálnym pokleskom, ale zločinom, sa Hester dostáva do väzenia kvôli tomu, že otehotnela so svojím milencom (hoci s manželom už spolu nežili). Aj po prepustení musí do konca života nosiť na hrudi pripnuté písmeno A, pripomínajúce jej poklesok. Namiesto toho, aby sa skrývala či opustila mesto, sa snaží obhájiť svoje konanie a bojovať proti puritánskej spoločnosti.

16. Penelope (Odyssea)

Rozsiahly Homérov epos o jeho takmer nekonečnom putovaní vzdáva hold aj jeho žene Penelope. Tá ani po dlhých rokoch na svojho manžela nezabudla, nikdy neprestala veriť, že sa raz vráti, a verne naňho čakala.

Zasmejme sa!

Prečo Záhoráci vkladajú do chladničky aj prázdne fľaše?
Keby náhodou prišiel na návštevu niekto, kto nepije.

Parašutista pri voľnom páde:

– *Pán kapitán! Nemôžem otvoriť padák!*

Kapitán zakričí z lietadla:

– *Nič sa nebojte, veď je to iba cvičenie!*

Na futbalovom zápase kričí fanúšik na domáceho hráča:

– *Miro, hraj, alebo si kúp lístok!*

Na súde:

– *Obžalovaný, čo chcete: štyri týždne vo väznici alebo 50 000 korún pokuty?*

– *Pán sudca, beriem koruny!*

Na stenu hotela, za ktorou hlučne chrápe muž, zúfalo búcha mladá žena. Ráno sa náhodou stretnú pri stole a muž vraví:

– *Prepáčte, slečna. Počul som, ako ste ťukali na stenu, ale bol som príšerne uťahaný.*

Snúbenec vraví svojej vyvolenej:

– *Drahá, sľubujem ti, že so mnou sa budeš mať ako v raji.*

– *Ďakujem, mám tomu rozumieť tak, že nebudem mať čo na seba?*

– *Čo je tamto?* – pýta sa zákazník a ukazuje na regál.

– *To sú jablká,* – hovorí predavač.

– *Tak mi dajte 40 jabĺk a každé mi zvlášť zabalte. A čo je tamto?*

– *To sú hrušky.*

– *Tak mi ich dajte 50 a každú mi zvlášť zabalte. A čo je tamto?*

– *To je mak, ale nechcete ma naštváť!*

Zákazník sa pýta predavačky:

– *Ako sa otvára táto škatuľa?*

Predavačka:

– *Návod je vo vnútri.*

Príde ryba do obchodu a pýta sa predavačky:

– *Máte rybu?*

– *Bohužiaľ, nemáme.*

Ryba jej nato:

– *Tak tu ma máte!*

Príde dedko do drogerie a predavačka sa ho pýta:

– *Čo si prosíte, dedko?*

Dedko na to:

– *No, papier.*

– *A aký papier?*

– *No, veď viete, taký, no na zadok!*

– *Ahaaa, myslíte toaletný.*

– *Áno, presne.*

– *A čo ešte, dedko?*

– *No, ešte by som potreboval mydlo.*

– *Toaletné?*

– *Nie, na ruky.*

PILÍŠKE ANEKDOTY

V **Pilíškych** (pôvodne **Plešských**) **horách** sa už pred mnohými storočiami rozprestierali slovenské dedinky, ktoré sa zachovali dodnes. Boli to **Mlynky** (pôvodne Pleš), **Kestúc** (pôvodne Kostelec), **Huť** (pôvodne Bitovec), **Čiv** (pôvodne Čevo), **Čobanka** (pôvodne Boroň), atď... Je zaujímavé, že tieto osady si zachovali svoju svojráznu bohatú ľudovú kultúru: slovenské nárečie, množstvo ľudových pesničiek, rozprávok, ba aj zaujímavých anekdot. Nasledujúce anekdoty som pozbieral v mojich rodných Mlynkoch.

Matuzalem

Bolo to už trochu dávnejšie, keď ešte Kristus pán so svätým Petrom po svete chodili. Tentoraz sa túlili po Plešských horách, až prišli do našej dediny, tade od Troch stokov dolu Hárommezskou ulicou. Idú, idú, a naraz vidia, že jeden staručký človek, akýsi Matuzalem, tam robí plot – zo žihľavy!

Dívajú sa na neho, dívajú, až ho osloví svätý Peter:

– Človeče, povedz, čo to robíš?

– Ná nevidíš? – pýta sa ten človek Petra, – však plot robím!

– A zo žihľavy? Dokiaľ že ti ten plot vydrží?!

– Ó, kým ja živý budem, zatiaľ vydrží. Veď ja už dlho žiť nebudem, – povedal mu ten človek. – Spravím to bársako, však kým ja budem živý, vydrží to.

A ten, kto príde po mne, nech si robí!

Hovorí na to Kristus pán Petrovi: – No, viac už človek nikdy nebude vedieť, dokiaľ bude žiť, kedy umrie, aby pred smrťou takéto naničhodné veci nerobil.

Od tej doby ľudia nevedia, dokiaľ budú žiť a kedy umrú.

Kto druhému jamu kope, sám do nej spadne

Potom pán Kristus so svätým Petrom išli ďalej. Vyšli z Hárommezzy a išli dolu dedinou. Už sa zvečerievalo. U Gebhartov v šenku bol spev. Prevelice len spievali. V Slovákkej ulici voľakto umrel. Hovorí Kristus pán Petrovi:

– Čo povieš, Peter, kde máme ísť nocovať, kde spievajú, alebo kde plačú?

– Ach, však keď voľakde spievajú, tam nám azda lepšie bude, ako tam, kde

plačú. Možno ešte aj nás do plaču naženú, ak pôjdeme tam, kde plačú. Poďme tam, kde spievajú, – hovorí Peter.

– No dobre, urobím ti po vôli, však ťa aj tam do plaču naženú, – myslel si Kristus pán.

Išli teda do šenku. Neskoro večer, keď už bol fajront a opilci sa rozchádzali domov, u Gebhartov v záhrade im ukázali malú drevenú izbietku, takú šopu, kde mali jednu posteľ: – No, tu môžete prenocovať, – povedali im.

Kristus pán si ľahol ku stene a svätý Peter na kraj. Okolo išli opilci, dvaja trocha pozadu. Vtom jeden hovorí: – Poďme pozrieť do tejto šopky, či tu nemajú nejaké pálené vo fľaškách.

Zrazu zbadá, že tam dvaja ležia!

– Čo sú to zač?! Nejakí tuláci. Mali by sme tohto krajného dobre vyobšívajú!

A vycápali milého Petra tak, že mu veru nebolo do spevu! Do plaču ho nahnali.

Na druhý deň znovu chodili po okolí, a keď sa zvečeralo, zase tam došli prenocovať. Peter hovorí Kristu pánovi:

– Vieš čo, majstre? Ja som spal včera na kraji, ty pri stene. Teraz zas ja budem spať pri stene a ty na kraji.

Nechcel povedať, že „včera mňa tu vycápali, teraz zas nech teba vycápu“, išiel na to prefikane. Ľahli si teda tak, ako to Peter navrhol: on bol pri stene a Kristus pán na kraji.

Po fajronte dvaja opilci zase odchádzali cez záhradu a zase vošli do šopky.

– Pozri, zas sú tu tí dvaja tuláci! Naničhodníci! Vieš čo, kamarát? Tohto krajného sme včera už vyobšívajú, teraz naložme tomu druhému, čo pri stene leží!

A tak si to znovu odniesol Peter.

Byť lenivým sa nevypláca

Na druhý deň išli od nás na Santov. Prešli Slováckou ulicou za Hrankov, po tom chodníku. Pán Kristus išiel vzadu a Peter vpredu. Na zemi ležal grajciar, ale Peter ho nezdvihol. Kristus pán povedal: – Pozri, Peter, tu je jeden peniaz! – a zdvihol ho.

– Tebe netreba peniaze? – pýtal sa Petra.

– Za jeden grajciar sa mi hodno zohnúť? – hovorí Peter.

– Nie sa ti hodno zohnúť? Všetci sa ty zohneš aj desaťkrát! – myslel si Kristus pán, ale nič nepovedal. Oproti nim išla jedna Santovčanka, niesla veľký batoh.

– Čo to nesiete, tetka?

– Čerešne.

– A kam ich nesiete?

– Idem ich predáť do Mlynkov.

– A predali by ste mi z nich za grajciar? – pýta sa jej pán Kristus.

– Avšak za grajciar čo vám viem dať? Tu máte, – za hrst' mu dala, a on jej dal ten grajciar.

Potom sa vymenili, Kristus pán išiel vpredu a Peter za ním. Kristus kde-tu po jednej čerešni pustil na zem. Peter ich zdvíhal a jedol. Keď sa takto minuli všetky čerešne, Kristus pán sa spýtal: – No, dobré boli tie čerešne, Peter?

– Všetci dobré boli, – priznal sa Peter.

– No vidíš! – povedal mu Kristus, – ty si sa nechcel raz zohnúť za ten grajciar, a teraz koľkokrát si sa zaň zohol?!

Informátor:

Gregor Papuček st. (1909)

Zapisovateľ:

Gregor Papuček ml. (1938)

OBSAH

12 mesiacov – 15 osád v Maďarsku, ktoré kedysi obývali Slováci: Apošttag, Gyomaendrőd, Pusztaottlaka, Forró, Trojhuta, Albert, Tordaš, Domoszló, Markaz, Šúr, Bodoň, Častvá, Domoň, Veľký Čerkes, Eška	4
Verše Juraja Dolnozemskeho, Alexandra Kormoša a Gregora Papučka	28
Alžbeta Hollerová Račková: Na časovej osi 300 – 100 – 70 – 25	29
Zasadnutia Valného zhromaždenia CSSM	32
Z básní Alexandra Kormoša	34
Ján Fuzik o práci v zákonodarnom zbore – Slovák prvým predsedom národnostného výboru maďarského parlamentu	35
Anton Paulik: Skok do neznáma – pred 25 rokmi prijali zákon o právach národných a etnických menšín	41
Zväz Slovákov v Maďarsku pred oslavami sedemdesiatky – Aby bolo koho zastupovať – rozhovor s predsedníčkou ZSM Ruženkou Egyedovou Baránekovou	48
Spomienka na významnú osobnosť našej Slovače – Pred desiatimi rokmi zomrel Juraj Bielik (Zoltán Bárkányi Valkán)	53
Ján Chlebnický: Spomienky na rok 1968 – Zo slobodníka podporučík – Ako sme v Budapešti pripravovali rozhlasové vysielanie proti systému s ľudskou tvárou	56
Slovenské Ďarmoty – Balašské Ďarmoty / V roku 1968 odovzdali novú budovu colnice	58
Politika v obrazoch	59
Deň Slovákov v Maďarsku v Kerestúre	73
Novohradské národnostné stretnutie a Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku	76
Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku	78
Vedecké projekty pod vedením novej riaditeľky VÚSM Tüندی Tuškovej	81
Slovenské divadlo Vertigo	83
Z činnosti Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku	87
Z aktivít Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku	90
Kultúrne programy vo fotografiách – Z podujatí Slovákov v Maďarsku	93
Sto rokov od konca I. svetovej vojny	133
Tri storočia Slovákov v Békešskej Čabe (Ján Chlebnický)	138
Gregor Papuček: Haiku o haiku, Naše studienky	144
O prvých 150 rokoch pobytu Slovákov v Malom Kereši – Z piesočnatej a slatinnej pôdy vytvorili hroznorodý kraj (Ján Jančovic)	145

Život našich predkov v Bánheďeši (Ján Marko)	151
Pred 140 rokmi zomrel Jozef Pozdech – vynálezca a podnikateľ, ktorý preslávil Slovákov v Budapešti (Ján Jančovic)	157
Z histórie tretieho níred'házskeho zvona (Ján Jančovic)	160
Rozhovor s 80-ročným básnikom, publicistom, prekladateľom a verejným činiteľom Gregorom Papučkom (Imrich Fuhl)	161
Z básní Gregora Papučka	166
Na margo 40. výročia vydania antológie Výhonky	167
Máme šance na pokračovanie literárnych tradícií? (Michal Hrivnák)	168
Zoltán Bárkányi Valkán: Kar	173
Z najnovších básní Juraja Dolnozemskeho	176
Michal Hrivnák: Hanba ostáva v rodine	177
Slovenské publikácie v Maďarsku v rokoch 1989–2016 (Alžbeta Uhrinová)	180
Ljubinko Galić: Zimný obraz z hôr (Z prekladov Gregora Papučka)	182
Z kresťanského sveta – Duchovný život našich Slovákov	183
Farári slúžiaci našej pospolitosti: Attila Kónya, Hilda Gulácsiová Fabulová, Attila Spišák, Pavol Gabriel Kutyej, Alžbeta Nobiková (Erika Trenková)	195
Zo života našich školákov	209
Verše Lórinca Szabóa a Milana Rúfusa	232
Pavol Dobšinský a jeho záľuba v rozprávkach / O veternom kráľovi	233
Krížovka pre deti	237
Krížovka Nášho kalendára	238
Výchova detí bez křiku	239
16 knižných hrdiniek v rôznom veku, ktoré môžu byť dodnes vzormi pre dievčatá a ženy ...	241
Zasmejme sa!	244
Pilišske anekdoty (Gregor Papuček)	245

Készült a Croatica Nonprofit Kft. gondozásában

Felelős vezető:
Horváth Csaba ügyvezető igazgató

Oplatí sa nás predplatiť

Budte stálym čitateľom jediných slovenských novín v Maďarsku!

Týždenník Slovákov v Maďarsku L'udové noviny, ktorý vychádza nepretržite od roku 1957, sa snaží o zachovanie a zveľadovanie nášho materinského jazyka a kultúry. To je však možné iba v úzkom kontakte s vami, ktorí máte nárok na zaujímavé a poučné čítanie v slovenčine, na fotografiami bohato ilustrované noviny, ktoré z týždňa na týždeň informujú o živote Slovákov v Maďarsku v našom materinskom jazyku. Nové vedenie týždenníka, redakcia a vydavateľ sa snažia o obsahovú a formálnu obnovu L'udových novín. Náš týždenník chce ponúknuť čitateľom všetkých vekových kategórií zaujímavé čítanie v oblasti kultúry, politiky, mládeže, literatúry a pod.

Náš týždenník rozširuje a predplatné prijíma Maďarská pošta, noviny si možno predplatiť na každom poštovom úrade a u poštových doručovateľov. Stačí uviesť identifikačné číslo L'udových novín (lapkód) – 15 200 a oznámiť, na aké obdobie si chcete noviny predplatiť. S radosťou vás informujeme o tom, že odteraz znovu možno uhradiť predplatné aj pripojenou poštovou poukážkou.

Predplatné na 1 rok: 7 320 Ft, na ½ roka 3 660 Ft, na ¼ roka: 1 830 Ft.

Na poukážke treba uviesť presnú sumu. Ak zaplatíte len časť z uvedenej sumy, časopis vám budú doručovať iba v zaplatenej hodnote. Objednávky treba poslať na adresu Maďarskej pošty, ktorá sa stará aj o inkasovanie predplatného. Pred jeho vypršaním dostanete od pošty oznámenie s možnosťou predĺžiť predplatenie týždenníka.

Redakcia i vydavateľ L'udových novín sa snažia o to, aby sa časopis dostal ku každému, kto má oň záujem. V prípade reklamácií sa obráťte s dôverou na patričné oddelenie pošty (tel.: +36 1 767 8262), resp. na redakciu L'udových novín.

Telefón:

(+36 1) 878 1431

Tel./ Fax:

(+36 1) 878 1432

E-mail:

ludove@luno.hu

Poštová adresa:

1555 Budapest, Pf. 99.

OBJEDNÁVKA

Objednávam týždenník L'UDOVÉ NOVINY v exemplároch.

Predplatné:

☐ na 1 rok (7 320 Ft) ☐ na 1/2 roka (3 660 Ft) ☐ na 1/4 roka (1 830 Ft)

Predplatiteľské obdobie: od do

Objednávateľ (platca):

Adresa:

Adresa príjemcu:

(Treba vyplniť iba v tom prípade, ak adresa príjemcu nie je totožná s adresou objednávateľa.)

Objednávku podajte v obálke na pošte na nasledujúcu adresu:
Hírlap Igazgatóság 1900 Budapest

podpis

ZÁZNAMY

Slovakum